N° VITT. EMANUELE

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
29 K
10 11

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

5.4.17.
5
c
18

8.29.K.10

¶ Liber de triplici regione clauſtralium ꝛ ſpirituali exercicio monachorum: omnibus religioſis nō minus vtilis ꝗ̄ neceſſarius.

¶ Johanne. Tritemio abbate ſpanhemenſe emēdante opuſculum.

(Megij Rom. Soc. Jesu Cat. inscr. B. S.

Venundantur ſub pellicano. vici Sancti Jacobi. In parriſiorum lutetia

(Camillo

Epiſtola ioannis tritemii abbatis ſpanhemēſem: In opuſculū de triplici regione clauſtraliū.

REuerēdis i xp̄o patrib⁹: dn̄is preſidentibus. diffini-
toribus: et ceteris abbatib⁹ capli annalis: ordis ſā-
cti bn̄dicti: vnionis et obſeruantie burſfeldenſis: fra-
ter Johannes tritemius vocatus abbas in ſpanhē-
e uſdē ordinis et cōgregationis. maguntine dioceſis:
reuerētiā ⁊ charitatē. Parui preceptis veſtris colē-
diſſi patres: ⁊ opuſculum de triplici regione clauſtra-
liū vnacū exercicio ſpūali monachoꝝ. ꝑ venerabilē pa-
trē dn̄ꝫ Johannē abbatem burſfeldenſem nuper editum ſicut michi pre-
cepiſtis aſſumpſi corrigendum. Et reuera niſi me auctoritas veſtra com-
puliſſet nunquā ad tanti patris preclarum opus manū fuiſſem auſus ap-
ponere: quē conſtet me longe doctiorē et ſanctiorē optime ſcripſiſſe. Quid
enim corrigerem: vbi omnia probatiſſima inueniuntur? Vir bonus et de-
uotus: non aliter ſcripſit ꝙ viuit et decuit. Verūtamen vt ſatis facerem
tam veſtro imperio ꝙ precibus ipſius auctoris: totum opuſculum bre-
uioribus quidem licet non pautioribus ſententijs reddidi: ⁊ illud accen-
tibus deſeruiens in meū ſcribendi morē ⁊ ſtilum quantum potuit reduxi.
Ordinem vero et materiā prioris voluminis tenui: formam et dicendi cō-
ſuetudinem penitus immutaui. Multa que michi videbantur vtilia pe-
ne in omnibus locis addidi: pauca ſubtraxi: verba non ſenſus in ſingulis
alteraui. Hoc eīn vt auderē et iuſſio vr̄a cōtulit: ⁊ prefati patris importu-
na petitio ꝑſuaſit. Voluiſtis nāq; vt ex veteri materia op⁹ nouū facerem
adderem quelibet michi viſa congrua: reſecarē ſuperflua alteraꝫ immu-
tanda. Feci quod potui: mandatis veſtris obediui: opus iniunctum ꝓ vi-
ribus ingenij mei que tenues ſunt reſcribēdo cōſūmaui. Suſcipite nunc
igit amantiſſimi patres op⁹ non meum ſed veſtrū: nō a me compoſitū: ſed
potius reſcriptum. Si vobis placuerit labor predicti patris laudate in-
geniū: ſin autē ꝓpter vilitatē diſplicuerit meū corrigite imperfectum: qm̄
qui materiā ad ſpūale edificiū optimā ex impēſis alteri⁹ habui: ꝑ ipericiā
meā ſtructurā ineptā fabricaui. Si ſtultus factus ſum: vos coegiſtis me.
Siue ergo placeat op⁹ ſiue diſpliceat: michi ſaci⁹ eſt inepte ſcribendo ve-
ſtrum obedienter ſuſcepiſſe imperiū: ꝙ contra obediētiā tenuiſſe ſilētium
Confido tn̄ non viribus ꝓpriis ſed meritis alienis: qm̄ op⁹ quod charitas
edidit: nulli deum amāti diſplicebit. Opto paternitates veſtras in xp̄o ſē-
per manere felices. Ex Spanhē. xiiij. kalen. Septēbris. Anno dn̄ice incar-
nationis. M. CCCC. xcvij.

¶ Incipit liber de triplici regione clauſtralium: et ſpirituali exercicio nouiciorum.

CUm vite monaſtice ſtatum huius temporis ad mentem reuoco: eius calamitati vehementer cōdoleo: qm̄ feruor ſpiritualis exercicii qui olim fructus in ordine ſancti patris noſtri benedicti vberrimos protulit: nunc a monachis vt plurimum deficit. Cernimus enim clauſtrales moribus redire ad ſeculuȝ contemni videmus a multis regularis obſeruantie inſtitutum et religio que inſtituta ad contemptum ſeculi a principio fuerat: ad pompas ſeculi per monachos improbos denuo reuocatur. Cecidit corona capitis nr̄i integritas regularis diſcipline corrupta eſt: et priſtinus ſancte cōuerſationis feruor interiit Ordinis noſtri monaſteria complura in deformitate peſſima iacere ſepulta cernimus: q̄ reformata ad puritatē regule pauciſſima videmus. Huius autem excidii regularis inſtitutionis cauſa. eſt ſpiritualium exerciciorum negligentia: quia mox vt ſpiritus feruoris in mētibus clauſtralium deſipuit: caro prius per abnegationē ſui ipſius mortua reuixit: et mundus q̄ deuotis cordibus aridus et deſpectus ante apparuit: in mentibus carnalibus rurſus floreſcere cepit. Enimuero cordis humani cogitatio: ab adoleſcentia ad malum prona niſi quotidiano ſpūalis exercicii freno ad feruorē ſpūs incitata fuerit: in priſtinas negligentias mox recidens a ſancto ꝓpoſito tepeſcit. Nam ſicut nou alis ager cultoris diligenti cura deſtitutus ſuccreſcētibus ſpinis cito in ſolitudinē priorē reuertit: ita mens hūana quātūlibet pura ſit vel ſancta: in veſpres viciorū cito redigit: niſi quotidiano deuociōis exercicio ad feruorē ſpūs renouet. Hac cōſideratione ducti patres obſeruātie nr̄e burſiſfeldenſis deuoti cultores: nobis et poſteritati verbo et exemplo mandarunt: vt qui manere in feruore ſpūs cōſtantes ꝓ nr̄a fragilitate non poſſumus: ſaltē recollectione ſerotina poſt cōpletoriū: diurnas negligētias accuſantes. mētis nre ſtatū ad feruorē ſcti ꝓpoſiti renouemus. Quiſqs aūt quotidiane īſtitucióis exerciciū obmiſerit

nobis ad cõuenientiã regule ſanctiſſimi patris noſtri bene dicti aliqui dedere:quo magis ⁊ vicinius ad puritatem regularis obſeruantie noſmetipſos poſſim⁹ excitare. Itaq; preſens opuſculũ de optimi patris theoderici quõdã ceno bii burſiſſeldenſis abbatis exerciciis collectũ.in duas partes principales diuidimus : quarũ prima in cõſideratione inſtitutionis monaſtice ponitur: ſecunda circa exercitationem ſpiritualis vite occupatur. In prima teipm iuberis cognoſcere:in ſecunda mentem a terrenis ad celeſtia eleuare Igitur ad ꝓpoſitũ cõſiderationis noſtre pro viribus accedentes.primũ tractatũ in tres ptes diuidimus: ſecundum triplicem hoĩm clauſtraliũ ſtatũ:quorum primos ſẽſuales: ſecũdos rationales:tertios ſpirituales poſſum⁹ appellare Ex hoc triplici hoĩm ſtatu.huic operi titulũ cõuenientem aſſumimus:quod de triplici regione clauſtraliũ nuncupamus. In his tribus regionibus omĩs turba monachorum concluditur:quẽadmodũ in ſequentibus dicetur.

¶ De prima regiõe anime in qua cum beſtiis monachi verſantur carnales:multis paſſionibus inordinati: in regiõe infima ſenſualiter cõuerſantes.

PRima igitur anime regio ſenſualis infima ⁊ animalis dicitur:in qua radices omniũ malorum cõtinentur. In hac regione tenebroſa cõſtituti homines cũ beſtiis in genere ſuo participant: quippe qui mores(vt ita dicam)beſtiales obſeruant:dum rationi aut nichil aut parũ deferunt : ſed omnia ſenſualitati vt beſtie concedunt.nam in iſta regione infima tres anime vires ſenſuales preſident:quarũ prima ſenſibilis circa obiecta quinq; ſenſuum exteriorũ diffunditur : concupiſcibilis altera in carnalibus delectatur:tertia iraſcibilis voluptatibus carnis contraria fugiendo perſequitur. ¶ Et hec regio infima.celo comparatur aereo : quoniam ſicut in aere grandines:niues:fulgura:et varie tempeſtates generant ita ⁊ in mentibus hoĩm carnalium hanc tenebroſam regionem inhabitantium:varie ſeuiunt tempeſtates viciorum De monachis carnalibus qui hanc regionẽ tenebroſam in

habitant: in qua motus frequens eſt ſcelerũ: tempeſtas cõtinua voluptatũ. Ibi ſunt monachi paſſionibus aialibus deditı: qui ratione ſenſualitati ſubiiciũt: qui ſecundũ carnẽ in deſideriis beſtialibus viuunt. Manifeſta aũt ſunt opa carnis in hac infima regione degentis: que ſunt fornicatio / immũdicia / impudicicia / luxuria / idolorũ ſeruit⁹ / veneficia / inimicicie emulationes / ire / rixe / diſſenſiones / ſecte / inuidie / homicidia / ebrietates / cõmeſſationes: ⁊ his ſilia. de quibus ſanctus ꝓclamat apl's: qm̃ qui talia agunt: regnũ dei nõ cõſequenť. Hec ſunt operũ infime regionis indicia: he mentiũ carnaliũ monachorũ mortifere tẽpeſtates: qui i religione irreligioſe viuũt: qui tradiciones ſctõꝝ patrũ deſpiciũt qui precepta ſeniorum ꝑdita preſumptione contẽnunt. Hi ſunt infime regionis immũdi cultores: viciis et cõcupiſcentiis carnalibus dediti: qui deũ nõ curãt habere in noticia: qui voluptatib⁹ carnis inſeruiunt: qui votũ ſctẽ religionis qđ ꝓfeſſi ſunt cõtumaciter frãgunt: qui animarũ ſuarũ contẽpta ſalute. gratiã dei vocantẽ ſequi deſpiciunt. Propter ea tradidit eos in reprobũ ſenſũ: ⁊ in falſum iudiciũ: vt malum exiſtimẽt bonũ: et que in veritate peſſima ſunt: ipſi optima eſſe falſo arbitrenť. Hi ſunt de quib⁹ ſctũs ꝓphetauit apl's. monachi carnales / ſuſurrones / detractores / deo odibiles / cõtumelioſi / ſupbi / elati / inuentores malorum / maioribus nõ obediẽtes / inſipientes / incõpoſiti / ſine affectone abſq; federe / ſine mĩa repleti oĩ iniquitate / malicia / nequicia / contẽtione / dolo / et malignitate: qui cũ iuſticiã dei cognoſcant nolunt intelligere: qm̃ qui talia agunt digni ſunt morte perpetua et nõ ſolũ qui illa faciunt: ſed etiã qui faciẽtibus ea conſentiũt: ⁊ qui maloꝝ ſtudiis ex officio minime cõtradicunt. Eenĩuero rector aiaꝝ qui delinquẽtes ſubditos nõ corrigit: alienis ſe dãnandũ ſcelerib⁹ inuoluit: eorũq; ſocius tacẽdo efficiť: quoꝝ culpas dãnatio ſubſequetur. Quiſq; eñ paſtor aiaꝝ poſit⁹. emẽdare ſcđm regulã canonicã peccãtes negligit: etiã ſi delicto careat ꝓprio: tñ apud diſtrictũ iudicẽ ꝓ merito condẽnabiť alieno. Dicit nãq; ſummus paſtor ad ꝓphetã. Fili hoĩs ſpeculatorẽ dedi te domui

iſrael:⁊ audies de ore meo verbũ:et annũciabis eis ex me. Si ergo dicēte me ad impiũ.morte morieris: nō ei annũciaueris:neq; locutus fueris:vt auertat a via ſua ipia ⁊ viuat ipſe quidē impius in iniq̄tate ſua morieẗ: ſanguinē vero ei⁹ de manu tua requiram. Et benedictus pater nr̄ in regula. Sciat inquit abbas culpe paſtoris incũbere:ſi quid minus vtilitatis paterfamilias in ouib⁹ ſuis potuerit inuenire. O ſententia cunctis ſemꝑ metuenda paſtoribus:qua nō ſolum praua conuerſatio ſubditoꝝ rectori aſcribiẗ:ſed etiam de minori ꝓfectu eorũdē reus apud释 internũ iudicē habeẗ. O q̄d nos miſeri paſtores in illo diſtricto examine dicturi ſumus:qui monachos nobis cōmiſſos multipliciter delinquentes emēdare ſcd̄m regulā negligim⁹:qui iacentes in infima regione ad ſuperiora nō vocamus:ſed carnales cũ carnalib⁹ in vmbra mortis ocio ꝑnicioſo torpeſcim⁹. Ve oīb⁹ in hac regione tenebroſa manentibus: q̄m niſi penitētiam egerint:cũ illis deputandi ſunt qui tenebras exteriores inhabitant:vbi nullus ordo ſed ꝑpetuus horror inhabitat. Nā ſicut monachi ſecundũ regulam ſpiritu ambulantes in celo cũ ſanctis angelis ſine fine feliciter coronādi ſunt: ita cōtra normā inſtitutionis monaſticē in hac infima regione carnis vſq; ad mortē perſeuerātes: paganis deteriores cũ demonibus in inferno eternaliter ſunt cruciandi. Veraciẗ eñ dixit ille beatus. Sicut nũq̄ vidi meliores his qui in cenobio ꝓfecerunt: ita nō ſum expertus deteriores illis qui in monaſterio defecerũt. Profeſſio eñ monaſtica ſpiritualis vite ꝑfectionē exigit:et ad ſũmā virtutũ quaſi ad ſuũ finē debitũ tendit. Quāto aũt quiſq; ab hoc conatu ꝓficiēdi in monaſterio cōſtitutus defecerit:tanto longius a propoſito monachi recedit.

¶ Quēadmodũ monachi carnales huius infime regionis ciues inordinati ſunt:in multis articulis.

Quamuis deſcriptio hui⁹ infime regionis:carnalibus quibuſcũq; hoībus in peccatis et ſcelerib⁹ cum beſtiis morantibus generaliter cōueniat:tñ vt nr̄a curem⁹, de clauſtralibus tepidis et carna-

libus loqui intendimus: bonis ac deuotis nullā penitus in iuriā irrogātes. Semꝑ em̄ ꝛ in oībus moꝛes bonoꝛum clau ſtraliū intactos ꝛ illeſos permanere volumus: quotiens de malis ſtudiis ꝑauoꝝ diſputam⁹. Malos itaq̷ clauſtrales et moꝛes ꝑauos repꝛehendimus: bonos honoꝛātes vbiq̷ vt decet collaudamus. Et quid aliud q̄ malum de malis di cere poſſumus: in quib⁹ nulla que dicam⁹ bona inuenimus In oꝛdine ſancto inoꝛdinate viuūt traditiones ſenioꝛū deſ piciūt: verba ſalutis non admittūt. Tāta vero monachoꝛū infime regionis inoꝛdinatio eſt: vt facilius ſit meo iudicio publicanū conuertere. q̄ inoꝛdinatū monachū ad peniten tiā reuocare. Hanc aūt inoꝛdinationē carnaliū monachoꝛū in octo articulis cōpꝛehēd im⁹: q̄q̷ eos in multis aliis inoꝛ dinatos eſſe nō ignoꝛem⁹. ¶ Et pꝛimo quidē ciues hui⁹ infi me regionis monachi beſtiales inoꝛdinati ſunt ad deū: dei de ad ſuū p̄latū: tertio p̄lat⁹ ad ſubditos: quarto mēbꝛa ad ī uicē: rurſū q̇nto inoꝛdinati ſunt ad ſemetipſos: deīn ad res monaſterii: ſeptimo ad cōtēptū mūdi: ꝯſequēter ad penitē tiā peccati. Iſte ſunt pꝛincipales infime regionis ioꝛdina tiōes ciuiū: hec beſtiales affectiōes carnaliū monachoꝛū: q̇ mēte ꝛ coꝛꝑe in īfimis hītāt: q̇ ꝑficere ad ſūma nō feſtināt. Has itaq̷ īfime regōis ioꝛdinatas ꝯditiōes ꝑ oꝛdinē bꝛeui ter curabo expmere: ꝛ q̄ lōge ſint a deo carnales mōachi ꝑ virib⁹ demōſtrare. Nā ſicut ait p̄hā. lōge a pctōꝛib⁹ ſalus.

¶ Queadmodū ciues huius infime regionis oꝛdinati ſunt ad deum. ¶ Articulus pꝛimus.

Dicitur monachi carnales huius infime regionis inſani cultoꝛes multipliciter inoꝛdinati ſunt ad deū: cuius amoꝛis dulcedinē nūq̷ ſentiūt: nullā timoꝛis diuini ꝯpūctionē admittūt: in affectiōi bus ſuis beſtiales et tumidi: in voluptatib⁹ ſuis carnalib⁹ oī tēpoꝛe ſunt imūdi. ¶ Et pꝛimo q̇dē eoꝛū inoꝛdinatio ad deū. ex ignoꝛātia ſumit oꝛiginē. dū paſſiōibus aīalib⁹ dedi ti nō curāt deū habere in noticia: nec illa q̇ ad timoꝛē ei⁹ idu cūt animū cogitare cōſentiūt: ſꝫ malis deſideriis obcecati in cogitationib⁹ ſuis euaneſcūt. Sꝫ q̇d ait ſcriptura: Qui

ignorat ignorabit. Nolūt intelligere vt bene agāt: a facie diſtricti iudicis nō formidāt: ſine penitentia in malis iugit perſeuerant. Eniuero more iumētorū in voluptatib⁹ ſuis cōputreſcere nō metuūt: patiētiā dei vocātis ad penitētiā nō attendūt: nichil aliud ꝙ carnis ſue cōmoda inquirūt. Omi tpe in pctis maximis ſine aliquo timore ambulāt: ſcire vias dñi cōtumaciter recuſant. De futuro iudicio aut nichil aut parū cogitant: penas pctōrib⁹ pparatas in iferno nō formidant: nūꝙ corda eorū ꝯpūctionis grā penetrat: quoꝝ mentes dei amor nō inflāmat. Nulla eis de deo cura eſt: de morte pauor nullus. Uetri magis ꝙ deo obediūt: viuere ſcdm carnē oī tpe ꝯcupiſcūt: ꝛ dū ſalutē ꝓpriā turpiter negligūt ad infernū cū demonibus deſcendūt. Eniuero q deū obliti votū ſctē ꝯuerſationis monaſtice male cuſtodiūt: ad pmia celeſtis vite iuſtis tribuenda nō ptingūt. ¶ Scdo inordinati ſunt ad deū carnales monachi ex ꝓfeſſione ſtolida: qm ſe cūdū regulā ꝓmittūt viuere: qd tn̄ veraciter nō curāt adimplere. Et qd magis inordinatū: ꝙ dño deo vite ſctitatē promittere: ꝛ in turpitudine poris vite pmanere? Irriſor oīpotētis dei eſt nō monach⁹: quiſqs in mōaſterio aliter ꝙ regl'a docet monaſtica cōuerſat. O ꝙ ml'tos hodie inter clauſtrales viuere ſecularit cernim⁹: ꝙ plures ꝓfeſſionis ſue ꝓpoſitū negligere videm⁹: q regularis diſcipline obſeruātiā variis modis violāt: q dei bonitatē ſciēter ignorāt: q penitentiā agere recuſant. ¶ Tertio multi clauſtrales hui⁹ infime regiōis inordinati ſunt ad deū. ex debite ſeruitutis icuria: q ſuis affectionib⁹ ꝛ deſideriis carnalibus variis modis deſeruiūt et ſemp diſtracta mente ad dei ſeruiciū accedūt. Ex his nōnulli ad chorū ſine aliqua deuotione occurrūt tepidi alii neceſſitate cōpellente accedunt inuiti: qdā cogitationibus exterioribus diſpſi diuinis interſunt corpe: ſed foris p diuerſas officinas vagant in mente. Alii falſas occaſiones nō metuunt exqrere: qbus ſe a choro quaſi licenter valeāt abſentare. Nunc graue dolorē capitis ſimulāt: nūc hoc nūc illud mēdaciter allegāt: et dū ſeruitutem deo oīpotenti debitā fallaciter ſub trahunt: eterne maledictioni obprobriū

negligentib⁹ debitū incurrūt. ¶Quarto ſunt cōplures in-
ordinati ad deū. ex operatione cōſuetudinis: qui etſi male
dictione negligentiū aliqñ careant: nūq̄ tñ ad fructū inter-
ne deuotionis appropinquāt. Nā ad ſeruitutē dei accedūt
ex ſola cōſuetudine: nec i alquod bonū opus mouent ex de-
uotione. Alii ſub graui neceſſitate conſtituti mādatis ſupi
orū inuiti ſatis obediūt: et penas tpales potius q̄ iudiciū
dei ptimeſcūt. Hi crucē dñi cū ſymone in angaria baiulant
q̄ tanq̄ vitula effraim docta ad triturā. ſola cōſuetudine bo
nis opib⁹ inſtāt. Bonū aūt nō bene faciūt: qui ad dei ſerui-
tutē intētione nō debita accedūt. Rem quoq̄ i iuſti ſine mer
cede iuſti pficiūt: q̄ in opibus bonis et iuſtis voluntatē bo-
nā nō aſſumūt. ¶Quinto ciues infime regionis inordinati
ſunt ad deū p viciū ingratitudinis: qd̄ eſt ſcelus maximū in
ordinate volūtatis. Et ſepe quidē tētacionibus variis atq̄
grauiſſimis ſuo demerito flagellādus exponit: qui de pce-
ptis beneficiis ingratus dño inuenit. Et ideo beneficiū qd̄
accepit meret amittere: qui ſe gratū tāto benefactori negli
git exhibere. Et que maior poteſt eſſe ingratitudo q̄ in re-
ligione nō religioſe viuere: votū frangere. ppoſitū ſolē-
niter aſſumptū. turpiter violare? Monachus eni q̄ viciis
carnalib⁹ ſemetipm̄ inoluit: q̄ viuere ſcdm̄ regulā quā pfeſ
ſus ē negligit: maximū igratitudis viciū volūtarie icurrit.
¶Quēadmodū monachi huius infime regionis inordina
ti ſunt ad ſuum prelatum. ¶Articulus ſecundus.

AD prelatū ſuū monachi carnales multipliciter in
ordinati ſunt: cuius vitam cōtinuis detractioni-
bus lacerant: paſtorali officio contumaci pectore
derogant: filialis dilectionis affectū impendere
ſuo paſtori ſcdm̄ regulā recuſant. Variis eni voluptatibus
carnis obcecati. monachi huius infime regionis: cuius vi-
cem gerat in monaſterio abbas dedignāter īſpicere: ꝛ quē
velut chriſti vicariū humiliter venerari debuerāt: tanq̄ ſi-
bi ſimilē ex infirmitate: nullo dignū honore putāt. Sub hu
ius ordinate cōuerſationis laqueo. antiquus hoſtis mona
chos carnales decipit: quos variis modis i ſui paſtoris diſ

plicentiā inducit. Maxima nāq; poteſtas ſeuiēdi in gregē monaſticū diabolo conceditur: dum isqui preeſt a ſubditis oditur. Nā ſicut ſanari nō poteſt infirmus qui medicum de teſtando nō ſinit accedere: ſic ſaluari nō poteſt monachus qui ꝓpter auerſionē tentaciones ſuas paſtori nō vult aperire. Quomodo eīm poterit ouis infirma dentes lupi rapacis euadere: ſi paſtoris preſentiam non poteſt ſuſtinere?

¶ Primo itaq; monachi inordinati vitam ſui paſtoris vituperant: eius et facta et dicta contumaciter accuſant: quia dum rectorem incedere ſecundum traditiones ſanctorū patrum conſiderant: corrigi in ſuis prauitatibus formidant. Semper enī apud reprobas mentes vita bonorum in ſuſpitionem trahitur: ſemper alienis virtutibus inuida torquetur: et monachus qui ſe viciis et peccatis voluntarie ſubiicit: ſemper paſtorem purgate conuerſationis odit.

¶ Secundo autē ciues huius tenebroſe regionis inordinati ſunt ad ſuum prelatum: cum eius officio derogant: quem ad preſidendum in monaſterio a deo ordinatū non ignorāt Contra eum facili occaſione murmurant: eius mandata nō obſeruant: et qui ſe armis ſancte obedientie ꝓ dei amore iā pridem ſubdiderant: nunc more ſarabaitarum contempta obedientia. volūtatum ſuarum ſibi pernicioſum dominiū vſurpant. Abbatem prauis ſuis conuenientem morib9 habere deſiderant: ſanctum et vtilem recuſant. Si remiſſum et inertem paſtorem inuenerint. multis eum venenis adulando intocicant: patrem optimum et piiſſimum vocant: eiq; ſe non humiliter ſed libenter ſubiiciunt: a quo nullam prauitatis ſue correptionem pertimeſcunt.

¶ Tertio monachi carnales inordinatos ſe ad ſuos paſtores exhibent: dum eis affectum filialis amoris ſubtrahunt et obedire ſecundum regulam contemnunt. Veruntamen cum monachus abbatem ſuū tanq̄ chriſti vicariu; ſyncero affectu teneatur diligere: non poterit eum ſine grauiſſimo ſcelere odire. Enīuero qui paſtorē ſuū amore chriſti nō diligit: verus amator dei nō exiſtit. Nam chriſtus qui etiā inimicos vult diligi: ſuos vicarios quomodo permitteret odi

ri? Illum itaqꝫ intende qui tibi abbatē pꝛeesse vice ſua vo-
luit: et cauſa diſplicentie contra eum iā deinceps non erit.
¶ Quarto ciues inoꝛdinati vallis vmbꝛoſe paſtoꝛis ſui re-
uerentie derogant: dum ei honoꝛē ex regula debitū non ſo
lum contemnunt impendere: ſed quod peius eſt nō metuūt
etiam contumeliam irrogare. Regula eñ perhibet abbatē
vices chꝛiſti in monaſterio gerere: cui omēs monachi tanꝙ
ipſi chꝛiſto debent humiliter obedire: qm̄ obedientia que
maioꝛibus impenditur: chꝛiſto exhibetur. Sed pūerſi clau
ſtrales de pꝛeſidētia pꝛelatoꝛū ſemꝑ ingrati: oꝛdinationi di
uine contumaciter obuiare non metuūt: mādatis ſancte re
gule obedire cōtemnunt: abbatēqꝫ ſuū cui omnem reueren
tiā exhibere debuerant: odio ⁊ detractionibus lacerantes
inhonoꝛant. Quicqd fecerit: quicqd oꝛdinauerit: quicquid
dixerit. tanꝙ male factū eis diſplicet: quippe qui conuerſa
tioni eius oī tēpoꝛe detrahunt: eius cōtempto officio: nihil
magis ꝙ ꝯfuſionē ſui paſtoꝛis oues moꝛbide inquirūt. Ex
his nōnulli abbatē ſuū in occulto iudicātes deſpiciūt: alii ī
faciem ei cōtradicunt: qui dum reuerentiā ſuo paſtoꝛi exhi
bere negligunt: omnē diſcipline obſeruantiā confundunt.
His ſemper eſt familiaris elatio: carnis amica turpitudo
qm̄ qui ſe ab affectu paſtoꝛis voluntarie ſubtrahunt: in ten
tationes abominabiles et ſcelera peſſima cadunt. Quiſqꝫ
eñ chꝛiſti vicariū in monaſterio deſpicit: ſeuiendi in ſe po
teſtatē diabolo tradit: ⁊ vnionē coꝛpoꝛis myſtici cōfundit.
¶ Quinto monachi carnales inoꝛdinati ad ſuū paſtoꝛē ei⁹
auctoꝛitati derogant: dū nichil ei licere niſi cōſenſerint ipi
in cenobio putāt. Uirtutem hūilitatis elata ceruice deſpi-
ciūt: ſubiectionē regularē ſpernūt: cedere melioꝛibus con
temnunt. Oībus negociis ⁊ cauſis ſe volunt immittere: ſi
biqꝫ conſilii pꝛincipatū vſurpare: vt abbas nihil agere vel
diſpōere audeat: niſi pꝛius de eoꝛū ꝯſenſu negociū ꝓcedat
Sed quid dicit legiſlatoꝛ benedictus in regula. Audiens ī-
quit abbas conſilia fratrū. tractet apud ſe: et quod vtilius
iudicauerit faciat. Et iterū. Sic autē dent fratres conſiliū
cū omni humilitatis ſubiectione: vt nō pꝛeſumant pꝛocaci-

ter defendere quod eis viſum fuerit: ſed magis in abbatis pendeat arbitrio. vt quod ſalubrius eſſe iudicauerit: ei cū cti obedient. Et rurſus de ordinādo ꝑpoſito dicit. Nos ꝓuidem⁹ expedire ꝓpter charitatis paciſq; cuſtodiam in abbatis pēdere arbitrio ordinationē monaſterii ſui. Hec vtiq; ordinatio inſtitutionem deſtitutionemq; omniuꝫ officialiuꝫ monaſterii reſpicit: q̄ nō conſenſum fratrū ſed conſiliū deum timentiū reqrit. Deniq; omibus regula mādat agendū ſcōꝫ volūtatē abbatis: nichilq; penit⁹ eſſe ꝑſumendum: quod ab eo nō fuerit iniunctū. Hanc ei⁹ auctoritatē monachi carnales. ꝓprie volnutatis temerarii vſurpatores. variis modis conant̄ infringere: tociuſq; monaſterii ordineꝫ ꝛ charitatem ꝑturbare: dū agenduꝫ rectori nichil exiſtimāt niſi quod ipi rectū putāt Sed dicite michi regionis infime ſupbi cultores: qui voluntatē veſtrā ſemp ſtatuitis: qui vobis ius alienuꝫ vſurpatis. Heccine eſt obedientie virtus. nolle maioris iperio cedere: ſed ꝓprio iudicio ꝑtinacit̄ inherere? Non ſic vobis viuēduꝫ ſanct⁹ pater in regula ſtatuit: qui vos in omībus ſequi volūtatē abbatis iuſſit. Maxima enī ꝟtus monachi obediētia eſt: quā diu⁹ pater nr̄ vſq; adeo cōmendare voluit: quod bonū opus ſine volūtate abbatis merito carere dixit. Unde et ꝑcipiens ita concludit. Ergo cū voluntate abbatis omīa fiant: et null⁹ ī monaſterio ꝓprii cordis ſequatur voluntateꝫ. Quod ſi non videat̄ ad ordinationē monaſterii prudentia rectoris ſufficiēs: monachis carnalib⁹ imputanduꝫ eſt: q̄ ſibi nō idoneū volūtarie ꝑfecerunt. Semp odio habet ſtulticia prudentiā: et abbatē monachi praui deteſtant̄ ſapientē. Qui ergo ſibi ſtultum ſcienter ꝑficiūt: eius ordinatōni ꝛ volūtati neceſſario ſubiacebūt. Nulla deniq; inſufficiētia paſtoris obedientiā ſubditoruꝫ debet extinguere: cum regula nos iubeat etiaꝫ inutili obedire. Dicit enī. Preceptis abbatis in omnibus obediendum eſt: etiam ſi ipſe quod abſit aliter agat. Sed nobis inobediētiā redarguentib⁹ monachi carnales obiiciunt. Recta inquiunt et bona intentōne hec facimus: qui perire ſubſtantiam monaſterii per maluꝫ regimen videm⁹

Sed vobis contradicit apoſtolus: quoniam nō ſunt facien
da mala vt veniant bona: nec ꝓpter damnū rei tēpoꝛalis:
deſerenda eſt ſubiectio humilitatis. Nam vbi īter dānum
ſubſtantie tēpoꝛalis et regularis obediētie periculum ali
quod ſubeundum occurrerit: melius eſt perire ſubſtantiā
ꝙ̄ ledi obedientie puritatem. Nō enim pecunias de mani-
bus noſtris deus requiret ſed animas. Enimuero qui verꝰ
monachus eſt: oībus rebus mundi virtutem obedientie
pꝛefert. Ciues autem huius infime regionis monachi car-
nales variis modis virtutem obedientie lacerant: arma ſā
cte humilitatis impugnant: vt michi faciliuꝫ videatur no-
uum de ſeculo monachum inſtituere: ꝙ̄ iſtoꝝ ignauiā poſ-
ſe emendare. Sed ex fructibus eoꝛum quales ſīt manifeſte
cognoſcimus: quippe qui pacem et charitatem in monaſte
rio violant: concoꝛdiam vnitatis turbant inter fratres ⁊ ab
batem diſcoꝛdiam ſeminant obedire mandatis regule cō-
tumaciter recuſant. Hec ſunt opera maloꝛum clauſtralium
hec ſunt indicia ciuium īfimoꝛum: qui pꝛopꝛie voluntatis
īpꝛobiſſimi defēſoꝛes arma ſctē obediētie ꝓiciūt: carne nō
ſpū viuūt patrū ſtatutis aut nichil aut parū deferūt: ſanis
conſiliis non acquieſcunt quoꝝ damnatio iuſta eſt. Nam ſi
cut īpoſſibile eſt ignē flamantū nō eſt ſurſū aſcēdere: ita nō
eſt poſſibile monachū ſine obediētia celi ſecret penetrare.

¶ Quēadmodū paſtoꝛes huius infime regionis inoꝛdina-
ti ſunt ad ſubditos ¶ Articulus. iiii.

Quoniam vero monachos complures infime re
gionis inoꝛdinatos ad ſuos paſtoꝛes oſtendimꝰ
nūquid p̄latoꝝ ioꝛdinatiōes erga ſubditos qua
ſi nobis pſcētes nō oñdemꝰ? Neqꝫ nomē abbatis
quemꝙ̄ ſanctificat: neqꝫ immeritū paſtoꝛalis cure pꝛemi-
nentia ſaluat. Cū ergo multi inter p̄latos mōtem īfime re-
gionis cū beſtiis terre inhabitent: nequaꝙ̄ a nobis ſilēcio
ſūt trāſeundi. Complures eñ rectoꝛes clauſtralium īoꝛdi-
natos ſe ſubditis exhibēt: qui nō ſoluꝫ commiſſas ſibi aīas
ſecundū regulā paſcere negligūt: ſed eas varii nobis lace-
rāt et occidūt. Quotieſcūqꝫ vero īpaſtoꝛē aliquis de īfima

regione aſſumit:i peius p̱ prauoꝝ ſtudia roboꝛat. Jn abbatē igit̄ p̄mouend⁹ eſt vir bon⁹ ꝛ diligēs deuꝫ. q̄ hāc īfimā regionē dudū ſuperauerit: q̄ carnis paſſioēs domare nouerit q̄ aſcēdere ad ſupremā illā regionem ſpūs ꝛ velit et poſſit. Oportet eīm abbatē monachoꝝ altioris eē meriti q̄ȝ monachos: quoniā quiſq̄s rector aīarū conſtituit̄: neceſſe eſt vt m̄ltis v̄tutib⁹ adornetur. Nam ſi paſtor īfirm⁹ ad huc ī infima regiōe cū ouib⁹ habitat: debiles negligēdo īterficit nō cōfortat. Cec⁹ eīm ſi ducatū ceco p̄beat: neceſſe eſt vt cū eo ſimul in foueam cadat. Paſtor autem qui ſe ordinatum erga ſubditos ſuos ſecundū regulā non exhibet: nō paſtor ſꝫ mercennarius dicendus eſt: ꝛ in domo dn̄i non manebit ineternum. Multe autem ſūt ioꝛdinationes p̄latoꝝ carnalium: q̄ tāto ā̄plius ouib⁹ nocent: quāto rarius emēdātur. ¶ Et p̄rio quidem īordinatus eſt rector ad ſubditos ſi mercennarius fuerit: ſi neglectis ouibus propꝛium carnis vel anime cōmodum querit: ſi vt voluntatē ſuā cōſequi valeat nichil petentibus cōtra regulā negat. Enimuero q̄ mercēnarius eſt: oues veraciter non diligit: p̄p̄riā gloꝛiā querit: aliis preeſſe deſiderat: p̄deſſe ſecundum regulā non curat gaudet ſi dici abbatem: nō nouit exhibere paſtorē. Mercedem ergo vanitatis ſue vanam recipit: qui nō dei ſed ſuam gloꝛiam querit: qui aīas ſubditoꝝ ſuoꝛū perire citius p̄mitteret: q̄ȝ abbaciam alteri melioꝛi reſignaret. Mercennari⁹ eſt: et non pertinet ad eum de ouibus. Non eſt verus monachus. nō eſt paſtor bonus. nō eſt dei amator ſincerus qui preſidens monachis inuoluntarius eſt cedere: ſi conſilio timētium deum ſic viſum fuerit expedire. Cura regiminis aīarū. elatū hominem deſpicit: humilem et reſignatū deo ad oīa requirit. Si ergo vis paſtor bonus et verus monachus inueniri. taliter intentionē tuā omni t̄pore formandam memineris: vt paratus ſis ex amore dei animas tibi commiſſas pro viribus humiliter paſcere: paratus ſis etiā paſtoꝛale officium ad arbitrium dei et bonoꝛū hominuꝫ ex coꝛdis integritate reſignare. Hāc intentionē ſi ſemp in mēte tua permanentem ſeruaueris: et tibi et aliis bon⁹ paſtor

auctoꝛitas capituli annalis impune deſpicitur: reſtat vt ob
ſeruantia monaſtica naufragetur: quoniā amoꝛ dei bonos
in diſciplina regulariter cōtinet: et timoꝛ coꝛrectionis pra-
uos a malis operibus cohercet. Quiſquis aūt ſubterfuge-
re vnitatem capituli nititur: diabolum mittat. Sic impera
toꝛ bulgaroꝝ ſubditos ſibi chꝛiſtianos cōuentū in eccleſia
celebꝛare ſub pena capitis ꝓhibet: quibus tñ credendi ꝗc-
quid voluerint licentiā indulget. Nouit enī calidus homo
ſynceritatem chꝛiſtiane fidei nō diu poſſe ſubſiſtere: ſi con-
tigerit publicū exhoꝛtationis officiū deeſſe. Huc chꝛiſtiane
fidei aduerſariū inoꝛdinatus et carnalis abbas quātū po-
teſt imitari nititur: qui mandatis tam neceſſarii capituli re
luctat. Sola enī capituli auctoꝛitas eſt que regularis diſci
pline obſeruantiā in oꝛdine cōtinuat: que ſi cōtenta fuerit
nulla cōuerſationis monaſtice integritas permanebit. Sꝫ
in fine regionis cultoꝛ. abbas inoꝛdinatus contra regula-
rem obſeruantiā cauſas fingit innumeras: cōditiones mo
naſterii ſui mentitur cōtrarias: antiqua pꝛiuilegia ſuppꝛi
mi cōqueritur: ſubdi ſuū cenobiū alicui dedignatur. Sed
ve inoꝛdinatis hoībus: per quos ab hac ſanctiſſima cōgre-
gatione vel vnū cōtigerit cenobiū amitti. Deniqꝫ hec aua
ricie peſtis abbatē nō ſolū inoꝛdinatū facit ad ſubditos: ſꝫ
etiā ſibimetipſi contrariū: et adeo penitus auerſum. Cupi
ditas enī oīm maloꝝ radix eſt: que tollens ſeruū chꝛiſti: mi
niſtrū facit eſſe diaboli. Abbas ergo qui mētem ſuam huic
vicio ſubmiſerit: nō paſtoꝛē ſed mercennarium ſe oſtendit
ſemꝑ lucris terrenis inhiat: de ꝓfectu aīarū nihil curat: ſa
cre lectionis codex raro vel nunꝗ̄ in manibus eius cōſpici
tur: regiſtra cēſuū crebꝛius reuoluūtur. Agrum agro copu
lat: aurum et argentū ſemper in thecam ſepeliendū cōpoꝛ-
tat: ⁊ dum abundare monaſteriū ſuū rebus tempoꝛalibus
nimiū deſiderat: perdā raptoꝛibus parat. Frequēter enī fi
ſcus dominii tꝑalis pecunias monaſterioꝛū deuoꝛat: quas
nimia cupido monachoꝝ cenobiis īpoꝛtat. Ve tibi paſtoꝛ
auare clauſtraliū: qui maioꝛē geris ſollicitudinē de bꝛutis
aīalibus: q̄ de cōmiſſis tibi animabus. Infirmatur equus
et mox paras remediū: perit aīa et nullū putas imminere

periculum. Egro tat bos ⁊ aſinus tuꝗ cõpateris: abſorbe tur triſticia frater et non occurris. Tu ergo mercennari e non paſtor qui fratrum tuorũ infirmitates contumaci pec tore deſpicis: qui conſtitutis in amaritudine non ſuccurris nõ preſumas te manus dñi poſſe effugere: cuius oues permittis tam nequiter interire.

¶ Tertio iordinatus eſt rector ad ſubditos: cum eos quos intra ſepta monaſterii ſollicite ſeruare debuerat: non ſine periculo in exterioribus locat. Eniuero dũ cenobita infirmus ad regimẽ monialiũ vel ad eccleſias ſeculares exponitur: regularis obſeruantie integritas violatur: qm̃ qui adhuc in regione infima cõſiſtens ſpiritui carnẽ ſubiicere nõ didicit: preſidere aliis ſine ſuo periculo neſcit. Paſtor aũt inordinat⁹ q̃ ꝓpter cõmodũ rei tẽporalis monachos ſuos tanto periculo nõ timet exponere: omniũ animarũ tali occaſione pereuntiũ reus eſt: et apud internũ iudicẽ ad reſtitutionẽ oĩm obligaẗ. Nõ eſt de ꝓfeſſione monachi ſecularĩũ eccleſias regere: nõ expedit infirmo cenobite monialibus preſidere. Sed qd? Ergo ne monachus imperio ſe paſtoris debet opponere: ſi eum voluerit cũ monialibus aut ĩñ eccleſiis ſeculariũ reſidere? Mandat eĩ regula: nichil obedientie preferẽdum. Neſcio ſane quid huic interrogationi reſpõdeam: vt periculũ qđ vtrobiꝗ imminere cerniẗ nõ incurram. Nam ſi veritatẽ dixero ſubiectionis obediẽtiã videbor infringere: ſi monachos periculo exponendos conſenſero fateor me peccare. Dicam tñ paucis quod ſentio: quãꝗ pariturã odiũ veritatẽ nõ ignoro. Sicut monachus de neceſſitate ſue ꝓfeſſionis in oĩbus que ſunt ſecundũ regulã monaſticã ſuo ſimpliciter tenetur obedire paſtori: ita prelatus compellere monachũ ad ea que ſũt ſupra regulã maxime ſalutis periculo interueniẽte non poteſt ſine ipſius voluntate. Sed eccleſias regere: mulierib⁹ preeſſe extra cenobiũ reſidere: non eſt ſecundum regulã obediſſe. Nõ iraſcamini michi patres ſi veritatẽ dixi: nolite frontẽ contrahere ſi quod mihi videtur expreſſi: vos nichilomin⁹ quod vobis videẗ etiã me reclamante eſtis facturi. Verũtamen oro nolite monachos vr̃os periculo caſtitatis expo

nere:nolite aliquē ad monialiū ⁊ eccleſiarū parrochialiuȝ
regimen violenter cōpellere:cū plures qui hec officia am-
bi oſe appetant poſitis inuenire. Bona quidem eſt obediē
tia:ſed veritati et aīe ſaluti nullatenus eſt preferenda. Cū
eñ de ſalutis piculo agit̄:meli⁹ eſt obediētiā humiliter ex-
cuſādo poſtponere:q̄ caſtitatis naufragiū ſubire. Ue mo-
nachoꝝ p̄latis q̄ cenobiis ſuis eccleſias ſeculariū incorpo-
rāt:q̄ auaricie facibus ſinū cupidinis laxant:q2 dum ſe be-
nefacere poſteritati exiſtimāt:multos p occaſionē dānant.
¶Quarto rector monachoꝝ inordinat⁹ ad ſubditos ſuos
efficitur:ſi turbulentus et anxius inueniat̄. In paſtore aīa
rum pia et prudens diſcretio valde neceſſaria eſt: ne aut ze
lus diſcipline ſit nimius:aut modus ꝯpatiendi nimia laxi-
tate remiſſus. Sed rector inordinatus q̄n̄q3 per indiſcretū
furorē tyrānū ſe monachis exhibet:q̄n̄q3 per diſſolutā com
paſſionē ad grauiſſima ſcelera velut inſenſibilis tacet. Ne
ſcit iuſti moderamen regiminis: feruorē ī ſe nō experit̄ fra
terne charitatis:ſemp dn̄m ſe monachoꝝ exiſtimat:patrē ⁊
ſociū humiliū ignorat. Quid hoc regimine ferocius:q̄d ſce
leratius poteſtate vbi nō deus:nō ratio:nō intellectus: ſȝ
beſtia principat̄. Enīuero vbi deus ⁊ intellectus gubernāt
imperiū:a rectitudine legis nature preſidentiū iudicia nō
recedunt. Inordinatus vero et anxius rector variis paſſio
nibus beſtiarū inficitur: ſemp male de monachis ſuſpicat̄
qui dum regiminis modū perperam dirigit; anxius ſemp
amittere regnū cū herode ptimeſcit.
¶Quinto paſtor clauſtraliū inordinatus ad monachos di
cit̄:ſi in erogandis monaſterii rebus aut nimius aut obſti
natus habeatur. Nimius aūt dicendus eſt ſi in diſtribuen
do fuerit ꝓdigus:aut indiſcreta largitione diffuſus. Ob-
ſtinat⁹ vero dicit̄ ſi q̄ danda ſunt oportune nō dederit: aut
neceſſaria ſubditis tenaciter impēdit. Obſtinat⁹ etiā dicē-
dus eſt q̄ timorē dn̄i ꝓiicit:q̄ ſuo ſenſui nimiū cōfidit:qui ī
agendis quibuſlibet nulla ſapientū cōſilia admittit. Et q̄-
dē inter paſtores aīarū cōplures hac egritudine mentis in
ordinati ſunt:q̄ res monaſterii aut nimis īprouide erogāt
aut nimia tenacitate conſeruāt. Cōuiuia ſuis adulatorib⁹

lautiſſima preparant: aliis vero quibus ſunt auerſi etiã minima negant. In domo hoſpitum vel in abbacia ſua paſtores inordinata conuerſatione deprauati vſqꝫ ad crapulam aliqñ comedũt: de vino ſemꝑ optimo bibũt: ſed pauper ibꝰ monachis qui vigilãdo et cantando pondus portant diei ⁊ eſtus vix tenuiter neceſſaria concedunt.

¶ Sexto prelatus monachoꝝ valde inordinatus oſtendit ſi contra deũ audax iudicia eius paruipendendo in ſupbiã eleuatur. Eniuero cũ paſtor a ſubditis corrigi non poſſit. ꝑ ſanctũ patrẽ benedictũ ad iudiciũ dei remittit: ſicut in multis locis regule habet. Nouerit inqͣt abbas ſe de oĩbus iudiciis ſuis deo reddere rationẽ. Et iterum. Ordinatus autem abbas cogitet ſemper quale onus ſuſcepit: et cui villicationis ſue redditurus eſt rationẽ. Et rurſum dicit. Mox vt oriri vicia ceperint cum charitate illa amputet; nõ cum tyrannide. Et in alio loco premonet dicens. Ipſe tñ abbas cum timore dei et obſeruãtia ſancte regule oĩa faciat: ſciẽs ſe ꝓculdubio de omĩbus iudiciis ſuis equiſſimo iudici deo rationẽ redditurum. Sed inordinatus rector monachorũ hanc ſanctiſſimi legiſlatoris cõminationeꝫ exaudire velut aſpis obturatis auribus deſpicit: dei longanimitatis patientiam contẽnit: nihil de futuro examine cogitat: donec ſibi tandẽ iratus iudex in faciem dicat. Hec feciſti et tacui. Nũc itaqꝫ redde rationẽ villicatiõis tue: reſina mihi oues hereditatis mee: michiqꝫ animas tibi quondam in corpore cõmiſſas ſine mora reſtitue: numerũ earũ integrum repone quarũ ſi vel vna te negligente interiit: faciem meã tua anima ineternum nõ videbit. Quid tunc reſpondebis ſummo paſtori rector inutilis: vbi non ſolũ a te pereuntiũ ſanguis exigitur: ſed etiã ratio minus ꝓficientiũ poſtulatur? Ecce nũc in ſecuritate peſſima ſpreto dei examine ambulas: oĩa tibi licere que placent in corpore putas: et cui ſis rationem daturus de oĩbus aliquando non cogitas. Cito veniet dominus omniũ cui te miniſtrum infidelem non times oſtendere: cuius tibi honorem non metuis arrogare. Niſi interea penitentiam egeris: niſi vitam in melius emendaueris cum demonibus in inferno ſine fine ardebis

¶ Septimo contingit inordinatum erga ſubditos eſſe paſtorem: ſi neglecta vtilitate cōmuni ꝓpriū commodum viciosa intenſione queſierit: ſi preſidens in monaſterio non deo ſed ſuis vtilitatibꝰ ſeruit: dum ſe ꝓpter carnis pniciosas libertates conſequendas gaudet eſſe prelatum: ſibiꝙ frauduleter ex rebus monaſterii ꝓuidet in futurum. Hec aūt inordinatio in illis maxime qui cedunt officio qualibet occaſione conſpicitur: quibus ꝓmercede villicationis ſue acſi fuiſſent epiſcopi annua penſio de rebꝰ monaſterii aſſignatur. Non eſt modus iſte querētiū dn̄m: non eſt via hec veterū monachorū. Dum cedis officio paſtorali ꝓpter deū cede ſimpliciter: noli preter victū et veſtitū quicꝙ exigere ſi non viis cū ꝓprietariis peccare: monachus es: monachꝰ priuſꝙ fieres abbas: fuiſti monachus poſt officium ꝑmanebis. Cur ergo penſionē exigas: qui te monachū nō ignoras. Queadmodum emendo prelaturas viciū ſymonie cōmittitur: ita penſione exigendo pro reſignatione abbacie in regulam peccatur. Quid ergo? Damnamꝰ eos qui cedētes officio paſtoralis cure ſine crimine: ꝓuiſiones annuas de rebus monaſterii receperunt? Abſit. Neceſſaria non interdicimus: qui ſuperflua denegamus. Verūtamē qui verus monachus et dei amator eſt: etiā poſt abaciā ꝓuiſione regulari contentus eſt.

Queadmodū monachi ciues īfime regionis ſint inordinati adinuicem. ¶ Articulus quartus.

Ciues infime regionis monachi et hoīes carnales multis et variis modis ſunt inordinati adinuicem: qm̄ qui paſſionibus aīalibus more beſtiarum concitati ſemetipſos ad rectum iudicium rationis non dirigunt: mirandū non eſt ſi fraterne conuerſationis ordinem peruertunt. Semper enī preſumit ſeua. perturbata cōſcientia: et mala mens nūꝙ gaudia pacis habet ſed continuo viciorꝫ merore concutitur: ſempiternis ignibus ſcelerū intus cruciatur. Itaꝙ monachi ciues tenebroſe regiōis malis et inordinatis affectiōibus obcecati finē monaſtice ꝓfeſſionis nō conſiderant: nichil aliud ꝙ preſētis vite commodum amant: ſalutem propriam negligunt:

ad eternitatis amorem non aſſurgunt.
¶Primo igiẗ ad inuicē valde inordinati ſunt: dum intelle
ctualem reſpectum in fratres habendū abiiciūt: dū imagi-
nem dei in hoīe nō aduertūt: dū cōmunionē gratie ⁊ glorie
hoībus infuſe et in futuro cōdonāde nō cogitāt: nec frater
ne cōfederationis dilectionē ſibi mutuo exhibere curant.
Uiuūt inuicem ſicut equus et mullus corporali ſcemate cō
cordes: qm̄ quicquid ſenſualitati gratū eſt diligūt: quicq̄d
rationi cōuenit nō admittunt. Diligitur alter ab altero nō
qꝛ hō: ſed quia dilectori ſuo in affectione ſenſualitatis ſimi
lis eſt. Hoc enī carnalis amat in hoīe non virtutes: nō reli-
gionē: nō deniqꝫ ipſā naturā: ſed carnē: ſed ſanguinem: ſed
corporis qualitatem. Cum ergo amor carnaliū ſit carnalis
ex facili eſt occaſione mutabilis. Ciues enī huius infime re
gionis mores venerātur cōſimiles: et monachos monachi
ſemꝑ affectiōe cōplectunẗ equales. Quem deus ab eterno
dilexit inordinatus cenobita perſequiẗ: quē ille ꝓpter de-
merita ſpernit iſte vt ſanctum veneratur.
¶Secundo ſunt inordinati clauſtrales adinuicem ratione
diſſimilitudinis: dum vel ſeniores auſteritate et ſuꝑbia cō
citati ſuos iuniores deſpiciunt: vel iuniores ſe ſuis ſeniori
bus cōtumaciter opponūt. Et hec inordinatio ſancte regu
le valde ꝓbatur contraria: que ſenioribus mādat iuniores
ex paterna affectione diligere: et iunioribus precipit ſuis
ſenioribus ꝓpter deū humiliter obedire. Sed cū ſeniores
huius infime regionis ciues paternū affectuꝫ iunioribus
ſubtrahunt: in graue odiū minores inardeſcūt ⁊ dum ſe cō
temni iuuenes ab illis iniuſte conſiderant: eoꝝ mores im-
probos quotidie accuſant. Diſcūt ergo ifirmi iuuenes mo
res non rectos ſenioꝝ: et vt in ꝓuerbio dicitur ſicut cane-
re maiores cōſiderant: ſic quoqꝫ minores ſaltant.
¶ Tertio male ad inuicē ordinātur monachi qui zelū bonū
et mutuā obedientiam abiiciunt: qui malum ⁊ a regula ꝓ-
hibitum zelandi genus aſſumunt. Uerbis et factis ſibiin-
uicem varias cōmittunt iniurias: alter alterū emulādi ſtu
dio in malū obſeruare nititur: ad cōtumeliam inferendam
alter ab altero ꝓuocatur. Infirmitates ſuas mutuo ſibi l-

pꝛoperant: ad vindictā ſemp anhelant. Regularis diſcipline zelus deſpicitur: indignationis et amaritudinis paſſio dominatur. Auerſis vultibus ſibi inuicē obuiant: q̄tum lateat in pectoꝛe odiū apertis indiciis manifeſtant. Non ſic impii nō ſic: qm̄ quiſquis odio fratrem ſuū perſequitur homicida et regno dei indignus compꝛobatur. O miſera ſemper carnaliū monachoꝝ conditio: que tāto inferno eſt ꝓxima: quāto a timoꝛe dei fuerit aliena. Imitanť eīm non angelos ſed demones: quicūq; per zelum malū i ſchola pacis delectantur eſſe diſcoꝛdes. Enīuero ſicut aīal bꝛutum nature ſue feritatem non deſerit: ſic monachus beſtialis a zelo peſſimo non recedit.

¶ Queādmodum monachi ciues infime regionis ad ſeipſos inoꝛdinati ſunt. ¶ Articulus. v.

Ciues infime regiōis monachi carnales ad nihil magis inoꝛdinati ſunt: q̄ ad ſemetipſos. Omnē eīm conſiderationē ſuiipſius abiiciūt: in quē ſint finē creati nō attendūt: qꝛ dum ſe vnuſquiſq; ſoꝛdibus vicioꝝ polluit: a cōditionis ſue oꝛiginali rectitudine mens impꝛoba recedit. Nec mirandum ſi ad alios inoꝛdinatus foꝛis cultoꝛ infime regionis efficitur: qui per varias paſſiones carnis a ſemetipſo cōfuſus interius diſſipatur. Dicit eīm ſcriptura. Qui ſibi malus eſt: cui bonus erit Rectus humane cōditionis oꝛdo carnē ſpiritui ſubiiciēdā inſtituit: ſpūs iubeť eſſe ſubiectus illi a quo eſſendi foꝛmā accepit. Sed apud carnales mentes oꝛdo rationis ꝑuertiť dum caro ſpiritui dn̄atur: et ratio que ſcđm inſitā ſibi vim intellectus oīa gubernare debuerat: carnis voluptatibus ſuffocata ad rectitudinē iudicii per imperium nō feſtinat.

¶ Sunt igitur ad ſeipſos monachi carnales inoꝛdinati per curioſitatis viciū: qm̄ inquirendo vitā alienā curioſe diiudicant: et ꝓpꝛiam omnibus inquinatā viciis nō emendāt Magna in ſeipſis ſcelera coꝛrigere neſciūt: qui tamē in minimis delinquentes alios ſupbe repꝛehendunt. Feſtucam in oculo fratris diligenter conſiderant: ⁊ trabē ſuis herētē oculis tanq̄ nihil ſit excuſant. Omēs affectiones ſuas ſenſualitati ſubiiciunt: ſpꝛetoq; recte rationis iudicio carnali

ter ſicut beſtie viuunt: quos frequenter ad iram paſſio cō-
citat: inuidie furor cōtra proximum inflāmat. Uindictam
in fratres anxio ſempꝫ animo expoſtulant: quā ſepe nimio
furore obcecati non ſine incōmodo ꝓprio reportant. Sed
diu latere in occulto ciues inordinati nequeūt: qui quanto
ſibi per elationē mentis manēt incogniti: tanto per cecum
iudiciū aliis fiunt manifeſti. Oīs eni ſupbus et inordinatꝰ
primū ſemetipſū ignorare dicit: qm̄ ſi veracit ſeipm̄ cogno
ſceret: nullatenus ſupbiret. Cum vero ſuiipſiꝰ iordinatio
de ſuperbia ſumat originē: nō poſſumus hanc peſtem meliꝰ
deſcribere: ꝙ ſi radices eius per gradus deſcendentes ad
inferos curemus aperire. Nā ſicut vite ſpiritualis ſūma i
duodecī gradibꝰ hūilitatis ꝯcludit: ita totiꝰ inordinatiōis
monaſtice ſcaturigo in biſſenis ſupbie gradibꝰ continetur.
¶ Primus itaqꝫ gradus ſuperbie curioſitas dicit: qua ma
le ordinati ad ſeipſos monachi: vitā et mores proprios ne
gligunt: et alioꝝ vt facta vel dicta iugiter inquirunt. Omī
tpe fratrū negligentias arguūt: vitā paſtoris reprehēdūt
qui quāto curioſius aliena foris ſcire appetunt: tanto a ſe-
metipis longius recedunt. Monachis aūt viciū curioſita
tis pernicioſiſſimū eſt: qꝛ mētē quaꝫ ſemel inuaſerit: oībus
virtutibus ſpoliant: viciorū domiciliū facit. Veriſſimū in
firmitatis ſignū eſt alioꝝ facta diſcutere: et preter rationē
officii in alienis ſe culpis occupare. Monachus em̄ qui ſe-
cūdum noīs ſui diffinitionē ſeipſū ſolū curare precipitur:
non ſine ſalutis ſue manifeſto periculo alioꝝ facta perſcru
tatur. Quicūqꝫ aūt ſe vicio curioſitatis ſubiiciūt: in ſcōm
mox gradū ſupbie deſcendūt. Sempꝫ em̄ vnus diſponit ad
aliū: nullūqꝫ ſolū dn̄atur elatis monachis peccatum.
¶ Secundus ergo ſupbie gradus mentis leuitas eſt: et va
gi cordis inſtabilis occupatio. Hunc inordinate conuerſa-
tionis gradum monachi carnales per affectiones varias i
cidunt: quas ex curioſitatis vicio ſenſualiter cōtraxerunt.
Oportet aūt verū cenobitā in ſācto ꝓpoſito perſiſtere ſta
bilem: qm̄ cum leuitas mentis admittitur: virtutis conſtā
tia in corde diſſipatur. Inordinate mentis indiciū eſt ꝑ va
rias rerum imagines diſcurrere: et nouas ſemper affectio

num ſenſualium formas procreare.
¶ Tertius gradus ſuperbie ianis leticia dicitur: que de le uitate mentis inordinati hois procreatur. Cōponunt ſibi monachi carnales varias affectionū imagines: que dū gra te ſenſualitati occurrunt letantur: dum ſecus euenerit gra uem indignationē contrahentes. in tentationes varias ꝓ labunt. Sed nō eſt vera letia que aliūde ꝙ̄ de deo ſumit ex ordium: nec diu perſeuerat gaudium quod ex dei amore nō habet ꝓceſſum. Et ideo hoies inordinati ꝑ vanā leticiā in apertā iactātiā corruūt: dū ſibi grādia mēdaciter aſcribūt.
¶ Quartus itaqꝫ gradus ſuperbie ꝙ̄admodū diximus ex inani leticia oritur: qui ſtulſta iactantia nuncupatur. Hunc monachi carnales incidūt: cum ſe corā aliis magnificātes extollūt. Si quid boni fecerint audacter in mediū proferūt ſepe mendaciter componentes etiā que non fecerunt. Sā cti/docti/prudentes/ꝛ nobiles videri appetunt: multaqꝫ ꝑ ingenii verſuſiam fingunt: quatenus hominibus glorioſi foris appareant: qui ſe intus a merito virtutis vacuos nō ignorant. Si quempiam laudare coram eis ceperis mox in contrarium ſe erigunt: multa in illum vicioſa dicunt: quia dum ſe ſolos laudabiles oſtendere cupiunt: nullum lauda ri coram ſe alium permittunt.
¶ Quitus gradus ſuperbie ſingularitas accipitur: qui de iactantie tumore generatur. In hunc gradum ſupbi clau ſtrales corruunt: q̄ ſe vel merito vel ſciētia preminere aliis per iactantiā preſumpſerunt. Unde ne ceteris ꝑ cōuerſa tionē appareant ſimiles: ex ſola ſe ſupbia in oībus exhibēt ſingulares. Sed ſingularitas iſta in cenobio reprehendit: vbi viuere in cōmuni oēs ſcd̄m regulam iubent. Supbi au tem monachi diuo teſtante bernardo. dum ſe aliis virtuti bus et ſapientia preferunt: in tantam arrogantiā temeri tatis cadūt: vt plus ſibi de vno ieiunio blandiantur come dentibus ceteris: ꝙ̄ ſi aliis ſeptē dieb⁹ ieiunaſſent. Deniqꝫ cōmodior illis videtur vna oratiuncula ſingularis: ꝙ̄ pſal modia tota vnius noctis. Inter prandendū oculos per mē ſam ſepe circunferunt: et ſi quē minus comedere viderint ingemiſcūt: ſeqꝫ dolere victos incipiūt: ſubtrahentes ſibi

crudeliter qð neceſſario victui ꝓuiderunt. Hi ſuperbi clau
ſtrales ad ſingularia ſua ſūt ſtrēnui: ad cōmunia pigri. In
lecto vigilant: in choro et in lectione regulari dormitant.
¶ Sextus ſuperbie gradus de quinto ſumit exordium: qui
dicitur arrogātia ſuperboꝝ. Enimuero cum inordinati clau
ſtrales per ſingularitatis ſtudium aliis apparere foris in-
cipiunt: in maiorem arrogantie veſaniam inardeſcunt et
quodcūqꝫ in eorum laudē ab hominibus dicit' verum fatuī
arbitrantur. O miſeranda ſupborum ſtulticia: qui cum in
oībus rebus aliis nulli plus credāt q̄ ſibi: de ſe ſolum ſibi
minus credunt q̄ alteri. Quicqd de ſe laudatum ab impe-
ritis audiunt: non ignorantie vel beniuolentie laudatoris
ſed ſuis meritis aſcribūt. Sed quicūqꝫ humanis laudibus
delectabiliter paſcitur: omni virtute vacuus: et arrogātia
plenus coram domino habetur.
¶ Septimus gradus ſuperbie de precedente naſcit': qui ſu
perboꝝ preſumptio appellat'. Hunc omēs arrogantes inci
dunt: qui ſe eſſe aliquid magni ſingulariter credūt. De qb'
dicit bernardus. Qui ſe alios precedere exiſtimat: quō pl'
de ſe q̄ de aliis non preſumat? Primus in conuentu reſi-
det in conſiliis primus reſpondet: non vocatus accedit:
non iuſſus ſe intromittit: reordinat ordinata: refutat ab
aliis facta. Quicquid ipſe nō fecerit aut ordinauerit: nō re
cte factum: nec pulchre exiſtimat ordinatum. Judicat iudi
cantes: preiudicat iudicaturis. Cui em̄ deus in corde non
ſufficit: fruſtra in exterioribus ſolatium querit.
¶ Octauus gradus ſuperbie peccatoꝝ defenſio dicitur: q̄
de preſumptione ſemper generatur. Monachus enim pre
ſumptuoſus ſe oībus meliorē ſemp exiſtimat: peccatū ſi qð
commiſerit: aut pertinaciter negat: aut ſi conuictus fue-
rit multipliciter excuſat. Quomodo nāqꝫ culpam ſuā confi
teri humiliter poterit: qui ſe reum non agnoſcit? Hunc talē
ſi ꝓ delictis ſuis caſtigare volueris: ſemper deteriorem fa
cis. Quicūqꝫ ergo ꝓ qualibet re correptus in verba mali-
cie declinauerit: quicunqꝫ arguenti ſe excuſationes pctōꝝ
opponit: in hūc mortis deſcenſum quinto humilitatis gra
dui oppoſitum cadit. Variis aūt modis peccatū ſuum pre

ſumptuoſus excuſare nititur: qui in hūc ſuperbie gradum corruiſſe inuenitur. Aut eñ dicit: non feci: aut feci quidem ſed bene feci: aut ſi male: non multum male: aut ſi multum male. non mala intentione. Et ſi conuictus de malicia fuerit: mox in ſui excuſationē alienū conſiliū aſſumit. Sed qui ꝑcaciter etiā aperta et manifeſta negare vel defendere nō metuit: nūꝗ occulta ſcd̄m regulā abbati ſuo reuelabit. Cū vero ad confeſſionē venerit: veritatē ſimulato aīo palliabit: qui vt ipſe cōfuſionē poſſit euadere: alioꝝ ſtudet in medīū negligentias ꝓferre. Intus male ordinatus ſupbus ꝛ preſumptuoſus culpas in cōfeſſione palliat, ꝓprias: cōfitet̄ alienas. Semper inquietus apud ſe alioꝝ facta examinat: oēs vna ſententia damnat: neminem recte in cenobio viuere cōqueritur: nullam eſſe inter fratres charitatē arbitrat̄ Quod ſi vana preſumptio eius per confeſſoris induſtriam deprehenſa fuerit: mox aliū cōfeſſorem querit: cui ſi abbas cōtradicere vel leniter ceperit: in nouū ſupbie gradū elat⁹ monachus per mentis inquietudinem cadit.

¶ Nonus autem ſuperbie gradus murmuratio vel impatientia deſcribitur: que carnalibus monachis vt plurimū dominatur. Eninuero cuius ſimulata confeſſio eſt. vna leui cōtumelia vel penitentia tactus: mox in apertam ſuperbiam erigitur: humilitatis ſimulate dolus aperitur: nec ſemens ficta diutius poteſt abſcondere: ſed in publicum quid intus latet compellitur proferre. Iam deinceps incōpoſ ſui factus cenobita ſuperbus ad omnia murmurat: iudicium paſtoris quanuis iuſtum contumaciter accuſat. dentibus frendet: cōmotus iraſcitur: ſine ratione velut inſan⁹ perturbatur. Monachus autem ſuperbus murmurationi deditus. quarto gradu humilitatis contempto. decimum ſuperbie deſcenſum incidit: per quem ad infernū currit.

¶ Decimus gradus ſuperbie murmurationē ſequitur: qui rebellio nuncupatur. Hunc monachi ſuperbi ꝛ carnales incidunt; qui adhuc in regione infima cōmorantes murmurationibus intendunt: Unde bernardus. Niſi inquit murmurantem diuina miſeratio reſpiciat. vt tandem cōuerſus (quod talibus valde difficile eſt) alioꝝ iudiciis tacitus ac

quieſcat:mox frõtoſus et impudens effectus tanto in hũc
gradũ deterius corruet:quanto deſperatius animi motus
non cohercet. Semper ad peiora ꝓgreditur : et qui prius
fratres ſuos arrogans latenter cõtẽpſerat:iam etiã quod
grauiꝰ eſt ſe cõtẽnere magiſtrum aperte manifeſtat. Sed
hunc ſuperbie gradum diuini examinis animaduerſio diu
inultũ tranſire non patitur; dum rebelles ſuis paſtoribus
monachi frequenter cito ꝛ miſerabili morte conſumuntur
Alii eñ recedẽtes ab ordine apoſtatant: alii ꝓpter grauia
ſcelera carceres fedant:nonnulli de cenobiis expulſi vagi
et miſerabiles exulãt:multi horribiliter ꝑcuſſi a dño deſpe
rati ad inferos feſtinant. Scriptũ eſt eñ. Qui poteſtati re
ſiſtit:dei ordinationi cõtradicit. Et iterũ dñs ait de prela-
tis fideliũ. Qui vos ſpernit me ſpernit. Quid ad iſta dice
tis monachi rebelles? Iura michi allegabitis:quorũ veri-
tatem deprauatis? Sed audeo dicere : quod vtinã vos pu-
deat audire. Non te monache rebellis in diſtricto dei ſal-
uabit examine preſumptio iuris:qui nunc ſuperbe contem
nis obedientiam ſubiectionis. Ius obedientiam precipit
ſubiectionẽ humilem in ordine requirit.

¶ Undecimũ ſuperbie gradum qui eſt libertas peccãdi cõ
ſequenter monachi rebelles incidunt:qui nõ ſolum fratrũ
ſed etiã prelatorum correptiones ꝛ hortamenta contẽnunt
Enimuero dum rebellio contra preceptorẽ aſſumitur: audacia
peccandi generatur:qm̃ qui correctionis auctoritatem deſ
picit:iam quaſi licenter oĩa ſcelera cõmittit. Amor dei bo-
nos cenobitas a peccatis voluntarie cohibet:ꝛ timor infir
mos cohercet. Ubi vero nec amor dei nec metus correptio
nis monachũ penetrat iam mens per rebellionẽ et cõſuetu
dinem peccandi inferno appropinquat. Dicit eñ ſcriptura
Impius cum venerit in profundum malorum contemnit.
Quid contẽnit? Deum contemnit:homines ſpernit: deſpe
ratus anime ſue ſalutem querere neſcit.

¶ Duodecimũ ergo ſuperbie gradum ĩcidit:qui per auda-
ciam peccandi in malã cõſuetudinẽ currit. Hic eſt ꝓximus
deſcenſus ad inferos: hec ſemita inferni:hoc iter velox ad
regionẽ opertã mortis caligine. Quicũq; hunc gradum cõ

ſuetudinis peccandi ſemel inciderit: nõ niſi in manu miſe-
rationis dei valida reſurgit: quia dum cõſuetudini non re
ſiſtitur: neceſſitas peccandi generatur. Semper eñ in pe-
ius malicia ꝓficit: et ſemper ruens ꝓfundius cadit.
¶Ecce iſti ſunt ſuperbie gradus duodecim per quos ad i-
fernũ deſcẽditur: quos quicũqꝫ cupit euadere: ſemꝑ ſe ſtu-
deat in humilitatis obſeruantia cuſtodire. In his duodecĩ
malis omis indignitas vicioꝝ cenobitã obnubilat: ad ſe ĩ
ordinatum monachũ cauſat: moribus hominez in beſtiam
ferociſſimã cõmutat. finis hoꝝ interitꝰ: eſt ⁊ niſi ante mor-
tem carnis penitẽtie remedium interueniat: ꝓgreſſus ma
lorum graduũ arſurum ſine fine monachum dãnat. Quiſ-
quis autem inordinatus ad ſe in primũ gradum ſuperbie
ſemel ceciderit: niſi per penitẽtiam quãtocius ſurgere ſtu-
deat: mox in ſcðm ⁊ cõſequenter in oẽs ꝑ ordinẽ ſemetipſm
precipitat. Inordinationis vero carnaliũ monachorum ad
ſe ſumma in his gradibus elationis exprimitur: per quos
ciues infime regionis inordinati demonſtrant̃. Que autẽ
de monachis inordinatis atqꝫ ſuperbis diximus: etiam de
prelatis infime regionis intelligere debemus.

¶Queãdmodũ ciues infime regionis monachi carnales
inordinati ſunt ad res monaſterii. ¶Articulus.vi.

Ubicunqꝫ in monaſterio conſtitutus affectiones
ſuas interiores ordinare ad puritatem ſancti ꝓ-
poſiti negligit: frequenter etiaz in exterioribus
enormiter excedit. Monachi enim inordinati ad
deũ: per conſequens ad oĩa inordinati ꝓhibentur. Nam ſi
cut bonus cenobita diuine voluntati ꝑ amorẽ vnitus: oĩa
ſecundum rectum ordinem rationis ſimplici oculo conſide
rat: ſic a deo per affectiones inordinatas auerſus. etiaz in
bonis quibus male vtitur peccat. Sũt igitur monachi car
nales infime regionis cultores nõ ſolũ male inordinati ad
animam: ſed etiam ad ſuſtantiã monaſterii temporalem.
Interiorem nãqꝫ confuſionem mentis exterior perturba-
tio corporis ſequitur: et vna per aliam demonſtratur.
Et primo quidem ad res monaſterii ciues ĩfime regionis
male ordinantur. dum eas non recto ordine ſibi concedi ex

poſtulant: aut pluſq̄ vſus regularis inſtitutionis permit
tit quomodolibet vſurpāt. Regula eī nr̄a que monachis
dari oīa neceſſaria precipit: penitus ſuperflua interdicit.
¶ Secundo male vtuntur rebus monaſterii qui cōtra ꝓhi
bitionē magiſtri dare et accipere non metuunt: vel qui in
cōmiſſis dolum et fraudem infideliter ꝯmittūt. Monach⁹
enim qui res monaſterii ꝓ ſuo libitu ſine cauſa rationabili
contra regulam quouis modo ſine licētia diſſipat. in regu
lam ſicut proprietarius infidelis et falſarius peccat.
¶ Tertio inordinatos ſe monachi vel abbates ad res mo-
naſterii exhibent: dum illas vſibus non licitis indulgent.
furtum et ſacrilegium ſimul cōmittitur: cum res monaſte-
rii in vſus illicitos cōuertunt. Subſtātia enim monaſterii
deo dicata tanq̄ vaſa ſancti altaris cuſtodiri precipitur: ne
quouis modo per negligētiā diſſipetur. Qui autē res clau-
ſtralium inutiliter vetat expendere: eas nulla tenus ꝓ pec
cato in vſus turpes concederet erogare. Quid reſponde-
bunt monachi et rectores infime regionis legiſlatori no-
ſtro in diſtricto examine: qui res monaſterii: parentib⁹ co-
gantis: mimis: hiſtrionibus et hominibus turpibus in oc-
caſionem et premium peccati non metuunt diſſipare?
¶ Quarto in rebus monaſterii abbates et monachi carna-
les grauiter peccant: qui eas cum detrimento diuine chari
tatis et ꝓprie ſalutis nimis auare comportant. Incenſi nā
q̄ facibus auaricie nichil aliud q̄ lucra ⁊ pecunias cogitāt
dies feſtos violantes non obſeruant: ſemper augere tem-
poralia cupiunt. charitatis dāna non aduertunt. Plus do-
lent ꝓ moriente pecore: quam ꝓ pereunte peccatore. Tam
vero ceci ſunt omēs inordinati clauſtrales vt auariciā pru
dentiam exiſtiment: diuitias reformationem putēt. Agrū
agro copulant: queſtum pietatem vocant: et vbi abundare
temporalia conſpiciunt: ibi optimam obſeruari diſciplinā
dicunt. Exponere ꝓ cōmuni bono ordinis etiam pauca rē-
nuūt: quia vere charitatis ordinē intus amiſerunt. Stru-
cturas inutiles/curioſas et damnabiles in altum erigunt:
veſtes et ornamenta precioſa diuinis minus neceſſaria ſer
uiciis emunt: ſacra auro veſtiunt: pauperes chriſti nudos

derelinquunt. Non decet hec auara curioſitas monachos: quoniam qui ſanctos imitari veteres precipimur: vendere hec ꝓ ſuſtentatione pauperum iubemur. Monachus autē cupidus et abbas auarus tā longe ſunt a ſancte religionis propoſito: ꝙ diabolus a celo.

¶ Quinto monachi carnales in rebus monaſterii peccant dum eas orationibus non recompenſant. Elemoſynas fidelium omnes hilariter recipiunt: ſed pauci dantibus orationū ſuffragia impendunt. Ex his multi ciues infime regionis cum ad ordinem venerint non deo ſed ventri deſeruiunt: pluſꝙ neceſſitas requirit cibi potus ac veſtimētoꝝ dari ſibi concupiſcunt: et qui in ſeculo vix panē et holera in cibū habere poterant: nunc monachi effecti: oua et piſciculos recuſant. Magnos varios diuerſos ac delicatos ſibi dari piſces importune expoſtulant: pro cōcupiſcentia carnis murmurantes cum filiis iſrael in deſerto ad ducem clamant: oua et piſa comedere ſe non poſſe aſſerunt: ſemꝑ delicatiora concupiſcunt.

¶ Quēadmodum ciues infime regionis ſint male ordinati ad contemptū ſeculi. Articulus. vii.

REgnum dei vim patitur: et violenti rapiunt illō Quicūꝙ ergo ꝑ arma ſancte obediētie ſupernū regnū intrare deſiderat: quicūꝙ ſub regulari cōuerſatione deo viuere optat: oportet vt voluptatibus carnis vim inferat: ⁊ nūdum cum omibus ſuis vanitatibus fortiter cōtēnat. Sed monachi carnales infime regionis ciues qui tam ad deū ꝙ ad ſeipſos male ordinati ſunt: etiam ad contemptum ſeculi male ordinantur.

¶ Et primo quidem inficiūtur a cōcupiſcentia carnis: qui ſemper ardent incendio voluptatis: In cibo et potu reperiuntur ſuperflui: in lectulis et balneis contra regulam delicati: carnis deſideria ſaluti anime preferunt: in eterne cōuerſationis dulcedinem non requirunt. Carnem ſuam nimis delicate nutriunt: per quod in variis concupiſcentiis iugiter inardeſcunt. Nemo enim veraciter mundum poteſt contemnere: qui carnis appetum etiam in minimis negligit refrenare. Si ad ſacietatem comedis: mundum ve

raciter non cōtemnis. Pꝛimum namqꝫ mandatum quod cō
tempoꝛibus mundi imponitur: in abſidentia ſolidatur.
Si autem vſqꝫ ad ſacietatem cibi ventrem repleueris: con
tinuo aut libidinem aut grauam accidia n incurris. Con
cupiſcentia ergo carnis mentem cenobite inoꝛdinati retra
hit: ne mundum contemnere poſſit.
¶ Secundo inoꝛdinati ſunt ad cont mnenduȝ ſcłm: ꝓpter
vanam concupiſcentiam oculoꝝ. Monachus enī qui veri
honoꝛis fdelium animarum obliuiſcitur: in pompis mūda
libus ⁊ oꝛnamentis penitus curioſis delectatur. Enīuero
qualis vnuſquiſqꝫ interius apud ſemetipſum lateat: exte
rioꝛ apparatas manifeſtat. Circūferre in digitis annulos
in oꝛariis coꝛallos: olfactoꝛiola in manibꝰ: et plicas in cap
pis: monachum non oſtendit: ſed militem: non cenobitam
humilem: ſed ſuperbum exhibet ſecularem. Iſte autem oꝛ
natus in monachis nō poteſt placere aliis ꝙ reprobis: qui
etiā ſepe inuenitur diſplicuiſſe ſuperbis. Ve vobis inoꝛdi
nati clauſtrales qui per concupiſcentiam duplicē oculoꝛuȝ
ad infernū deſcenditis: dum videre in aliis que nō expedit
cupitis: et vidēdos vos ceteris aliter ꝙ opoꝛtet exhibetis
Quid vobis clenodia ſeculi: quid curioſitates mūdi? Cito
he pulchꝛitudines diuo teſtāte bernardo animū maſculi
nū effeminant: cito honeſtates iſte foꝛenſes virile ꝓpoſitū
eneruant. Similes ſunt iſti pueris pānoſis qui ꝓpter vnā
exilem rubeam ligā manice lacerate affixam valde ſe pul
chꝛos et decoꝛos exiſtimāt: eī coꝛam ſe poſitis aliis optime
veſtitis quaſi nudi ſint ꝓcaciter inſultant. Vident hi clau
ſtrales pompoſi alios in humili habitu incedentes mūdū
in ſpiritu paupertatis contemnere: eoſqꝫ ꝓpterea et deo ⁊
hominibus placere: ſe autem a ſapientibus et pꝛincipibus
deſpici: et quādoqꝫ etiam ad colloquium non admittit. Hec
videntes ſuperbi et ſi quaſi pꝛo iniuria grauiter doleant:
tamen deponere faſtum penitus recuſant.
¶ Tertio ciues infime regionis male oꝛdinantur ad contē
ptum ſeculi ꝓpter ſuperbiam vite: quia non ſolum ſunt in
fecti ad vanas complacentias carnis: ſed etiam ſuperbi ꝑ
tumoꝛem mentis. Oēs enī qui carnis deſideria ſequuntur

ínaniter ſe ſupra ſe erigunt: alios quãtulibet meliores cõtemnunt: pati equales neſciunt: ſuperiores non admittũt. Ibi magnũ ſibi apparatum ſeruorum letantur aſſiſtere: in conſiliis primi contendunt reſidere: videri hoib⁹ glorioſi appetũt: põpoſe per publicũ incedũt. Inflati ſuperbie ſpiritu monaſteria ſe gloriantur ex fundatione poſſidere inſignia: reb⁹ tẽporalibus opulẽta: clenodiis/ſtructuris/et p̃uilegiis curioſa. Pauperes monachos vel abbates exiliũ cenobioꝝ elato corde deſpiciũt: ſe p̃ferre melioꝛib⁹ nõ erubeſcũt: qui quãto gloriã in rebus exterioꝛib⁹ venari cupiũt tanto a vera gloria cum fatuis virginibus recedunt.

¶ Queadmodũ ciues huius infime regionis ſint inordinati ad penitentiã. Articulus. viii.

Cum homo natus de muliere breui viuens tempore multiſq; repletus miſeriis in eodem ſtatu p̲manere diu non valeat: neceſſe eſt vt ſe omni ſtudio quotidie reformãdo ad finẽ debitum conuertat: qm̃ q̃diu quis viuere in hoc mũdo p̲mittit: in vtrãq; p̲tẽ mutabilis perhibetur. Quiſquis ergo in hac mutabilitate conſtitutus venire ad immutabilitatis gaudia deſiderat: ſuam fragilitatẽ hũiliter agnoſcat: ſemp̲q; poſt lapſuꝫ peccati ad penitẽtie remedia confugiat: ⁊ iacere in ſcelere etiam ad momẽtum p̲timeſcat. Uita eñ monachi ſemp̲ in penitentia ſalutari debet cõſiſtere: et aduentũ iudicis cuꝫ timore ſancto iugiter expectare. Dicit eñ beatus hieronimus. Monachus nõ docẽtis ſed plangentis habet officiũ qui vel ſe lugeat vel mũdũ: et dñi pauidus preſtoletur aduentũ. Sed infime regionis inordinati clauſtrales hoc remedium ſalutare deſpiciunt: tempus acceptabile in vanitate conſumunt: et qui ad omĩa male ordinari non metuunt: etiã ad agendã penitentiã valde ſe inordinatos oſtendunt

¶ Primo quidẽ ſunt male ad penitentiam ordinati per mẽtis incuriam: dum quantũ diſpliceat omnipotenti deo peccatum intelligere negligunt: cui praue volũtatis arbitrio ꝯtradicere nõ p̲timeſcunt. Sicut nox tetra diei opponit̃: ſic peccator diuine bonitati auerſus et aduerſarius habetur. Quod putridũ cadauer facere ſolet in conſpectu hominũ:

hoc ſuo modo peccatum incomparabiliter facit in cõſpectu
angeloꝝ. Sed monachi carnales dei honoꝛem deſpiciunt:
et ideo contumeliam peccati non aduertunt. Emendare ve
nialia negligunt: qui quaſi licenter moꝛtalia cõmittũt. Di
cit enĩ ſcriptura. Qui minima negligit: paulatim decidit.
Hinc nos bernardi monet ſentẽtia dicens. Nemo fratres
dicat in coꝛde ſuo: leuia ſunt iſta non curo ea coꝛrigere: non
eſt magnum ſi in his maneam venialibus minimiſq; pecca
tis. Hec eſt fratres in penitentia: hec eſt blaſphemia in ſpi
ritum ſanctum irremiſſibilis. Nemo enim peccata maioꝛa
poteſt ſubterfugere: ſi minoꝛa cõtempſerit emendare. Ni
chil deterius in curia mentis.

¶ Secundo monachi carnales infime regionis amatoꝛes
ad penitentiam nimis inoꝛdinati ſunt: qui contagium pec
cati non aduertunt. Nam ſicut ex moꝛbo contagioſo plerũ
q; homo ſanus inficitur: ita ex vno peccato in aliud homo
inclinatur. Semper enim vnum peccatum ad aliud diſpo
nere dicitur: niſi per contrictionem quantocius emẽdetur.
Ait nãq; ꝓpheta. Peccatum peccauit hieruſalem: idcirco
inſtabilis facta eſt. Et alibi. Qui in ſoꝛdibus eſt: ſoꝛdeſcat
adhuc. Huius autem moꝛbi contagiũ ſufficienter oſtendi
mus in gradibus ſuperbie: quoniã ſicut vnum oꝛiri ſemper
ex alio diximus: ſic hominem ex vno peccato fieri lubꝛicuꝫ
in aliud per incuriam ſentimus.

¶ Tertio monachi carnales ad penitẽtiam inoꝛdinati peſ
ſimũ languoꝛẽ per cõſuetudinẽ peccati cõtrahũt: dũ perni
cioſam cecitatẽ mentis incurrunt. Oẽ viciũ ſepe cõmiſſum
vilipenditur: et per cõſuetudinẽ leuius eſtimatur. Quẽad
modũ gratia mentẽ illuminat: ita rationẽ peccati frequen
tia excecat. Scriptum eſt enĩ. Exceca coꝛ populi huius ⁊ au
res eius aggraua: vt vidẽtes nõ videãt: et audientes non
intelligant: ne cõuertãtur ⁊ ſanẽ eos dicit dñs. Impius enĩ
cum venerit in ꝓfundũ maloꝝ cõtẽnit. Nullum peccatum
adeo magnũ eſt: qđ nõ leue et paruũ ꝑ cõſuetudinẽ videat᷑.

¶ Quarto inoꝛdinati clauſtrales ꝑ cõſuetudinem mali ob
cecati ad gratiã vere cõpunctionis nõ veniũt: ad ꝯfeſſionẽ
ex cõſuetudine ſola ſuperficialiter accedunt: voluntatẽ pra

uam non deſerunt: emẽdationis ꝓpoſitũ veraciter non aſ-
ſumunt. Ve illis qui in ꝯſuetudine peccati ſepulti diſtricti
examinis cenſuram nõ metuũt: qui a cecitate mẽtis per cõ-
tritionis remediũ nõ recedunt: qm̃ ſicut nũc longanimita-
tẽ bonitatis dei deſpiciunt: ſic in illa hoꝛa terribili eterne
moꝛtis ſententiam ſubibunt. Quid pꝛodeſſe poterit cõfeſ-
ſio oꝛis: vbi nõ eſt vera cõtritio coꝛdis? Nõ eſt ſine cõtritio
ne ſalutaris cõfeſſio: nec põt ſine ꝓpoſito emẽdationis eẽ
cõtritio. Indiciũ cõtritionis: eſt nolle amplius peccare.

¶ Quinto inoꝛdinati regionis infime ciues. per conſuetu
dinem peccandi omnipotẽtis dei cõtemptoꝛes effecti: gra-
uioꝛa ſemper anime ꝑicula incidũt: dũ ad ſãctiſſima coꝛpis
et ſanguinis dñi ſacra myſteria ſemꝑ male accedũt. Cõfeſ-
ſionẽ ſuꝑficialẽ ex cõſuetudine faciũt: beſtias vicioꝝ grã-
des in cõſciẽtiis ſuis currere permittũt. Iã vero deinceps
quaſi inferno cõfederati deũ nõ metuũt: emendatoꝛis vite
ſemitas cõtemnũt: bene ſe oꝛdinatos exiſtimant: quantis
interius pleni ſint viciis nõ curant. Interdum fantaſtica
deuotione ſenſibiliter affecti. iam adeſſe ſpiritum ſanctum
reputant: ſe dilectos deo et ſanctos affirmãt. Diuinis quo
qꝫ myſteriis impudẽter ſe ingerũt: coꝛpus et ſanguinẽ dñi
non diiudicãtes ad iudicium et cõdẽnationem ſibi aſſumũt
Deniqꝫ hi tales indigne ccommunicãtes grauius obdurã
tur: quia dum ſe valde ſecuros et bene cõuerſari exiſtimãt:
mũdare cõſciẽtiam a viciis debite nõ curãt. Sic iudas apo
ſtata malum traditionis quod pꝛius vt quidam ait in ſalua
toꝛem verebatur efficere: poſt bucellam introeũte in ipm̃
diabolo audacter ſine verecũdia non timuit explere. O q̃
multi ſunt huius infime regionis ciues monachi carnales
elati/ſuꝑbi/inuidi/murmuroſi/et variis peccatis inodati
quoꝛum conſciẽtia per veram cõtrictionem raro vel nunq̃
mũda efficitur: qui tamẽ ad altare ſanctiſſimum ferme quo
tidie accedere nõ verentur.

¶ Ecce q̃ mala ſocietas omnium in hac ĩfima regione mo-
rãtium: quoꝛum finis interitus eſt: quibꝰ p moꝛtem coꝛpis
deſcẽſus ad inferos pꝛeparatur. Hec eſt regio longinqua
beſtialis diſſimilitudinis: in quaꝫ filius ille ꝓdigus abiit:

qui portionē hereditatis ſue cū meretricib' luxurioſe diſſipauit. In hac regione ciues morant carnales: de qualibus ſanctus ꝓteſtat apls. Neſcit aīalis hō que ſūt dei. In hac regione tenebroſa mortiſq; operta caligine nihil boni ſpiritualis inhabitat: in qua nō pax ſed diſcordia beſtialis regnat: dicēte ꝓpheta. Nō eſt pax impiis dicit dñs meus.

¶ De his qui vicini regioni huic infime ſepius in eam per mentis inconſtantiam relabuntur.

Quamuis inter primam regionem maloꝝ ⁊ ſecūdam bonoꝝ ꝓprie nullum ſit mediū: ſunt tamen nōnulli qui inter vtrāq; ſepe verſantur: dum ex infirmitate modo ſunt tepidi: modo ex cōtritiōe mentis videntur eſſe deuoti. Hi ſunt homines infirmi: qui licet non ſint in regione infima ſubmerſi: ſunt ei tamen per negligentiam valde vicini: et frequenter quidem in eam ꝑ malam conſuetudinē incidunt: qui ab affectionibus carnis ꝓ poſſe nō recedunt. De quibus in quodam ſermone dicit bernardus. Pernicioſa tepiditas: quia periculoſa eſt quia moleſtiſſima et plena miſerie et doloris: ac plane inferno ꝓxima vmbra mortis iure cenſetur. Sane inuenire eſt homines puſillanimes et remiſſos. deficientes ſub onere: virga et calcaribus indigentes: quorum remiſſa eſt leticia: puſillanimis triſticia: quorum breuis eſt et rara compunctio: cū animalis ſit cogitatio: tepida conuerſatio: quorum obediētia ſine deuotione: ſermo ſine circunſpectione: oratio ſine cordis intētione: lectio ſine edificatione. Hos deniq; ſicut videmus vix iehēne metus inhibet: pudor cohibet: vix frenat ratio: vix diſciplina cohercet. Huiuſmodi autem ſi diu ita manſerint ſub onere: aut opprimuntur et ſuccunbunt aut quodam modo in inferno ſunt vt nunquam ad plenum reſpirent in lucem miſerationū domini: nec in libertatem ſpiritus que ſola facit iugum ſuaue et onus leue. Inde aūt tam pernicioſa tepiditas manat quia voluntas eorum non dum purgata eſt: nec bonum ſic volunt ſicut nouerunt: a ꝓpria concupiſcentia abſtracti et illecti. Amant enī in carne ſua terrenas cōſolatiūculas ſiue in verbo ſiue in ſigno ſiue in facto ſiue in aliquo alio: et ſi hec innterrūpūt aliquando

non tamen penitus rumpunt. Inde eſt ꝙ raro affectiones ſuas dirigunt in deum: eorũqꝫ compunctio nõ eſt continua ſed horaria. Impleri aũt viſitationibus dñi aĩa que his diſtractionibus ſubiacet nõ poteſt: et quãto magis illis euacuatur: tanto amplius iſtis implebitur. Si multũ multum: ſi parũ parũ. Uel fortaſſis ſi magis probas nunq̃ illis iſte miſceri poterunt ineternũ. Non eñ ſpũs et caro. nõ ignis et tepiditas in vno domicilio cõmorantur: preſertim cum tepiditas ipſa ſoleat dño vomitũ ꝓuocare. Quicũqꝫ ergo fugere de medio babilonis deſiderat: quicũqꝫ venire ad regionẽ ſpũs optat. ſemper a ſe torporem mentis curet repellere: et in ſancto ꝓpoſito per incendiũ diuini amoris iugiter ardere. nichil adeo nocet deo ſeruire volentibus ſicut mẽtis tepiditas: que ſemꝑ in principio ex parua quadã negligentia oritur: ſed niſi ſtatim curetur ſucceſſiue mirabiliter augetur. In vicinio aũt regionis infime conſtitutus in eãdem ſepe relabitur: qm̃ feces cõuerſationis priſtine carnalis adhuc eius voluntatẽ ſubtiliter occupant: et feruorem deuotionis debilẽ facili occaſione perturbant. Sed nemo ex ꝓfundo inferni poteſt cum tepida voluntate reſurgere nemo conſuetudinẽ ſine conſuetudine contraria poteſt ſuperare: quoniã niſi quedã violentia interuenerit: ſemper viciũ conſuetudo peccandi roborabit. Recte autem ĩfima hec regio infernꝰ dicitur: que quadem ſimilitudine perturbationis et auerſionis inferno comparatur. Sunt autem poſt hanc vitam tres animarum mãſiones: que ex tribꝰ regionibus ciues ſuos emigrantes ex hoc mundo ſuſcipiunt Prima eñ mãſio infernus dicitur: et hec infime regioni cõparatur. Nam ſicut in inferno nullus ordo: ſed perpetuus horror inhabitat: ita in hac regione infima oĩa furor mentis obcecate affectionibus carnalibus perturbat. In inferno omnes ſunt mali: et in regione infima nuſq̃ reperiunt̃ boni. Quicũqꝫ autem ad infernum corruunt: de regione infima fuerunt. Semꝑ eñ ciues ſuos infima regio mittit ad inferos: niſi penitentia ducti viuentes operibus mortuis renũciare curauerint. Secunda manſio purgatorium dicit̃ et hec regioni ſecũde rationali comparatur. Queãdmodũ

edim purgatorium animas purgat et perficit: purgataſqꝫ
an regnum celorum traſmittit: ita ſecunda hec regio ciues
ſuos perſeuerantes in ſe per continuū exercitium a ſordi-
bus peccatorum abluit: et ad conſcenſum regionis tertie
(que ſpiritus dicitur) diſponit. In hac manſione oēs ſunt
boni: ſed tñ vt meliores fiant purgandi: et in regione ſcđa
nuſqꝫ ſunt mali: ſed tñ vt meliores efficiant̃ ſēp exercitādi.
Hec regio ciues ſuos morientes in ſe mittit ad purgatoriū
quoniā et ſi omnes ſunt boni: nondum tamen ad regnum
ſine purgatione temporanea videntur idonei. Enīuero q̄
hanc regionem mediam inhabitant quāuis ſupreme videā
tur eſſe primi: non tamen a puluere inferioris adhuc peni
tus ſunt remoti: Tertia vero animarū ſeparatarum māſio
regnum celorū dicitur: et hec ſupreme regioni ſpiritus cō-
paratur. Sicut enim in illa celeſti patria requies ſumma et
pax habetur eterna: ita in regione ſpiritus tranquillitas
eſt mentis continua.

Explicit regio prima.

¶ Prefatio in ſecundum tractatum prime partis qui agit de media regione videlicet rationali clauſtralium.

SEd iam nuc dimittamus aliquando hãc te
nebroſam regionem carnalium: in quã tur
bo manet ſcelerum et tempeſtas continua
viciorum. Satis illi conceſſimus: et pluſꝙ ꝓ
poſiti fuerat noſtri circa illam imorati ſu-
mus. Dimittamus ergo mortuos ſepelire
mortuos ſuos: cedamus tenebris: lucẽ vi-
te ſpiritualis properemus. Exeundũ nobis eſt de egypto
tenebroſe regionis: ad ſupremũ verticem ſpiritus per me-
diũ rationis ſedulo feſtinandum. Adgrediamur ergo nũc
tandem regionem anime mediam: per quam ſucceſſiue ve-
nitur ad ſupremam. Hec anime regio ſatis congrue ratio-
nalis dicitur: in qua continuus labor ꝓ inquirenda ſumma
veritate habetur. Ciues huius medie regionis feruor mẽ
tis erigere ſemper ad altiora nititur: ſed reducere ad infi-
ma ſeuientis turbinis motus carnis infirmitas conatur.
Hinc labor continuus: hinc ſuſpiria oriuntur et gemitus:
quoniam corpus quod corrumpitur aggrauat animam: et
deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem.
Hec arta via eſt que ducit ad vitam: et pauci ambulant per
eam. In hac regione concupiſcentiis carnis violentia tan
diu imponitur: quouſqꝫ ſpiritui volũtas ad nutum ſubii
ciatur. Dicit enim in euangelio dominus. Regnũ celorũ
vim patitur: et violenti rapiunt illud. In iſta regione bel-
lum certaminis deo ſeruituris indicitur: ſic vir ſapiens te-
ſtatur. Fili inquit accedens ad ſeruitutem dei ſta in timore
et prepara animam tuam ad tentationem. Quante ſint in
hac media regiõe tentationes per exercicii ſpiritualis dif-
ficultatem quotidie diſcimus: dum variis modis impulſi
manere diu in feruoris ſpiritu non valemus. Iam nos a ꝓ
ficiendi ſtudio infirmitas carnis reuocat: nunc hoſtis anti
qui tentatio vexat: iam proximorum conuictus impedit:
nunc mundi fallacia ſeducit. Volentibus igitur in hac
regione laboris proficere. maximaꝙ fortitudine opus eſt:

quia nemo tentationib⁹ ſuis poteſt vſqꝫ in finem reſiſtere: niſi vim ſibi quotidie ſtudeat inferre. Quicunqꝫ autem ad hanc regionem ſe perueniſſe exiſtimat: de ſuis viribus non preſumat: qm̄ ſicut gratia dei vt bonuz in nobis operetur voluntatis noſtre arbitrium exigit: ita voluntas gratiam neceſſario requirit. Nemo em̄ ſanctus virib⁹ ſuis. Nemo igitur de ſe audeat preſumere: ſed qui ſtat videat ne cadat. Milicia eſt vita hoīs ſuper terram: qm̄ per multas tribulationes venitur ad regnū: laboribuſqꝫ virtutum arduis acquiritur celum. Euntes inquit ꝓpheta ibant et flebant mittentes ſemina ſua: venientes aūt veniēt cum exultatione portantes manipulos ſuos. Eniuero qui ſemināt in lachrymis: in gaudio metent. Si quis aūt defecerit in ſemīe certe non gaudebit in meſſe. Cum ergo per continuos exercicii ſpūalis labores mens a puluere prime regionis purganda ſit: noli in hac media regione ociū querere: noli quetem negligētie amare; quia nemo hic ſtare ſufficit: niſi qui ſe ad laborem continuum fortiter accingit. Quiſqs in hac regione media non ſemꝑ ad meliora ꝓficit: mox in negligētias prioris vite cadit: ibiqꝫ incidit deficiēdi periculū: vbi amiſit ꝓficiendi appetitum. Hic locus eſt continui certaminis: in quo pugnare qui negligit: vincendus retrocedit.

Explicit prefacio.

¶ Incipit ſecunda regio aīe que rationalis dicitur: in qua ſub multis laboribus homines verſantur.

Secunda igitur anime regio rationalis dicitur: in qua mens ꝓ inquiſitione ſumme veritatis labore continuo exercetur: que q̄to ſe ab infima longius ſegregat: tāto ſupreme regioni magis appropinquat. Et hec regio certis modis celo ethereo aſſimilanda ꝓponitur: in quo citus aſtrorum et motus continu⁹ habetur. Nam ſicut motus ipſe ordine primi motoris cauſante ſemꝑ in celo diſponitur: ſic labor continuus in regione media verſatur: quatenus vnaqueqꝫ intellectualis potētia ſuū obiectū perficiat: ⁊ ab ordine ſibi naturaliter idito nullatenus recedat. Sunt aūt huiuſmodi potentie anime tres: memoria: intellectus: voluntas.

¶ Ex his memoria ſimilitudines rerũ et fantaſmata colligit: ſecꝫ circa arduũ extendit. Intellectus aũt fantaſmata ipſa diſcernẽdo cõſiderat: et hic verũ inueſtigat. Volũtas vero ꝓbatũ ab intellectu ordinatũ amplectitur: ⁊ hec circa bonũ cognitũ verſaꝛ. Cum tres iſte aĩe vires ordinẽ ſuum recte cuſtodiunt: ſpiritum in fide ad celeſtia perducunt.

¶ Regio autẽ iſta ſecunda celo cõparatur ethereo: in quo ſicut motus continuus ⁊ ſitus eſt ſyderũ: ſic in hac regione media motus et labor continuus eſt cõtra certamina viciorum. Et ſicut motus ſyderum inditũ ſibi a natura ordineꝫ officii ꝑficit: ita ⁊ in hac regione fieri rectitudinis equitas requirit: quatenus vna queqꝫ aĩe potẽtia dum ſuo obiecto ſubiicitur: quãtum viatoribus cõtingere poteſt ad finem ordinatum ſibi ꝑficiaꝛ. Nõ autem ſimpliciter aliqua ipſaꝝ poteſt in hac regione ad plenitudinẽ perfici: cum nemo in hac peregrinatione tam perfectus ſit: qui nõ eſſe in ſuo ordine perfectior poſſit. Nam etſi memoria ĩ ſuo obiecto qđ eſt arduũ. omnium creaturarũ ſimilitudines et fantaſmata collecta poſſet aſpicere: nõ ſatiareꝛ niſi earũ principiuꝫ qđ eſt deus poſſet apprehendere: ſed hoc omnino eſt huic regioni impoſſibile: in qua de deo nulla poſſumus fantaſmata vel ſimilitudines formare. Intellectus quoqꝫ cecevt ita dixerim voluntatis cõſiliarius circa verum extenditur ſed ꝙtũcunqꝫ ſuum cõſideret obiectũ non ſatiaꝛ: donec omnẽ veritatem poſſit apprehẽdere: et ad cognitioneꝫ eterne ſumme et infallibili veritatis ſine opinione fantaſtice ſpeculatiõis peruenire. ſed iſta perfectio nulli eſt viatori poſſibilis: quãdiu verſatur in corpore mortalitatis. Volũtas etiam in ſuo obiecto quod eſt bonũ ſatiari et veraciter iocundari non poterit: niſi ad illud incõmutabile et ſummũ bonũ perueniat: qđ nulla viciſſitudinis inſtabilitas obumbrat. Summa veritas et incõmutabile bonũ deus eſt: qui ad moyſem dixit. Non videbit me homo et viuet. Et ſumme veritatis diſcipulus ait. Deum nemo vidit vnꝗ̃. Sed ⁊ ꝓpheta dñm alloquẽs dicit. Vere tu es deus abſcõditus. Quãuis aũt predicte tres anime potentie ſuum obiectum non poſſint in hac vita perfecte comprehendere: nulla tñ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

a ſuo debet officio ceſſare: ne ibi incurrat deficiēdi periculum: vbi cognandi depoſuit inſtitutum. Ciues ergo huius medie regionis malas in ſe affectiones mortificant: continuis ſe virtutibus ornant: omnia opera ſua recta intentione dirigunt: a rationis officio minime recedunt.

¶ Sunt aūt ciues huius regionis viri ſcolaſtici: ſpeculatiui et actiui diuerſis et quidē honeſtis artib⁹ deditı: qui rationi vires ſenſuales ſeu carnales ſubiiciunt: qui has tres potentias aīe ab oībus obiectis illicitis mūdare nō obmittant: qui ſuā intētionē ſemper ad finem honeſte vtilitatis eleuant: qui voluntatē actu vel habitu ad finē dubiū reformāt. Cenobita igitur huius emundationis amator qui ad tertiā regionē ſpūs cupit aſcēdere: ſequētes articulos principales conſiſtens in regione media debet cuſtodire.

¶ Summarium veritatis huius medie regionis in ſepteꝫ articulis principalibus exprimitur.

q Uicūq̄ in hac regione media ſecundum ꝓfeſſionis ſue votum exoptat ꝓficere: ſequentes articulos ſedulo curet obſeruare: quos ſi cuſtodire neglexerit: ſe non medie ſed infime regionis adhuc eſſe ciuem oſtendit. Nam ſicut ſupradiximus. nemo in hac regione media ſine cōtinuo ꝓficiendi conatu poteſt cōſiſtere in qua non ꝓfeciſſe deficere eſt: et non aſſidue deſcēdere. Monachus ergo qui regione tenebroſa ſuperata tādem ad mediam hanc peruenire dño auxiliente promeruit cauendum ſibi nouerit: ne conatum ꝓficiendi vel ad modicum deſerat: ſed ſemper ad vlteriora ſe extendat: meminerit ꝙ admonitionis viri ſapientis qui dicit. Niſi te cōſtanter in timore domini teneas: cito ſubuertetur domus tua: id eſt conſcientia. Impoſſibile namq̄ eſt quēpiam in ſancta cōuerſatione ꝓficere: qui conatum ꝓficiendi per timorem dñi quotidie neglexerit innouare. Effectus autem innouationis huius tunc ordinatus oſtenditur: cum veritas articulorum regionis medie debite obſeruatur. Primus ergo articulus eſt diligēs cenobitici finis intentio: ſecundus eſt debita virium ſenſualiū reſtrictio: tercius potentiarū fidelis emundatio: quartus operum infime regionis attenta-

re formatio: quintus ordinata veri cenobitici pfectus inſtitutio: ſextus ad ingreſſum tertie regionis potentiarum ad aptatio: et ſeptimus predictorum omniũ exẽplaris vel experimentalis certitudo.

¶ De continua et diligente finis cenobite cõuerſationis intentione. ¶ Articulus primus.

Cum finis primũ ſit in intẽtione ſapientis: et vnũquodqꝫ in ſuo genere tãto cenſeatur perfectius: qͣto plus ſuo fini appropiat: ſemp monachꝰ cultor huius medie regionis cõſideret quare ad religionẽ acceſſerit: et ſi intentionem ſuam ordinatã inuenerit eam cõtinuare ſtudeat: ſi vero corruptam inuenerit reformare ad rectitudinẽ finis debiti non omittat.

¶ Sed nota quod finis in exercitiis ſpiritualibus duplex eſſe deſcribitur: per quem virtus conuerſationis monaſtice meritis augetur. Primus eſt charitas qui principalis et vltimatus dicitur: ad quem omnia exercitia monaſtica quaſi ad primam cauſam ordinantur. Quicquid boni facimus ad hunc finem ſemper et principaliter ordinãdum eſt: quoniam nullum opus virtutis percipit meritum: niſi ſemper charitas debitum conſtituat fundamentum. Deus inquit iohannes charitas eſt: et qui manet in charitate: in deo manet: et deus in eo. Omnis autem qui in deo manet non peccat. Secundus finis diſpoſitiuus ad primum principalem quaſi per medium aliquod aptum dirigitur: et hic ſecũdarius vel minus principalis appellatur. Hunc finem monachus ſemper debet attendere: et per eum ſua exercitia ad vltimũ finẽ ordinare. Nemo eñi ad finem charitatis principalem poteſt pertingere: qui medium negligit obſeruare.

¶ Finis autem iſte diſpoſitiuus ad vltimũ quãtum ad cenobitas pertinet: ſecundũ iohannẽ caſſianũ in collationibus patrum. eſt omnes curas mundi a ſe penitus abiicere ſuaſqꝫ voluntates mortificare: omnẽ quoqꝫ diſpoſitionem ſui et curã preſidenti cõmittere: et nihil de craſtino cogitare. Oportet eñi cenobitã in hac regione media pficere volentẽ penitus ſuiipſius abnegationẽ aſſumere: ac deĩde ſe totaliter in manus ſui pſidentis reſignare: quatenꝰ apud

ſemetipm̄ intus ſit mūdus ab omni proprie volūtatis pul
uere:et foris ad ſeruiendū dn̄o liber ab omni ſeculari occu
patione. Eniuero niſi ad hunc finē cenobita noſter perue-
nerit nequaꝗ̄ verus eſt monachus: quoniam adhuc in car
ne corruptibili corruptionem ſeminat:et virtutem ſue pro
feſſionis minime obſeruat.

¶ Hec autem ꝓprie voluntatis monaſtice abnegatio prin
cipaliter in tribus videtur conſiſtere:ſine quibus nemo ſe
veraciter dicendus eſt abnegaſſe. Et primo quidem ꝓprie
volūtatis mortificatio requirit in monacho eradicationē
ꝓprii iudicii:qm̄ quicūqꝫ ſuo iudicio vel conſilio innititur
humiliter ſub eſſe alteri dedignatur. Radix eñ ex qua de-
fenſio ꝓprie volūtatis oritur:conſilii vel iudicii ꝓprii ad-
heſio nuncupatur. Quicūqꝫ aūt in cenobio conſtitutus iu
dicio ꝓprio inherere deſiderat : vt ꝓprie volūtatis vſur-
pator in regulam grauiter peccat. Decet eñ cenobitā alie
no potius imperio ꝗ̄ ꝓprio viuere : ſi ad vitam eternam ꝑ
obedientie meritum deſiderat ꝑuenire. Eniuero ꝓprium
amare iudiciū:maxima anime lepra eſt:que tanto ſecūduꝫ
bernardum eſt ꝑniciosior. ꝗ̄to occultior fuerit:qua ꝗ̄to ali
quis abūdat:tanto ſibi ſanior eſſe videtur. Secūdo volun
tatis mortificatio requirit euacuationē ꝓpriorꝫ affectuū
qr nemo inter aduerſa et cōmodoſa ordinatus et deo vera
citer ſubiectus ſtare ſufficit:qui ſuas affectiones carnales
non fortiter reſtringit. Tertio ad mortificationē ꝓprie vo
luntatis paupertas illa ſpiritus requiritur : ne ī rebꝰ vſua
libus victu amictu ac ceteris affectus monachi captiuetur
qm̄ quiſquis iſta nimiū diligit:ſe amatorem voluntatis pro
prie contra regulā oſtēdit Oportet eñ cenobitā verū huiꝰ
medie regionis cultorē doctrine ſancte humilitatis feruē-
ter inſiſtere:oīa mūdana ꝓ dei amore libenter contemnere
et preter deum nichil penitus amare. Si quid habet in vſu
regula permittēte caueat affectū cordis ſuis apponere: ſit
qꝫ paratus ꝓ arbitrio paſtoris et fratrū vtilitate oīa placi
do corde reſignare. Semꝑ que ſimplicia et viliora ſunt eli-
gat:deo gratias in omnibus agat:in quo ſolo ſpem et ſuffi
cientiam ſuam ponens hilariter dicat. In te dn̄e ieſu oīa

habens ꝓ tuo amoꝛe omnia libenter deſpicio: de tranſitoꝛiis nil penitus curabo.

¶ Igitur cenobita noſter deuotus ad finem hũc inſtitutionis monaſtice intentionis ſue oculũ fideli ſemper cõſideratione dirigat: ab eius intuitu nunq̃ recedat: qm̃ quiſquis in actione vltimi finis obliuiſcitur: quaſi nauta imperitus et cecus inter ꝓcellas maris mox periturꝰ euagatur. Imitetur ergo monachꝰ fidelis nautã deuotiõe peritũ: vt quẽadmodũ ille ſemper poꝛtũ habẽs pꝛe oculis illac nauim dirigere intenta ſollicitudinẽ nititur: ſic mens hoĩs boni ad deum ſemper quaſi ad litus et vltimũ finẽ dirigatur. Sagitarii certũ ſibi aliquod ſignũ cõſtituunt: ⁊ ne viſus diſpergatur a termino pꝛefixo vnũ oculũ claudunt. Sicut autem ſagitta iaciẽtis ad ſignũ diririgitur: ſic intentio monachi boni ed deũ ſemꝑ oꝛdinatur: in qua etiã oculus inferioꝛis affectionis clauditur: ne acumen ſuperioꝛis conſiderationis per inania diſpergatur. Opoꝛtet eñ affectum terrene curioſitatis et intellectũ ſapientie carnalis quaſi neſciẽdo claudere: ſi mentis intuitũ ſemꝑ ad finẽ debitum cupimus eleuare. Et ſicut aquila irreuerberatis oculis ſolem intueri dicitur: ita monachus dei ſeruus finem inſtitutionis monaſtice ſine intermiſſione cõtemplatur. Queadmodũ pꝛudens viatoꝛ manſionẽ quo tendit delectabiliter ꝓcedendo conſiderat: ſic bonus cenobita in oĩbus que facit ſemꝑ cũ feruente deſiderio ad finem ſuum (qui deus eſt) pꝛincipaliter anhelat. Stultus autẽ viatoꝛ eſt qui cõſtitutus in itinere mãſionis ad quã tendit obliuiſcitur: et alioꝛſum errans impedimentis variis ſcienter implicatur. Et monachus q̃ deſtinationis ſue finem non ſtudioſe conſiderat: pꝛofecto cecus in itinere oberrat.

¶ Monachus ergo bonus et ꝓpꝛie ſalutis amatoꝛ conatũ ſuum bonũ in exerciciis ſpũalibus non negligit: ſed ſemꝑ affectum ad altioꝛa ſe in ſanctis operibus exercitãdo ſuſtolit. Conatus autem bonus eſt: nichil coꝝ que deus mandauit obmittere: paſtoꝛi ꝓ dei amoꝛe in oĩbus humiliter obedire: ſemper affectum a terrenis elongatum ad memoꝛiã ſupernoꝛũ erigire: et per continuũ exercitium ſpiritualis

cõuerſationis ſanctum ꝓpoſitum quotidie inouare. Quicquid boni facit cenobita deuotus ſemper omnipotẽti deo fideli attentione offerat: omnia terrena forti animo contẽnat: ſoli deo placere concupiſcat.

¶ Sic fidelis ſemper cenobite intẽtio. vt nihil aliud ꝙ dei laudẽ et honorem velit concupiſcere: ſit diligens attentio vt omẽs ſenſus corporis et affectiones anime ad dei ſeruicium nouerit ꝯuocare: quatenus ſuo dño fideliter ſeruiat et illius gloriam non propriam requirat.

¶ De reſtrictione debita viriũ ſenſualiũ. Articulus. ii.

QVam vtile quãq; neceſſarium nobis ſit vires ſenſualium paſſionũ reſtringere: inter monachos ꝑſertim exiſtimo neminez ignorare. Enĩuero quiſquis ad finem regularis cõuerſationis debitum quem deſcripſimus in hac regione cupit pertingere: oportet eum mores ⁊ motus naturales inordinatos prudẽti cõſtantia domare: qꝛ nemo ſe reſignare alterius imperio veraciter ſufficit: qui ſenſualium paſſionũ vires non fortiter reſtringit. Oportet eñ ꝓficere cupientẽ ⁊ motus et prudẽtiã carnis animo cõſtanti relinquere: et diuine ſe gratie nõ carnis et ſanguinis filiũ exhibere. Dicit eñ ſcriptura. Si ſecundum carnis imperium vixeritis moriemini. Enĩuero qui ſeminant in carne: de carne et metent corruptionem. Caro autem ⁊ ſanguis: regnum dei non poſſidebunt. Sed quid dicit nobis ſaluator? Inimici inquit hominis domeſtici eius. Et qui ſũt iſti domeſtici: niſi vires ſenſuales qui ſpiritui aduerſantur? Cõcupiſcibilitas eñ et iraſcibilitas inimici noſtri oĩa in nobis mala aduerſus ſpiritum cõcitãt ⁊ domũ cõſcientie variis paſſionibus continue perturbãt Quãdiu eñ iſte vires ſenſuales: ſuos naturales motus et curſus in homine peragunt: ipſum ad libertatem ſpiritus aſcendere non permittunt. Concupiſcibilitas in ſenſu carnis delectabilibus fruitur: et vis econtrario iraſcibilis penalia corporis deteſtatur. Interea quãdiu hoc bellum carnis in homine agitur: inquietꝰ carnalis et infime regionis cultor monachus habetur. Quicunq; ergo venire ad vitaz eternam deſiderat: neceſſe eſt vt has inordinatas ſenſuum

vires fortiter inomnibus reſtringat.

¶Studeat ergo cenobita fidelis vim concupiſcibilē ad pe
nalia que deo ſunt accepta dirigere: ⁊ omnes ſuas affectio
nes ad dei beneplacitū reformare. Si hoc fecerit: confiden
ter ad dominum orabit. Cōcupiuit anima mea deſiderare
iuſtificatones tuas: in omni tempore. Et illud ſepius dul
citer lachrymando clamabit. Quemadmodum deſiderat
ceruus ad fontes aquarum: ita deſiderat anima mea ad te
deus. Deinde vim iraſcibilem deo adherens delectationi
bus ſenſualibus prudenter diſcat opponere: eamq; ad vi
ciorum odium ſedulo reformare. Sic anima ad ſuū ordina
ta principium: dura queq; pro dei amore non metuet per
peti: et omnibus concupiſcentiis carnalibus fortiter per
vim iraſcibilem incipiet reluctari. Et tuuc cenobita deuo
tus eleuante ſe ſpiritu clamabit. Rennuit conſolari anima
mea. Et illud apoſtoli. Omnia arbitratus ſum vt ſtercora.
Anima enim que deum veraciter diligit: omnia preter ip
ſum contemnit.

¶Ex his autem duabus viribus omnis affectio ordinata
oritur: et bone ſimiliter per oppoſitū his generantur. Nā
de concupiſcibili gaudiū ⁊ ſpes ſumunt exordium: et iraſci
bilis dolorem parturit et metum. De his ſanctus ita dicit
bernardus. Totum cor hominis quattuor affectiōibus eſt
peruerſum: quas ſi ad deum reducimus: totum cor homi
nis eſt conuerſum.

¶De fideli potentiarum emēdatione. ¶Articulus.iii.

SEd reſtringere vires ſenſuales nequaq; ſuffici
mus: niſi etiā potentias intellectuales fideliter
emundemꝰ. Ad hanc emūdationē magna et con
tinua diligentia opus eſt: qm̄ cenobita qui negli
gentie torpore reſoluitur: nunq̄ a vicioſis affe
ctionibus emūdatur. Qui enī corruptis potētiis ſeminat
nichil aliud q̄ corruptionē de ſuis erroribꝰ reportat Opor
tet ergo cenobitā huius medie regionis cultorē potentias
ſuas interiores ab omī inordinatiōe corrigere: ſi velit i ſtu
dio proficiendi iugiter permanere. Sunt autem he poten
tie intellectuales taliter emundande.

¶ Primo quidem intellectus ab omni imaginatione vana rum ſimilitudinum purgandus eſt: quatenus ſe ab vniuerſis materialibus eripiens: ſurſum, ſine aliqua imaginatione ſimilitudinis ad ſuū principiū erigat: ꝛ ſuo prudēter obiecto intentus ſe totū ad ſumme veritatis radiū cōuertat.

¶ Memoriā deinde ſuā cenobita noſter fidelis ab omni occupatiōe rerū illicitarum emūdare nō negligat: nullas cogitationū turpiū vel minus vtilium ſpecies admittat. ſtudeatq̧ fantaſmata paſſionū irrationabiliū p ſctās meditationes repellere: et quātū fieri poteſt nihil ſtultū cogitare

¶ Voluntas etiam ob omni inordinata affectione purgāda eſt: vt nichil velit niſi qđ recta ratio volendū ſuggerit: nihil reprobet niſi qđ illa ſcđm veritatis iudiciū ſibi iterdicit

¶ Hec autē reſtrictio viriū et emūdatio potentiarum ſicut diximus nulli penitus niſi per diligētiā magnam diſcretā et cōtinuam in pugna forti conceditur: ſcientes q̄ regnum dei vim patiatur: nec hoſtem ſibi quiſq̧ poteſt ſubiicere: niſi qui contra ipſum atrociter et perſeueranter voluerit dimicare. Nam beato pōtifice auguſtino perhibente cognouimus q̄ homo bene non moritur: niſi vitiis et concupiſcētiis antea moriatur. Sed his nemo veraciter inter homīes moritur: niſi qui ſuis voluntatibus per laborem cōtinuū in lachrymis ſemināns reluctatur. Muniendus ergo ſalutaribus doctrinis eſt animus: fortitudo patientie in oīb⁹ aſſumenda eſt: qm̄ ſicut hoſtem armatū nudus et impatiens laboris non poteſt pſternere: ita monachus ſine armis ſpiritualibus et quadā continua pugnandi violentia potentias ſuas intellectuales non preualet emūdare. Arma vero ſpiritualis militie quamq̧ in ſuo pfectu ſint plurima: tria tamen monacho principaliter ſunt aſſumenda.

¶ Et primo quidem cenobite ſtrennuitas in omnibus que agit neceſſaria eſt: quatenus aggredi contraria carni fortiter audeat: et nullo vnq̧ tempore in ſancto pposito tepeſcat. Dura em̄ et penitus cōtraria ſunt carni exercitia ſpūs in quibus conſtanter perſeuerare non ſufficit: qui ſtrēnuitatis fortiſſime arma induere contemnit. Si ergo omnes affectiones tuas ſpiritui cupis ſubiicere: ſi vis contra car-

nis vicia feliciter pugnare: cura tibi violentiā prudentiſſimam facere: et te contra omnia fortiter armare.

¶ Deinde ſancta quedam ſeueritas tibi aſſumenda ꝓponitur: per quā oīa contraria et aduerſa iſtius mūdi quaſi nichilū portantur. Enimuero quiſquis hanc animi benignam ſeueritatē ꝓ dei amore celeſtiqꝫ deſiderio ſemel veraciter aſſumpſerit: nulla iam deiceps aduerſa carnis formidabit ſed tanta interius diuine remunerationis cōſideratione ꝑfunditur vt plus in aduerſis ꝙ̄ in ꝓſperis occurrentibus ſibi delectari videatur.

¶ Sed ſeueritas infirmiorib⁹ nequaqꝫ eſt placide: niſi benignitas dulcedine fuerit aliquātulū temperata. Idcirco conſequenter ipſa benignitas militi noſtro aſſumenda eſt vtdum per infirmitatē carnis in prelio temptatus vel etiā vulneratus qñqꝫ titubat: per penitentiā mox pugnaturus fortius denuo reſurgat. Oportet eī militē chriſti ſi ceciderit in bello per cōtritionē et alia penitentie remedia iterū pugnaturū totiens reſurgere: quouſqꝫ tandem: aliquādo aduerſariū miſerante deo valeat ſuperare. Si ſepties ī die cadit iuſtus et reſurgit: quomodo veniam peccator ſed iaȝ penitens nō ſperabit? Surgite totiēs iterum pugnaturi o milites quotienſcūqꝫ aduerſario vincēte cecideritis: fortius ſemper de nouo inſtaurate miliciam: vt hoſtem quem interimere fortitudine non ſufficitis: perſeuerantia tandē ſuperetis. Noli deſperare victoriam o cenobita fidelis ꝓpterea ꝙ ſepe vict⁹ a tentatione viciorū cecidiſti in laqueū noli diucius iacere ꝓſtratus qꝛ te ſentis īfirmum: ſed mox totiens reſurge quotiens lapſus fueris: et confide qm̄ miſericordem habes dn̄m: cuius auxilio tandem victor cōtra aduerſariū eris. Nemo eñ repente fit ſummus: ne incautis militibus ſtatim victoria de inimico conceditur: ne perituri grauius in ſuperbiam eleuētur. Charior ſemper rei difficulter acquiſite poſſeſſio: et bonū quod laborioſe acq̄ritur: cum maiori diligētia coſtoditur. Tandiu pius pater deus tentationibus aduerſarii victos nos permittit in foueam peccati per interuallum viciſſitudinis cadere: quouſqꝫ infirmitatis noſtre conſcii diſcamus nihil in noſtris virt

bus ſed in ipſius gratia ſolūmodo ſperare. Tu autē homo qui ꝓpoſituꝫ ſepe interrūpis peccādo: nunꝙ̄ tardes reſurgere: quoniā et ſi hoſtem tibi non potes perfecte ſubiicere bonum tamen tibi erit ſi te vltima dies etiā poſt ſepe iteratam ruinam ſtantem et pugnantem potuerit iuenire. Eos vero quibus miſeratio dei virtutem et gratiam debellādi aduerſarium contulit: hoc conſilium non reſoluit. Uerum tamen qui ſtat videat ne cadat.

¶ De operum prime regionis attenta reformatione. Articulus quartus.

Quoniamquidem ſicut ī fine primi tractatus docuimus: regio hec media prime ex infima parte ē ꝓxima: in qua cenobita ſi aliquantulū negligēs et remiſſus fuerit: mox ſine medio ī priorē iteruꝫ cadit. Et ideo qui in iſta regione ꝓficiendo cupit perſiſtere: ſemꝑ attenta vigilantia in fine regionis opera ſtudeat reformare. Et ne ſimus prolixi quiſquis hāc in ſe reformationem exercere deſiderat: opera in hac regione octo articulis prime contraria aſſumat. Nam ſicut medicorum traditione precipitur: contrariis contraria curantur.

¶ Ciues igitur huius medie regiōis monachi fideles hoc primū iubenť inſpicere: vt ſe ad deum ſtudeant pre oībus ordinare. Hec autem inordinatio tunc bene fieri dicitur: ſi deus ex toto corde ſecundum legem ſuper omnia amatur.

¶ Deinde ad prelatum ſuū cenobita deuotus ſe ordinatuꝫ exhibeat: humilē et reuerētiā impendat: ſtudeat illū ſyncera charitate diligere: et oīa que ꝑcipit ſcđm regulā cuſtodire.

¶ Rector quoqꝫ aīarum curet ordinatus ad cenobitas īcedere: ſeqꝫ paſtorem ouibus verum nō mercennarium exhibere: ſalutem aīarum ſibi cōmiſſarum nō negligat: temporalia ſpiritualibus non ꝑponat. Oderit vicia: diligat fratres: et ſe in omnibus bonis exemplarem exhibeat.

¶ Deinde fratres ſibi inuicem tanꝙ̄ vnius capitis mēbra coherēāt: in vera charitate dei ſe mutuo diligāt: et a bono zelo nō recedant. Oēs eīn qui ꝑ fidē xp̄i venire ad vitā eternā bonis operibus inſiſtēdo confidimus: chriſti ſummi capitis membra ſumus. Quiſquis autē fratrem ſuum malo

zelo vel odio ceteriſq; malis affectiõibus pſequitur: ſe pri mum:a capite diuidit:ac deinde iniuriam chriſto facit.

¶ Conſequēter ad ſeipſum vnuſquiſq; ſe ordinatū exhibeat:oĩbus ꝓ chriſti amore ſe humiliter ſubdat:alios ſibi per humilitatē pferat:ſeq; oĩbus indigniorē monachis credat.

¶ In vſu rerum monaſterii ſemper inſtitutionē regule caueāt excedere:ſed ordinatos ſe ad oĩa ⁊ fideles vbiq; ſtudeant exhibere. Nihil cõtra voluntatē abbatis habere appetant:nullā in vſu rerū voluptatē animi admittant.

¶ Curabūt deinde cenobite fideles ſe iuxta regularē inſtitutionē ordinare ad cõtemptū ſeculi:quatenus nihil in hoc mūdo diligāt: ſed oĩa pro amore dei veraciter cõtemnant.

¶ Ad penitentiā ſe diligentiſſime ordinare nõ negligant: ad humilē exceſſuū ſuoꝝ cõfeſſionem ſepe recurrant: qm̄ ſicut in hoc mundo ſine peccato viuere nemo creditur:ita penitētia oĩbus neceſſaria etiā monachis iudicatur. Bonus ergo cenobita per cõpunctiõis ſtudiū ad penitētiā ſemper diſcat recurrere:ſeq; de ſuis exceſſibus in capitulo humiliter accuſare:penitentiā iniunctā libenter peragere: ⁊ ſe in omnibus fideliter emendare.

¶ De ordinata inſtitutione veri ꝓfectus monaſtici et gradibus humilitatis. Articulus.v.

MAxima virtus monachi humilitas eſt: et grauiſſimū in cenobita ſcelus ſuperbia. Monachus enim tumida mēte ſuperbus diaboli imitator et ſeruus efficitur:omnibuſq; virtutibus ſi quas habuerat ſpoliatur:quoniā nulla poteſt virtus in mente ſubſiſtere:in qua ſuperbiam contigerit reſidere. Igitur cenobita qui in hac regione media cupit proficere:ad verum profectum inſtitutionis monaſtice per humilitatem ſe diſcat ordinare: quia nemo veraciter humilitatem conſequitur:niſi qui ſtudiis ſpiritualibus immoratur. Verus autem profectus regularis inſtitutionis omnes muſas adulterinas excludens ex gradibus humilitatis oritur:qui per ſuas radices in regula duodecim ponūtur. Radices vero huius profectus ex ſtudio ſacre lectionis proueniunt: que hominem paulatim ad timorem domini perducūt. Ex lectiõe meditatio ſpiritualis oritur:

ex qua ſancta compunctio generatur. Utilior autē modus cenobitice meditationis cōſiſtit in memoria paſſionis dñi et in cōſideratione beneficiorum dei. Porro qui hanc regi onē mediam excedentes ad tranquilitatē ſpūs perueniunt ſuas meditationes per contemptionē diuine maieſtatis et excellentie ſublimiores reddunt. Et de his quidem ſuo loco dicemus. Due autem radices iſte ab aſſidue orationis irriguo incrementa ſuſcipiūt: et in robur firmiſſime plaute conualeſcunt. Nulla eñi ſine oratione meditatio ꝑficit: et ſtudium ſine illa non ſaluabit.

¶ Ex his tribus radicibus ſpiritualis ꝑfectus timor dñi: qui eſt prim⁹ gradus humilitatis oritur: ex quo ceteri gradus per ordinē ſuccedentes ꝓcreantur. Monachi autē qui ſalutare ſtudiū ſcripturarū et ſanctas meditationes cum aſſiduis orationibus negligunt: ad hunc primū hmumilitatis gradum minime pertingunt. Qui vero primū gradū humilitatis nō poteſt aſcendere: quando ad alios poterit peruenire. Secundus eñi nunꝗ̄ aſcendit: ſi primus negligatur. Ergo qui vnū negligit: nullum aſcendit.

¶ Sacre autem lectionis ſtudium non ad vanitatem mūdi neqꝫ ad voluptatem ſeducte mentis aſſumendum eſt: quia nunꝗ̄ ad compunctionem lectio ꝑficit: qua carnis aut vanitatis delectatio corrūpit. Monachus autē per ſtudium ſacre lectionis ad deuotionem non poteſt pertingere: niſi oēm curioſitatem in ſimplicem ſpiritum ſtudeat cōmutare. Quiſquis ergo ex lectione ſcripturarum ad compunctionē ꝑficere deſiderat: quiſquis aſcēdere ad humilitatem per radices timoris optat: non quālibet lectionis materiā debēt eligere: ſed eam dumtaxat que mentem ad dei amorem amplius poteſt excitare. Ad hanc rem lectio cōuerſationis ſanctorum mihi ſatis videtur idonea: qꝛ ſepe ad amorē dei mens iacentis erigitur: dum vita ſeruorū eius ad memoriā reuocatur. Miracula quoqꝫ et reuelationes tormentorum ſeu gaudiorum aīarū ſeparatarū catholice fidei cōformes libenter admittimus: quibus corda torpentia ſepius ꝓuocari ad compunctionē experti ſumus. Deniqꝫ paſſiones ſāctoꝝ martyrum feruorē deuotionis nō mediocriter excitāt

in quibus dum charitatem inſuperabilem chriſti ad mentē reducimus: compuncti exemplo tante cōſtantie quaſi quodam incendio amoris tacti de noſtra imperfectione ſuſpiramus. Ex lectione meditationis materia ſumitur: et qualis illa fuerit: talis iſta erit. Non poetarū turpia carmina nō philoſophorum curioſa dogmata: nō rethorum turgentia ſcripta: feruorē deuote cōpunctonis in monachis excitāt: ſed conceptum potius ſuffocant. Si ergo vis bonis meditationibus inſiſtere: noli animū tuū aliis lectionibus ꝙ ſactis et deuotis occupare. Enimuero nec vua de ſpinis colligitur: nec compūctio ex vanitatis ſtudio generatur. Qui pro ſcientia huius mūdi ſtudet ea legat que ſibi ad eruditionem conueniunt: qui vero compunctionem querit illa cogitet/que ad amorem dei per timorem animum accedunt. De nouiſſimis igitur que nos manēt lectio frequēs ſumat exordium: deinde ſanctorum legantur geſta patrum: quatenus memoria futurorum ad timorem dei mentem concutiat: et ſanctorum exemplaris conuerſatio imitandi deſideriū accēdat. Ait eī vir ſapiens. Memorare nouiſſima tua et ineternum non peccabis. Conuerſatio ſanctorum patrū nobis inexemplū ꝓponitur: et malorum interitus ad diſciplinam noſtram nobis recitatur: vt virtus remunerata deſiderium moueat: et iniquitas punita peccādi licentiā interdicat. Semper ergo cenobita deuotus exempla ⁊ virtutes ſanctorum ad memoriam reuocet: prauorum breuem voluptatem ſed cruciatum eternū conſideret: quatenus in felicitatem timendo mereatur euadere: et illorum perpetuū gaudium inſiſtendo virtutibus obtinere. Non leuis eſt bonorum malorūqꝫ diſcreta conditio: quoniā ineternum vtraqꝫ manſura deſcribitur: nec vllo fine terminatur. O eternum cunctis ſemper pauendum mortalibus: in quo poſt hanc vitam cōſummationis timor nullus ē iuſtis: et liberationis ſpes nulla peruerſis. Cogitet qui poteſt quid ſit eternum vbi nullus eſt finis qui audet imaginetur terminū: et cum in eterno nihil aliud ꝙ eternum inuenerit: intelligat ꝙ nichil ſit omne tēpus quo in hoc mundo viuit. Eniuero ſpūs carne ſemel exutus hanc eternitatis abyſſū neceſſario ſubi

re cōpellitur: et cōditionē quā ꝑ meritis ſuis ſemel adeptꝰ
fuerit: ſine fine perferens in aliā nō mutabit. Nā quis bo
nus in dei charitate moritur: vitam eternam ꝑ meritis ſor
tietur. Qui autem malus et ſine penitentie reconciliatiōe
ab hac vita ſemel deceſſerit: cum demonibus in inferno ſi
ne fine cruciādus permanebit. Ex his meditationibus ti-
mor in mente ſeruilis oritur: per quē plaulatim ad amorē
peruenit. Ut autem cenobitam ꝑ has radices ad charitatē
poſſimus ſucceſſiue perducere: placet nobis ꝑ ordinē gra-
dus humilitatis in regula deſcriptos breuiter explanare.

PRimus itaqꝫ gradus humilitatis per ſantum be
nedictū in regula timor dei deſcibitur: qui iniciū
ſapientie appellatur. Timor autē dñi triplici di
ſtinctiōe traditur: ſeruilis videlicet/inicialis/ac
filialis/qui et caſtus nōcupatur. Ex triplici hac diſtinctio-
ne tres radices dicuntur ꝓcedere: ſecundum quas medita
tiones ſuas cenobita incipiens debebit ordinare. Habent
eni ſingule radices ſuas meditationes ꝓprias: et cum vna
recte diſponitur: ſemper alia melior generatur.

¶ Ex ſeruili nāqꝫ timore non ſeruiliter tantum ſed pruden
ter et virtuoſe aſſumpto: meditationes horriris ⁊ penarū
ꝓueniunt: que cohibentes a peccato animū paulatim filia
lem introducunt. Enſuero dum conſideratione penarum
mens in horrorem conuertitur: peccandi audacia cohibet
qꝛ ſeruus qui verbera metuit: precepta domini cuſtodit.
Timor autem iſte ſeruilis ad ꝓmerendam hereditatem pa
ternā ſolus non ſufficit: ſed tamen inicialis effectus ad fi-
lialem qui eſt ſufficiens diſponit.

¶ Initialis enim timor medius inter vtrumqꝫ ponitur: et
de ſeruili in filialem facile cōmutatur. Iſte timor initialis
meditationes de nouiſſimis recipit: et tam penas incurre-
re ꝙ dulcem amittere patriam pertimeſcit. Et hic latius ī
regula ponitur: vbi etiam radices eius deſcribuntur.

¶ Timor autem filialis meditationes ſuas in amore cōple
ctitur: dum nichil aliud metuit niſi ne pater dilectus offen
datur. De hoc timore dicit vir ſapiens. Timor dñi gloria
et gloriatio: leticia et corona exultationis. Timor dñi dele

ctabit coꝛ et dabit leticiam et gaudium: in longitudinē die rum. Et iterū. Timenti deū bene erit in extremis: et in die defunctionis ſue benedicet. Iſte quoqꝫ timoꝛ caſtus dicit: quia non metu penarum ſed amoꝛe ſolo mala deteſtatur.

¶ Ex hoc triplici timoꝛe tres exercitioꝛum ſpūaliū latitudines circa gradus humilitatis videmus exurgere: ſinguliſqꝫ timoꝛibus exercitia ſingula ꝯuenire. Aliter enī timoꝛ ſeruilis ſua exercicia peragit: aliter inicialis virtutibus inſiſtit: itaqꝫ multo aliter filialis in ſuis operibus pꝛocedit. Nam ſicut affectiones coꝛdium vario modo ꝓueniunt: ita exercicia vnius timoꝛis diuerſimode fiunt. Aliter enī memoꝛ ſuoꝛum ſcelerū publicanus ſententiam iudicis timuit aliter ſe audire vocem tube moꝛtuos ad iudicium vocātis hieronymus dixit. Ait enim de illo ſanctum euangelium. ſtans a longe publicanus nolebat oculos ſuos ad celū erigere: ſed percutiens pectus ſuum dicebat. Deus ꝓpicius eſto mihi peccatoꝛi. Sed hieronimus ille beatus dicit. Siue bibo ſiue comedo: ſemper tubam illam auribus meis inſonantem audire me puto. Surgite moꝛtui: venite ad iudicium. Utriuſqꝫ compunctio ex timoꝛe oꝛitur: ſed nō ex vnꝰ affectionis deſiderio vtraqꝫ generatur. Publicanus enim reatu peccatoꝛum ſuoꝝ territus iuſti iudicis ſententiam timuit et ideo compunctus dixit. Deus ꝓpicius eſto michi peccatoꝛi. Hieronymus vero non ex cōſcientie reatu timore cōcutitur: ſed fundatus in charitate ſeruiſqꝫ ſe reputās inutilem diuine iuſticie abyſſum reueretur.

SEcūdus gradus eſt volūtatē ꝓpꝛiā ꝓ dei amoꝛe relinquere: et ſuū velle in nullo contra regulam amare. Iſte gradus ex pꝛimo aſcenſum humilitatis oꝛit: ⁊ i tertiū eleuat. Enī uero q̄ deū timet et ab eo ſeparī. penaſqꝫ ſubire veraciter metuit: nihil āpliꝰ q̄ ꝓpꝛiā volūtatē odit. Nouit ei cenobita fidelis ꝙ omne pctm̄ ex ſola volūtate ꝓpꝛia oꝛit: ⁊ ideo illā vt ifernīanā deteſtat. Ueraciter nāqꝫ dixit ille beatus. Tolle voluntatem ꝓpꝛiam et iam nō erit infernus. Nihil enī i inferno ardet niſi voluntas ꝓpꝛia: nihil gratiā dei amittit niſi volūtaria culpa. Quiſquis ergo deū veraciter timēs eiꝰ

gratiam amittere metuit: propriam voluntatem vt inſidiatorem aie ſue pertimeſcit. Conſideratio autem periculi voluntatis ꝓprie facit cenobitã ſuũ velle ꝯtemnere: et ſemetipſum ſibi abnegare. Et hec abnegatio ꝓprie volũtatis ⁊ ſuiipſius tribus modis perficitur: queadmodum in ſequẽtibus dicetur.

¶ Et primo quidem ſeipſum ſibi abnegat qui ſtudet ſecundum doctrinã eterne ſapiẽtie ⁊ nõ ſcðm ꝓprios motus viuere: et chriſto ſibi humilitatem perſuadenti in oĩbus obedire. Dicat ergo cenobite ſaluator. Si vis temetipſum negare tibi et me ſequi: auerte oculos tuos ne videãt nociua aures ne audiant vana: ⁊ pro dulcibus huius mundi ſume amare. Corporis tui delicias diſce cõtemnere: tranquillitatem et pacem cordis amare: oẽs tribulationes ꝓ mei amore patienter et gaudenter recipere: et vilis deſpicabiliſq̧ videri ab oĩbus cõcupiſce. Conſequenter diſce volũtates tuas in oĩbus frangere: concupiſcentias carnis mortificare: omnia terrena cõtemnere: et vitam tuã ꝗ̃tum fieri põt conuerſationi ſaluatoris tui ꝓ viribus conformare. Qui eñi ſe dicit in chriſto manere: debet ſicut ille ambulauit ⁊ ipſe ambulare. Qui iſta fecerit: ſeipſum bene abnegauit.

¶ Secundo ꝓprie voluntatis abnegatio tunc recte perficitur: dum aliena cõmoda ꝓpriis preponuntur. Dicit enim ſanctus apoſtolus. Non que ſua ſunt querẽtes: ſed que aliorũ. Nam ſecundum bernardi ſententiã totiens aĩa ꝓ fratribus ponitur: quotiens eorum cõmoda ꝓpriis vtilitatibus ꝓ amore dei preferuntur.

¶ Tertio ꝓprie voluntatis reſignatio perfectionis plenitudinem accipit: dum cenobita compunctus a deo totalit̃ mãcipatus ei gratis ſine intuitu mercedis ſeruire ex amore ꝯcupiſcit. Et iſta ſãctiſſima ꝓprie volũtatis reſignatio hoiem deo ꝓximũ efficit: et in eius amore ſemꝑ requieſcit.

¶ Queadmodum vero hec ſuiipſius reſignatio de ſecundo gradu humilitatis ſubſtantiam accipit: ita ⁊ internã reſignationẽ oĩmodam ad voluntatem dei in oĩbus neceſſario requirit. Dicit eñi in euangelio dñs. Non veni facere volũtatem meã: ſed eius qui miſit me patris. Perfecta igit̃ re-

ſignatio eſt qua voluntas humana totaliter voluntati di- uine ſubiicitur: et ex amore integro conformatur: ita eñ dñs ipſe orare nos docuit. Fiat voluntas tua: ſicut in celo et in terra. Et illud pſalmigraphi. In manus tuas cõman do ſpiritum meum. Nunq̄ in hoc mũdo ſecurius viuitur: q̄ ſi humana voluntas deo perfecte ſubiiciatur.

¶ Enuero ſuiipſius perfecta reſignatio qua cenobita vo luntatem ſuam veraciter deo ſubiicit: rectam viam ad ſum mũ bonũ ſine medio oſtendit. Summa hic mentis tranqui litas: maxima ineſt cordi ſecuritas: quoniam animus qui ſe deo perfecte ſtudet ſubiicere: nulla huius mundi contraria niſi ſolum peccatũ amplius poterit formidare. Quicquid aduerſitatis ingruerit dño adiuuante didicit vicere: quic- quid cõmoditatis deſiderat in ſolo ſe domino itelligit poſ ſidere. Omnia aduerſa pro eius amore deſpicit: omnia bo na in eius dilectione collocauit: Prudenter enim dixit ille deuotus. Dimitte omnia: et inuenies omnia. Relinque cu piditatem: et veram inuenies pacem.

¶ Deniq̄ vt hec ꝓprie voluntatis reſignatio plenitudinẽ conſummationis accipiat: triplicis adminiculi ſuffragium vt ita dixerim implorat.

¶ Primum in virtute perſeuerantie ponitur: vt voluntas ſemel abnegata nunq̄ reſumatur. Dicit eñ ab hui⁹ ſuffra- gii contemptores ſanctus ille bernardus. Ut quid rurſum vos de vobis intromittitis: q̄ ſemel matura deliberatione voluntatem veſtram nobis tradidiſtis? Monachus enim qui volũtatem ſuam ſemel deo in manus abbatis tradidit eam ſine ſacrilegii crimine non reſumit.

¶ Secundum qđ ad perfectam reſignationem voluntatis requiritur: eſt vt nunq̄ remittatur. Hinc ad tepidã animã in apocalypſi dñs dicit. Habeo aduerſum te pauca: q2 pri- mã charitatem id eſt feruorem tuum reliquiſti.

¶ Tertio reſignatio voluntatis pficitur: ſi nũq̄ reſcindat Dicit eñ ſaluator. Qui perſeuerauerit vſq̄ in finem: ſalu⁹ erit. Cũ ergo videris cenobitam inquietum ſeu ira cõmo- tum: noueris totius tentationis molem ex irreſignatione ꝓcedere: nec vnq̄ curabis hunc morbum egritudinis: niſi

prius perſuadeas reſignationem abnegate voluntatis.

Tertius gradus humilitatis eſt ſe in omni obedientia maiori pro dei amore ſubdere: et ſe imitatorē xpi operibus non verbis tantum exhibere: de quo ſctūs dicit aplus. Factus eſt obediens vſqꝫ ad mortem: mortē autem crucis. Iſte gradus ex ſecundo ſumit exordiū: et vſqꝫ ad tertiū ſuū eleuat aſcenſum. Nam ſicut ſecundus volūtatem ppriam abnegando mortificat: ſic iſte per humilem ſubiectionē ſācti operis fundamentū locat. Ille ſe totū volūtati diuine ſubiicit: iſte pro amore dei etiā hoībus obedit. Unius grad⁹ cuſtodia ſine alterius obſeruatione in monacho nō ſufficit nec volūtas cenobite ordinationi diuine ſubiicit: que obedire maioris imperio dedignatur. Ver⁹ ergo cenobita oē gaudiū ſuum in virtute ſancte obedientie collocat: implere in oīb⁹ volūtatem ſui paſtoris lucrū maximū putat: graue damnū aīe ſe credit incurrere: ſi extra obediētiā vel modicū ſe inuenerit cōmiſiſſe. Semp eñ fideli deuotione conſiderat: quid dñs in euangelio dicat. Qui vos audit me audit: et qui vos ſpernit me ſpernit. Hinc beatus ille bernardus dicit ad monachos. Quicqd vice dei precipit homo, nō aliter accipiendū eſt: ꝙ ſi per ſe deus ipſe preciperet. Hanc igitur obedientie ſubiectionē verus monachus omni ſacrificio preferat: nihil ꝯtra eius ītegritatem penitus agat: et ſibi quod ſcriptū eſt apud ſemetipſum iugiter dicat. Melior eſt obediētia ꝙ victime. Unde et regula dicit. Ergo cū voluntate abbatis oīa facienda ſunt.

¶ Gradus aūt iſte ſicut diximus ex ſecūdo oritur: qm̄ qui pro dei timore ppriam volūtatem perfecte deſerit: iam nichil aliud ꝙ illam in oībus ſequi in hoc mūdo querit. Sed quia deus ſemel loquitur et idipſum nō repetit. nō poteſt homo infirmus volūtatem ſcire altiſſimi: idcirco ſe cōmiſit ī manus ſui prelati. Obediat ergo cenobita ſecundum regulā vicario chriſti: et ſine dubio adimplebit voluntatem dei.

¶ Hec autem obedientia prelatis debetur ſtricte ſecundū euangeliū et regulā monaſticā: quoniā et ſi mutua obediētia fratrum ſit bona: nunꝙ tamē imperio maioris eſt preferenda. Monachi vero obediētiā ſibi inuicē diſcretā iubēt

impēdere: et ſaluis preceptis maiorum ſe mutuis obſeqiis preuenire. Et vt de noſtra conſuetudine inferamus exemplum: oībus ſecūdū ordinē eſt obediendū. Si te frater iter pellauerit libenter obedi: ſi aliud ſenior preceperit dimiſſo prioris imperio huic obaudi. Rurſum ſi prior conuentus ſuum mandatum interpoſuerit: omnis obedientia fratruꝫ mutua ceſſabit. Quod ſi preceptum abbatis interuenerit nullius alterius obedientia in contrariū valebit. Ipſe eī̄ vices chriſti in monaſterio primus agere creditur: et ideo omnibus prefertur.

¶ Sunt autem virtutis ſancte obedientie ſeptem circunſtantie graduales: quas beatus ita deſcripſit bernardus Primus gradus obedientie eſt obedire libenter: vt videlicet voluntatē ꝓpriam penitus nō habeas: ſed paſtoris tui beneplacitū oīno tuū credas. Secūdus obedire ſimplicit: vt non plus nec aliter ꝙ tibi eſt imperatum facias: nec minus agēs aliquid obmittas. Tertius eſt obedire hilariter vt in vultu ſerenitem preferas: et in voce duledinem oſtendas. Quartus eſt obedire velociter: vt non ſit tardior manus in opere: ꝙ imperium in voce. Quintus eſt obedire viriliter: ne vires mandato ſubtrahat: ſeq3 infirmū et preceptis imparem fingat. Sextus eſt obedire humiliter: nō ſuperbe/non elate/non contencioſe: quoniam niſi obedientia humilis fuerit: non mercedem ſed vindictam reportabit. Septimus eſt obedire perſeueranter: quia non eſt vera obedientia que ante cōſummationem intermittitur: et qui perſeuerat vſq3 in finem ſolus remuneratur.

¶ Fructus autem obedientie perpetuus eſt: et nullo vnꝙ fine terminatur. Tantum vero deus omnipotens noſtris obedit precibus: ꝗtum nos maioribus noſtris obedimus Non tibi monache ceruicoſe blandiaris de orationis inſtantia: qm̄ qui chriſti vicarium in cenobio deſpicit: orantē hunc chriſtus non exaudit. Humilitas orationem eleuat: obedientia commendat. Obedientia enim ſicut quidam ex patribus dixit ſalus eſt omnium fidelium: genitrix omniū virtutum: inuentrix regni celorū. Obediētia celos aperit: inferni ianuas claudit: cohabitatrix angelorum efficitur:

cibus ſanctorum om̄i habetur. Monachus autem qui obedientie ſubiectionem abiicit: ad mortem currit.

Quartus humilitatis gradus eſt patientia in aduerſis: de quo ſanctus pater noſter benedictus i regula loquitur: ſi monachus ſub obedientia duris contrariis vel etiā quibuſlibet irrogatis iniuriis tacita conſcientia patientiam amplectatur. Iſte quoq3 gradus ex tercio ſumit principium: qm̄ nemo veraciter eſt dicendus obediēs: ſi impatiens fuerit inuentus. Nam vt diuus ille dicit chryſoſtomus: nō poteſt regi eſſe acceptus: qui hoſti fuerit ſubiect⁹: nec chriſto veraciter eſt ſubditus qui paſſionate impatientiq3 fuerit carni mancipatus. Nemo enim poterit hoſtem atrocem vincere: niſi qui cōtra ipſum fortiter didicit dimicare: Patiētia nobis valde neceſſaria eſt: qm̄ nulla virtus legitime perficitur: ſi patiētia deſeratur. Maioris etem̄ meriti eſt beato perhibente gregorio aduerſa patienter p deo ſuſcipere q̄3 bonis operibus iſudare. Et ſanctus hieronymus ait. Qui ſibi pro peccatis ſuis tribulationem aduenisse exiſtimat: dei miſericordiam ſibi ad benefaciendum amplius puocat. Diſcat ergo cenobita virtutem patientie omnibus accidentibus ſibi oponere: ſi de hoſtibus ſuis deſiderat triumphare. Uicit em̄ qui patitur: qui murmurat ſuperatur.

¶ In tribus autem virtus patiētie maxime neceſſaria eſt: et premiis remuneratur altiſſimis. In cōtumeliis verboꝝ patientia viri prudentis et amantis deum humilitatis ſeruat ppoſitum: in ablatione rerū et cōmodorū temporaliū ſuſcipit incrementum: et in leſione corporis conſcientia tacita virtutis cōſeruat inſtitutum. Cogita nūc o fidelis aīa quō ſaluator tuus amātiſſimus ieſus hec tria patiētiſſime p tua redemptione ſuſtinuit: et ſi te illū credis diligere: nō graueris p eius amore ſimilia cum patientia tolerare.

¶ Ex tribus gradibus proxime precedētibus vnum finis cenobitici ſummariū cōſtituimus: quem vt nobis videtur rationabiliter trigradum appellamus. Tribus em̄ gradibus ſecundo videlicet. tertio et quarto finis cenobitice inſtitutionis perficit: et abnegatio voluntatis ppꝛie cōſum

matur. Nam vbi abnegationi ꝓprie voluntatis et obedientie conſeruatrix virtutū patiētia cōiungitur: oīs voluptas et ſollicitudo corporis mortificatur. Quiſquis hūc trigradum aſcendere meruit: preceptū dñi compleuit quo in euāgelio dicit. Qui vult venire poſt me abneget ſe per gradū humilitatis ſecundum: et tollat crucem ſuam per tertium et ſequatur me per quartum.

Quintus gradus humilitatis eſt vera peccatorū confeſſio: in quē cenobita fidelis aſcendere dicitur ſi oēs cogitationes malas cordi ſuo aduenientes vel quelibet mala in abſcondito cōmiſſa: abbati ſuo humili fiducia confiteatur. Enīuero ſi quid per impatientiā ſuggerente aduerſario in trigrado precedenti deliquitur: in iſto per cōtrictionē et cōfeſſionē humilem reformatur. Nemo eñi tam perfectus inuenitur: qui non maculam terrene cōuerſationis cōtrahat: dicente ſcriptura. In multis offendimus oēs. Nemo enī mundus a peccato: nec infans cuius vita eſt vnius diei ſuper terram. Neceſſario itaqꝫ gradus iſte poſt quartū ſine medio ſequitur: in quo oēs negligentie precedentium emendantur. Cōfeſſio vera militem in certamine ruentē ſubleuat: vulneratū ab hoſte ſanat: infirmū ⁊ puſillanimē confortat. Quiſquis ergo ſtare in prelio et vincere hoſtem fortiter deſiderat: ſepius ad vere cōfeſſionis preſidia recurrat. Impoſſibile eſt eñi vulneratum ab hoſte ſanitatem recipere: qui vulnus ipm medico negligit aperire. Tu ergo cenobita fidelis qui ſaluare animā tuā et bonus eſſe miles ieſu chriſti deſideras: cōfeſſionē humilem nō obmittas: qꝛ nūqꝫ poteris diabolum melius vincere: qꝫ ſi oēs cogitatiōes quas tibi ſuggerit ⁊ peccata ſtudeas abbati tuo fideliter apperire. Certū eſt mihi et multoꝝ interitu ꝓbatum: cenobitā ſe multis vincēdū tētationib⁹ inimici ꝯmittere: qui hūc gradū renuit cuſtodire

Sextus gradus humilitatis ex vera confeſſione oritur: vt ſe monachus vilē ad oīa et indignū arbitretur. Hunc eñi ſecundū regulam verum credimus monachum: quem omni vilitate et extremitate in victu ⁊ amictu ex humili pacientia cer-

nimus eſſe contentum. Vilitas autem iſta ad vſualia in cō muni reducitur: ſed extremitas in abiectis ⁊ grauioribus incōmodis collocatur. Illa enī in vilioribus veſtimentis: cibis et quibuſlibet neceſſariis corporis patientiā libēter amplectitur: iſta miniſtrare infirmis/horrendis/leproſis et abiectis/cōfundi/degradari/et vilipendi: in omnib9 delectatur.. Monachus igitur qui carni et mundo veraciter eſt mortuus: omni vilitate et extremitate ſit cōtentus/operariū ſe fidelem in oībus exhibeat: et tamen ꝑpter nature ſurreptionem qua in multis offendit ſe vilem et indignum credat. Enīuero quicquid boni in hoc mūdo agitur: quātū libet ſancte et religioſe in hoc ſeculo viuatur: ad ꝑmerendam vitā eternā nulli poteſt ſufficere: niſi dei magna miſeratio dignetur ſubuenire. Maxima ꝑ minimis accipimus regnū dei nō ex noſtro merito nobis debitum ſed ex gratia ꝑmiſſum expectamus. Dicit eñ ſanctus apoſtolus. Non ſunt condigne paſſiōes huius tp̄is ad futurā gloriā que reuelabit in nobis. Nā ſi abſq; mīa iuſticiā dei ſuſcipimus: inferno digni ſumus. Omēs iram peccando incurrimus: ſed amorem ex gratia reportam9. Nemo ſaluatur niſi per gratiā: nemo dānatur niſi per iuſticiam. Interea tñ vt gratiā dei conſequamur bone voluntatis noſtre ſtudium requirit ſine qua gratia in nobis nichil ad meritum operatur. Naȝ etſi nemo ſanctus viribus ſuis: tamen bonum nullus bene facit inuitus. Ita enim gratia dei et libertas arbitrii ſe habent adinuicem vt vnū ſine altero ad ſaluandū hominē nō poſſit ſufficere: ſed vtrūq; neceſſario debet ad v̄tutis operationē cōcurrere. Cum ergo ſine gratia dei nihil boni poſſimus facere: nos viles et indignos ad oīa debemus eſtimare: quatenus dum nos deo in humilitate ſubmittimus: maiora ſemper impetremus. Et ideo ſextus eſt gradus confeſſionis eſt meritum: et oīm precedentiū vnicū fundamentū. Quādiu enī cenobita in iſto gradus humilitatis permanſerit: firmus in prioribus ſtabit.

Septimus gradus humilitatis eſt ſe nō ſolum ex intimo cordis affectu oībus viliorē credere: ſed etiam vt alii hoc de ſe credant et loquantur ſim-

plici animo deſiderare. Iſta humilitatis ſancte conditio ī alto ponitur: et a paucis hoc tempoꝛe monachis amatur. Prima enī cōditio huius ꝓfunde humilitatis in hoc videt̃ conſiſtere: vt ſe monachus oībus vilioꝛem ex coꝛde debeat eſtimare. Secunda eſt vt ſe vilem et abiectu eſtimari ab oībus gaudeat: et hoc ex intimo coꝛdis affectu ſine fictione concupiſcat. Tertia conditio in altioꝛi manſione ponitur: vt videlicet monachus ex eodem affectu tractari viliſſime et conculcari ab omnibus delectetur. Radicatus in hac humilitate cenobita oppꝛobꝛium et cōtumeliam diligit: cōtēnit et viliſſime abiici nō pertimeſcit: qm̄ ſe totū in dei amore ſubmittēs humiliter collocat: et ad impꝛoperia quaſi ad epulas cū hilaritate maxime feſtinat. Sed vt veritatē hui⁹ ſeptimi gradus intelligas. ſequētes cōſiderationes legas

¶ Pꝛima conſideratio mentem ad ſpem diuini amoꝛis dirigit: que ex quadā pia ꝯfidentia ſurgit. Quāq̄ enī neſciat homo vtrum amoꝛe vel odio dignus ſit: tamen quilibet ex diſpoſitione coꝛdis ſui aliqualiter poteſt agnoſcere: quid de ſuo ſtatu bono vel malo debeat ſentire.

¶ Secundo conſiderandum ꝙ hec diſpoſitio coꝛdis bona. et oꝛdinate voluntatis ad deū: amoꝛis dei ⁊ bonoꝝ operū appꝛobationis eſt ſignū. Sic enī nato in carne dn̄o angeli cecinerūt. Pax in terra hoībus bone voluntatis.

¶ Tertio notandum ꝙ ſicut bona diſpoſitio coꝛdis mentē per ſancta exercitia ad timoꝛem dei et operationē virtutū ſemper oꝛdinat et ꝓuocat: ſic male diſpoſitionis icuria ad vicia et accidiam maxime inclinat. Huius autem diuerſitatis conſideratio: coniecturam facit.

¶ Quarto cōſiderandum eſt quod mala coꝛdis diſpoſitio gratiam dei et merita in homine impedit et euacuat: quoniam animā vilem ignobilem et degenerem efficit: et ſemꝑ ad grauioꝛa ac peſſima diſponit. Enimuero radix maloꝛum lingue et operis: venit ex malo coꝛdis: ſicut patet in ſaule multiſq̄ ſimilibus.

¶ Quinta conſideratio eſt ꝙ malum operis et lingue nūq̄ bene diſcutitur: niſi pꝛius malum coꝛdis veraciter ſciatur. Unuſquiſq̄ autem coꝛ ſuū melius q̄ alius poteſt diſcu

tere: et qualis apud ſemetipſum lateat conſiderare. Teno bite igitur cui alterius cura non eſt cōmiſſa ſufficit co: ſuũ diligenter inſpicere: et ſe in ſcrutinio co:dis alieni nullatenus occupare. Paſto: aũt monacho:ũ cui cura aĩarum cō mittitur: etiam cognoſcere vultum peco:is iubetur.
¶ Sexto notandum ex his quod valde temerarium eſt co: alienũ velle diſcutere: et ex verbis et factis intima fratrũ iudicare. Nouit dñs qui ſunt eius: nec homini conceditur vt abſqꝫ ratiōe officii alieni co:dis iudex temerariꝰ efficiat
¶ Septimo notandum ꝙ paruũ ꝓp:ii co:dis malum plus ſcienti nocet in ꝓp:io: ꝗ magnũ ex ſuſpicione dubitatũ de co:de alieno. Illud enim deflendum eſt quia certum et cognitum: iſtud pie excuſandum quia ignotum.
¶ Octauo conſiderandum ex quo vnuſquiſqꝫ multas impfectiones in co:de p:op:io videt quas in alienis non poteſt agnoſcere: ꝓ his ſe inquantum ſunt obices gratie inferiorem debet eſtimare. Inquãtum vero deturp ant animã ſe villio:ẽ aliis deſpiciat: etiam ſi publica eoꝝ crimina cognoſcat. Enĩuero cum radix co:dis eo:um ſibi penitus ſit incognita: ſcire non poteſt qualiter circa eum diuina electio ab eterno fuerit o:dinata. Quis latronem crucifixum cũ dñō electum ab eterno crederet: ſi eum ſecundum opera iudicaret? Omnia electis ad bonũ ꝓueniunt: qm̃ vbi pctm̃ abundaſſe cernitur: ſepe diuina electione volente gratia maio: inuenitur. Amo: eñi diuinus electos ſuos ab eterno reſpicit et amplectitur: eo ſqꝫ nō ſecundum miſeriam in qua nũc ſunt ſed ſecundũ futurã glo:iam electos intuetur. Caueat ergo cenobita aliis ðtrahere: caueat alios iudicare: ſi mo:tem eternam occupat euadere. Quis enim es tu: vt ſeruũ alienum diiudices? Suo domino ſoli conſtat iudicandus.
¶ Affectus autem huius ſeptimi gradus ꝓpter clauſulam illam ex intimo co:dis affectu triplicem radicem o:iginis ſue poſſidet: veritatis ſcilicet ſpei ⁊ charitatis. Enĩuero videns cenobita fidelis ꝙ eſſe ſuũ a ſeipſo nō habeat: ſe quãtũ ex ſe nichil veraciter putat: et ex cōſequẽti eodem reſpectu opera ſua quãtum ex ſe qui nichil eſt nichil conſiderat: quippe qui nichil fieri ex nichilo non igno:at. Congaudet

ergo veritati monachus qui ſe ⁊ opera ſua iſto reſpectu nichil exiſtimat: qꝛ viciũ falſitatis timet icurrere: ſi ſe magni aliquid crederet eſſe. Et ideo recedens a ſemetipſo deficit et ſuum eſſe viuere et poſſe in ſolo deo ponit. Secundo affectus iſte ex ſpe maioꝛis gratie acquirende oꝛitur: quia cum homo ex humilitate a ſeipſo deficit: ad dei gratiam ꝓpius accedit. Tertio humilitatis huius affectus ex dei amoꝛe ſumit exoꝛdium: et continuũ in illo accipit incrementũ. Quiſquis eñ deum perfecte diligit: nichil aliud ꝙ eius honoꝛẽ in omnibus querit: nec ſe in aliquo nouit extollere: ſed ꝓpter deum omnibus deſiderat ſubiacere. Quanto iſte per oppobꝛia et iniurias depꝛimitur: tanto gaudens amplius in dño letatur. Gaudet ſe eſſe miſerum: quatenus in ſe dominũ pꝛedicet gloꝛioſum. Qui dñm ſuum veraciter diligit nihil aliud ꝙ eius gloꝛiam querit.

Patet ex his que diximus ꝙ perfecta charitas que aſcendẽtibus per gradus humilitatis ꝓmittitur: in hoc ſeptimo exhibetur. Alii eñ quinqꝫ gradus in regula ſequentes ad perfectionẽ interioꝛis hominis in ſeptimo exiſtentis nihil adiciunt: ſed exterioꝛem potius (ne interioꝛẽ diſſipet) cõponunt. Deniqꝫ ex ſeptimo gradu nouos quoſdam aſcenſus humilitatis poſſemus erigere: et in eis omnes gradus ceteros altius eleuare. Timoꝛ eñ filialis feruentioꝛ in eo reſidet: qui latitudine alioꝛum amplius perficere poteſt.

¶ Cognitis iam vſqꝫ ad gradum charitatis aſcenſionibus coꝛdis: cogitet cenobita quo ſtudio/quo cognatu/qua perſeuerantia in his exercere ſe debeat: vt ad gradũ hũc amoris ſeptimũ ꝑtingat. Qui vero in his gradibus humilitatis non ſemper conatur ꝓficere: nouerit ſe in regulam peccare: et niſi conatũ ſanctũ penitendo receperit: damnationis ſentẽtiam incurrit. Sic eñ regula dicit. Quod ſi aliqñ aliter fecerit: ſciat ſe damnandum ab eo quẽ irridet. Nam ſi minus in religione ꝓficiens quiſqꝫ reus diuino iudicio creditur: conatum ꝓficiendi deſerens aliquid aliud ꝙ ſententiam damnationis ſuſcipere meretur? Ubi eñ de minori ꝓfectu etiã inter conantes ꝓficere ratio ſecundum regulam ponitur: omnem conatum ꝓficiendi cõtemnentes mo

nachi ſine dubio per ſententiaꝫ iudicis dānantur. Si ergo damnationis periculum non vis incurrere: ſtude conatum ꝓficiendi ſub regula iugiter cuſtodire:

Quoniam nobis quinqꝫ gradus humilitatis ad cuſtodiam interioris hominis pertinere diximus etiam illos breuiter exponamus. Monachus eñ qui mores ſuos exteriores componere ſecundū regulam negligit: non diu compoſitus in interioribus ſtabit. Nam ſicut corpus veſtimentis nudatum corrumpitur ita humilitas ſine moribus euacuatur.

¶ Octauus igitur gradus humilitatis ita in regula ponit᷑ ſi nichil agat monachus niſi quod cōmunis cenobii regula vel maiorū exēpla cohortant᷑. In hoc gradu ſingularitas exterioris conuerſationis cōtra regulam monachis interdicitur: ſed interior ſingularitas maioris charitatis et humilitatis nulli ꝓhibetur. Nemo ergo adinuentiones ſuas ſancte regule preferat: nemo ſuas cōſuetudines exemplis maiorum anteponat: quoniā ſtare in ſeptimo gradu nō ſufficit: qui regulam cōmunitatis non cuſtodit.

¶ Nonus gradus humilitatis ex regula ſequitur: per quē loquacitas nimia ꝓhibetur. Decet eñ monachū ſeruare ſilētium: maxime dum reſidet in medio ſeniorum. Enīuero qui nō interrogatus loquit᷑: ꝓ fatuo merito habetur.

¶ Decimus gradus humilitatis facilitatē riſus et leuitatē ꝓhibet: qm̄ ſtultus et alienus a dei timore conuincitur: quiſquis in riſu delectatur.

¶ Undecimus gradus humilitatis modeſtiam et maturitatē monacho precipit: vt cū oportunitas et licentia loquē di cōcedit᷑: cū humili grauitate ſine riſu ⁊ ſtomacho loquat᷑ Sit ſermo monachi rarus/breuis et rōnabilis: qꝛ nō decet eum inutilia dicere: qui altiſſimo vult placere.

¶ Duodecimus gradus humilitatis docet monachum exteriorem hominem in viſu et apparatu ex humili corde cōponere: et ꝙ deuotus ſit interius etiam exteriori conuerſatione demōſtrare. Et quāuis gradus iſte in ordine omniū ſit vltimus: tamen in executione proficere incipientium eſt primus. Et ideo bernardus hos duodecim gradus humi-

litatis deſcribens ab iſto incipit: et ad primū: aſcendendo (vt ita dixerim) per ordinem deſcēdit. Nemo enim interi⁹ facile ad compunctionem cordis et dei timorem pficit: qui mores exterius non componit.

¶ De potentiarum aptatione deuota pro tertie regionis ingreſſu. ¶ Articulus. vi.

Cum ex gradib⁹ humilitatis maxime interioris hominis potentie anime purgate fundamentaliter et reformate fuerint: iam neceſſarium valde in monachis dicitur: vt p ingreſſu regionis tertie deuotius adaptentur. Hec autem ſedulitas conādi ad altiora cenobite ſicut diximus neceſſaria eſt: qm̄ vbi conatus pficiendi deponit̄: acquiſita virtus omnino diſſipatur. Nemo ſtare in hac regione ſecunda permittitur: ſed omnes ad tertiam per conatum continuum aſcendere iubētur. Enim vero hic motus continuus ignauos quoſq; et tepidos in primam regionem carnis pijcit: humiles et feruentes deſiderio ſemper ad tertiam ſine violentia dulciter impellit. Quiſquis ergo potentiarum ſuarum reformationē obtinere a dn̄o per humilitatem meruit: tertie regioni ſpiritus iam pximus exiſtit qui vt eam ingredi potenter valeat: neceſſe eſt quatenus potentias aīe ſue diligentiſſime aptando ſingullis operationibus cōponat. Intellect⁹ aūt tunc recte p ingreſſu regionis tertie aptatus dicitur: quādo ad cognoſcendā ſummam veritatē iuxta ſuam capacitatem illuminatur. Ad idem memoria cōponitur: quando ad tenendam fouendamq; ſummā veritatē plene abſorbetur. Voluntas autem ſi ad amandum ſummū bonum quod eſt deus afficitur: p ingreſſu ſpiritus bene adaptatur.

¶ Vt autē cenobita potentiarum intellectualium purificationem conſequi valeat: neceſſe eſt vt moriens mundo ab omni tumultu interiori et exteriori mēs pacificata requieſcat: quatenus intra ſinum diuini amoris ſepulta permeat et nunq̄ ab interne vnionis dulcedine recedat. Ad hanc requiem mentis quattuor gradibus pertingitur: qui in bona voluntate quattuor modis radicantur.

¶ Primus gradus bone voluntatis virtutum ponit exor-

dia: qui dicitur voluntas recta. Anima enim que legi dei conſentiens deo per rectam voluntatem ſubiicitur: etiam ſi adhuc videatur infirma ad uirtutis tramitem ordinatur Nā carne repugnāte virtꝰ perficitur: ꝛ ꝙ recta ſit volūtas ex violentia ſpiritus ꝓbatur. Sepe tamen voluntas recta et bona dicitur: etiam que minus valida inuenitur. Bonū quod diligit nō ſemper poteſt perficere: malum quod odit per infirmitatem ſe dolet perpetraſſe. Infime regioni nimis per infirmitatem carnis eſt ꝓxima: ſed ex rectitudine intentionis et conatus ꝓficiendi ad libertatem ſpiritus iugiter accenſa. Corpus eni quod corrūpitur aggrauat aīam et terrena inhabitatio ſenſum deprimit multa cogitantem O quis pugnam hanc inter ſpiritum et carnem poſſet deſcribere: vbi ſpiritus ipſe carnem ſibi per volūtatem rectā ſubiugare deſiderat: et caro infirma ſemper per deſideria contraria ſpiritui repugnat.

¶ Secundus gradus eſt volūtas in rectitudine valida: vt et malū qđ odit contra impetū carnis fortiter fugiat: et bonū qđ diligit licet cū labore agendo valede comprehendat.

¶ Tertius gradus eſt voluntas deuota: qua mens dilatato corde viam mandatorum dei amplectitur: et in eis ſicut in omnibus diuitiis delectatur. Enuero volūtas non diu permanet valida: ſi in mandatis dei non fuerit deuota.

¶ Quartus gradus eſt voluntas plena: quatenus vires ſuas omnino non diuidat: ſed ſe totam per abnegationē omnium in deum ſuum iugiter extendat. Ad hunc gradū tria ſunt neceſſaria: vt bona voluntas in nobis efficiatur plena Primū eſt plenaria ſuiipſius abnegatio: quoniā voluntas adhuc eſſe infirma conuincitur: que per abnegationem ſui omnimodam non mortificatur.

Secundum quod ad plenam voluntatem bonam requirit: perfecta reſignatio perhibetur: quam ſi quis apprehendere deſiderat: tertium humilitatis gradū feruide aſcendat.

Tertium mēbrum ad quartum gradum bone volūtatis neceſſarium voluntatis in deum totalis extenſio dicitur: per quā aīa in diuinū amorē admiſſa et dulciter ardens in eūdē quodāmō trāſmutat: et i regionē tertiā ſequēter admittit.

¶ Deniqꝫ iſta tranſmutatio in diuinuꝫ amorem ſecundum bernardi ſententiam amor/dilectio/adheſio/cōiūctio/charitas ſiue fruitio eſt: ad quā nemo pōt pertingere: niſi qui omnes affectiones ſuas ī feruore ſpūs didicit mortificare. Spūs eñ hoīs cor ſurſum habentis in deum perfecta voluntas dicitur: ⁊ cum deo dulciſſimo federe vnitur. In his ergo bone voluntatis gradibus cenobita fidelis conatum ſuum ſine intermiſſione debet ſurſum dirigere: et q̄ntum ꝓficiat vel deficiat ſemꝑ prudenti ſtudio examinare. Dicit eñ ſanctus bernardus. Sicut cōdemnatus eſt qui in volūtate vicioſa ꝑmanet: ita reprehenſibilis eſt qui ꝓficere in aliis non ſtudet. Ubi eñ ꝓficiendi conatus deponitur: deficiendi periculum ſubitur.

¶ De. predictoꝝ omniū exemplari atqꝫ experimentali certitudine. ¶ Articulus. vii.

QUanuis homo vtrum amore vel odio dignus ſit neſciat: poteſt tamē vnuſquiſqꝫ conſcientiā ſuam diligenter diſcutiendo agnoſcere: quid de conditione ſtatus ſui debeat ſentire. Qualis vnuſquiſqꝫ intus apud ſemetipſum lateat: teſtimoniū cōſcientie ꝓprie manifeſtat. Ut ergo cenobita ſtatus ſui conditionem luculenter poſſit diſcernere: tria in ſua conſcientia ſecūdū iohannem caſtellenſem ſuper regulam debet obſeruare: ſine quibus nemo bonus chriſtianus efficitur: nemo bonus homo au monachus iudicatur.

¶ Primū igitur quod ad bonū hominē requiritur eſt bone conſcientie teſtimoniū. vt nullū videlicet in cōſcientia mortale lateat peccatum. Mens eñ que ratu peccati mortalis polluitur· quod malus ſit conſcientie ſtatus teſtificatur. Oportet ergo vt ſe monachus quiſqꝫ diligenter examinet et de culpis ſuis cōmiſſis ſecundum eccleſie ordinationem ſedulo expurget. Qui vero conſcientiā ſuam examinando mūdam a peccato mortali inuenerit humiles deo laudes exhibeat: et ſequentiū examen ſubiungere nō obmittat.

¶ Secūdum itaqꝫ neceſſarium ad bonum hominem eſt deū in omnibus operibus principaliter intendere: et oīa ad eiꝰ laudem et honorem ꝓ viribus ordinare. Si vero multitu-

dine et varietate operum impediente deum homo non ſē=
per actualiter pꝛe oculis habere pꝛeualet: ſaltem habitua
liter intentionem ſuam viuendi ſecū̃dum gratiſſimam dei
voluntatem huic deſiderio confoꝛmet.
¶ Tertium vt in omnibus deo et ſancte matri eccleſie pꝛe=
latiſꝗ ſibi pꝛepoſitis obediat: ⁊ a recte ac illuminate ratio
nis tramitte non recedat: quoniā quiſquis hanc triplicem
obedientiam deſpicit· fidem negauit. Neceſſarium eſt igiť
parem his tribus oꝛdine recto exhiberi obedientiam ſecū̃
dum inſtitutum rationis: vt vita monachi ſine tumoꝛe in
actionibus ſuis permaneat irrepꝛehenſibilis.
¶ Hec tria cum humili ſinceritate poſſeſſa bonum hominē
efficiunt: et ſtatum conſcientie bene ſperantis in domino
oſtendunt. Homo autem cui vnū iſtoꝛū defuerit pfecte bo
nus nō eſt: etiam ſi bonus eſſe videatur. Si vero penitēs
de peccatis ſuis hec tria deinceps adimplere ꝓpoſuerit iā
bonus ⁊ deo gratus efficiť: quātū̃cunꝗ malus ante habea
tur. Poꝛro vt ex bono hoīe bonus religioſus ſiue ſpiritua
lis naſcať: alia tria ſecundū pꝛedictū caſtellenſem requirūť
¶ Pꝛimū quod ad bonū religioſum faciendum requiritur
eſt vt puritas coꝛdis ab omni emulatione ſeu incitatione
carnis per diſcipline ſtudium expurgetur. Hec autem pu=
ritas nū̃ꝗ meli⁹ acquiť: quā ſi mūdus cū oīb⁹ reb⁹ ꝯtēnať.
¶ Secundū per quod bonus homo bonus religioſus effici
tur: libertas in deo ſpiritualis nuncupatur. Hec rerū eim
phantaſmatibus excluſis ſe in oībus exercitiis ſuis expe=
ditam ſurſum in deum poteſt erigere: et in gratiarum actio
ne cū deuotis oꝛationib⁹ ſine impedimēto iugiter eleuare.
¶ Tertio modo bonus homo ſpiritualis bonus efficitur:
quando per amoꝛis deſideriū ſpiritus cū deo certis gradi
bus vnitur. Duo iſta vltima cenobitam noſtrū ſpirituale ʒ
faciunt: et ad ciues regionis tertie ſepius introducunt.
Quicū̃ꝗ ergo de conſcientie ſue teſtimonio bene cupit cō
fidere: ſe in pꝛedictis humiliter ſtudeat exercere: quia nun
ꝗ̃ pꝛudenter de ſecuritate pꝛeſumitur: cum periculū nō vi=
tatur. Et qui tam periculoſum ꝗ̃ ſemper in negligentiis ⁊
peccatis viuere: et cōmiſſos erroꝛes nolle emendare: Ju=

ſtorum cōfidentia ex teſtimonio bone conſcientie orta ſemper eſt optima: et deo in humili ſeruitute iugiter ſubiecta Sed impii et peccatores ſeuis actionibus perturbati contra deum ſe erigunt. et de conſcientie teſtimonio non confidunt ſed inaniter potius preſumunt.

¶ Sequūtur ſeptem radices diuini timoris: que in primo gradu humilitatis fundamentaliter ponuntur.

CUm hec ſecunda regio cenobitam per gradus humilitatis ex timore dei procedentes per ordinem principaliter inſtituat: neceſſarium eſt illi radices ipſius timoris luculenter agnoſcere: ſi velit ad amorem dei aſcendendo peruenire. Ut ergo domū hanc ſpiritualem ad perfectum poſſimus conſtruere: radices ipſas per ordinē debemus in fūdamēto collocare. Eas autem in primo gradu humilitatis ideo nō digeſſimus: ne ordinem dicendo ꝑ nimia ꝓlixitate cōfunderemus. Sunt ergo timoris dei ſeptem radices per quas cenobita ad compunctionem inducitur: et in vera humilitate ꝓficiendo fortius radicatur.

PRima radix timoris et amoris dei eſt intenta meditatio incōprehenſibilis diuine maieſtatis: que tanto minus cōprehēditur: ꝙ̄to ab hoīe curioſi⁹ inueſtigat̄. Dicit enī ꝓpheta. Uere tu es deus abſconditus. Hec meditatio diuine perfectionis admirationē generat: admiratio reuerentiā cauſat: ex reuerentia timor maieſtatis oritur: et ex timore cultus ꝓcreatur. Meditatio vero ſumme bonitatis in ſeptem cōditiones ſecūdum ꝓpoſitum noſtrum diuiditur: que ſeptem diebus ebdomade vel etiam ſeptem horis canonicis non incongrue coaptantur. Et ꝙ̄uis ſumma illa et perfectiſſima bonitas nobis ad meditationis materiam abundanter ſufficiat: q: tamen paucorum eſt ad inuiſibilia ſine viſibilibus poſſe cōſcendere: volumus per cognita mentes infirmorum ad incognita eleuare. Dicit enim ſāctus apoſtolus. Inuiſibilia dei a creatura mundi per ea que facta ſunt intellecta cōſpiciūntur: ſēpiterna quoqꝫ ei⁹ virtus et diuinitas: ita vt ſint inexcuſabiles.

¶ Primo igitur mira ꝟtutis dei potētia laudabilis eſt ī ꝑn.

cipali opere creationis. quippe qui oīa ex nichilo ꝓducere potuit et tam magna tam ſolida tā varia et nobilia ſola voluntate creauit. Ex hac conſideratiōe admiratio diuine virtutis oritur: per quā homo ad timorem dei ꝓuocatur.
¶ Secundo ꝓuida dei ſapientia laudabilis eſt: qm̄ vniuerſa ſciens ordinat: et omnia que creauit per ſuam ꝓuidētiā gubernat. Oīa nouit: oīa intelligit: ſuo conſilio oīa diſponit: oīa ſuo imperio concludit. Nam vt dixit quidam amator ſapientie mundi: deus ſpera eſt cuius centrū vbiqꝫ eſt: et circunferentia nuſqꝫ. Intra oīa eſt nec includitur: extra omnia eſt et non excluditur: infra omnia eſt nec opprimit̄: ſupra omnia eſt et nō portatur. Ipſe oīa includit qui vbiqꝫ totus (cum ſit nullo in loco) concluditur: magnus et immēſus nulla quātitate terminatur. Ipē oīa ſicut vult ordinat in ſe ſtabilis ſemper et imobilis rerum viciſſitudines mutat: bonis eterna premia ſine paſſione animi miſericordit̄ parat: iniuſtos ſine perturbatione iratus dānat. Magnꝰ ſine magnitudine: immenſus ſine q̄ititate: terminum rebꝰ poſuit: gubernās mundum oīa diſponit.
¶ Tertio miſericors dei clemētia in noſtra redemptiōe laudabilis eſt: quia quem hominē ad imaginē ſuā condidit: tā miſere lapſum in foueam damnationis tam miſericorditer reſtaurauit. O quid retribuā ſūme incōprehenſibili maieſtati vermiculus ego imo nihil factori meo cōparatus: qui me cum non eſſem ſua virtute condidit: cum periſſem ꝑ me factus homo moriens in cruce me redemit? Quin tibi repēdam mediator dei et hominū ieſu mundi ſaluator: qui cum ſis deus excelſus ⁊ ineſtimabilis homo factus ꝓ me viliſſimo tam vilia et indigna ſubire voluiſſi? Ecce cor meū tibi loquitur: tibi oīa viſcera mea inclinantur: quoniā vox nulla poteſt exprimere: que de paſſione tua innocentiſſima fidelibus tuis intus in corde das ſentire.
¶ Quarto in opere iuſtificatiōis noſtre benigna dei patiētia laudabilis eſt: quoniā peccatores non ſolum miſericorditer tolerat: ſed etiam iuſtificandos ad penitentiam promiſſis eternis gaudiis vocat. Quis hanc indulgentiſſimi patris clementiam laudare ſufficeret: qui reuerentes ad ſe

peccatores tam miſericorditer iuſtificat:gratiam ꝓmeren
di poſt lapſum donat:occaſiones bene viuēdi multiplices
ordinat:ſacramenta ſua quaſi quedā vaſa gratie peniten-
tibus ſubminiſtrat. Deniq₃ ad compunctionem/eruditio-
nem/cōſolationem/⁊ gratiarum actionem ſpiritum ſanctū
ſuis infundit fidelibus:amicos et filios faciēs de inimicis
Non aduertit qualis peccator antea fuerit:ſolum vt dein-
ceps ſibi fidelis permaneat querit. Magna diuine miſera
tionis clemētia:que penitentes tā miſericorditer ad veniā
ſuſcipit:quibus etiam poſt culpam magna premia ꝓmittit
¶Quinto ꝓfunda dei iuſticia in dānatione reproborū lau
dabilis eſt:q₂ nullum malum impunitum tranſire patitur:
priuans peccatorem bono quod amittere peccando ſtultus
nō veretur. Deniq₃(vt noſtro more loquamur) ſumma dei
mundicia in hoc laudabilis oſtenditur:que omne peccatu₃
et vicium tanq₃ cadauer putridum abominatur. Sapiētiā
quoq₃ eius in dānatione impiorum laudabilem eſſe agno-
uimus:que bona de malis eliciens ſibi eos ſeruire ꝯpellit
in pena:q̄ cōtra iuſticiā peccātes ſubeſſe nolebāt ī culpa.
¶Sexto larga dei munificentia laudabilis eſt in beatoru₃
glorificatione:quoniam pro merito paruo electos ſuos ta₃
ineffabilem mercede remunerat:tanq₃ immortali cum an-
gelis ſanctis munere donat.
¶Septimo incōprehenſibilis dei excellentia in ſeipſa lau-
dabilis eſt:que omnia ſecundum ꝓuidētiam ſuam ordinat
⁊ in ſe quietiſſima ſemper ſine motu vel tempore imobilis
perſeuerat. Huius conſiderationis ſeptime ſpeculatio ad
ſabbatum eterne felicitatis pertinet:in quo iam non eſt la
borioſe conuerſationis operatio:ſed felix eterne manſio-
nis et quietis beatitudo. Enimvero ſicut deꝰ creator omniū
die ſeptimo omne opus ſuu₃ perfeciſſe ac quieuiſſe legitur
ſic non opus ſed quies eterna ī celeſti ſabbato iuſtis impo
netur. Nos ergo ſi peruenire ad celeſtes illas māſiones fe
liciter cupimus:in deo ſolo quieſcamus: in quo rationalis
creatura quieſcendo perficitur:perfecta per amoris adhe-
ſionē cum domino ineffabili vnione et gaudio letatur. Iā
ad laudandum deum nihil deinceps extra deum pura que-

rat deuotio: q̄m deus ipſe omnipotens perfectus ac ſapiē-tiſſimus ꝓ materia ſue laudis omnibus ſufficit: omnemq̄ laudem infinitis perfectionibus excedit. Dicit em̄ ſcriptu ra. Laudate dn̄m quātum poteſtatis ſuperualebit adhuc. Maior enī eſt nmni laude: et ideo potius in ſe et propter ſe q̄ ex creaturis a nobis humilime eſt laudandus.

¶ Ex predictis conſiderationibus de deo multiplex et varius deuotionis affectus oritur: per quem etiam oratiōis dignior effectus ſecundum affectionis deſideriū generat. Cum enim de maieſtate dei vel potentia meditatio cordis aſſumitur: admiratio reuerenda ꝓcreatur. Cum vero de inenarrabilili ſapientia eius meditari incipimus: de ſtulta imperfectione noſtra confuſi nos ipſos accuſamus Sic cō ſequenter ex cōſideratione miſericordie dei ſpes venie ſuſcipitur: de patientia eius amor cordis generatur: ex iuſticia naſcitur humiliatio: ex meditatione munificentie gratitudo. Quēadmodum em̄ ſecundum qualitatem lignorum ignis accenſus in magnitudine ꝓficit: ita ſecūdum varias de deo meditationes ardor deuotionis in oratiōibus deū amantibus exurgit.

¶ De meditatione operis noſtre reparationis in paſſione dn̄i noſtri ieſu chriſti. Radix: ii.

SEcunda radix timoris et amoris dei ī meditatione redemptionis noſtre ponitur: que vita moribus doctirna et paſſiōe dn̄i noſtri ieſu chriſti ꝑ exercitii ſedulitatē generatur. Inter omnes meditationes hanc nobis eſſe vtiliorem credimus: in qua contineri ſalutem noſtram et eterne felicitatis ſummā ſcimus. Et nota quod paſſio dn̄i q̄tum ad ꝓceſſum fuit iniuſta q̄tum ad modum ignominioſa: q̄tum ad dolorem acerba: et q̄tum ad effectum fructuoſa: ⁊ ideo in memoria ſemper eſt habenda.

¶ Primo quātum ad ꝓceſſum fuit iniuſta: quia de virgine natus nec contraxit peccatum nec fecit: nec dolus inuentꝰ eſt in ore eius. Mors enim ꝓ peccato nobis infligitur: ſed iuſte mori non potuit: qui ſine omni peccato ſemper iuſtus et innocens fuit. Deniq̄ contra legem humanā occiditur:

ſi mortis ſententia in hominē nec confeſſum nec conuictuȝ de crimine feratur. De tribus enim accuſatus coraȝ pilato ſaluator quod ſe regem appellans tributum interdiceret ceſari: tertio quod filium ſe faceret dei: de primis duobus euangelium loquitur: et accuſatio falſa demonſtratur. De primo enim conſtabat manifeſtē contrarium: cum regnum ſuum chriſtus diceret non eſſe terrenū. Falſitas quoqꝫ ſecundi pilatum non latuit: qui danda ceſari que fuerant ceſaris ieſum p̄cepiſſe non ignorauit. De tertio interrogatꝰ a preſide tacuit: quia pilatus audire diuinam generationē ieſu ſiue etiam humanam natiuitatem indignus fuit. Paſſio eius etiā contra conſuetudinem extitit: quia nullam dilationē temporis accepit. In carcerem ex conſuetudine nō ponitur: nihil in eius cauſa deliberatur: ſed captus mox ad iudicem morti ſubiiciendus trahitur: flagellatus/conſputus/ꝛ multis affectus iniuriis plagis ꝛ irriſionibus in cruce cōclauatur. Tertio fuit legi nature contraria: et ex obſtinato cordis odio ꝑcurata. Uetat em̄ natura ſeuire ī mortuū: et horret nouis plagis corpus lacerate occiſum. Mortuus nāqꝫ in cruce redemptor noſter lancea tranſfigit̄: ꝛ cōtra legem nature defectus ab impiis vulneratur.

¶Secundo paſſio chriſti quātum ad modum ignominioſa fuiſſe dicitur: propter ſex cauſas que ſequuntur. Primo ꝑpter exile precium: qm̄ ſanguis incōparabilis precii ꝑ triginta argenteis a diſcipulo vendit̄: ꝑ quibus aſellum ſuū vendere nemo dignaretur. Secundo ꝑpter ignominioſuȝ officium: qꝛ vulneribus plenus crucem ſuam portare ſemimortuus compellitur: quod de nullo factum latrone inuenitur. Tertio ꝑpter indignitatem loci: quoniam extra ciuitatem in loco caluarie crucifigitur. vbi latrones ꝛ ſcelerati homicide ꝑ ſuis demeritis puniunt̄. Quarto ꝑpter ignominioſum ſupplicium: quoniam in cruce nudus ſuſpendit̄ que pena ſolis latronibus et ſceleratis hominibus debet̄: Enimuero ſicut ſcriptura dicit: morte turpiſſima condemnatus mundi redēptor fuit. Quinto ꝑpter ignominioſum ludibriū: quoniam coram omni multitudine nudus in cruce ſuſpendit̄: ꝛ tanqꝫ fatuus ꝛ inſanus ab oībus blaſphemat̄.

De quo pſalmiſta dicit. Tota die verecũdia mea contra me eſt. Sexto ꝓpter ignominioſum conſortiũ: qꝛ cum ſceleratis deputatus in medio ſuſpenditur latronũ. Quid nunc agis o anima chꝛiſtiana? Ecce ſaluatoꝛ tuus iter latrones medius ſuſpendit: ꝛ tu ꝑma reſidere in ꝯſilio nõ foꝛmidas.
¶ Tertio ſanctiſſima chꝛiſti paſſio quãtũ ad doloꝛem acerbiſſima extitit: ꝓpter ſeptem rationes. Pꝛimo ꝓpter carnis eius delicatem viuacitatem que in complexione naturali fuit optima: ꝛ ideo in doloꝝ perpeſſione grauius afflicta. Plus enĩ dolet caro delicata: ꝙ naturali cõditiõe groſſa. Cum ergo caro chꝛiſti ſubtilis et delicata fuerit: ſudoꝛẽ in oꝛto ſanguineum emiſit. Secundo ꝓpter qualitatem occidentiũ: qꝛ non ad extraneis ſuis chꝛiſtus occiditur: ſed a ſuis ꝓpꝛiis conſanguineis ꝛ ꝓximis ſicut antea per ꝓphetam conquerebatur. Popule meus: quid feci tibi? Tolerabilius enim quis ab extraneis et inimicis quam a ſuis patitur: cui ſaltem amici ex ſanguinis vicinitate compatiunt Tertio ꝓpter paſſionis acerbitatem: qm̃ in illis locis magis affligitur: in quibus doloꝛ ꝓpter neruos amplius ſentitur. Eleuatus namq̛ in cruce manibus et pedibus configitur: felle et yſopo ſitiẽs vniuerſoꝛum dominus potatur Dicit enĩ de eo pſalmiſta. Foderunt manus meas ꝛ pedes meos: dinumerauerunt oĩa oſſa mea. Quis doloꝛẽ ſanctiſſimi coꝛdis tui o bone ieſu mente poſſet cõcipere: quando claui duriſſimi manus et pedes tuos tam crudeliter ceperunt perfoꝛare? Utinam ſe anima mea gratam tibi ſemper exhibeat: vtinam recoꝛdatio ſanctiſſime paſſionis tue a memoꝛia mea non recedat. Facile oꝛationum mearum effectũ a te potero conſequi: ſi me in exercitio paſſionis tue ſine intermiſſione contigerit oblectari. Sẽtiat vnuſq̛ quod poteſt: ego oĩbus exercitiis memoꝛiam paſſionis tue pꝛefero: per quam me quicquid ſaluti congruit accepturum in oꝛationibus confido. Quarto ꝓpter diuturnitatem paſſio chꝛiſti acerbiſſima extitit: qm̃ ab hoꝛa captiuitatis ſue vſq̛ ad moꝛtem ſemper in acerbiſſimo cruciatu fuit. Tota die loquit cõtriſtatus ingrediebar: ꝛ nõ eſt ſanitas in carne mea Quinto ꝓpter generalitatem paſſionis: qm̃ in quibuſcũq̛

pati chriſtus potuit paſſus ſingulariter fuit. In phama nã q̄ patitur: qui falſo accuſatꝰ ab impiis blaſphematur. In rebus quoq̄ paſſus eſt: quia nudus et expoliatus in ligno ſuſpenditur: cuius veſtimenta per ſortem inter milites diuiduntur. In aĩa patitur: q2 paſſionis acerbitatem p̄ſentiens vſq̄ ad mortem triſtabatur. In toto corpore paſſus eſt: qm̄ a planta pedis vſq̄ ad verticem capitis nulla in eo ſanitas fuit. In amicis patitur: qm̄ a diſcipulo traditur et deſertus ab oĩbus etiam a petro publice negatur. In cõpaſſione quoq̄ matris affligitur: cuius ſanctiſſimã animã doloris gladius pertranſiſſe memoratur. Ex ingratitudine multorũ paſſus eſt: quia morte quã oĩbus cõpatiendo ſuſtinuit: perditam ĩ multis reprobis preſciuit. Deniq̄ in oĩbꝰ ſenſibus paſſus eſt: ſicut ex euangelio docemur. In oculis patitur: qui multis lachrymis effuſis pãniculo velant. In auditu patitur: cum multis iniuriis et cõtumeliis irriſus blaſphematur. In olphatu patitur: qm̄ fedis iudeorũ ſtupiis deturpatur. In tactu patitur: qm̄ in oĩbus mẽbris corporis torquet. In guſtu patitnr: quia ſitiens felle ⁊ aceto potatur. Sexto ꝓpter paſſionis cauſalitatẽ q̄ ſola fuit iudeoꝝ ĩuidia: cũ oĩno pateret ſine culpa. Enĩuero quiſq̄s iniuſte patit: peramplius in aĩmo torquet. Innocẽs autẽ dei filius ꝓ noſtris peccatis moritur: ꝓ noſtris ſceleribus torquet: ſicut in iſaia legitur. Uere languores noſtros ipſe tulit. Septimo ꝓpter oĩs conſolationis inopiam: qm̄ nullum chriſtus in paſſione ſua reperit conſolantem. Dicit em̄ in pſalmo. Elongaſti a me amicũ et ꝓximũ: et notos meos a miſeria. Enĩuero noti eius a longe ſteterunt.

¶ Quarto paſſio chriſti quãtum ad effectum fuit fructuoſa que in tribus principaliter eſt conſideranda. Primo enim facta eſt peccatorũ remiſſio: ſecundo gratie collatio: tertio glorie exhibitio. Et hec tria titulus cruci affixus indicat: qui vt euangeliſta dicit cauſam paſſionis ieſu continebat. Ieſus nazarenus rex iudeorum. Naz ieſus peccatores ſaluans quo ad primum: nazarenus florem gratie conferens quo ad ſecundum: rex iudeorum ſe confitentibus regnum exhibens celeſte quo ad tertium.

¶ Ceterũ in hac radice ſecunda meditationes de paſſione
dñi ad ſingulas horas ſeptē dierum hebdomade ordinaui
mus: quas poſt finē tertie regionis idcirco poſuimus: ne
ordinem dicendorũ hoc loco nimia ꝓlixitate earũdē turba-
remus. Nã que nunc digeſſimus potius ad lectionē ꝙ̃ ad
meditationē ꝑtinere cernimus: et ideo illas poſtergamus

¶ De meditatione beneficiorum dei. Radix. iii.

TErtia radix diuini timoris et amoris in meditatione
dei beneficiorum figitur: per quam ad deuotiõis gra
tiam venitur. Enimuero principium deuotionis in medita-
tione beneficiorꝫ dei ponitur: ex quorꝫ memoria dilectio ge
neratur. Mediũ vero tanꝙ̃ in ipſa meditatione ꝓgreſſus
nihil aliud ꝙ̃ deo placere ſuper omnia deſiderat: a quo ſe ĩ
multis preuentum beneficiis ſine merito non ignorat. Fi
nis autem deum flagranti deſiderio ſuper oĩa puro men
tis feruore diligit: illiqꝫ ſoli iugiter adherere ſine medio cõ
cupiſcit. Et ꝙ̃uis miſericors deus vnicuiqꝫ noſtrum ſpecia
liter multa cõtulerit: quia tamen non vni ſed multis hec no
ſtra ſythemata ſcribimus: nõ particularia ſingulis: ſed ge
neralia oĩbus collocata beneficia ꝓducere breuiter debe-
mus. Sub numero ergo ſeptenario potiora cõprehendimꝰ
vt per ſeptem dies ebdomade vel etiam ĩ ipſis horis cano
nicis materiam quotidie meditandi in prõptu habeamus.
Si quis autem in altioribus per eleuationē mentis in deũ
iam habitat: iſta tanꝙ̃ nouiciis ꝓpoſita nõ requirat. Qui
vero ꝓpter infirmitatem mẽtis ſue ad ſupremũ illum ver-
ticem theorie non valet aſcendere: ſtudeat ſe in iſtis medi
tationibus beneficiorũ dei feruentius exercere: quatenus
dum humiliora diligenter continuat: ad altiora purgatus
fortior aſcendat. Meminerit ergo cenobita deuotus quid
a dño deo acceperit: vt ſe gratum exhibere poſſit. Reddat
deo qđ accepit: ſi bonus eſſe cõcupiſcit.

¶ Dedit enim nobis deus primo corpus ⁊ animam cum or
namentis ſuis: et quos ad imaginem ſuam intellectuales
condidit: etiam ad regna celeſtia miſericorditer vocauit.
Quid nobis donare amplius potuit: qui creatis nobis cũ
non eſſemus: ſemetipſum dedit? Sed quid cõditori noſtro

redere poſſumus: qui ex noſtro merito peccatores et infirmi ſumus. Reddamus quod ſumus: reddamus quod debemus: fidelem ſcilicet ſeruitutem ꝓ corpore quod a domino accepimus: et ſynceram dilectionem ꝓ anima qua ad imaginem dei creati ſumus. Sic enim ꝓpheta nos admonet ī pſalmo. Seruite domino in timore: et exultate ei cum tremore. Seruite fideliter: diligite reuerenter. Ex parte corporis fidele creatori veſtro ſeruitiū impendite: ipſumqꝫ ex parte anime totis viribus amate. Seruite illis quia potēs et magnus eſt dominus: diligite quia bonus potētia eius in creatione veſtra oſtenditur: bonitas in reparatione declaratur. Quoniam vos cum non eſſetis creauit per ſuam potentiam. fidele meretur ſeruicium: reparauit lapſos per ſuam bonitatem ſyncere meretur dilectionis affectum. Enimuero pater noſter eſt per amorem: dominus eſt per ī comprehenſibilem poteſtatem.

¶ Secundo fidem nobis dedit cum ſacramentis: qm̄ ſicut nos ſine voluntate noſtra cōdidit: ita ad fidē ſine nr̄o merito vocauit. Dicit enī ad ſuos diſcipulos in ſancto euangelio chriſtus. Nō vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos. Per fidem ad ſuū aīa principium chriſtiana reducitur: ſacramentis renouatur. Chriſto igitur īcorporati per fidem et ſacramenta que dedit perpetuā adheſionē tenemur impēdere: et in ei⁹ ſctō federe iugiter permanere. Nā in batiſmo diabolo et oībus pompis eius renūciauim⁹: perpetuo nos ad heſuros chriſto ꝓmiſimus: leuantes nos de ſacro fonte ꝓ nobis fideiuſſores corā dn̄o in fide parentū conſtituentes Dicamus ergo ſemper ex corde cū ꝓpheta. Mihi adheſere deo bonum eſt: ponere in domino deo ſpem meam.

¶ Tertio dedit nobis omnipotens deus artificium rectitudinis: et documenta veritatis. Pro his tenemur creatori noſtro fidelē executionē: et ꝑpetuā ſine fraude ſeruitutē Iubemur ergo in primis omnia ad laudem dei facere: ⁊ in omnibus que facimus intentionem noſtram ad ipſius honorem principaliter eleuare. Sola enim intentio bona in deū diſcernit opera: ſolus amor facit fructuoſa. Ecce nature nobis artificiū ad laudandū ſe dn̄s cōtulit: documenta

in ſuper ſalutis p legē dedit laudē a nobis et amorē ſup oīa requirit. Exerceam⁹ ergo ad honorē dei collatū nobis artificiū: ⁊ fiet intētionis purus oculus per legis documentum

Quarto nobis miſericors pater mūdū cū elemētis neceſſariis contulit ꝓ quibus ſyncerem a nobis ſpeculationē ſui debitam requirit. Quicquid in hoc mūdo cernimus ad memoriā dei nos debet inducere: et ad ſuū creatorē ſuper oīa diligendū iugiter ꝓuocare. Hinc dicit exercitatus i ſacris bernardus. Integer ⁊ dei verus amator quocūq ſe vertit admonitionē habet familiarem ſui creatoris: rebuſq pro ſpeculo vtitur: et a creaturis ad creatorem ſic cogitans eleuatur. De ſingulis eñ dicit. Si iſta bona pulchra et dulcia videntur que creata cum tempore mutātur et tranſeunt: quid bonitatis pulchritudinis et dulcedinis habet auctor ipſorum deus in eternū manēs qui ſibi his incōparabiliter meliora reſeruauit. Hac conſideratione rerum homo deuotus oēs hoīes ſimplici oculo mentis quaſi dei imaginis ſimilitudinē reſpicit: et corporis formā placentem vel diſplicentem in eis curioſe non attendit. Conſiderat enī in hoīe non quod videt exterius: ſed creatoris imaginē: quam felicitatis eterne nouit eſſe conſortem.

¶ Quinto dei filius ſemetipſum in tormentis ꝓ nobis obtulit: perditoſq nos de interitu mortis perpetue ſuo ſanguine redemit. Huic ſaluatoris noſtri charitati beniuolam imitationē iubemur impendere: ſi ad eius regnum cupim⁹ peruenire. Dicit eñ princeps apoſtolorum fidelibus. Chriſtus paſſus eſt ꝓ nobis: vobis relinquēs exemplum: vt ſequamini veſtigia eius. Quid retribuam tibi o bone ieſu ꝓ tuis in me beneficiis tam magnis tamq immenſis? Compatiar corde cōpatiar opere: imitabor te affectionibus mētis ꝓ mea poſſibilitate.

¶ Sexto tempus ꝓmerendi vitam eternā creator nobis cōtulit: corporiſq neceſſaria nutrimenta dedit. Hic etiā nō biſmetipſis debitores exiſtimem⁹: qui meritorū nobis acquiſitione in hoc tempore debemus. Cur ergo dies ſalutis tam negligenter et ſine fructu meritorū expendim⁹: qui tēpore precioſius nil habemus? Ecce ſub breui nunc tempo-

re eterne felicitatis gaudia ꝓmereri poſſumus: et omnes operari quod bonū eſt diſſimulamus. Ue nobis ſtultis et inſanis qui nichil in hoc mūdo precioſius tempore accepimus: et tamē nichil vilius expēdere ſolemus. Nunc eñ tēpus acceptabile nobis conſeditur: nunc dies ſalutis indulgentur: in quibus operibus ſanctis cū maximo feruore debemus inſiſtere: et mortis horam ſemper preuidere.

¶ Septimo celum nobis deus omnibus refertū gaudiis ꝓpoſuit: et ſemetipſum cū omibus in eo contētis in premiū ꝓmiſit. Pro hac munificentia ſaluatoris noſtri ſanctis miſericordie operibus debem⁹ inſiſtere: ⁊ nos imitatores dei ꝓ viribus exhibere. Ad hoc nos hortaẜ in ſacris euangelis dominus. Eſtote miſericordes ſicut et pater veſter de⁹ miſericors eſt. In fine quoqȝ mundi cū dies iudicii aduenerit miſericordes ipſo dño ꝓmittente ibunt in vitā eternā: qm̄ qui miam fecerit miſericordiā conſequetur. Et ne quis michi dicat ex monachis: miſericordiam nulli poſſum impēdere: cum me religio nihil oīno pmittat poſſidere: nouerimus inter opera miſericordie neceſſaria: ſpiritualia eſſe potiora. Si monachus vis eſſe miſericors: deum ora ꝓ miſeris: ſalutarem impende doctrinam imperitis.

¶ Summa igitur meditationis beneficiorū dei tribus exercitiis innititur: in quibus principaliter tota continetur. In primo quidem oīa deo non nobis debemus attribuere in ſecundo noſmetipſos memorando dei beneficia in amoris ſtudio exercere: ī tertio ſemper de preceptis beneficiis ex puro corde gratias agere. Si aūt iſtis beneficiorū exercitiis cor noſtrum ad dei amorem volumus accendere: ſex conditiones in ipſis donis domini debemus conſiderare Primo cōſidera ꝙ donū dei penitus eſt nobile: ſecūdo qm̄ tibi maxime fructuoſum et vtile: tertio ꝙ variū multiplex et crebrius iteratum. Et hec tria donū in ſe ordinatum cōſiderant: duo que ſequuntur dantis perſonam reſpiciunt vltimū conditionem notat accipientis: quarto itaqȝ conſidera magnam donantis in te affectionem: quinto ineſtimabilem eius dignitatem: ſexto ꝙ accipiens tu magna a maximo vilis es et contemptibilis: et ad omnia indignus. Ex

his conſiderationibus beneficiorum amor dei in mente hominis deuoti conſueuit exurgere: et certis gradibus ꝓficiens ſpiritum ad theoriam eleuare.

¶ De cognitione ſuiipſius. Radix.iiii.

Quarta radix diuinũ ꝓducens amorem cognitio ſuiipſius dicitur. vtilis valde ſi ad precedentes referatur. Eniuero ſi quanta nobis tantillis, dominus tantus fecerit ad mentem conſiderando reducimus: ꝙ ſimus indigni viles et prorſus immeriti; ad omia cognoſcemus. Ad cognitionẽ vero ſui hominẽ quattuor debent inducere: ex quorum conſideratione nos deum maxime conuenit amare.

¶ Primo igitur conſideret homo fidelis creationis ſue ṗncipium: et inueniet ſe cum nõ eſſet ex ſola dei bonitate creatum. Quis deum rogare potuit: quando nemo fuit? Summum illud penituſq̃ ineffabile bonum te ad imaginem ſuã o homo cum non eſſes condidit: ſue bonitatis te participẽ ex ſola bonitate fecit. Quid meruiſti: quando non fuiſti? Aut quid conditio tua oipotenti deo commodi afferre potuit: qui ſemper incõmutabilis ſubſiſtens in ſe nullum accidens admittit? Nihil deo nouum: nihil ſummo et incommutabili bono poteſt eſſe anticũ. Semper eſt quod eſſe põt quia nec optimus melior: nec maximus fit maior. Creauit te ſua bonitate deus non quod tua conditio ei fuerit neceſſaria: ſed tibi ſoli cõmodoſa. Qui hanc dei bonitatem intẽta meditatione conſiderat: ſuum creatorem merito laudat

¶ Secũdo ne erigaris in ſuperbiam homo cõditionis tue vilitatem conſidera. quoniã de limo terre factus es: ⁊ poſt paululũ per vermes ꝯſumptus in terra puluerẽ reuerteris Quid ergo ſuperbis terra et cinis? habet tua cõceptio culpam: natiuitas miſeriam: vita penam: reſolutio mortis anguſtiam. Homo enim natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miſeriis: et tunc maxime miſer eſt: cũ ſe miſerum in carne non agnoſcit.

¶ Tertio conſidera tue conceptionis originem: et iuenies animã tuã feda peccati originalis turpitudine maculatam Omnes enim filii ire naſcimur: ſed gratiam baptiſmatis ĩ

ſanguine chriſti ieſu conſequētes ab originali macula emū damur. Merito ſaluatorem noſtrū per hanc ꝯſiderationē diligim⁹: cuius mia ab originali macula mundati ſumus.

¶ Quarto cōſidera fidelis aīa queadmodū nimis ſis facta vilis iterans vias tuas in actu peccati: qm̄ te xp̄o ſpōſo tuo exhibuiſti adulteram: cum ſibi te copulauerit per ſuum ſanguinem penitus imaculatē. Quid facis o miſera? Cur ſpōſum tuum amantiſſimū deſeris: aut quare a tuo principio fatua recedis? In carne poſitam te noueris. non vt viciis et cōcupiſcentiis eius cōſentias: ſed potius p rōnis iperiū reſiſtas. Quotiens enim motibus carnis inordinatis ⁊ diuine rectitudini cōtrariis tuū cōſenſum: vt ita dixerim diſſimulando tradideris: totiens auerſa ſummo bono: tuoqꝫ ſponſo te adulterā oſtēdis. Caue caueo aīa xp̄i ſanguine redempta ne te carnis amor decipiat: qm̄ ſicut prim⁹ hō deceptus amore ſocie mulieris ī mortē cecidit: ſic quilibet aīm⁹ carnis ſue voluptatib⁹ ꝯſentiēs a ſuo principio qđ deus eſt turpiter recedit. Sed heu miſera quō cecidiſti? Habitaſti ī terra aliena: coinquinata es cū mortuis: deputata es cum deſcendentibus in infernū. Dereliquiſti fontem ſapientie cōuerſa es retrorſum: adulteriū cōmiſiſti. Sed meum audi conſiliū. ⁊ ad ducem pubertatis tue ieſū quātocius reuertere: te totaꝫ illi humiliter ſubmitte. Miſericors eſt. te reuertenteꝫ ad ſe libenter ſuſcipiet: vitia remittet: ⁊ amoris ſui gratiā ſi petieris impēdet. Sed oportet te ab affectionib⁹ carnis tue recedere: ſi ad conſpectum ſaluatoris tui deſideras peruenire. Ergo ſi conuerteris ad ieſum ī veritate cōuertere: quia nō poteſt niſi verū ſūma veritas amare.

¶ Eſt et alius cognitionis proprie modus qui dei reſpectu aſſumitur: quotiēs inter deum et hominem cōparatio incōparabilis cogitatur. De hoc modo clarus in contemplatione dicit bernardus. Nūqꝫ ſe meli⁹ deprehēdit mod⁹ imperfectionis humane: qꝫ in lumine vultus dei ⁊ ſpeculo viſionis diuine. Ibi enim qui plus eſt in die ⁊ plus videns quid ſibi deeſt. emēdat in dies ſimilitudine: quicquid deliquit diſſimilitudine: appropinquans ei ſimilitudine: a quo longe factus eſt per diſſimilitudineꝫ. Erigam⁹ ergo mētis

maxime dum coram aliis peccatur. Qui enim exemplo ſuo malo aliquem ad pecandum prouocat: aduerſarium ſe dei manifeſtat. Nam de⁹ animas ſanguine vnigeniti ſui redẽ ptas. ſaluare per ſuam volũtatẽ ex miſericordia diſpoſuit quas iſte perdere per malũ exemplum ex auerſione dei cõ cupiſcit. Peccatum vero ſcandali quo ad culpam hac ratio ne grauiſſimum dicitur: qm̃ ſicut diximus deo aduerſatur. Quod ſi is qui occaſionẽ damni dat. damnum dediſſe putã dus eſt: tot ſe peccator mortis ſententiis damnandũ ſubii- cit: quod homines ſuo exemplo malo cadere in mortale cri men fecit. Dicit enim in ſancto euangelio chriſtus. Ue ho- mini per quem ſcandalum venit. Et iterum dicit. Qui ſcan dalizauerit vnum de his puſillis in me credentibus: expe- dit ei vt mola aſinaria ſuſpendatur in collo eius et demer- gatur in ꝓfundum maris. Rara eſt ſcandalizantis puſillos vera penitentia: quoniã cum damnum alienũ reſtituere ne gligit: ad fructum ſalutaris penitentie minime pertingit.

¶ Quarto negligentiam ingrati cordis tui cõſidera: qm̃ q̇ creatus ad imaginẽ dei factorem tuũ amare ſuper om̃ia de bueras: tuis eum peccatis multipliciter inhonoras. Chri- ſto dei filio cuius ſanguine redemptus es continuum amo ris ſeruitiũ deberes impendere: ſed plus carnem quã ſal- uatorem tuũ ieſum non metuis amare. Sanctiſſimã deniq̧ paſſionẽ ei⁹ animo cõpatiente quotidie deberes in mẽte re uoluere et tu nihil min⁹ q̃ꝫ illã ſoles cogitare. Inter filios dei ꝑ ſolã miam adoptatus dignũ te vocatione ſuperna ex hibere imitatorem debueras: ⁊ adhuc iacere in infimis ꝑ deſidiam non formidas. Et quid multa dico? Ecce qui ſan- cto inſignitus ſpiritu: cum angelis reputatus es. vocaris ad hereditatem filiorum dei: ab omibus ſanctis inuitaris ad epulas paradiſi: corpori et ſangui ſaluatoris noſtri ieſu chriſti quotidie participas: et tamen mandata dei et regu le que ꝓmiſiſti vt beatus eſſes non obſeruas. Examina er go cõſcientiam tuã diligenter ⁊ inuenies quia multa debe res facere bona que obmittis pluraq̧ obmittere mala que contra dei beneplacitum cõmittis.

¶ Quinto conſidera quem peccando offenderis: quia non

hominem ſed deum. nõ creaturam ſed creatorem. Magnꝰ eſt cui peccaſti et immenſus: terribilis et glorioſus: cuius maieſtatem tremunt angeli: cuius virtutem mirantur oĩa numina celi. Sũmo quidẽ et incõmutabili bono deo: omĩs creature principio ⁊ fini: ſpũs rationalis amorem ⁊ deſiderium adheſionis ſupra intellectum humanũ debet impendere: ſeq; totũ ad illud veraciter vnum tanq̃ ad ſuum centrum oĩbus phantaſmatibus contẽptis altius eleuare: ad quod tanto ſe poteſt facilius erigere: q̃to cetera oĩa relinquens: ſemetipſum ſibi ſtuduerit vnire. Uirtute enĩ ipſius vnius vbiq; fit vnio: nec aliam ab cauſam ſimiliora inuicẽ facilius vniũtur: quã ꝙ in qualitate ſunt vnum. Animus ergo cum ipſo principio rerum vno tũc demũ vniri rectiſſime dicitur: quando ipſe potiſſimũ in ſe vnum factus. ab oĩ multitudine ſeparatur: atq; ſupra oẽm imaginationẽ: rationem et intelligentiã: ſolat euadit ſua vnitas fruens per amatoriũ affectum vnitate dei: centrũ ſuum vt ita dixerim copulans cũ centro vniuerſi. Cum aũt animus ipſe humanus ſuo quaſi cõiugio carnis male cõpatiens ad paſſiones quaſlibet animales cõuertitur: iam vnitas ipſa in multitudinem vni ſoli cõtrariã male cõmutatur. efficiturq; tanto remotus a ſo principio: quãto fuerit diuiſus a ſemetipſo. Magnam deniq; reuertendi ad vnum illud ineffabile diuinum: difficultatem animus ipſe contrahit: quotiens ſemet ipſo confuſo in peccatũ apoſtaſie cadit. Cogita nunc q̃ magnus ⁊ ineffabilis ſit ꝯtra cuius honorem peccatum cõmittis: et cum magnitudinem maieſtatis eius penitus non vales intelligere: eius potentiam diſce humiliter timere.

¶ Sexto quid amiſeris peccando ꝯſidera: quatenꝰ cognita magnitudo dãni penitẽtiã acceleret: et ꝑditũ ꝑ lachrymas reſtauret. Quid ergo miſer amiſiſti peccando? Audi quid amiſeris. Similis deo factus per gratiam: angeloꝝ ſocius mẽbrũ xp̄i: ⁊ heres eterne felicitatis electus fueras viuere et gaudere ſine fine in bonis dñi cum oĩbus ſanctis debuiſti. Sed quid factũ eſt te peccante? Cõparatus es iumentis inſipientibus: et ſimilis factus es illis. Cum enĩ in honore eſſes noluiſti intelligere: dereliquiſti fontem vite: peccã

do factus es ſocius et mēbrū diaboli:ſcortū antichriſti:heres inferni. Dereliquiſti vitā: mortē elegiſti ſempiternam. Si times ſententiā. muta volūtatē: ꝛ inuenies remiſſionē.

¶ Septimo cōſidera quid peccādo merueris: qm̄ ſi ꝓ vno peccata mors eterna infligitur: qui multa ne dicam innumerabilia cōmiſit cogita quid mereatur. Aia enī que peccauerit: ipſa morietur. Meruiſti autem etiam per vnū mortale peccatum ſocius ſine fine eſſe diaboli: priuari omibus gaudiis celi: cremari ineternū ignibus inferni. Hec ſunt p̄mia que tibi peccatum attulit: hec munera que ꝓmiſit.

¶ Nunc igitur ex his ſeptem cōſiderationibus emplaſtrū fac anime vulnerate: aſſume tibi ſtimulū compūctionis: vt ad radicem peruenias timoris. Sed ꝓpera nec de die in diē differas: quam qui penitentis humilem cōfeſſionē ſuſcipit differenti diem craſtinū nō ſpopondit. Nā vbi inuenit acceleratio veniā: ſepe dilatio intercipit vitā. Multos ſpes vite longioris ad interitum pertrahit: quia dū ſe confidūt diutius poſſe in hoc mundo viuere: penitentie tempus faciunt ſine penitentia tranſire. Tu autē homo ſi meū admittis conſiliū penitētiam non differas: quoniam quid tibi ſit allatura dies craſtina penitus ignoras. Tempus enim penitentie meretur amittere: qui penitendi ſtudium totiens non metuit differre.

¶ De vanitate p̄ntiū et eternitate futuroꝝ. Radix. vi.

SExta radix timoris in mente meditantis erigitur: ſi vanitas viſibiliū et inuiſibiliū eternitas ſtudioſa intētione cogitetur. Oia enim que in hoc mūdo cernimus: vanitati et corruptioni ſunt prorſus obnoxia et prauiſſimo q̄dem tempore duratura. Cuncta ſub ancipiti pendent mortalia caſu: et ſpondent propria mobilitate fugam. Quicq̄d habes hodie. cras te fortaſſe relinquet: aut modo dum loq̄ris deſinet eſſe tuum. Nichil enim in hoc mundo diuturnū et ſtabile cernimus: ſed mutari omnia cū tempore videm⁹.

¶ Accende nunc igitur ſpeculā mentis tue o cenobita fidelis: ꝛ conſidera ꝙ nihil ſint omnia que temp⁹ continet: qm̄ quicquid viſibile nūc cernitur: poſt modicū corrumpetur.

Sume de preteritis cōſiderationē preſentiū: ⁊ vide qm̄ qđ preteriit non eſt: et quod modo eſſe videtur poſt paululum non erit. Ubi ſunt reges gētium: vbi principes: vbi duces vbi diuites: vbi quondam in ſeculo potētes? Ubi ſunt oēs amatores mūdi: vbi homines qui ſpreuerunt iter arduum celi? Deniqꝫ vbi ſunt omēs illi quōdam tibi noti in ſeculo: quos mors interea rapuit te exiſtente in clauſtro? Ecce ab origine mundi et qui multis et qui paucis vixere temporibus oēs in ſua generatione mortui ſunt: et ſcđm diuerſitatem meritorium etiam premia diuerſa iuſticia dictante percepe rūt. Amatores dei perpetuas māſiones lucidas. gaudiis/ iexſtimabilibus refertas creatori omniū aſſociati percipiunt: ⁊ mundi cultores dei mandata contennētes: honoribus quondā hic tumidi. ſciētia inflati. diuitiis īmerſi. voluptatibus et vitiis deditiad infernū ſine fine cruciādi deſcenderunt. Quid obſecro nunc ſanctis in celo nocet; quondam laborioſius et carni contrarius contemptus ſecul: ꝓ quo ineternū fruūtur iam leta viſione dei? Uel quid ꝓdeſt nūc impiis in īferno ſepultis olim habita cōſolatio carnis ꝓ qua nunc accipiunt tormenta eterne dānationis? Hec cogita dū ꝓdeſt: hec meditare dū cauēdi oportunitas adeſt.

¶ Rurſus altius aſcendens intuitum mentis tēpta ꝓ viribus in abyſſum infinite ꝓfunditatis infigere: ⁊ ꝙ lōgū ſit quod eternū eſt cogitare: Eternū eſt tempus quod nullo fine concluditur nullo ſpacio terminatur. Sancti dei ineternum exultabunt in gloria beati: peccatores ineternū in inferno ardebunt miſeri. O eternum nomen ſine fine terribile: quis cogitare te poterit vel dicere ſine timore? Reuera qui te cogitat: nunqꝫ ineternū peccat. Eternū nō habet finē. Audi comparationē: et cū nō fuerit ſufficiens ad eternum ſuſcipe timorem. Si arene poneretur aceruus in magnitudine montis olympi in celum vſqꝫ porrectus. de quo poſt decies mille annos. vnū dūtaxat granū parua conſumeret auicula: nequaqꝫ diceretur mons ille duraturus in eternū: ſed eſſet fini obnoxius: et licet poſt innumerabiles annos tamen aliquando deſiturus. Ueruntamen oē illud tempus quo remaneret aliquid de monte quanqꝫ eſſet lon

giſſimũ:tamen reſpectiue nihil videtur ad eternũ. Quod eternum eſt nec imaginationem finis recipit:nec ſpem con ſummationis aut terminum admittit.

¶ O igitur quam ſtultus quã fatuus quam inſanus eſt ho mo qui hanc conſiderationem eternitatis abiicit: ⁊ tempꝰ acceptabibile ad ꝓmeredum eterna bona ſibi conceſſum i- utiliter expẽdit. Ueniet hora et iam ꝓpe accelerat: in qua miſer quid ſit eternũ iam (nõ melius facturus) diſcat. Sed tu cenobita meus qui cupis eſſe fidelis. abiice ad te omnez ſollicitudinẽ mũdi: oẽm curam tuam pone ad amorem dei: nihil agas: nihil dicas: nihil cogites niſi quod te ad amorẽ creatoris tui poteſt inducere/ vel quod ad edificationẽ alio rum aut puram corporis neceſſitatem noueris pertinere. Separare precor ab infimis: vt poſſis bonis oblectari eter nis. Nulla te carnis ſollicitudo ab interna mentis tranqui litate ſubmoueat: te voluptas nulla corrũpat: ſtude oratio nibus quantum preuales cũ deuotione ſemper inſiſtere et te ſurſum per affectum amoris crebrius eleuare.

¶ De zelo dei ſemper habendo. Radix. vii.

Septima radix timoris dei zelus dicitur: in quo ſe nõ mediocriter exercere monachus iubetur. In iurias enim domini ſui nullus equanimiter tole rat: qui eum veraciter amat. Tu ergo cenobita q̃ ſeruus ieſu chriſti fidelis eſſe deſideras: noli zelũ eius in temetipſo negligere: dei iniuriam cum videris no- li diſſimulare: quia dominũ ſuum minus amare conuincit quiſquis illi detrahentibus non ſtatim reluctatur. Talem te ſciant homines amatorem dei: ⁊ hoſtem viciorum: vt co ram te loqui male non audeant: agere quicq̃ mali te inſpe ctante non preſumant. Eſto rectitudine animi cõſpicuus: vite merito clarus: zelo reuerendus. Te recti velut dei fa- mulum diligant: vultum tuum reprobi vt iudicem pertime ſcant. Nemo in cõſpectu tuo quicq̃ alienũ a bonis morbiꝰ preſumat agere: quippe cum te omẽs nouerint dei iniuriã non poſſe tollerare. Sic phinees ſacerdotium ſempiternũ promeruit: quando iram dñi legem zelando fortiter placa- uit. Si ordinem perire in cenobio videris: ſi fratres tui re

gularem obſeruantiam ceperint quouis modo corrumpe-
re: noli ſi dei ſeruus es ad eorũ vicia tacere. Murum te op
pone fortiter pro domo dñi: exerce q̃tum preuales zelum
dei: deſtrue conſilia malignantium: temeritati obſiſte ſup
borum. Si verus dei amator fueris: ſolo vultu prauorum
conuenticula diſſipabis. Nemo enim ſuum coram te nuda
bit conſilium: ſi zelum tuũ de contrario habuerit ſuſpectũ
Si autem mali ꝛ reprobi preſentiam tuam male agẽtes nõ
metuũt: ꝑfecto in te zelum dei nullũ recognoſcunt. Ut er-
go verum te chriſti ſeruũ exhibeas: debes fratribus tuis
illatas tibi iniurias ꝓ dei amore libenter remittere: et pro
ipſis iniuriantibus deum exorare. Iniurias autem domi-
ni tui non eſt tuũ ſine ipſius voluntate remittere: ſed potiꝰ
ex zelo rectitudinis vindicare. Ceſſet in his amor ſangui-
nis: cedat ꝓcul amicitie fedus: zelus dei omnibus eſt iure
preferendus. Sic enim obſeruanda eſt amicicia hominis:
vt zelo dei nunq̃ preferatur.
¶ Ue monachis et abbatibus qui dei zelum tam audacter
abiiciunt: qui familiaritates hominũ diuino imperio ante
ponunt: qui vicia ſubditorum ſtulta cõmiſeratiõe diſſimu-
lant: qui traditiones ſancte regule nec in ſe nec in aliis ob-
ſeruant. Et quid dicam? Cernimus inter monachos clau-
ſtrales obedientiã mandatorũ deſpici: zelum rectitudinis
ſperni: obſeruãtiam regule cõtemni. Fedus inter ſe amici
cie carnalis: ſub noĩe charitatis duo vel plures contrahũt
infirmi ſuos morbos anime infirmioribus cõfidunt: ꝛ dei
amiciciam per puritatem mentis minime requirũt. Unuſ-
quiſq̃ meliorem ceteris ſuũ ſociũ exiſtimat: alterq̃ alterũ
non ſpiritualiter ſed carnaliter deceptus amat: quippe qui
affectus ſuos in deũ non eleuans: nihil aliud q̃ ſolatia car
nis amant. Sed monachum quem videris ĩfirmorũ fratrũ
amiciciam querere: non dei ſeruum ſed amatorẽ carnis de
bes eſtimare. Qui enim cor ſuum in dei amore totum vera
citer occupat: nihil de amicicia humana curat. Amor ieſu
ſibi ad omnia ſufficit: extra quem nichil amplius requirit.
Qui autam in exterioribus mentis ſolatium queſierit: qd
deum ex toto corde non diligat opere oſtendit. Amor dei

ſolitudinem diligit: tumultus hominum odit: amicorũ colloquia non requirit. O bone ieſu ꝙ dulcis eſt amor tuus quoniam cor amantis te penetrat: te videns videre deſiderat: te habens amplecti animus exoptat. Enimuero qui te amat ſuiipſius obliuiſcitur: nihil aliud ꝙ dulciſſimam preſentiam tui meditatur. Nihil eſt in mundo quod amanti te placeat: nihil vſqꝫ reperitur quod preter te animus cõcupiſcat. O quot ſuſpiriis amore vulnerata mens angitur: ꝙ vberrimis lachrimis in ſecreto facies irrigatur: quia quotiẽs dilecti faciem in celo preſidentis cogitat: tociens ſe in terris deſolatam plorat. Interea ſepe temptat aliquid de ſuo ieſu amãtiſſimo mens languens amore dicere: in eius amorem conatur etiam alios ꝓuocare: ſed mox vt nomen ieſu dulciſſimum proferre ceperit: pre amoris magnitudine nolens obmureſcit. Amor enim ieſu nullis verbis exprimitur: ſed in ſecreto mentis cum dulcedine ſentitur. Scio qui dicebat. Amor meus crucifixus eſt. Quis eſt amor tu9 o famule dei? Cur ploras? Quare ingemiſcis? Ignacius Amor meus eſt crucifixus: et ego non lugeam? Dominus meus eſt mortuus: et ego cohibere lachrymas potero? Noli flere o fidelis anima: nam etſi amor tuus mortuus eſt vt te a morte redimeret: ſed iam reſurrexit a mortuis vt te in celo coronaret. Eſto fidelis vſqꝫ ad mortem: ⁊ dabit tibi coronam vite.

¶ De modo ⁊ gradibus diuini amoris: concluſionem complectens huius ſecunde regionis.

QUoniam nemo repente fit ſummus nec ad illum ſupremum verticem diuini amoris quiſqꝫ ſubito ſuis viribus poteſt aſcendere: vtile nũc reor modos ſiue gradus ipſos amandi deum certos breuiter annotare. Ad mouendũ ergo cor humanũ in diuinuꝫ amorẽ paſſio dñi noſtri ieſu chriſti meo iudicio pre omibus aliis eſt efficaciſſima: ſi fuerit in mente hoīs pura dulciter feruẽter ꝑſeueranterqꝫ ſedulo cogitata. Eniuero qui vitã paſſionẽ et mortẽ ſaluatoris noſtri ſepius compatiendo et grãs agẽdo ſcdm principales maxime articulos ad memoriã reuocat: ad amorẽ diuinũ aſcenſũ cordis velocem parat

Sed hanc ſanctiſſimam occupationē mentis circa paſſionē dñi in ſecunda parte huius operis principali opoꝛtune tractabimus: vbi modum ſpiritualis exercitii latius exponemus. Quātum vero ad rationem dictoꝝ in hoc loco pertinet: tres modos amandi deum inuenio: quos breuiter ſecundum oꝛdinem explicabo.

¶ Pꝛimus modus iubet vt diligas amantem te dulciter: totum te illi iungas ſuauiter: ita vt nihil extra deū coꝛ tuū diligat: nihil aliunde requirat. Deus enim totū cum ſit coꝛ totum ſolus poſſidere amātis deſiderat: a diſperſis ſe cogitationibus elongat. Ergo ſi amare vis dulciter: amat totaliter. Aut totum enim aut nihil dei perficit amoꝛ. Meditatio paſſionis ieſu chꝛiſti ſaluatoꝛis noſtri te totū poſſideat: donec amoꝛ in te dulciter conualeſcat. Opoꝛtet te totum quod in carne blanditur cōtemnere: ſi ad amoꝛem dei deſideras peruenire. Nō enim poteſt aliquis deum in hac vita dulciter diligere: ꝙdiu aliquid in mundo conuincitur amare. Amoꝛ ſiquidem mūdi penitus eſt diuino contrariꝰ quoniam vbi alter ad penetralia coꝛdis admittitur: alter adeſſe pꝛohibetur. Quantā vero dulcedinem quātam ſuauitatem quantāꝗ mentis leticiam amoꝛ dei in coꝛde amantis generet nemo pꝛoꝛſus intelligit: niſi qui ſpꝛetis omnibus rebus et euentibus mundi deum ſolum multo tempore amauit. Coꝛ deum amantis nihil eoꝛum que ſunt in mūdo diligit: diuitias honoꝛes et fauoꝛes ſeculi contemnit: nulla ſubire aduerſa pꝛo amoꝛe dñi ſui pertimeſcit. Amoꝛ dei nunꝙ eſt ocioſus: ſemper venire ad ſuum pꝛincipiuꝫ deſiderat: nullos in hoc mundo laboꝛes perpeti recuſat. Ergo qui non vult fieri deſidioſus amet. Pꝛoximus quoꝗ ꝓpter deum dulciter amandus eſt. ⁊ nulla ratione cōtra deū vel iuſticiā offendendus. Fratri ſuo vnuſquiſꝗ verbis ⁊ factis talem ſe ſemper exhibeat: quales ad ſe alios expectat. Ueraciter eñ ꝓximū ſuū diligit: qui ꝓ eo res coꝛpus ⁊ animā exponit. Hoc chꝛiſtus docuit hoc ꝓ nobis dei filius fecit. Enimuero qui dicit ſe in chꝛiſtum veraciter credere: debet ſicut ille ambulauit et ipſe ambulare. Chꝛiſtum veraciter non diligit: qui eius mandata non cuſtodit. Ait enim.

Hoc eſt preceptum meũ vt diligatis inuicẽ: ſicut dilexi vos Membra ſumus vnius capitis ieſu chriſti: in quem tũc bene credimus: cum eius preceptum de dilectione in deum et ad proximũ obſeruamus. Diligamus ergo ꝓximũ noſtrũ quia membrum in chriſto nobiſcum eſt: vt quemadmodum vnum membrum in corpore alteri compatitur: ita frater a fratre pro amore chriſti humiliter adiuuetur.

¶ Secundus modus tibi mandat vt ſapienter diligas: nichilq; in diuino amore aliud quam deũ queras. Extẽde affectum tuum in illud verbum quod erat in principio apud deum: mentem tuam eleua ſupra omne quod eſt creatum: quoniam niſi teipſum et oĩa que ſunt in mũdo deſeras: venire ad eum non poteris quẽ amas. Deniq; ſi deum ſapiẽter cupis diligere: noli te aliud eſtimare: qm̃ vbi ſe aliquid eſſe homo exiſtimat: iam inſipienter amat.

¶ Tertius modus precipit vt fortiter diligas: et exponere corpus et animam ꝓ dei amore nunq̃ pertimeſcas. Nõ eſt dei amator fortis: qui ſubire mortem pro eo pertimeſcit. Fortis eſt enim vt mors dilectio. Proximus ſapienter diligitur: ſi non hõ ſed vicium oditur. Fortiter autem diligit᷑: ſi oĩs iniuria ex aĩo benefaciendi eidem remittatur.

Explicit regio ſecunda.

Prefatio in terciũ tractatuꝫ prime partis qui deſcribit ſupremã regionẽ ſpũs clauſtralium.

Scripturus tandem adiuuãte dño ſupremã illam regionem ſpiritus: pauore ſimul ⁊ pudore concutior: quoniã et paruus loqui de rebus maximis timeo: et docere que nõ ſatis ſum expertus multũ erubeſco. Cuius eĩ quantulibet exercitati hominis ingenium ſtatum mentis per amorem in deo ſuauiter quieſcentis agnoſceret: vel quis ſermo etiam facundiſſimi oratoris interne cõtẽplationis ſecretã dulcedinẽ explicaret? Eniuero huius tertie regionis exercitium intellectuꝫ humanũ ꝓ maiori parte exſuperat: in quo mens purificati hoĩs per feruorẽ diuini amoris: ſuper ſemetipſam rapitur et in abyſſo diuine contemplationis naturali eſſentia permanente mirabili dulcedine ſopoꝛata abſorbetur. Nam tãta ſuauitate maieſtatis interne opprimitur: vt ſtatum ſuũ nec intelligere: nec eloqui poſſe videaẗ. Operatione ſiquidem ſenſitiua deſerta. etiã intellectiuã penitus ſupgrediẗ et quod eſt amplius ſeipſam deſerens: ſine imaginatione rõne: vel intelligentia ſupra ſemetipſam in ſupremũ illum diuine caliginis verticem per affectũ eleuaẗ. Cũ vero a ſemetipſa penitus defecerit: nõ agit ſed quieſcit: nec ad ſe reuerſa qd fuerit paſſa põt intelligere nec modũ eleuationis ſue alicui reuelare. Tam enim ꝓfunda. Tanqꝫ ſublimis eſt mẽtis iſta in deũ eleuatio: vt eam nõ ſolũ inexpertus non poſſit itelligere: ſed neqꝫ expertus etiã queadmodũ ipa eſt eam penitꝰ valeat verbis explicare. Ego aũt quid potero de monte diuine caliginis dicere: quem nec dum merui penetrare? Puteus eñ contẽplationis interne altus eſt: ego autẽ infirmus: quippe qui nec hydriam aptam his aquis attuli: nec gradus aſcenſus ad ardua cõgruos paraui. Non decẽt ſtultum verba cõpoſita: nec loqui de ſecretis diuine contemplationis hõ imperitus ⁊ frigidus debuit: qui cum infirmis adhuc in vallibus cõſiſtit. Solus eñ fructuoſe de rebus ꝓfundis loquiẗ: qui duplicis ſpiritus radio illuſtraẗ

Uerum tamen cū ſim homo ſub obedientia annalis capitu li conſti tutus: mandatum ipſius ſynodi cōpellor aſſumere: et opus michi propoſitum pro viribus terminare. Terciā itaqꝫ regionē clauſtralium ductu venerandi patris domi- ni iohannis burſerfeldenſis deuoti abbatis ingredior: vt quod ille ſcholaſtico et veraci deſcripſit eloquio: ego ad me um loquendi morem pro poſſe reducendo videar obediſſe capitulo.

¶ Incipit tertia regio aīe que ſpiritualis dicitur: ī qua mē tis ſumma tranquillitas habetur.

Tertia ſiue ſuprema anime regio ſpiritualis dicitur: ī qua ſumma requies mentis et tranquillitas verſatur Et hec regio celo comparatur empyreo: in quo vera quies eſt omnium: et vera felicitas animorum. In hac regione cō ſiſtens ſpiritus ſub ſe rationalem deſerit: et per amorē ele uatus in deum mirabiliter aſcendit. Quicquid eñ ī hac re gione ſanctiſſima agitur: diuinum penitus cenſetur. Hic humanus ſpiritus ſupra ſe raptus diuinum illapſum ſuſci pit. et ſoporatus in caligine diuine cōtemplationis abſtra ctus ab oībus creaturis ſuauiter conquieſcit. In hac regio ne omnipotens deus ſpiritum contemplantis ſe dirigit: ſimplificataſqꝫ potētias aīe ītellectuales ab omni phātaſ- mate in cōclaue reuocatas iuxta ſuas tendentias obiectas perficit: et mentē oī multitudine exutā: ad ſe vnū inducens principiū: in ſe quoqꝫ vnū nō per naturam: ſed per partici- pationē gratioſam facit. Ciues huius ſupreme regiōis ſūt hoīes vere ſpirituales: qui cōtemptis oībus rebus et affe- ctionibus ſeculi: nihil in hoc mundo preter deū diligūt: ni- hil inordinate concupiſcunt: ſed per internū affectū abſor- pti a diuino ſpiritu: deum ipm vehementer ſitiunt: in eius amore ineffabili deſiderio inardeſcūt. Tanto enim amoris feruore aguntur in deū: vt ſuper ſemetipſos eleuati: omēs plerūqꝫ operationes intellectuales deſerant: et in diuine cōtemplationis abyſſum rapti nichil penitus preter deum admittant: ibiqꝫ exiſtētes inſenſibiliter per gratiā amoris vnū cum deo fiant ſalua naturarum ꝓprietate: munere pti cipationis. Dicit enim ſanctus ieſu chriſti apoſtolus. Qui

adheret dño: vnus ſpiritus eſt. Et iterum dicit. Qui ſpiritu dei aguntur: hi filii dei ſunt. Huius quoq; ſanctiſſime regionis ciuem ſe idem apoſtolus indicat: qui philippēſib9 clamat. Noſtra autē conuerſatio in celis eſt. Quādiu enim ſumus in corpore peregrinamur a domino: ſed quaſi per ſōnum ad patriam noſtram ſuauiter ducimur: quādo mente et ſpiritu in celeſtibus conuerſamur. Per ſomniū dixerim non proprie: ſed remota comparatione. In ſomniis namq; imaginibus rerum nobis intelligibilium reſeruatis ſpeciebus in phantaſia egredimur: in contemplatione preter omnem imaginationē puri ad deum mente et ſpiritu eleuamur. Et ideo hec ſuprema regio anime ſpiritualis dicitur: aqua oēs religioſi nomen ſpiritualitatis ſortiunt ve nobis. Spirituales ab hac regione feliciſſima dicimur: religioſi dei amatores nūcupamur: qui tamen montis huius verticem per contemplationis altitudinē non aſcendimus: ſed cum infirmis ſemper infirmi in lectulo deſideriorum carnalium iacemus. Ad quid nomē ſanctū gerimus: q̄ ſancti non ſumus. Curemus ergo totis viribus per continuum medie regionis exercicium ad hanc ſupremi verticis celſitudinē aſcendere: ſi nomen ſpiritualis conuerſationis veraciter cupimus obtinere. In hac regione charitas tenet imperium: ſapiētia vel cōſiliū: in qua nichil preter deū diligitur. nihil inordinate perpetrat. Hec autē ſantiſſima regio ad celuз empyreū pertinet: qm̄ quos in ciues ſpiritualiter ſuſcipit: ad celi gaudia ſine medio tranſmittit. Nam ſicut infima regio carnis ciues ſuos morientes mittit ad infernū: et media ratiōis ad purgatorium. ſic iſta perfectos cultores ſuos decedentes tranſmittit ad celum. Huius aūt tercie ac ſupreme regionis dignitas multis prerogatiuis exprimitur: et in ſeptem articulis maxime cōmendatur: ſicut per ordinem dicetur.

¶ Quod hec ſuprema regio ſpiritus clauſtralium ſit grata comparatione. Articulus. i.

Et primo quidē hec tria regio anime grata cōparatione dicitur: qm̄ ſupremo celo empyreo comparat. Naз ſicut in celo empyreo trāquilla ſunt omnia: ſic in iſto ſupre

me regionis vertice mens hois cōtemplantis deum. nullis eſt turbationibus agitata. Hic quies ſumma cōtemplātis eſt aīme: hic nulla viciorum turba īhabitat: amaritudo mētis nulla prorſus appropinquat: In celo ſiquidem empyreo maieſtas dei a ſanctis ſpiritibus ineffabili munere cernitur: hic in caligine per deſideriū amoris ſupra intelligētiam videtur. Ibi deus eſt oīa in oībus: hic preter deū nihil placet ex oībus. Ibi ſanctis cōceditur a laboribus ſine fine quieſcere: hic mens interne dulcedinis indicibilē ſuauitatē permittitur quieſcendo pregustare. Non eſt maior ꝙ in celo felicitas: et nō eſt in mundo tam ſuauis ꝙ in iſta regione tranquillitas. Beati nimirum qui hunc montē diuine contēplationis meruerunt aſcendere: qui nihil penitus in hoc mundo diligūt: nil aliud ꝙ ſemp deo adhibere cōcupiſcūt. O ꝙ ſecura eſt iſtoꝝ ciuiū conſcientia: ꝙ cōuerſatio letr: vbi nihil mali cōmittitur: nichil aliud ꝙ ſummū illud incōmutabile bonū deſideratur. Mens eni purificata per diuinū amorem que hanc regionē veraciter et perſeuerãter aſcēderit: nichil carnale nihil inordinatū cōcupiſcit ſe totam in contēplationē ſumme maieſtatis per deſideriū erigit: in ſo.o deo dulciter quieſcit. O quis internā dulcedinē amantis deū veraciter poſſet exprimere: vbi mens vires et potentias aīe a diſperſione multitudinis in vnū reuocat: et ſurſum ignitis affectibus in cōclaue ſpiritus leuat: Hic aciem ſuam ad ſummū illud incōmutabile bonum per amorē dirigit: omnē a ſe multitudinē creatam et creabilem penitus reiicit: in vnum ſe animus colligit: vt vnitus ſibimetipſi ad ſuū principiū quod vnū eſt: ſine impedimento multitudinis aſſurgere poſſit. Ad vnū ſiquidem rerū oīm principiū vnitas ſola poteſt attingere: quia multitudinem vnitas refugit: vnū vnitas requirit. Nā quãtum multitudini cōceſſeris: tantum ab vnitate recedis. Mens ergo in hac ſuprema regione ſpiritus cōmorãtis hominis: vt ſe ad contemplationē ſui principii per amorē poſſit erigere: oēm a ſe multitudinem in imaginatione aut intelligētia herentem ſolet abdicare: quatenus in ſua vnitate collecta illum ſimplici amoris affectu ardenter valeat intendere: quē no

uit ſuper omnem poſitionem eſſe.

Quod iſta ſuprema regio ſpiritus ſit ſuauis et amabilis ꝓpinquitate. Articulus. ii.

Secunda aũt regio iſta ſuprema ſpiritus: dulcis ⁊ ſuauiſſima eſt ſimilitudine: et ſingulari ꝓpinquitate. Nam ciues huius ſanctiſſime regionis: vnꝰ paries dũtaxat luteus vt ita dixerim a ſupernis ciuibus ſeparat: quia q̄diu ſpiritus carnem inhabitat: quaſi per parietem ad celum clamat. Luteus autē paries carnis ergaſteriũ eſt: de quo ſpiritus liber ad celũ migraturus egreditur: quando per mortē a corpore ſeparatur. Saucius vero peccatis ſpiritus qui ſe ad hāc regionē per purum affectum amoris non poteſt erigere: a celo empyreo adhuc dicitur longius diſtare. Qui autem in iſta regione quietiſſima cōmorantur celo empyreo ſunt ꝓximi: quia nullis peccatorum maculis pregrauati oīa terrena ⁊ carnalia deſpiciunt: mente et ſpiritu conuerſari in celeſtibus ſēꝑ cōcupiſcunt. Unũ ſiquidē ⁊ idem habent obiectum illi qui celum empyreum inhabitant: ⁊ iſti qui in tertia regione cōmorantur. Sed hoc intereſt qm̄ deum iſti contemplātur in enygmate: illi aũt in clara viſione. Mira contemplantium vtrobiq; ſuauitas hic magna: illic maxima: hic in deſiderio feruidi amoris: illic i poſſeſſiōe btiſſime viſionis

In hac ſuprema regione diuine contēplationis ſpiritus rationalis vires ⁊ potentias ſuas in ſuũ conclaue reuocat in quo et ipſe liber ab omni phantaſmate vacat: ſe ſupra ſe in diuine caliginis denſum erigit: in quo ſoporatꝰ per amorem extaticũ ſuauiter requieſcit. Nulla verſatur hic cogitationũ importuna confuſio: nulla phantaſiarum imaginatio: ſed nuda mens ſurſum erigit: ſine cogitatione vel imaginatione qualibet contēplatur. Eniuero quādo mens ipſa cogitatiōibus aditum reſerat: rurſus ad mediam regionem que rationis eſt deſcendere ſe manifeſtat. Sed cũ mēs hominis nō valeat ſemper in vertice contemplationi diuine imota perſiſtere: neceſſariũ eſt eam ſepius ad ſecūde regionis rationale exercitiũ redire. Si vero in paſſiones ſenſuales ꝓlapſa fuerit: iam rurſus ad rebionem infimam de

ſcendit. Animus autem veri amatoris dei ꝗuis ꝑpter fragilitatem carnis non poſſit ſemper in contẽplationis amenitate conſiſtere: ſtudet tamen ſepius per ignitum affectũ ſe ad illam eleuare: quatenus exercitiũ ratiõis ſic impleat vt dulcedinem interne ſuauitatis non penitus obmittat. O ꝙ bonum eſt adherere domino: ꝙ dulce eſt ſoli intendere deo: vt mens dñm ieſum pre omnibus ſitiat: et eum complecti ſemper ignitis deſideriis concupiſcat. In hac ſiquidem regione conſiſtens celo empyreo eſt ꝓxima: ⁊ ideo maximis deſideriis amoris ad illud inflãmata O quot gemitꝰ et lachymas mens feruens amore cõſueuit emittere: ꝙ ardenter ad celeſtia ſuſpirare: qm̃ quãto per ſecretum contẽplationis in hac regione ſuprema conſiſtens celo empyreo eſt vicinior: tanto exeũdi carcerẽ corporis affectus cognoſcitur eſſe ardẽtior. Unde et cũ ſancto apoſtolo mens amore languida in ſuis ignitis ſuſpiriis dicit. Cupio diſſolui: et eſſe cum chriſto.

¶ Quod hec anime regio diuina ſit eruditione.

¶ Articulus tertius.

TErtio ſuprema hec anime regio diuina fieri eruditione dicitur in qua mens amore diuino feruens. nõ ab homine: ſed a ſancto ſpiritu docetur. Dixit eñi ſuis amatoribus in ſacro euangelio chriſtus. Cũ venerit ille ſpũs veritatis: docebit vos oẽm veritatem. Et iterũ illud ꝓphete Et erũt inq̄t oẽs docibiles dei. Sctũs eteni ſpũs cor amantis ieſũ inhabitat: ⁊ illud ſuo inuiſibili magiſterio illuminat ¶ In hac regione ſpũs vera ſapiẽtia marie pars optima i ſilẽtii tranq̄llitate legit̃ theologia myſtica i ſecreto diuine caliginis ineffabili dulcedine docet̃: mens dilectũ ſuũ ꝑ feruorẽ ſanctiſſimi amoris diſpoſita in occulto alloquit̃: ⁊ i ipſum aſſidue per deſideriũ eleuat̃. Hec autẽ ſapiẽtia ſeu myſtica theologia ꝑſuaderi q̄dẽ poteſt ab hoĩe: ſed doceri non poteſt niſi in diuina eruditione. Opus eñi ſancti ſpũs agit̃ quando mens in veritate per cõtemplationẽ illuſtratur. ¶ Sed conſiderandũ nobis eſt: qd̓ myſtica theologia ꝑ exercitiũ affectus purificati acquiritur: per amoris incẽdium docet̃ Speculatiã aũt theologia quã ſcholaticã appellamꝰ

per exerciciū intellectus diſcitur: dum ſtudio mēs cōtinuo inſeruiens mācipatur. Ad acquiſitionē myſtice theologie purgatio affectus ab oī irretibili requiritur: vt volūtas ꝑ auertionē depꝛauata. per conuerſionē itimi amoꝛis ad ſuū pꝛincipiū refoꝛmetur. Enīuero niſi affectus ab oī cōcupiſcētia inoꝛdinata purgatus fuerit: ad ſublimitatē huius ſacratiſſime ſapientie non aſcendit. Si aūt paſſiones ſenſuales abiecerit: ſi voluntas hoīs diuine volūtati cōfoꝛmata fuerit mens per ignitum amoꝛē ſurſum erigitur: et in diuine caliginis immenſitatē anagogicis motibus eleuatur. Huius theologie dulcedinē nemo intelligit niſi qui accipit: nemo accipit niſi qui ipſam ſolam ex oībus per amoꝛis ſuſpiria querit. Hāc pſalmiſta querebat: qn̄ ad dn̄m oꝛabat. Utinā dirigantur vie mee ad cuſtodiēdas iuſtificationes tuas in omni tempoꝛe. Tantis eñ deſiderii motibus vir ſanct⁹ ſurſum ferebat̄ ad diuine voluntatis obſequiū: vt in eodē pſalmo centeſimo octauo decimo. pene nullū dixerit verſū in quo non poſuerit verbum diuinū equiualens iudicium. Exercitiū huius purgationis in ſecūda regione incipitur et in iſta cōſummatur. Laboꝛ eni non paruus exigitur: vt affectus a concupiſcentiis ſeculi purgetur. Aſumpto aūt ſpiritualis refoꝛmatiōis exercitio: mens paulatim in amore ꝓficit: aſcendere ad hanc regionē certis gradibus concupiſcit: ad huius theologie inuiſibilem ſcholā per deſiderium accelerat: ad oſtiū diuine miſerationis continuis gemitibus ſuſpirans pulſat. Sed mens in ſecretum huius miſtice ſapientie nō admittitur: niſi poſt omnimodā pugationē affectus ab omni creatura exuatur: atq ſeipſaȝ ſibimet vniat⁹ et ab oī ratione vel ymaginatiōe rerum cogitabiliū longius recedat. Niſi eni ab omni creatura receſſerit: ad creatoꝛem qui eſt ſuper oīa non accedit. In hac igit̄ ſchola diuina eruditione ſpiritus ſanctus pꝛeſidere diſcentibus creditur: qui docet homineȝ nihil in hoc mundo diligere: ⁊ dei ſe voluntati oībus confoꝛmare. Felix qui huius magiſtri diſcipulus eſſe meruit: felix qui hanc ſcholā per amoꝛis deſiderium intrauit: qm̄ in myſtico ſilencio myꝛanda percipit: que deus non amantibus abſcondit.

¶ Quod hec ſuprema regio ſpiritus fundata ſit ſimplicitate. Articulus.iiii.

Quarto hec ſanctiſſima regio ſpiritꝰ fundata ſimplicitate dicitur in qua mens non per eſſentiam ſed per adheſionis amorem ſuo incōmutabili p̄ncipio vnitur. Nam ſicut in ſuperioribus iam diximus: ſummū illud bonū deus vnū eſt: ad quod animꝰ noſter non poteſt accedere: niſi exutus oēm multitudinē que ad rationē imaginationē et intelligentiam pertinet: ſemet ipſum ſibi penitus vnitum ſtudeat exhibere. Animus eni ipſe ad ſummū bonum pertingere naturaliter appetit: ſed quanto per multitudinem in ſua operatione diuiditur: tanto ad veniendū ſe deo minus idoneus inuenitur. Multitudo namqꝫ eſt vnitati oppoſita: et quāto ſe mēs ad multa cōtulerit: tanto ab vnitate recedit. Vnū/duo/tria/quattuor: decē ſunt. Recedis ab vno: q̄m multiplicaris in numero. Redi ad vnū: ſi cupis habere principiū. Vnū namqꝫ eſt rerum oīm principium: cui ſi aliquid in animo tuo addideris: mox ab eo recedis. Cū dicis vnum: dicis principiū. Si duo dixeris: iam prīcipiū dereliquis. Vt ergo ſemꝑ poſſis tuū cōtemplari principiū: cura te omni tēpore exuta multitudine reddere vnū. Nam cū om̄ia bona ſint a primo bono et omnis amor ad quodcūqꝫ bonū feratur: ab eodem ſit naturaliter accenſus: non poteſt amor noſter in vllis bonis tā ꝙ in vltimo fine quieſcere: niſi ad ſuū principiuꝫ nudus et purus ſtudeat finaliter remeare. Virtute eni ipſius vnius ſolū ſit vnio· q̄m non alia ratione facilius vniri ſimiliora inuicem dicimus: ꝙ quod vnū eſſe in qualitate videmꝰ. Animus ergo cum ſummo rerum principio vno tunc demū poſſe vniri creditur: cū exutus omnē multitudinem: ſibiqꝫmet ipſi vnitus amore feruentiſſimo in deū eleuatur. Sicut inter diuerſa qualitate non fit vnio: ſic inter deum et animuꝫ in ſemetipſo diuiſum non poteſt eſſe adheſio. Vnius eni ad vnū ſimilitudine qualitatis fit vnio: et mentis ſimplificate et exute ab oībus per amatoriū affectum erit cū deo adheſio. Simplicitate itaqꝫ fundata eſt ſuprema regio ſpiritus: in qua mens purificati hominis ī deum feruentiſſimo

amoris deſiderio erigitur: et ſuo principio incõmutabili ꝑ gratiam vnitur. Intellectus et affectus duo ſunt oculi anime: quorum primus quidẽ intellectus ad cognoſcendũ deũ erigit: ſed venire ad montem diuine caliginis non ſufficit: qm̃ oneratus phãtaſmatibus rerum ſenſibiliũ incedit. Affectus igitur anime ſimplicior oculus montem caliginoſuꝫ ſine imaginibus quibuſcũq̨ ingreditur: deũ per amorem cõtemplatur: ab oĩbus creaturis ſegregatus nihil ſenſibile cogitat: quieſcens in myſtico ſilentio nudus vacat. Iſte eſt oculus ſimplex quo totũ corpus lucidũ efficitur: iſte eſt de quo ſponſus in canticis gloriatur. Uulneraſti cor meuꝫ ſoror ſponſa: vulneraſti cor meũ: in vno oculorũ tuorũ. Affectus enim per feruorem amoris ad diuine cõtemplationis ſecretum ſine ductu intellectus ſolus ingreditur: et ergo in vno et non in ambobus oculis ſponſus vulneratur.
¶ Quiſquis aũt per exercitiũ deuotionis et puritatis. ad hanc vnionis et ſimplificationis regionẽ chriſto largiente peruenire meruit: diſcat omni tempore in ꝓfunda humilitate prudenter cõſiſtere: ne per ſuperbiã amittat donũ qđ ſe gaudet obtinere. Dicit eñ ꝓfundus et cautiſſimus diuinorũ contemplator bernardus. Oportet ꝓfundare humilitatem et de ſe humiliter ſentire nitentẽ ad altiora: ne duꝫ ſupra ſe vane extollitur: cadat ab alto quo aſcendiſſe videbatur. Conſiſtens igitur in hac regione ad gradus humilitatis in ſecunda deſcriptos. prudenter aliqñ redeat: manere in ꝓfunda reſignatione ſuiipſius humiliter diſcat: quia mox vt abnegationẽ ſui animus cõtempſerit: de altiſſimo monte in immane precipicium ruit.
¶ Multi eñ in iubilo ſenſualis deuotionis ſue confidentes decepti ſunt: qui montem hunc altiſſimũ ſine fundamẽto humilitatis aſcẽderunt. Alii capitibus leſis ſenſibuſq̨ deſtructis ſtulti facti ſunt: qm̃ non dum mortificatis paſſionibus ſuis caliginem myſtici ſilentii ingredi preſumpſerũt Alii in ſuperbiã elati dum adhuc ſenſualitati fuerũt dediti: per voluntatis ꝓprie vicium deſcenderunt in ꝓfundum inferni. Dicit eĩ de eſcenſu hui⁹ verticis ſcriptura. Beſtia q̃ montẽ tetigerit: lapidibus obruatur. Tũc autem beſtia

tangere montem dicitur: quando homo nondum per exer
cicium ſecũde regionis purificatus: terciam aſcendere co-
natur. Quandiu enim affectus a paſſiõibus ſenſualitatis
ſue purgatus non fuerit: adhuc in eo beſtia viuit. Quod ſi
ad montem dei cum ſua beſtialitate mens hominis accede
re preſumpſerit: tot lapidibꝰ obruitur: quod paſſionũ mo-
tibus vulneratur. Dicit namq vir ſapiẽs. In lapide luteo
lapidatus eſt piger: ⁊ oẽs loquentur in aſpernationem illiꝰ
Per luteum lapidem affectio carnalis exprimitur: quia ho
mo luto comparatur. In iob namq ſcriptum eſt. Memẽ-
to queſo quod ſicut lutum feceris me: et in puluerem redu
ces me. Et iterum dicit. Comparatus ſum luto: et aſſimila
tus ſum fauille ⁊ cineri. Itaq luteo lapide piger obruit: qñ
mens adhuc carnalibus et ſenſualibus paſſionibus immũ
da: ad mõtem contemplationis temptat aſcendere: in quo
velut indigna per duros lapides oppoſitos repulſa et rui
nam cogitur ſuſtinere. Nemo enim ad hanc quietiſſimam
regionem ſpiritus cõtingere poterit: qui ſe non prius per
longum exercitium. in camino medie regionis expurgauit
Quaſi in cribro aquam haurire nititur: quiſquis adhuc paſ
ſionibus carnalibus deditus. hanc ſupremam regionẽ ſpi
ritus accedere cognatur. Enimuero hec regio mentes in ſe
carnales non patitur: que purificatis ab oĩ affectiõe cordi-
bus preparatur.

¶ Quod hec ſuprema regio ſpiritꝰ magnifica ſit reductio-
ne. Articulus. v.

Quinto hec ſuprema regio ſpiritus reductiõe di
citur eſſe magnifica: et ideo ſummis eſt deſiderijs
ab oĩbus appetenda. Hanc eñ quaſi domum ꝓ-
priam pater ille noſter celeſtis inhabitat: ad quã
nos exules et peregrinos quaſi ad paternam habitationẽ
ſedulo vocat. In hanc nos cum prodigo filio reuertentes
clementer ſuſcipit: in amplexus noſtros per amorẽ ruit: ſto
la prima nos induit: charitatis veſtem amantibus concedit
Cur ergo redire quantotius ad indulgentiſſimũ patrẽ ne-
gligimus: quem paratum in amplexus noſtros etiã poſt cõ

temptū eſſe videmus? Nos miſeri ꝑ voluntatis noſtre temeritatem receſſimus: portionē hereditatis noſtre cū meretricibus carnaliū affectionum diſſipauimus: omni decore et ornatu paterno turpiter nudati ſumus. Quare nō redimus ad patrem: quem nouim⁹ ineffabiliter eſſe clemētē? Reuertamur ꝛ ſaltem obſecro poſt culpam: qui cōtempſim⁹ vitare ruinam. Reuertere reuertere ſunamitis miſera: reuertere in affectionibus grauiter captiua: reuertere in doloribus mortificata. Quid moraris? Cur tardas? Reuertere o fidelis anima ad ducem pubertatis tue ieſum: reuertere ad virum priorem: redi ad pientiſſimū patrem te cum amoris deſiderio expectantem. Ecce enim cum patientia te expectat: tibiq̄ per eſaiam prophetam clamat. Reuertere ad me qm̄ redemi te. Deleui vt nubem iniquitates tuas ꝛ quaſi nebulam peccata tua. Quid eſt o anima. ꝙ in terra inimicorū es? Inueteraſti in terra aliena: coinquinata es cum mortuis: deputata es cum deſcentibus in infernum. Memento quoniam oīpotens deus ex nichilo te condidit cogita quod te ad imaginem ꝛ ſimilitudinē ſuam formauit memor eſto vnde excideris: vide vbi ꝓiecta inter porcos immundarum affectionū pedibus coculcaris. Te conditor tuus in ſupremam hanc regionē ſpiritus ab initio poſuit: tibi amoris ſui naturale exercitium cōmiſit: vite quoq̄ ſēper manſure ſpem contulit. Tu autem dereliquiſti fontem ſapientie: egreſſa es in infimam regionem diſſimilitudinis diſſipaſti bona ꝓmiſſe hereditatis. Sed reuertere vel ſero tandem ad exercitium penitēdi regionis medie: donec purgata ab oībus iniquitatibus tuis reditū merearis ad amenitatem regionis ſupreme. Ibi te pater indulgentiſſimus lete reuertentem ſuſcipiet: ſtolā tibi innocentie primā recuperatam induet: dabitq̄ tibi annullum ſanctiſſime confederationis in manibus: calciamenta vere mortifitationis malarū affectionū in pedibus: quatenus his ornamētis decorata tanq̄ ſponſa fidelis iugiter illi adhereas: et ab eius amore deinceps nullatenus recedas. Deniq̄ in eſcam ſaginatum tibi occidet vitulū: dapifer erit ipſe ſimul ꝛ cōuiuiū pre amoris magnitudine carnē ſuam dabit in edulium: ꝛ ꝓ

pꝛium ſanguinem in potum. Ibi ſpiritus dñi ſanctus aderit: ſuis te donis myſticis implebit. Tunc exultans in dño cantabis. Fructus ieſu dulcis eſt gutturi meo: quia ſpirit⁹ eius ſuper mel dulcis.

¶Eſt itaq̧ hec ſupꝛema regio ſpiritus reductione magnifica: quoniã ciues ſuos quos in ſuam habitationẽ ſuſcipit: ad amenitatem celeſtis patrie reducit. Ciues autem huius ſanctiſſime regionis ex fructibus ſpiritus infallibiliter cognoſcim⁹: de quibus dixiſſe ſanctũ apoſtolũ ſcimus. Fructus autem ſpiritus eſt charitas/gaudiũ/pax/patiẽtia/benignitas/bonitas/longanimitas/manſuetudo/fides/modeſtia/continentia/caſtitas. Hos fructus ciues huius tertie regionis ꝓferunt: qm̃ deo pleni et vniti ſemp leti in domino et charitate feruentiſſimi incedũt. Quicquid enim iuſto viro in hoc monte amoꝛis habitanti acciderit: non eum contriſtabit. Semper namq̧ pacatus et tranquillus in dei amoꝛe anim⁹: nullis ꝓſperitatibus erigitur: nullis aduerſitatibus perturbatur.

¶Quod hec ſupꝛema regio ſpiritus ſit theſaurizatione iocunda atq̧ veriſſima. Articulus. vi.

SExto hec pulcherrima regio ſpiritus theſaurizatione iocunda dicitur atq̧ veriſſima: quoniã quicquid per exercitiũ boni operis acquiritur: in ſimplicitate ſpiritus poſſidetur. Animi theſaurus dei amoꝛ eſt cuius feruoꝛe dum mens purificata incenditur: ad hanc regionẽ quaſi ad apothecam amoꝛis ꝓpꝛiam eleuatur. Dicit enim in ſacro euangelio dñs. Ubi theſaurus tuus eſt: ibi et coꝛ tuũ erit. Hic eſt theſaurus in agro ſcripturarum abſcõditus: quem qui inuenerit homo abſcõdit: et vadens oĩa vendit: vt agrũ cum theſauro emere poſſit. Ager eſt ſupꝛema hec regio ſpiritus: theſaur⁹ eſt amoꝛ diuinus: quem homo inueniens cetera oĩa debet contẽnere: vt agrum cum theſauro iocunde valeat poſſidere. Non eſt in mundo iocundioꝛ amoꝛe diuino poſſeſſio. nõ eſt in hac vita amplioꝛ pulchꝛitudo: quoniã quiſquis hunc theſaurum amoꝛis habuerit: nihil amplius requirit. Et ſicut ignis naturaliter ſurſum agitur: ſic amoꝛ in hanc regionẽ

ſpiritus quaſi ad ſuum domicilium ꝓpriū eleuatur. Mens
namq; diuino amore ſuccenſa, ignitis affectibus in deū ſē-
per ſuſtollitur: et ſupra oēm cogitationem mirabili in ſuuz
principium dulcedine mouetur. In exercitio enī ſecundę
regionis purificata ſe ad aſcenſum huius tertie per amato
rium affectum preparat: venire ad eum quē diligit quanto
tius anhelat: nihil aliud ꝙ ieſum cordis ſui theſaurū cogi-
tat: illum pre amoris magnitudine ignitis ſuſpiriis adorat
Expleto aūt ſuauiſſimo contēplationis officio ſubiecto dile
ctus elabitur: ad ſecunde regionis exercitiū mēs amore lā-
guida reuocatur: in quo dei verus amator corpore quidem
cōmorari iter homines cernitur: ſed affectu et deſiderio cū
ſuo amantiſſimo ieſu conuerſatur.

¶ Et licet anagogica iſta ſpiritus creati actio fiat impulſu
ſpiritus dei: oportet tamen vt mens per exercitium ſecun-
de regionis purgata ſeipſā ad aſcēſum ꝓmoueat: ⁊ diuino
ſpiritui per affectū feruentiſſimū diſpoſita concurrat. Enī
uero deus oīpotens qui nobis arbitrii libertatem cōtulit:
neminē ad hanc ſupremā contēplationis ſue regionem non
volentem eleuabit. Volūtas igitur noſtra ad ꝓpriam ſalu
tam requiritur: amor ad aſcēſum poſtulatur. Si vis adhuc
diuine caliginis ſupremū verticem aſcendere: oportebit te
plurimū amare. Volūtas amorem purgata ſuſcipit: amor
plurimū ignitus extaſim facit. Ergo ſi ad montē cōtempla
tionis euolare deſideras: oportet vt deum feruentiſſime
amādo: teipſum penitus excedas. Si autem deum veracit'
diligis: et te ⁊ oīa preter ipſum vnicū contemnis. Ipſe enī
veraciter theſaurus eſt aīe: quem ſi quis ꝑ amorem adept⁹
fuerit: ſemper ieſum cogitabit. Iſte theſaurus amando ac
quiritur: cuius vtilitatem nemo intelligit: qui illū per amo
rem non accepit. Qui habere hunc ineſtimabilē theſauruz
deſiderat: cor ſuum in amore dulciſſimi ieſu iugiter figat.
Eniuero qui amat habet: qui habet amat. Mens que hūc
theſaurum amoris ieſu habere meruit: affectu in hac regio
ne ſuprema cum ipſo iugiter conſiſtit.

¶ Quod hec tertia et ſuprema regio anime: maxima liber
tate ſpūs gaudeat. Articulus. vii.

SEptimo hec aīe ſantiſſima regio magna liberta
te ſpūs exuberat: in qua animus liber a paſſioni
bus carnis deo vnit⁹ per amorē regnat. Dicit ei
ſctūs ap̄lus. Ubi ſpūs dn̄i: ibi libertas. Et iterū
Quicūqʒ ſpū dei aguntᷣ: hi ſūt filii dei. Enīvero
ꝯſiſtēs in hac regione ſpūs: liber ab oī inq̄namēto carnis ⁊
ſanguinis efficitᷣ. exutuſqʒ ab oī cogitationis phātaſmate
nudus et ſolus ī caliginē diuine cōtēplationis eleuatᷣ. Hec
vera libertas aī eſt ī feruore diuini amoris q̄ſcere ⁊ nulla
hui⁹ mūdi ſolacia amare. Cōſideret ergo ſeipm̄ hō ⁊ amorē
ſuū diligēter examinet: et ſi iuenerit ſeipm̄ pie affectū igni
tis deſideriis etiā ſine p̄uia cogitatiōe frequēter ad diuinū
amorē erigi: ꝯfidat ſe iter hui⁹ regionis ciues poſſe lauda-
biliter aſcribi. Spūs eni dei ſpiritui nr̄o teſtimoniū ꝑhibet
et mētē quā in radiū diuini amoris erigit: etiā ꝯditionē ſui
ſtatus ſcire facit. Iſta libertas aīmi ꝑ diuini amoris feruo
rē acquiritᷣ q꞉ cor amātis deū ſupremus ſanctus inhabitat
qui verā libertatē amātibus donat. In hac ſāctiſſima liber
tate diuina ſapientia diſcitᷣ: ſuauitas diuine bonitatis ine
ſtimabili dulcedine pregustatᷣ: mēs liberrima effecta ſupra
ſe rapitᷣ: niſi ſilentio diuine caliginis quieſcēs ſoporatur.
Et hec myſtica ſapiētia in mēte eleuata. ⁊ in deū purificata
ꝯſiſtere dicitᷣ: que nullo obſtaculo cuiuſcūqʒ rei a ſuo effe-
ctuali ꝓgreſſi impeditᷣ. Aſcendēs in hanc regionem mens
amore ſuccēſa cogitationes ⁊ imagines penit⁹ deſerit ſola
nuda ⁊ liberrima euadit: q꞉ cogitationes ꝓpter officiū me
morie ī media regione cogūtur ꝯſiſtere: nec ſupreme regio
ni ſpūs que ſup oēm intelligentiā eſt hoīs nullatenus pote
rūt appropiare. Solū eñ affectu et deſiderio huc ꝑ amorē
aſcenditᷣ ꝓcul hinc phantaſmata cogitationū repellūtur.
Nā mox vt aſcēdere ꝑ cogitationes mēs incipit in regionē
mediā repulſa cadit. Uerūtamē ꝑ intellectus operationē
aſcēſus ipſe incipitᷣ: quo mox deficiēte per affectū ꝯſumatᷣ
Intellectus eñ in amorē ſūmi boni deſideriū excitat: q̄tū
poteſt eius pulchritudinē cōmendat: ſed cū affectus excita
tus ꝑ amorē aſcēdere ad cōtēplationē tāte pulchritudinis
ceperit: intellectus pre ſtupore deficiēs obmuteſcit. Mēs

autem comitatum intellectus non ſufferens ſola et nuda
ab omniq; cogitationis imagine liberrima montem caligi
noſum ſuper ſplendentem ingreditur: dilectũ non quidem
facie ad faciem: ſed in enigmate contemplatur: pre magni-
tudine amoris deficit: rapta in ſilentio quieſcit.

¶ Quonam iſraheletici populi dux moyſes vocatus a deo
montem caliginoſum ſolus aſcendiſſe legit: plebẽ ꝓhibuiſ
ſe ab acceſſu montis ſub interminatione mortis memo-
ratur: in caligine dñs apparuit: legem populo ꝑ ipm moyſẽ
dedit. Sic enĩ in exodo ſcribitur. Totus autem mons ſynai
fumabat: eo quod deſcẽdiſſet dominus ſuper eum in igne
et aſcenderet fumꝰ ex eo quaſi de fornace. Eratq; oĩs mõs
terribilis: et ſonitus buccine paulatim creſcebat in maius
et ꝓlixius tẽdebat. Cunctus aũt populus videbat lampa
des montẽ fumantemq;: ⁊ perterriti ac pauore cõcuſſi ſtete
rũt ꝓcul dicentes moyſi. Loquere tu nobis et audiemus:
non loquatur nobis dñs: ne forte moriamur.

¶ Oĩa hec ſunt plena myſteriis: que ſi diligenti conſidera
tione diſcuſſa fuerint: hanc ſupremã regionẽ ſpiritus ma-
gnifice cõmendabunt. Mons eñ ſynai altitudinem huius
regionis ſignificat: caligo fumans contemplationis obie-
ctum repreſentat: moyſes affectum in amore ardentẽ expri
mit: populus turbam cogitationũ et phantaſmatũ oſtẽdit.
Mõtẽ vero aſcẽdere et intrare caliginẽ ſolus moyſes dux
ppli permittit: qm̃ affectus diuino inflãmatus amore ſolꝰ
in verticẽ ſũme ꝯtẽplationis eleuat. Populus aũt ſub in-
terminatione mortis ad mortẽ ꝓhibet accedere: qꝛ nullus ĩ
tellectꝰ/nulla cogitatio/nulla imaginatio: vł ratiocinatio
diuine maieſtatis ſecretum poterit vllatenus penetrare.
Stat plebs ꝓcul a mõte pauore ꝑterrita: qꝛ dũ mẽs p affe-
ctũ amoris in abyſſum ꝯtẽplationis ſola ingredit: oĩs tur-
ba cogitationũ penitus deficiens ꝯturbat. Nõ audet itel
lectus affectu aſcendente ꝓpius accedere: ſed procul ſubſi
ſtens in ſe pauore cõcuſſus cogit remanere. Unde cedens
maieſtati ſtupẽs cũ ꝓpheta dicit ad dñm. Uere deus abſcõ
ditus es tu. Exiſtens autem in cacumine montis: moyſes
caligine inuoluitur: deũ lumine intellectꝰ nõ cõcipit: ſed in

contemplationem eius ſolū per amorem ⁊ deſideriū trāſit Moyſes et non dominus ad populum pauentem loquitur: qm̄ affectus domicilium amoris purgatus ingreditur: per quem potentie ſpiritus illuſtrantur.

¶ Quibus modis vel gradibus ad hunc ſupremū huius regionis verticem ſit aſcendendum. Articulus. viii.

Quamq̄ in pleriſq̄ precedentibus huius opuſculi locis modū aſcendendi ad hanc ſupremam regionē ſpiritus cōpendioſe tradiderim: nō erit tñ vt opinor inutile bene dicta ſepius repetere: vt ea poſſimus artius retinere. Parū namq̄ vt mihi videtur ꝓdeſt pulchritudinem contēplationis deſcribere: niſi etiā modum perueniendi ad eam nouerimus cupiētibus demōſtrare. Igitur volens ad amenitatem huius ſupreme regionis per deſiderium amoris aſcendere ſtudeat: ſe in laboribus medie diligenter exercere: qm̄ niſi in illa per ſtudiū ſancte compunctionis a paſſionibus ſenſualib⁹ purgatus fuerit: ad iſtam nō ſine periculo accedit. Pro hui⁹ exercicii conſumatiōe paſſionem dn̄i noſtri ieſu chriſti ſepius ad memoriā reuocet: ex complacentia diuini amoris ploret diſcatq̄ textum ipſius paſſionis cum attentione frequenter meditando trāſcurrere: et ad cōpaſſionem ſaluatoris ſeipſum ꝓuocare. Et qm̄ corpus qd̄ corrumpitur aggrauat aīam: vt ſe mens in iſta meditatione dn̄ice paſſionis valēter poſſit erigere: ſtudeat ſi opus fuerit cogitationibus ſuis imagines veraciter ſenſibiles preſentare. Secedens igitur a turbis in ſilentio paſſionis ordinem incipiat memorando reuoluere: ſe videat mētis oculis cum dn̄o patiente ſingulis intereſſe: loquentē ieſum in ymaginatione audiat: cum eunte ꝑ oīa paſſiōis loca vadat. Deinde ſingulis articulis affectiones ſuas ex cōpaſſionis deſiderio conferat: conſtitutū ante ſe ieſum patientem fidelibus oculis intendat: flentē pre anguſtia cordis aſſueſcat in ſpiritu quaſi preſens corporaliter alloqui: vulneratumq̄ in colūna et in cruce per amoris deſiderium amplexari. Cito eñ mens in amorē dn̄i ieſu accendi poterit: ſi compati per meditationis lachrymas illi veraciter aſſueſcit. Sed de paſſionis dn̄ice efficaciſſimo exer

citio latius me alibi ſcripſiſſe memini: idcirco hic breuiter
tranſiui. Sufficit enĩ neſcientibus meditandi eam dediſſe
principia: cum ſcientes habeant altiora.

¶ Affectu igitur ab omni paſſione ⁊ cõcupiſcentia impedi
ente purgata mens intellectu iuuãte cogitare bonitatẽ et
pulchritudinem ſummi boni aliquantulum incipit: deinde
comprehendere bonum incõmutabile concupiſcit: ſed cum
ſe ad cognitionem illius ſubleuante intellectu per admira
tionem erigit: cõtinuo operatio intellectus euaneſcit: nec
poteſt ratio affectum vlterius ſubſequi: quem videt nõ ali
ter ꝙ̃ ſolum et ponitur nudum poſſe ab omnibus eleuari.
Quãdiu vero mens legitime purificata non fuerit: ad ve-
ram caliginem huius montis affectus non pertingit.

¶ Contemplatio autẽ aliquando dilatatione mentis pera
gitur: quia cum animus per ſuam induſtriam vehementius
in meditatione ſancta extenditur: in contemplationẽ medi
tatio cõmutatur. Et iſte modus contemplationis tribus gra
dibus conſueuit exurgere: arte qua quid nobis agendum
ſit diſcimus: exercitatione qua ſcita peragimus: attentiõe
qua officium explemus.

¶ Aliquando contemplatio ſubleuatione mentis in deum
aſſumitur: qm̃ cum mens ſuper humanã induſtriam diuini
tus irradiata fuerit: quaſi per aſſueta ſupra ſe rapta. in ſpe
culatione diuinorum trãſit. Iſte quoqꝫ modus tribus gra-
dibus in altum contemplationis erigitur: quoniã aliquan
do intelligentia hominis diuinitus inſpirata aliquid acci-
pit: quod modum ꝓprie ſcientie penitus excedit. Secund⁹
gradus mentem ſupra induſtriam erigit: quãdo aliquid di
uinitus illuſtrata percipit ad quod nulla humana ĩduſtria
pertingit. Tertio gradus mens in altum erigitur: quando
ſupra humane nature et induſtrie metas in contemplatio-
ne diuinitus illuminatur.

¶ Interdum etiam contemplatio alienatione mentis in di
uine caliginis montem ſe dirigit: quãdo preſentiũ memo-
ria ſopita: in ignotum humane ſcientie ſtatum animus di
uine operationis illuminatione tranſit. Et iſte modus ad
hanc ſupremam regionem ſpirit⁹ maxime pertinet: in qua

mens veri amatoris dei tanto feruore amoris accenſa cernitur: vt alienata a ſe ſepius comprobetur. Aliquando enī pre magnitudine deuotionis extra ſe rapitur: aliquando ꝑ nimiam admirationem ſupra ſe eleuatur: interdum ꝓpter immenſum exultationem ſeipſam deſerit: et per amoris radium in ſupremam contemplationis eleuationem tranſit. Sed huius altiſſime et ſupreme regionis amenitatem. homo mortalis non intelligit: qui ad illam per experientiam amoris purificatus non aſcendit.

Explicit tertia regio clauſtralium.

Prefatio in ſecundā partem principalem exercicii ſpiritualis clauſtraliū feliciter incipit.

Quoniam opuſculum de triplici regione clauſtralium nobis per capitulum annale nuper iniūctū auxiliante dño noſtro ieſu xpo compleuimus: reſtat nunc vt ſecundam partem operis principalē ꝓ viribus aſumentes quotidiani exercicii ſpiritualis modum et formā deſcribamus. Sunt nāq; et inter clauſtrales multi infirmi ⁊ imbecilles: e quibus nōnulli forſitan ad cōtemplationem diuini amoris libenter aſcēderēt ſi modum conuenientem incipientibus haberent. Oibus enim in ſancta religione conſtitutis ſummopere cauendū eſt ne ocio mens torpeat: quoniam quiſquis a cōtinuo labore ſpiritualis exercicii defecerit: paulatim in ꝓfundum torporis cadit. Nam ſicut ignis iſte noſter viſibilis ſine fomēto ſibi congruente non poteſt in ſua operatione ſubſiſtere ſic interne compunctionis amor non poteſt ſine continuo deuotionis exercitio in mente hoīs permanere. Mox eni vt labor ſtudii ſpiritualis per negligentiā intermiſſus fuerit: omnis cōpunctio deuotionis paulatim euaneſcit. Nemo ſiquidem in ſancto propoſito ſtabilis et firmus poteſt perſiſtere: qui feruorē mētis nō quotidie per aliquod exercitiū ſtudet innouare. Quācito nāq; fomētū diuini amoris ſubtrahitur: in torporem deuotio ꝯmutatur. Dicit em̄ ſcriptura. In deſideriis eſt oīs ocioſus. Ne ergo mens paulatim a ſancto feruore ſpiritus per ignauiaʒ defluat: oportet vt ſe quotidie per aliquod exercitiū ſpirituale renouare diſcat: quatenus dum fomētum amor ſingulis diebus impēditur: deſiderium ꝓficiendi amplius incendatur. Sic olim ꝓfeciſſe ſanctiſſimos patres in ordine legimꝰ: ſic eos in deuotione permanſiſſe ſcimus: qm̄ humane mentis in ſtabilitatem optime nouerant: et ideo excitare ſe ad nouū feruorem ſpiritus quotidie ſolebant. Alius per lectionis ſacre ſtudium mentē ſuam ad cōpunctionem deuotiōis impulit: alius per meditationē dominice paſſionis ſemetipſum excitauit. alius ꝑ cōtinuatione ſancti ꝓpoſiti ſingulis diebꝰ

vicine mortis imaginem ante oculos internos poſuit: aliꝰ per certum modū i orationibus ſemetipſum dn̄o cū lachrymis quotidie immolauit. Nullus iter eos ſine quotidiano ſpirituali exercitio mētis fuiſſe creditur: nullus ocio deditus inuenitur. quia regnū dei laborantibus in vinea dn̄i ꝑmittitur: ocioſis vero denegatur. Hoc deuoti patres annalis capituli conſiderātes: preſens exercitiū vnanimiter decreuerunt aſſumere: et practicandum ſuis ſubditis meliora non habentibus exhibere. Et licet tanta monachorū multitudo prefato capitulo ſubiecta ad vnius exercitii formulā reſtringi nec poſſit nec debeat: omnibus tamē in cōmune ꝓponitur: vt iſto qui non habuerit melius exercitiū vtatur. Maxime autem congruit vt nouiter cōuerſi ad ordinem ſubiecto ſe modo exerceant: donec fundati in humilitate per compūctionē ad meliora creſcant. Qui vero ſe iā ex multo tempore in altioribus deuotione aſſueta cōmorari exiſtimat: hec ſaltem paruulis ſine inuidia permittant. Nec enim dubito cōplures melioribꝰ ſpiritualis exercitii modis deditos in ordine viuere: qui nouerit ex lōga cōſuetudine in ſuprema regione ſpiritus per amoris diuini radium permanere. His puerilia noſtra nequaq̃ ingerimus quos gradibus preſentis exercitii ſublimiores non ignoramus. Nos enim ꝓficere incipientibus imperfecti ſcribimus: perfectos non docere: ſed audire potius docētes humiliter parati ſumus.

¶ Incipit ſecunda pars principalis opuſculi triplicis regionis clauſtraliū que continet modū et formā quotidiam exercitii monachorū per .xii. conſiderationes diuiſa ⁊ quelibet cōſideratio in diuerſa capita.

VEro regi dn̄o noſtro ieſu chriſto ſcd̄m monaſticā regulā militaturus: in primis fortiſſima ſancte obedientie arma humiliter et perſeueranter ſtudeat aſſumere: deinde ſe aſſueſcat in ſanctis operibus iugiter exercere: orationibus ſine intermiſſione cum deuotione inſiſtere: et deū ſuper oīa amare. Quicquid agit ſolꝰ dei honorem preferat: quicquid inchoat ſemp orationem ad dn̄m premittat. Cui uero cū dn̄o deo loquitur: qui ſemper deuotis orationibꝰ

occupatur. Ut aũt bon⁹ cenobita iugiter orandi modũ cũ eleuatione mentis in promptu habeat: preſens opuſculuʒ cum attentione crebrius legere non obmittat. Ordinauimus enim in eo ad ſingulas horas et officia breues quaſdam oraciunculas: per quas mens ad amorem celeſtium ſepius erigitur: et feruor ſancti propoſiti crebrius renouatur.

¶ Ad matutinas. Prima conſideratio.

EXcitatus igitur ad matutinas deuotus cenobita mox omnẽ a ſe ſomnolentie torporẽ excutiat: ſe vocatũ ad militandum ſuo domino cui profeſſus eſt credat. Studeat ergo regi ſuo cũ hilaritate occurrere: ſeq; ad ipſius immortale ſeruiciuʒ cũ feruore ſpiritus humiliter preparare. Cõ feſtim itaq; ſecũ honeſtate maxima erigat: et ſedẽs in ſtratu ſuo. ſeq; crucis ſignaculo muniens dicat. ¶ Oratio

IN noĩe patris. et filii. et ſpirit⁹ ſãcti. Amẽ. Sit nomen dñi benedictũ: ex hoc nunc et vſq; in ſeculum.

¶ Deinde deſcendens de ſtratu ſuo: flexis genibus dicat.

GRatias ago tibi omnipotẽs deus qui me indignũ peccatorem hac nocte cuſtodire dignat⁹ es. Rogo te ꝑ miſericordiam tuaʒ. vt me per hunc diem et omni tempore in laude tua dirigas: mundum me a peccato cuſtodias: et in tuo ſanctiſſimo amore dulciter accendas. ¶ Uel dicat.

O adorãda trinitas: o venerãda vnitas: per te ſumus creati vera eternitas: per te ſumus redẽpti ſumma tu charitas Populũ tu cũctũ ꝓtege. ſalua. libera. eripe et munda. Te adoramus oĩpotens. tibi canim⁹. tibi laus. et gloria ꝑ infinita ſecula ſeculorum. Amen.

Conuerſus deinde ad beatiſſimã dei genitricẽ mariã dicat

AUe maria gratia plena dñs tecũ bñdicta tu in mulieribus et bñdictus fructus ventris tui ieſus xp̃s amẽ. Monſtra te eſſe matrẽ ſamat ꝑ te p̃cẽ q̃ ꝓ nobis natus tulit eſſe tuus. Maria mater grẽ mater miſericordie tu nos ab hoſte ꝓtege in hora mortis ſuſcipe. Gloria tibi domĩe q̃ natus es de virgine. cũ patre et ſancto ſpiritu in ſẽpiterna ſecula. Amen.

Ad primum ſignum.

PRimo autē inſonāte ſigno mox cenobita interioris cubiculi ſecretū adeat: conſciētiā ſuā mundādo diligēter diſcutiat: et ſe in tribꝰ ſequētibꝰ ad orōnē ꝑparādo ꝯponat. Primo quidem ſtudeat mentem ſuā ab exterioribus rebus vanis ⁊ perituris ac ſpiritui ꝯtrariis ad interiora reducere et nihil de ſecularibꝰ vel tpalibus negociis penitus cogitare. Queadmodū abrahā aues a ſacrificio ſtās fortiter abegiſſe legitur: ita nobis faciendū contra mundanas cogitatiōes circūuolātes nos īportune ſub diuinis neceſſariū videtꝰ. Ad hāc obliuionē tranſeūtiū mentē ſuā cenobita facilius poteſt īducere: ſi radicē ſextā in ſcda regione ſupiꝰ poſitā de vanitate pñtiū ſepiꝰ ad memoriā voluerit reuocare Secundo mentis oculos in cognitionē ſuiipſius cū hūilitate dirigat: ſciens ſe ſua virtute nō poſſe in ſācto feruore ſpiritus pſiſtere: niſi diuina eū miſeratio dignetur adiuuare. Deniq; ad laudādū creatorē ſuum. ſe monachus hūilis dignum non eſſe intelligat: et inde auxilium a domio et laudis digne meritum petat. Si vero de ſuiipſius cognitione amplius ſcire deſiderat. quartam radicem deuotus monachus legat.

¶ Tercio volenti domino deo in orationibus deuote aſſiſtere: neceſſarium eſt mentem cum feruore ſpiritus ad celeſtia eleuare. Dicit enim in ſancto euangelio dominus. Spiritus eſt deus: et eos qui adorant eum in ſpiritu et veritate oportet adorare. Dicit etiam deuotiſſims dei orator bernardus. Docendus eſt chriſti tyrunculus in oratione ſua cor ſurſum eleuare: ſpiritualiter orare: a corporalium imaginibus recedere: et nihil corporale cogitare. Sed quia nō datꝰ omībus poſſe mentem ad deum inuiſibilē ſup ītelectū erigere: oportet etiā īfirmis de eleuatiōis faciliori modo ꝓuidere. Unde ⁊ dicit. Infirmo autē meditāti vel orāti. imago dominice natiuitatis. hūanitatis ⁊ paſſiōis vel reſurrectionis tucius ꝓponitꝰ: in qua mens ad ꝯpunctionis lachrymas ꝓuocetꝰ: quatenus infirmꝰ animus q̄ nō nouit niſi corporalia: habeat q̄bus iuxta modum ſue capacitatis afficiatꝰ ad diuina. Eniuero dū p fidē in forma meditatoriis deū ab hoie nō diuidit: ad deū aliqñ in homie pertingit. Salnator

enī noſter mediator dei et hoīm ieſus chriſtus: deus et hō
eſt diſcat ergo cenobita deuotus primā radicem diuine co
gnitionis ſepe reuoluere: quatenus ſe valeat per amorem
altius eleuare. Quādo enī deus perfectius cognoſcit: tan
to ardentius amatur: et quāto plus dicitur: tanto melius
laudatur. Laus nāq; amori eſt ꝓxima.
¶ Ut autem cor tuum ſemper libere poſſis in oratione ad
dñ3 deū erigere: diſce nihil ī hoc mūdo ſingulariter amare
qm̄ qui ad nullā rē penitus afficitur: rarius euagatur. Ni
hil enim ſic exonerat cor liberūq; reddit. nihil tam liberali
ter ſine anguſtia coram dño conuerſari facit nihilq; tam ci
to et leuiter poſt varios tumultus externos hoīem ad inte
riora recolligit: ꝙ in omnibus rebus ꝛ caſibus nullo priua
to affectu ad aliquid affici: ſed deo et ſuperioribus ſuis re-
ſignatum ī omnibus humiliter conuerſari. Ad hec quicqd
ꝓ gloria dei et cōſeruatiōe regularis diſcipline iniunctū
taliter diſpoſito fuerit: hoc totum cenobita cū humili obe
dientia: ſiue cōmodoſum ſit ſiue moleſtum ſynceriter aſſu-
mit. Et hec animi ſoliditas tam ꝓſpera ꝙ aduerſa cōtem-
nens mentem mirabiliter eleuat: et in fruitionē quandam
amoris caſtiſſimi trāſformat.

¶ Ad ſecundum ſignū.

SEcundo autem inſonante ſigno cenobita iam ad inte
riora ſufficienter recollectus: cellam cum maturitate
exeat ſemper dñm in corde benedicat: cum prudentibus
virginib9 ſponſo feſtinet occurrere: ſignū ſe magni regis
exiſtimet audire. ¶ Exiens cellam dicat.

PRotege dñe plebē tuā per ſignū ſancte crucis ab omni
bus inſidiis inimicorū omniū: vt tibi gratā exhibeam9
ſeruitutē: ꝛ acceptabile tibi fiat ſacrificiū noſtrum. Dirige
nos dñe in viā pacis. ad gloriā nominis tui ſempiternam.

¶ Ingrediens eccleſiam dicat.

BEati qui habitāt in domo tua dñe: in ſecula ſeculorum
laudabūt te. Munda me dñe ab omni īquinamēto mē
tis ꝛ corporis: vt te laudare et benedicere in domo tua me-
(rear ineternum. ¶ Tranſiens corā crucifixo dicat.
ROgo te amantiſſime dñe ieſu per omnē amaritudinē

ſanctiſſime paſſionis tue quā pro me ſuſtinuiſti: et maxime quādo nobiliſſima anima tua egreſſa eſt de corpore tuo: miſerere anime mee in egreſſu ſuo. Amen.

¶ Ad aquam benedictam.

AUfer a me dn̄e cūctas iniquitates meas: vt ad ſancta ſanctorum pura mente merear introire. Aſperges me dn̄e yſopo ꝛc. ¶ Corā imagine beate marie virginis

O florens roſa mater dn̄i ſpecioſa. O virgo mitis. O fecundiſſima vitis: clarior aurora pro nobis iugiter ora.

¶ Coram altari tranſiens dicat.

GLoria tibi dn̄e qui natus es de virgine: cū patre ꝛ ſancto ſpiritu in ſempiterna ſecula. ¶ Uel.

TE patrem ingenitum. te filium vnigenituꝫ. te ſpiritū ſanctum. ſanctā ꝛ indiuiduaꝫ trinitatē laudo benedico et adoro ſine fine. O ſumma vnitas rerū omniū principiū: miſerere mei propter temetipſum.

¶ Coram venerabili ſacramento.

AUe viuēs hoſtia. veritas et vita. In qua ſacrificia p(er)fecta ſunt finita. Per te patri gloria datur infinita. Per te ſtat eccleſia iugiter munita. Dona michi premia. in eterna vita. Amen. ¶ Uel. O ſalutaris hoſtia.

¶ Stans in loco ſuo in choro.

CUm vero ad locū ſtationis ſue conſuetum in choro peruenerit: ſi vacat cogitet quid ſanctus pater noſter benedictus de orationis ꝛ pſalmodie reuerentia in regula dixit. Deniq(ue) pſalmorū canendorum materiam conſiderans intētionē ſuā illis ſtudeat ſubiicere: ꝛ ad q̄d velit ſingula referre ſollicite preuidere. Si de aliquo ſancto matutinale officium canitur: in memoriam illius pſalmodia coram domino dicat. Quod ſi materia pſalmorū paſſioni dn̄i noſtri ieſu chriſti cogruerit: in eius memoriam referenda erit. Sed ſpiritus cōpunctionis ſi canenti affuerit: per amorem oı̄a docebit. Mens eni feruens in amore dei: intentionē ſuam optime nouit ad laudem conditoris dirigere: et eam ſecundum ꝓprietatem pſalmodie in ſingulis verſibus ſubito variare. Nam iuxta materiam eorum que cantantur cum voluerit ſe exercitat: et iam humanitatem chriſti amplectitur

nunc ſubito in diuinitatem eius cum alio verſu eleuatur. Poteſt nihilomin⁹ ſi placuerit cenobita noſter fidelis ſub eodem ſigno durãte feruorem ſanctorum angelorum deũ ſine intermiſſione laudantiũ ad mentem reducere: et ſe iuxta vires ſuas illis per deſideriũ conformare.

¶ Ante oẽs horas dicenda vel meditanda oratio.

Q Voniã virtus dñice incarnationis et paſſionis oĩm ſãctorꝫ merita inꝑparabiliter exſuperat: idcirco amator dei ante ſingulas horas ad deũ patrem hanc orationem cũ mentis attentione corde vel ore dicat. Oratio.

O Mñps ſempiterne deus qui nos cũ nõ eſſemus de nichilo creaſti: cum periſſemus miſericorditer redemiſti: rogo te per incõmutabilem maieſtatẽ tuam: ſuſcipe has laudes et orationes quas tibi nũc et oĩ tempore dicturus ſum in illa vnione charitatis et dilectionis qua vnigenitũ filiũ tuũ miſiſti in vterũ beatiſſime virginis marie: et in qua eũ patientẽ et morientẽ ꝓ nobis in cruce ſuſcepiſti. Amen.

¶ Nota de prefata oratione.

N On putes hunc orandi modum eſſe friuolum: nec hũana curioſitate adinuentum: qm̃ ſi deũ amicos ſuos ꝑ reuelationẽ multa docere cõſueuiſſe credideris: nihil huic forme ſanctiſſime contradicis. Quinpotius lege miranda opa dñi que amatoribus ſuis exhibuit: et inuenies quid de hoc modo et orandi forma mechtildi et aliis reuelauit. Tibi autem penitus perſuaſũ noueris oĩpotenti deo orationẽ eſſe gratiſſimã: quã deuota mẽs in vnione paſſionis dñice deo patri duxerit offerendã. Et hec oblatio nõ ſolum in horis canonicis verũ et aliis orationibus miſſis et quibuſlibet bonis exercitiis vel operib⁹ ꝑmitti mẽte vel ore poteſt. Si vero per obliuionem premiſſa non fuerit: poterit inter orandum interſeri: vel etiã poſt cõſummationẽ addi.

¶ Qualiter ſe monachus in horis habere debeat.

I N pͥncipio diuine laudis cenobita deuotus magnã diligentiã adhibeat: ne mens imagines vel cogitatiões de rebus tranſitoriis admittat: qm̃ niſi mox in pͥncipio vane cogitationes repulſe fuerint: ꝑ totũ officiũ intentionẽ cordis perturbabũt. Idcirco fidelis orator ſe totũ in ſe re

colligat:et nichil diuino famulatui iuxta regulã pꝛeponat
¶Inter pſallendum materiã ipſam pſalmoꝝ ad cõgruẽtẽ
intẽtionis ſue aciẽ referat:ſenſũ oꝛõnis pꝛudẽter reſpiciat
verba diſtincte et oꝛdinate ꝓferat:mente ſurſum tẽdat.
¶Poſt ſingulos vero pſalmos vel lectiones ſemetipſum
diligenter conſiderando examinet:et ſi adhuc cõpũctio de
uotionis in mente ferueat exploꝛet.Si adhuc feruoꝛem ad
eſſe inuenerit:ſanctis eũ deſideriis amplius ſtudeat accen
dere:et ſemetipſum ad altioꝛa ꝓuocare. Sin vero tepuiſſe
affectum vel per cogitatiões diſtractũ ſenſerit: mox repꝛe
hendens ſemetipſum hec vel ſimilia dicat.Ve michi miſe
ro:qui deũ meũ tã negligenter laudo.Ecce dñs meus ama
riſſime ꝓ me tota nocte paſſus nullam requiẽ habuit:ꝛ ego
vna hoꝛa vigilare cum eo non potui?Adiuua me dñe deus
meus:vt tibi pꝛudenter pſallere poſſim.
¶Deniqꝫ ſub quolibet pſalmo ſemetipſum opoꝛtune ꝑ ali
qua ardentia verba ad cõpunctionem feruoꝛis excitet:qua
tenus per mentalẽ exhoꝛtationẽ affectum amplius inflam
met.Vtinam inquiens dñe deus ex toto coꝛde ſuper omĩa
te poſſim diligere:ꝛ tibi ſoli iugiter adherere.O bone deꝰ
incẽde coꝛ meũ in tuo ſanctiſſimo amoꝛe. Amoꝛ meus cru
cifixus eſt:et ego quid facio ſuꝑ terrã? O ieſu dulcis amoꝛ
meus:poſſide coꝛ meũ ; quia theſaurus coꝛdis mei es ; rex
meus et deus meus.

¶Poſt matutinas.

COmpleto matutinali officio:cõfeſſionibuſqꝫ factis vel
auditis:confeſtim hoꝛam de ſancta cruce legere nõ ne
gligat:qua completa hanc oꝛatiũculam ſubdat. Oꝛatio.
OBſecro dulciſſime dñe ieſu:per doloꝛem vulnerũ tuoꝝ
et per ſanctiſſimi ſanguinis tui effuſionẽ:ac innocẽtiſſi
me moꝛtis tue virtutem:miſerere mei nunc et in hoꝛa moꝛ
tis mee.Amen.

¶Deinde dicat.

SAncte et indiuidue trinitati:ieſu chꝛiſti dñi noſtri cru
cifixe humanitati:beatiſſime marie ſemper virgini: ꝛ
ſancte anne:eius venerabili genitrici: cum oĩbus ſanctis:
ſit ſempiterna laus et gloꝛia:per infinita ſecula.Amen.

nunc ſubito in diuinitatem eius cum alio verſu eleuatur. Poteſt nihilominꝰ ſi placuerit cenobita noſter fidelis ſub eodem ſigno durāte feruorem ſanctorum angelorum deū ſine intermiſſione laudantiū ad mentem reducere: et ſe iuxta vires ſuas illis per deſideriū conformare.

¶ Ante oēs horas dicenda vel meditanda oratio.

QUonia virtus dñice incarnationis ⁊ paſſionis oīm ſāctorꝫ merita inparabiliter exſuperat: idcirco amator dei ante ſingulas horas ad deū patrem hanc orationem cū mentis attentione corde vel ore dicat. Oratio.

OMnipotēs ſempiterne deus qui nos cū nō eſſemus de nichilo creaſti: cum periſſemus miſericorditer redemiſti: rogo te per incōmutabilem maieſtatē tuam: ſuſcipe has laudes et orationes quas tibi nūc et oī tempore dicturus ſum in illa vnione charitatis et dilectionis qua vnigenitū filiū tuū miſiſti in vterū beatiſſime virginis marie: et in qua eū patientē et morientē ꝑ nobis in cruce ſuſcepiſti. Amen.

¶ Nota de prefata oratione.

NOn putes hunc orandi modum eſſe friuolum: nec hūana curioſitate adinuentum: qm̄ ſi deū amicos ſuos ꝑ reuelationē multa docere cōſueuiſſe crediderís: nihil huic forme ſanctiſſime contradicis. Quinpotius lege miranda opa dñi que amatoribus ſuis exhibuit: ⁊ inuenies quid de hoc modo et orandi forma mechtildi ⁊ aliis reuelauit. Michi autem penitus perſuaſū noueris oīpotenti deo orationē eſſe gratiſſimā: quā deuota mēs in vnione paſſionis dñice deo patri duxerit offerendā. Et hec oblatio nō ſolum in horis canonicis verū et aliis orationibus miſſis ⁊ quibuſlibet bonis exercitiis vel operibꝰ ꝑmitti mēte vel ore poteſt. Si vero per obliuionem premiſſa non fuerit: poterit inter orandum interſeri: vel etiā poſt cōſummationē addi.

¶ Qualiter ſe monachus in horis habere debeat.

IN ꝑncipio diuine laudis cenobita deuotus magnā diligentiā adhibeat: ne mens imagines vel cogitatiōes de rebus tranſitoriis admittat: qm̄ niſi mox in ꝑncipio vane cogitationes repulſe fuerint: ꝑ totū officiū intentionē cordis perturbabūt. Idcirco fidelis orator ſe totū in ſe re

colligat:et nichil diuino famulatui iuxta regulā p̄ponat
¶ Inter pſallendum materiā ipſam pſalmorū ad cōgruētē intētionis ſue aciē referat:ſenſū orōnis prudēter reſpiciat verba diſtincte et ordinate ꝓferat:mente ſurſum tēdat.
¶ Poſt ſingulos vero pſalmos vel lectiones ſemetipſum diligenter conſiderando examinet:et ſi adhuc cōpūctio deuotionis in mente ferueat exploret. Si adhuc feruorem adeſſe inuenerit:ſanctis eū deſideriis amplius ſtudeat accendere:et ſemetipſum ad altiora ꝓuocare. Sin vero tepuiſſe affectum vel per cogitatiōes diſtractū ſenſerit: mox reprehendens ſemetipſum hec vel ſimilia dicat. Ue michi miſero:qui deū meū tā negligenter laudo. Ecce dn̄s meus amariſſime ꝓ me tota nocte paſſus nullam requiē habuit:⁊ ego vna hora vigilare cum eo non potui? Adiuua me dn̄e deus meus:vt tibi prudenter pſallere poſſim.
¶ Denique ſub quolibet pſalmo ſemetipſum oportune ꝑ aliqua ardentia verba ad cōpunctionem feruoris excitet:quatenus per mentalē exhortationē affectum amplius inflammet. Utinam inquiens dn̄e deus ex toto corde ſuper om̄ia te poſſim diligere:⁊ tibi ſoli iugiter adherere. O bone de⁹ incēde cor meū in tuo ſanctiſſimo amore. Amor meus crucifixus eſt:et ego quid facio ſuꝑ terrā? O ieſu dulcis amor meus:poſſide cor meū: quia theſaurus cordis mei es: rex meus et deus meus.

¶ Poſt matutinas.

Completo matutinali officio:cōfeſſionibuſque factis vel auditis:confeſtim horam de ſancta cruce legere nō negligat:qua completa hanc oratiūculam ſubdat. Oratio.
Obſecro dulciſſime dn̄e ieſu:per dolorem vulnerū tuoꝝ et per ſanctiſſimi ſanguinis tui effuſionē:ac innocētiſſime mortis tue virtutem:miſerere mei nunc et in hora mortis mee. Amen.

¶ Deinde dicat.

Sancte et indiuidue trinitati:ieſu chriſti dn̄i noſtri crucifixe humanitati:beatiſſime marie ſemper virgini:⁊ ſancte anne:eius venerabili genitrici: cum oībus ſanctis: ſit ſempiterna laus et gloria:per infinita ſecula. Amen.

¶Poſt confeſſionem.

QUoniam finitis matutinis conſuetudo noſtra eſt: vt ſe per confeſſionē in die celebraturi diſponant: idcirco deuotus cenobita confeſſione ſua quocū temporē per acta mox penitentiam ſibi iniunctam deuote perficiat: nec ad altare niſi confeſſione ſacramētali ſemper premiſſa quā tum fieri poteſt accedat

¶In exundo eccleſiam.

IN exeundo eccleſiam poſt ſingulas horas officio diuino completo: vel etiam quocū tempore: ordinē et modum orādi in introitu eccleſie ſuperius deſcriptum poteſt repetere: et eundem ritum in ſingulis locis ſuis obſeruare Si autem modum hunc variare ꝓ maiori deuotiōe voluerit: ſequentes oratiūculas vel ſimiles orabit.

¶Ante ſummū altare inclinans dicat.

BEnedicta ſit ſancta trinitas: atq in diuiſa vnitas cōfitebimur ei quia fecit nobiſcum miām ſuam. O ſumma maieſtas rerum oīm principium miſerere mei. Amen.

¶Reuerſus ad cellam.

DEinde poſt matutinas et ſingulas dei horas reuerſus ad cellam deuotus chriſti amator: ante ſtratum ſuum ad genua ꝓcidat: omipotenti deo humiliter gratias agat q̄ꝫ inſufficientē miniſtrū ad ſuum eſt ſeruitiū dignatus ad mittere: et ibidem filiis ſuis annumerare. Dicat ergo hāc vel ſimilem orationem. ¶Oratio.

GRatias ago tibi omnipotens ſempiterne deus quod me indignum peccatorem ad tuū ſeruitiū nullis meis meritis ſed ſola dignatione miſericordie tue vocare dignatus es. Rogo te per dolorem vulnerū dñi noſtri ieſu chriſti vnigeniti tui et per ſanctiſſimi ſanguinis eius effuſionem ac innocentiſſime mortis virtutem: ſuſcipe hoc ſacrificium ſeruitutis mee: pro gloria maieſtatis tue: ꝓ peccatis meis ꝓ eccleſia tua ſancta: et ꝓ animabus omnium fidelium defunctorū in penis purgatorii conſtitutis in illa vnione charitatis qua eundem dñm noſtrum ieſum chriſtū ꝓ nobis in cruce ſuſcepiſti morientem: et cōcede michi per meritū eiuſdem paſſionis te in veritate diligere: et in tuo ſeruitio fide

lem iugiter permanere. Amen.

¶ Recolletio matutina.

Deinde conſcientie tue examen parũper ingredere: ⁊ ſi in te conditiones boni clauſtralis in ſeptimo articulo ſecũde regiõis deſcriptos adhuc habeas vide. Si aliqd de eſſe cognoueris quãtotius reformare nõ negligas: ne paulatim per deſidiã euaneſcas. Scriptũ eſt enĩ. Qui minima negligit: paulatim decidit. Et ſanctus amator dei auguſtinus dicit. Nullum peccatum adeo paruũ eſt quod non creſcat neglectũ. Examinata igitur conſcientia: et in ſãcto feruore reformata dicat ad dominum.

¶ Oratio pro perſeuerantia.

Concede q̃s omnipotẽs de⁹ ꝑ meritũ paſſiõis dñi nr̃i ieſu xp̃i. et per interceſſionẽ beate marie ſẽꝑ virginis. ſãctarũq; omniũ celeſtiũ virtutũ. ⁊ beatorũ p̃riarcharũ ꝓphetarũ. apoſtolorũ. martyrũ ꝯfeſſorũ. virginũ. ⁊ oĩm electorũ tuorũ. nobis ĩ tua volũtate ꝑſeuerãtiã: vt tibi placitã iugiter valeam⁹ exhibere ſeruitẽ. Per eũdẽ xp̃z dñz nr̃m. Amẽ

I Ntrans lectũ ſigno ſe ſctẽ crucis. ¶ Aſcendens ſtratum muniat: et cũ attencõe ſp̃us dicat. In no. do no. ieſu chriſti me intẽdo reponere: quatenus diuinã ei⁹ maieſtatẽ ꝯfortatus poſſim amplius ꝑ diẽ collaudare. ¶ Sedẽs in lecto.

PAx dñi nr̃i ieſu xp̃i. ĩtegritas btẽ marie ſꝑ ỽginis. ſignũ ſancte crucis. virtus dñice paſſionis. et interceſſio oĩm ſanctorum: cuſtodiant me nũc et ſemper. In nomine patris et filii ⁊ ſpirituſſancti. Amen. ſe ſignando reponat.

¶ Exercicium cenobite ad primas. ¶ Conſideratio. ii.

CUm cenobita noſter deuot⁹ ad primas de more excitatus fuerit. ordinem et modum ſe recolligẽdi et orandi ſuperius poſitũ ante matutinas cuſtodiat: ⁊ muniens ſe ſigno viuifice crucis dicat. In nomine patris et filii et ſpirituſſancti. Amẽ. Deſcendens autem de ſtratu feruẽſq; in ſancto propoſito rurſus ad genua procidat: et comploſis manibus dicat.

¶ Oratio.

VEni ſancte ſpiritus reple tuorum corda fideliũ: ⁊ tui amoris in eis ignem accende: qui per diuerſitatẽ lin-

guarum cunctarum gentes in vnitatem fidei congregaſti. v. Emitte ſpiritum tuum et creabũtur. Et renouabis faciem terre.

¶ Oratio.

Deus cui cor omne patet: et omnis voluntas loquitur et quem nullum latet ſecretũ. purifica per infuſioneʒ ſancti ſpiritus cogitationes cordis noſtri: vt te perfete diligere: et digne laudare mereamur. Per chriſtum dñʒ nr̃m. ¶ Addat. O florens roſa: et ſi quid aliud voluerit pro deuotione adiiciat.

¶ Ad primum ſignum.

Ad primum deinde ſignũ cuiuſlibet hore diei: vel etiam ad tactum horologii. ſi altioribus non fuerit meditationibus occupatus dicat. Sit nomen domini benedictum: ex hoc nunc et vſq; in ſeculum. Adiiciatq; breuem aliquem oraciunculã ex mentis ardore formatam. hoc vel ſimili modo.

¶ Oraciuncula.

Suſcipe me dulciſſime domine ieſu in ſeruum ꝑpetuũ: vt te ſemꝑ habeam vnicum bonum. ¶ Alia

Obſecro te clementiſſime deus. da mihi in ſãcta religione tam innocenter viuere: vt ad te principium et fineʒ omnis boni valeam peruenire. ¶ Alia.

Utinam dirigantur vie mee ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas in omni tempore. ¶ Alia.

O amantiſſime domine ieſu rogo te per meritũ ſanctiſſime paſſionis tue doce me omnia contennere: vt te ſummum anime bonum iugiter merear inuenire.

¶ Deinde ſeruetur preparatorium generale ad orationis feruorem ſuperius ante matutinas poſitum: et purgetur conſcientia ſi quid contra puritatem eius fuerit commiſſũ Ueruntamen ſi mens in contemplatione diuini amoris ꝑ iuge deſiderium eleuata fuerit: paruulorum exerciciis minus indigebit.

¶ Ad ſecundum ſignum.

Secundo ſigno tam ad primas ꝙ ad reliquas diei horas inſonaute: ſeruetur modus ſuperius ad matutinas poſitus: quantũ orandũ permiſerit vnicuiq; tempus

Dum vero eccleſiā cenobita noſter intrat vel egreditur: reuerentiam exhibere deo coram altaribus ⁊ crucifixo nō negligat: ſed humiliter inclinans orationes congruentes ex more dicat. Nam corporis modeſta inclinatio: iterioris hominis fertur ad deum bene ordinati oſtenſio.

In loco capitulari poſt primas

INgrediens poſt primas locum capitularem cenobita deuotus. pro victoria ſanctorū martyrum deo gratias agere meminerit: quos in maximo feruore ſpiritus contēpto ſuorū corporum cruciatu per mortis teſtimonium militaſſe domino cognoſcit. Cum ergo ſanctorum fortia geſta legi audieris: ora dominū quatenus tibi meritis eorū tua peccata dignetur remittere: teq; ad portandū iugum monaſtice diſcipline pro conſortio ipſorum conſequēdo miſericorditer roborare. Et hoc deſideriū tibi aſſumendum ꝓponitur: dum lectis eorundē paſſionibus. diuinū auxiliū ter ab omnibus inuocatur. In principio quoq; dici hec agimus: quatenus ſanctorū exemplis ad patientiam roborati. per totum diem nulla aduerſa timeamus. Cum autē martyrem aliquem audis fortiter perſtetiſſe in agone certaminis: his vel ſimilibus ad eum porabis. Oratio.

Sancte miles regis eterni. rogo te per amorē domini noſtri ieſu chriſti. qui te fecit carnis tormenta ⁊ mundi huius inſidias vincere: ora pro me vt ad tui conſortium quam totius merear peruenire

Si nomen confeſſoris. aut virginis vel alterius conditionis ſancti recitatū fuerit: facile deuotus dei amator ſecundum affectus ſui ardorem orationē ad ſāctū quēlibet ex tēpore variabit. Orationes enim affectuales: pre omnibus ſunt efficaces.

Ad lectionem regule

CUm lector paſſum vnū ex more de regula recitat: deuotus cenobita in corde dicat. Adiuua me dulciſſime domine ieſu chriſte vt ſecundum hanc normam ſerui tui benedicti religioſe poſſim viuere: et in tuo ſanctiſſimo ſeruicio omni tempore fideliter permanere.

¶ Deinde cogitet quoniam ſicut regula bonis et deuotis ad ꝑfectū quotidie legitur: ſic tepidis malis ſeu negligēti-

bus vt ſint inexcuſabiles ad damnationis cumulum recita tur. Denic nouerit ſe ad fidelem conatu obligari omniũ que regula cõtinet: quẽadmodũ tenor pfeſſiõis habet. Sic enim in profeſſione dixit. Promitto obedientiam et cõuerſionem morum meorum ſecũdum regulam ſãcti benedicti.

Cum recitantur nomina defunctorum.

CUm vero poſt lectionem regule nomina defuuctoru recitata fuerint: pro his et aliis cõmiſſis et non cõmiſſis fidelibus omnibus nõ minus ex charitate ꝙ ex debito monachus ſic orabit. Oratio.

OBſecro te dulciſſime dñe ieſu per dolorem vulnerũ tuorũ et per ſanctiſſimi ſanguinis tui effuſionẽ. ac innocẽtiſſime mortis tue virtutẽ: miſerere his animabus. et oĩbus mihi in oratiõe cõmiſſis. ac oĩbus fidelibus defũctis ⁊ dona eis requiẽ ſempiternã. Magnũ ſiquidẽ opus miſericordie eſt p animabꝰ in carcere purgatorii cõſtitutis apud miſericordẽ iudicẽ intercedere: ⁊ eis p memoriã dominice paſſionis ex charitate ſubuenire. Credo enim firmiter ⁊ pia pſumptione cõfido: qm̃ oratio que pro defunctis ex ſola charitate funditur. in ſinum orãtis duplicata reuertit. Homo nã deuotꝰ q hic per feruorem diuini amoris orãdo ſingulariter pro oĩbus fidelibus defunctis eis in charitate cõpatitur: miriẽs ineſtimabili mercede honoratur. Dicit eñ in ſancto euangelio dñs. Beati miſericordes: quoniã ipſi miſericordiã cõſequentur. De capitulo culparum.

CUm nichil ſit in humanis actibus ex omni parte pfectũ gaudeat ſe deuotus cenobita. imperfectionis ſue, iueniſſe remediũ: qm̃ quicqd in cenobiis bene reformatis ex humana fragilitate delinquitur: quotidie emẽdat. Capitulũ eñ culparũ ſingulis diebus cõtinuatũ delicta publica diluit: confeſſio ſacramentalis quotidie iterata p cõtritionis gratiam occultas negligẽtias remittit. Quattuor in cenobio capitula cernimus: de quibus per ordinem dicemus.

Primum capitulum paſſiuum eſt dũ frater ſe proclamat vel proclamatur ab alio.

PRimum capitulum paſſiuũ dicit in quo ſe deuotꝰ cenobita noſter de negligentiis ſuis proclamat. vel ab alio

pꝛoclamatur. In hoc capitulo dei amatoꝛ qui ſemetipſum
ſibi abnegauit. negligētias ſuas humiliter ⁊ accuſat ⁊ accu
ſari ab aliis patit᷑: ne a dño poſt hāc vitā durius iudicetur.
Dicit eni ſanctus dei apl's. Si noſmetpſos iudicaremus.
nō vtiqꝫ iudicaremur. Et ꝓpheta naum dicit. Nō ꝯſurget
duplex tribulatio. Eniuero qui hic ꝓ peccatis ſuis pꝛo dei
amoꝛe volūtarie nūc affligit᷑: dignū eſt vt tāꝫ bñ purgat⁹
ꝑ cōditoꝛis miſericoꝛdiā a futura tribuatiōe liberet᷑. Uti-
nā ſcirēt oēs clauſtrales q̄tū eis volūtarie ſuſtinētibus ꝓ-
clamationes capitulares ad merituꝫ vite ſempiterne pꝛofi
cerent: omnes accuſationes ⁊ iniurias pꝛo amoꝛe dei. cum
ineſtimabili gaudio ſuſtinerent. Plus eñ meremur cū iiu-
rias et aduerſa pꝛo dei amoꝛe et fraterna charitate patien
ter ſufferrimus: q̄ ſi bonis operibus inſiſtamus.

¶ Stans igit᷑ in iudicio monach⁹ deuot⁹ ꝓclamatōes quaſ-
libet nō metuat: ſed accuſari ab aliis ī memoꝛiā dñice paſſi-
onis ꝯcupiſcat: ſciēs coꝛā ſe celſitudinis gloꝛiā eſſe ꝓpoſitā
et hūili patiētie i celo ꝯferendā. O frater cur nō ſuſtineres
ꝓclamatiōes fratrū q̄ ꝯſoꝛtiū expectas āgeloꝛū? Abſit a te
omnis indignatio: abſit murmuratio: pꝛocul cedat elatio.
Non eñ habes impaciētie cauſam. Aut enim iuſte pꝛocla-
maris: aut iniuſte. Si iuſte cur nō ſuſtineres? Melius ē hic
purgari in modicis: q̄ poſt hanc vitam i n multis. Et qui
peccat publice: coꝛam omnibus eſt arguendus. Si autem
iniuſte pꝛoclamaris. recoꝛdare te monachum: et inuenies
ad iniurias obligatum. Dum enim iuſte pꝛoclamaris ꝑ hu
milem patienciā purgandū te noueris: dum iniuſte. veruꝫ
te monachum oſtendis ⁊ amplius mereris. Cum ergo pꝛo
clamaris quartum ⁊ ſextum humilitatis gradum ad memo
riam reuoca: et ſi verus es monachus etiam pꝛo te accuſā-
tibus oꝛa. Uerus enim dei amatoꝛ amplius pꝛoclamanteꝫ
ſe diligit: et ei ſemper eodem die aut oꝛationem aliquā aut
ſpeciale obſequium impedit. Si bonus et ſapiens es non
poterit tibi diſplicere pꝛoclamatio: ſi vero malus ⁊ ſtultus
es: omni tempoꝛe dignus es pꝛoclamari. Dicit enim de ſa-
piente ſcriptura. Coꝛripe ſapientem: et diliget te. De ma-
lis vero et ſtultis dicit ꝓpheta. Odio habuerunt coꝛripiē-

tem in porta: et loquētem perfecte abominati ſunt.

¶ Secundum capitulum actiuum eſt: in quo alter ꝓclamat alterum.

SEcundum vero capitulū actiuū dicimus: in quo non iam noſmetipſos. ſed alium ꝓclamam⁹. Ad actū huius ꝓclamationis charitas ſumme eſt neceſſaria: cōpaſſio quoqꝫ nō min⁹ ꝙ diſcretio adhibēda. Cū ergo fratrē tuū ratiōe charitatis ꝓclamare volueris. timorē dei ſēp adhibeas: ꝛ memor cōſortii eterne vite in principio dicas. Dilectus frater nr̄ hoc vel illud ꝯmiſit: rogo quaten⁹ emēdare ſe propter dominū velit. Quicquid dicendū fuerit paucis verbis ꝯpaciendo proferat: factum ſimpliciter dicat: culpam ꝓclamati aggrauādo nō augeat: preſidēti vtrū bonū vel malū ſit quod fecit ſententiā tacitus cōmittat. Qui eñ iter mulieres ſolus culpā fratris ſententiādo aggrauat: zeli amaritudinis ꝛ diſplicētie ſuſpicionem vt plurimum reportat. Ergo qui alium ꝓclamare nititur: caueat ne contra fratrē ſuum amaritudinis zelo moueatur: quoniam ſi charitas proclamantis non interueniat: proclamatū rancor nō emēdat. Nunqꝫ in delinquente auiſatio proclamantis fructificat: quam amor dei ꝛ fraterna charitas non cōmendant. Enimuero deus omnipotens cum ſit ſumme bonus ꝓclamationi tue in corde fratris nō dabit compunctionis propoſitū: cum te inuenerit non ex charitate ſed ex diſplicentia ad proclamādum eſſe cōmotum. Nam vbi charitatis ſue radicē inuenerit bonum fructum non negabit. Si ergo contra fratrem tuū te ſenſeris aliqua indignatione commotum. melius eſt ꝓclamationem ad tempus intermittere: ꝙ te alieno vulnere tā crudeliter ſauciare.

¶ Tercium capitulum eſt priuate humilationis.

TErcium capitulū priuate humiliationis dicitur: quotiens frater a ſeniore pro ſuis negligentiis increpat̄. Mandat enim ſanctiſſimus pater noſter benedictus in ſeptuageſimo ſecundo capitulo regule. ꝙ monachus quolibet loco vel tempore proclamatus mox vt ſenioris ſui animum etiam leniter commotum ſēſerit ſe debeat ad pedes

illius proſternere: et ibi vſq̄ ad iuſſionem eius humiliter ia
cere. Hic ſe excuſare vel culpam alteri imponere. nullate-
nus p̄mittit: ſed tacere et ſe humiliter recognoſcere mona-
chus iubet. Qui enim verus monachus ē: nec iuſte correpꝰ
murmurat: nec iniuſte p̄clamatꝰ ſe excuſat. In diuinis quo-
q̄ officiis ceteriſq̄ conuentualibus locis. mox vt cenobita
deuotus in aliquo p̄ negligentiam offenderit: ſe humiliās
iuxta cōſuetudinē inibi ſatis facit: eligitq̄ potiꝰ maiorē pe-
nitentiā in dubiis agere: q̄ cū minore p̄ſcientiā ledere. vel
ſcandalū aliis p̄curare. Qui vero ſe ad hāc humiliationē
omni tēpore et loco ſubeundā adhuc grauem et difficilē itel
git: non ſpiritu ambulat ſed adhuc carnaliter viuit: qui ni-
ſi hunc iebuſeū ſubiugādo tributariū ſibi effecerit: nunq̄
verus et deuotus cenobita erit.

¶ Quartum capitulum eſt tractatuum et conſiliorum.

Quartū capitulum deliberatiuū dicimus: quādo
fratres pro aliqua ardua cauſa ad conſiliū voca-
mus. Queadmodum hoc capitulū celebrari de-
beat: ſanctus benedictus de adhibēdis ad p̄ſiliū
fratribꝰ in regula manifeſtat. Humilis ergo et ve
rus cenobita cū ad cōſiliū vocatus fuerit: cū reuerentia et
verecūdia humiliter accedit: interrogatus quid ſētiat pau
ca loquitur: contēni ſuū conſilium et aliena probari minime
dedignatur. Quod enim ſentit humiliter dicit: ſed aliorū ſēp
conſilia ſuo preferens. et ſe et ſuā ſententiam diſcutiendam
preſidenti veraci ſubiectione cōmittit. Adeo enim in humi
litate profunda ſeipſum annihilat: vt ſemper plus aliis q̄
ſibimetipſi credat: confiditq̄ melioribus ſe bonū diuinitꝰ
inſpirari conſiliū: et tanq̄ vicariū chriſti ſuū in mente om-
nibus ſolet preponere prelatū. Maxime ſiquidem ad mor-
tificationem proprie voluntatis monachus proficit: qui ſu
am opinionem in cōſiliis dandis abbati cum hilari humili
tate omni tempore ſubmittit. Cum autem deuotus cenobi
ta conſilium ſuum contenni aut reprobari ſenſerit gratias
omnipotenti deo ex vera humilitate referat: et ablatam ſi
bi occaſionem ſuperbiendi recognoſcat.

¶ Poſt capitulum quotidianum.

SI poſt capitulũ culparũ ꝓ tertiis redeundũ fuerit ad eccleſiã: modus ordinate oratiõis ſupi⁹in ſinglis obſeruet. Si vo ad cellã tuã de caplo trãſieris: iterum flexis genibus ſicut poſt matutinas ad dominum orabis.

¶ Deinde ſi hora ꝑmiſerit denuo ſe aliquãtulũ recolligat: et debitum profeſſionis ſue ad memoriã reducat. Poſtea cenobita ſic oret. Oratio.

¶ Da mihi q̃ſo dñe deus in obſeruãtia mãdatoꝝ tuoꝝ ſcdꝫ beneplacitum ſãctiſſime volũtatis tue proficere: et debitũ profeſſionis mee iuxta michi propoſitam cum feruore ſpiritus iugiter adimplere. Per chriſtum dominum.

¶ Ad priuatas miſſas. Conſideratio tertia

CUm natura humana vigorem ad ingreſſum regni celeſtis ex ſe ipſa non valeat percipere: placuit miſericordiſſimo patri deo ꝑ morteꝫ domini noſtri ieſu chriſti vnigeniti ſui nobis miſericorditer ſubuenire: vt qui propter infirmitatẽ noſtrã accedere ad maieſtatẽ iuiſibilẽ nõ poſſum⁹ mediatorẽ q̃ de⁹ ſit ⁊ hõ ꝓ nobis accedẽtẽ habeam⁹. Eniuero ſctiſſime paſſionis nr̃i mediatois meritũ nobis aditũ regni celeſtis aperuit: ſpũalis vite alimẽtũ dedit: et ſicut vite nutrimẽtũ palmes ↄtrahit: ſic in xp̃o mẽs nr̃a veracit̃ viuit. Hoc ãt ſpũs nutrimẽtũ p̃cipua ſuauitate i ſacr⁊tom corporis et ſãguis ipi⁹ mediatoris nr̃i ꝑcipim⁹. quotiẽs illd i odorẽ ſuauitatis deo patri deuote imolam⁹. Et hec ſacratiſſima oblatio corporis ⁊ ſãguinis dñi nõ ſolũ nobis ad veniã peccatoꝝ ꝓficit ſed etiã aĩabus defũctoꝝ in purgatorio cõſtitutis mirabiliter ſuccurrit. Magna igit̃ ⁊ cõtinua deuotione tã nobile ſacrificiũ imolãduꝫ eſt: qm̃ opera noſtra bona q̃ per ſe nimis ſũt vilia: ꝑ hãc ſctiſſimã oblationẽ deo patri fiũt gratiſſima Ut ergo cenobita nr̃ deuot⁹ imolatiõi hui⁹ p̃cioſi ſacrificii feruenter poſſit inſiſtere: quattuor velit ꝑ ordineꝫ notare.

¶ De miniſtrante ad miſſam.

MIniſtratur⁹ad miſſã frat̃ deuot⁹. cũ maxima hilaritate ⁊ feruore debet occurrere: ⁊ ſe ad miniſtrãdũ ſacerdoti diligẽtiſſime p̃pare. Dit ei ſãct⁹ hugo. Ad miſſas libẽ

ter miniſtra. qa officiũ angelo℞ eſt: ⁊cũ ad illud ſacrificium miniſtras illos tibi familiares efficis: quo℞ coopato℞ aſſiſtis. Si iuxta ꝓmiſſũ ſaluatoris iuſtũ ſuſcipiens ĩ noĩe iuſti mercedē iuſti recipit: qͥs ad miſſam deuote miniſtranti celebrantis premium negabit? Quiſquis enim cum feruore diuini amoris celebrantibus ad miniſtrandum ſemper deuote conſueuit aſſiſtere: hunc diuina pietas etiã in hac vita ſolet aliqua ſpeciali gratia remunerare: morienti quoqꝫ ſancti angeli tanq̃ familiariter noto creduntur occurrere: et animã miniſtri ieſu ad cõſpectũ eius cum gaudio preſentare. Sic nanqꝫ ad patrem orat in ſancto euangelio filius. Uolo pater vt vbi ſum ego: illic ſit et miniſter meus. Magna eſt enim in hoc venerabili ſacramento diuine pietatis dignatio: quoniã ſicut idẽ hugo dicit. nihil minus videtur deus facere in eo quod quotidie dignat̃ de celo deſcẽdere ſuper altare pro ſalute noſtra: q̃ cum de celo deſcendẽs humanam naturam homo fact⁹ aſſumpſit. Et ſicut dominus noſter ieſus chriſtus nobis in memoriã ſue amariſſime paſſionis hoc venerabile ſacramentũ ad iudiciũ maxime dilectionis contulit: ſic eos qui ſe ad ſuſpiciẽdũ illud vel ad miniſtrandum ſumentibus cum humili deuotione ⁊ amore diſponunt amplius et ſingulariter diligit: eiſqꝫ in fide per illud poſtulantibus in omni neceſſitate ſuccurrit.

¶ Neqꝫ enim durus eſſe nobis plena fide orantibus ieſus poterit in celo preſidens; qui tam clemens ⁊ pius fuit miſericordiaẽ poſtulantibus in terri ambulans. Quis vnq̃ acceſſit ad pedes eius et repulſus eſt? Quis infirmus ſanari petiit: queẽ ambulans inter homines non curauit? Nunq̃ ergo dominus ieſus nobis in fide poſtulantibus miſericordiam negare poterit: qui adhuc mortalis orantibus ſe tam miſericors fuit. Ait enim. Omnia poſſibilia ſunt credenti.

¶ Miniſtraturus itaqꝫ ad miſſam ante omnia ſe purgare ab omi mala tẽptatione ⁊ inordinata affectione ſtudeat: ſe quãtũ poteſt ad ſe ꝑ amoris ieſu deſideriũ reducat quaten⁹ purificat⁹ dño poſſit aſſiſtere: ⁊ tã ꝓ ſe q̃ pro tota eccl̃ia. viuis ac mortuis efficaciꝰ orare. Stans igit̃ ſub miſſa poſt ſacerdotẽ opportuno tempore his vel ſimilibus verbis oret.

❡ Oratio miniſtrantis

O Dulciſſime ꝛ amãtiſſime dñe ieſu rogo te per omnẽ anguſtiã ſanctiſſimi cordis tui quã in paſſiõe tua ſuſtinuiſti: rogo per ſanctiſſimi ſãguinis tui effuſionẽ: et per innocentiſſime mortis tue virtutẽ. rogo per ſacroſanctũ corporis ꝛ ſãguinis tui myſteriũ ad cuius tibi immolationẽ inutilis miniſter aſſiſto miſerere mei ꝛ purifica cor meũ ab omni affectione illicita: vt tibi digne valeam miniſtrare. Da michi verã omniũ peccatorũ meorũ contritionem ꝛ indulgẽtiam: ſãcte cõpunctionis gratiã: iugem paſſionis tue memoriã: cordis puram deuotionẽ: lachrymarũ fontẽ ſerene conſcientie puritatẽ: ꝛ ſãctiſſimi amoris tui perpetuũ feruorem. Da michi obſecro clemẽtiſſime amator hominũ per dolorẽ vulnerũ tuoꝝ firmum in ſãcto feruore propoſitũ: verũ quoqꝫ omniũ mũdialium contemptũ: continuũ celeſtis patrie deſideriũ: et certum in ſancta religione profectum. Concede mihi dulciſſime ieſu in aduerſis conſtantiã: in tribulatione patientiam in moribus diſciplinam: et verã ſemp̄ et vbiqꝫ mente humilitatem. Fac me precor huius ſanctiſſimi ſacrificii corporis et ſanguis tui participem; quatenus mens mea preſentie tue dulcedinem ſentiat: in tuo amore ſuauiter ardeat: et a te ineternum non recedat. Amen.

❡ Oret etiam pro ſuo paſtore: oret pro tota cõgregatione: vt illum in ſua voluntate dominus miſericorditer dirigat: et iſtam ſub regulari obſeruantia cuſtodiens ab omni aduerſitate defendat.

❡ Inſup oret ꝓ vniuerſali eccleſia: oret pro fidelibus et infidelibus: quatenus omnipotens deus credẽtes in fide cuſtodiat: nõ credentes ad fidẽ catholicã cõuertat. Oret etiã pro conuertione vtiliũ perſonarum ad ordinem: per quas ꝛ ſuũ monaſteriũ in vtroqꝫ ſtatu proficiat: et tota obſeruantia ordinis in melius creſcat. Non obliuiſcatur fideliũ animarũ in penis purgatorii miſericordiã cõditoris expectantium: ſed orans pro eis nouerit ſe poſt paululũ ad eas tranſiturum: vbi oratio nunc fuſa in ſinum orantis reuertetur.

❡ Caueat autem deuotus chriſti miniſter ne aliquid eorũ:

que ſuo incumbunt officio qualibet occaſione negligat: ne ve celebrātē per ſuas orationes aut inquietudines diſtractū reddat. Dū vacat ſub ſilencio meditari vel orare poterit: dū miniſtrādū eſt debet orationes ſaltē verbales intermittere: et ſacerdoti in oībus diligēter miniſtrādo rñdere.

¶ Sub eleuatione ſacratiſſimi corporis chriſti poterit ex exemplo diui thome aquinatis cum attentione ad chriſtū dicere. Tu rex glorie chriſte. tu patris ſempiternus es filius. vſq; ad finem ipſius hymni.

¶ Poſt eleuationē cōuertat ſe deuotus cenobita ad dñm ieſum cupiens ex intimo corde tanti myſterii habere cōſortium: et tanq; eſſet cōmunicaturus ſuū prepararet affectum: quoniā quotiēs deuotus dei amator corpus chriſti ex feruore cordis optaret accipere: virtutē ſacramēti creditur accepiſſe. Dixit enim dominꝰ ieſus ad animā quādā ſibi amicam. Si homo feruens in amore meo corpus meum in die mille vicibꝰ ſi foret poſſibile ex deſiderio ſuſcipere optauerit: totiens corā me per virtutē ipſius corpis mei deſideriū ſuū in anima veraciter conſequetur. Et ergo hoc deſiderio in mente amantis ieſum concepto ſic vel ſimili modo cenobita oret ad dominum.

Oratio miniſtrantis.

Utinā amantiſſime dñe ieſu eſſem tam bene et feruenter diſpoſitus. vt liceret michi nunc ſanctiſſimū corpꝰ tuum in hoc venerabili ſacramento ſuſcipere: vtinā liceret mihi ſacrā hāc cōmunionem in die ſepius iterare. O dulcedo mea/o cordis mei vnica ſuauitas/o ſpes mea domine ieſu: tu noſti mētis mee ardorē in te. et corā te eſt omne deſideriū meū. Oro te ꝑ omnē bonitatē tuā concede michi virtutē et gratiam huius ſanctiſſimi ſacramēti nūc et omni tēpore in aīam meā ſuſcipere: vt in te valeā iugiter ꝑmanere.

¶ Sacerdotis celebraturi diligens preparatio.

Acceſſurus ad imolandū hoc ſacratiſſimū corpis et ſanguinis dñici ſacramentū ſacerdos priꝰ ſe diligenter examinet: et cuiꝰ regionis ſit ciuis cautiſſime exploret. Si adhuc ſe in fime regiōis cultorē inuenerit, ad altare nō dꝫ accedere: niſi ꝑ ɔtritionē et ɔfeſſio

nem. firmū𝔮ꝫ ꝓpoſitū emendādi ſe prius ſtudeat expurgare. Si autē ſe cinem ſecunde regionis īuenerit: ſi potētias ſuas ad cenobiticū finem reformatas et ordinatas offenderit: facile ſe ad celebrādum poteſt diſponere: quippe qui ꝓpriū affectū indies euacuando ſe crebrius ꝑ deſiderium ſurſum didicit eleuare. Cito enim diuina bonitas affectuꝫ hominis ingreditur: qui nullo deſiderio proprio maculatur.

¶ Volens igitur cū deuotiōe ⁊ feruore diuini amoris hoc ſanctiſſimū officiū ſacerdotale ꝑficere: premittat aliquas orationes ardentes quibus ſe ad compunctionē ampliorēꝫ valeat prouocare: Raro enim deuotio in altari cōceditur: ſi mens ad feruoreꝫ non antea preparetur. Idcirco patres noſtri deſiderātes vnumquē𝔮ꝫ noſtrum in ſua libera deuotione proficere: noluerūt nos multis pſalmis ante acceſſū altaris more quorūdam occupare. nō quod propterea ſine recollectione aliquis deberet accedere: ſed vt vnuſquiſ𝔮ꝫ poſſet ſue deuotioni conuenientioribus exerciciis ſeu orationibus in ſecreto liberius vacare.

¶ Igitur eleuationē mētis in dñm ieſum ante acceſſum altaris celebrantibus cupientes pſuadere ſubiectā orationē ex ea que ſācti fertur ambroſii mediolanēſis digeſſim⁹: quā in merito dñice paſſionis ſatis efficacē credimus. Acceſſurus ita𝔮ꝫ ad altare cenobita deuotus cui vacat et libet poterit iſtam vel ſimilem orationem premittere: vel quibus voluerit ſe modis preparare.

¶ Oratio ante acceſſum altaris.

O Sūme ſacerdos et vere pontifex ieſu chriſte qui te obtuliſti deo patri hoſtiaꝫ puram. ſanctam. et īmaculatā. in ara crucis pro nobis miſeris peccatorib⁹: 𝔮ꝫ dediſti nobis carnē tuā ad mādu cādū. ⁊ ſāguinē tuū ad bibēdū: ⁊ poſuiſti illō myſteriū ī 𝔳tute ſpiritꝰſcti dicēs hec quotiēſcū𝔮ꝫ feceritis ī mei mēoriā facietis

¶ Rogo te per dolorē vulneruꝫ tuorum ⁊ per precioſiſſimi ſanguinis tui effuſionem. innocentiſſime mortis virtuteꝫ: ac per ipſum corpus et ſanguinē tuū magnū ſalutis noſtre precium: rogo per hanc miram et inenarrabilem charitatē qua nos miſeros et indignos ſic amaſti. vt lauares nos a

peccatis noſtris in ſanguine tuo: miſerere mei et indulge michi omnia peccata mea: ⁊ doce me indignum ſeruū tuū quem etiam inter cetera dona tua ad officium ſacerdotale vocare dignat⁹ eſt. nullis meis meritis. ſed ſola dignatiōe miſericordie tue. per ſpiritum ſanctum tuum. myſteriū hoc ea tractare reuerentia et honore. deuotione et timore qui bus oportet et decet. Fac me obſecro de tanto myſterio il lud ſemper credere et intelligere. ſentire et firmiter tene re: dicere ⁊ cogitare: quod tibi placet et qđ tibi expedit ſa luti anime mee. Intret ſpiritus tuus bonus in cor meū: q̄ ſonet tibi ſine ſono: et ſine ſtrepitu verborū loquatur i me veritatem tantorum myſteriorū. Profunda quippe ſūt ni mis. et ſacro tecta velamina. Propter magnam clementi am tuam dulciſſime domine ieſu: concede mihi miſſarū ſo lennia puro corde ⁊ munda conſcientia celebrare. Oro te p̄ dulcedinem ſanctiſſimi cordis tui amantiſſime ſaluator li bera cor meū ab omnibus vanis. īmundis. noxiis et illici tis cogitationibus: vt fiat dignum amoris tui habitaculū nunc et ſine fine ineternum.

¶Rogo te o amator hoīm dulciſſime dn̄e ieſu p̄ omnē vir tutē ſanctiſſime paſſionis tue repelle a me ſpiritū elatiōis ⁊ et ſupbie cenodoxie et inuidie: libidinis et blaſphemie: et reple aīaȝ meā virtute charitatis et innoſcētie. Rex v̄tutū ieſu chriſte amator ſancte caſtitatis ⁊ integritatis: rogo te per ſanctiſſimā virginitatē beatiſſime genitricis ⁊ inteme rate virginis marie ac per corporis tui reuerēdiſſimi puri tatē extingue in merore celeſtis benedictionis fomitem ar dentis libidinis: vt ſit et permaneat in menitor totius pu ritatis. Mortifica in me obſecro ſtumulos carnis: et om nes libidinoſas commotiones. et inordinatos affectus: et da michi veram et perpetuam caſtitatem. vna cum ceteris donis tuis que tibi placet in veritate: vt tibi omni tempo re immaculato corpore et mundo corde ſacrificiū corporis et ſanguinis tui valeam offerre.

¶Scio domine et vere ſcio et idipſum bonitati tue confi teor quod non ſum dignus accedere ad tantum myſterium propter nimia peccata mea: et multas negligentias meas.

Sed ſcio etiam et ex toto corde meo credo et ore confiteor quia tu cũ ſis omnipotens. potesme facere dignũ. qui ſolus iuſtificas impium: ⁊ de immundo potes facere mundũ. Jdeo per omnipotentiam tuã te oro. ꝑcede mihi indigno famulo tuo, veram contricionẽ peccatorum meorũ: puram quoq̃ deuotionẽ: et feruentiſſimã in tuo amore conpunctionem: vt hoc ſanctiſſimũ ſacrificum cum timore et reuerentia: cum puritate cordis et fonte dulcium lachrymarum: cum leticia ſpirituali. ⁊ celeſti gaudio: cum humilitate ⁊ feruore charitatis tibi valeam offerre. O dulciſſime domĩe ieſu concede michi in hac hora miſericordiam tuam vt ſentiat mens mea beatiſſime preſentie tue dulcedinem: ⁊ ſanctorum angelorum in circuitu meo deuotionem: ⁊ ſuiipſius in te placidam eleuationem.

¶ Aufer a me domine ieſu cunctas iniquitates meas: ⁊ tui amoris in me ignem clementer accende. Non iraſcaris michi o ieſu ieffabile bonum: neq̃ multitudinẽ vlicerũ tuoꝝ ſuper me contineas. Non enim in iuſtificationibus meis effundo preces ante faciem tuam domine: ſed in miſerationibus tuis multis. Aufer a me domine ieſu cor lapideum et durum: ⁊ da michi cor carneum et cõpunctum: quod te timeat. te amet. te ſuper omnia diligat: in te ſolo delectetur. te ſequatur. te perfruatur in eternum.

¶ O clementiſſime domine ieſu rogo te per ſacroſanctum myſteriũ corporis et ſanguinis tui. quo in eccleſia tua ſancta quotidie paſcimur et potamur: abluimur et ſanctificamur: atq̃ vnius ſũme diuinitatis tue participes efficimur da michi virtutes tuas ſanctas. quibus ornatus bona conſcientia ad altare tuum poſſim accedere: ita vt hec ſacramenta celeſtia fiant mihi ſalus et vita. Tu enim dixiſti ore tuo ſancto et ſuperbenedicto. Panis quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita. Si quis mãducauerit ex hoc pane viuet ieternũ. O dulciſſime panis ſana palatũ cordis mei vt ſentiam ſuauitatem amoris tui.

¶ Sana domine cor meũ ab omni languore. vt nullam preter te ſentiã dulcedinẽ: nullũ preter te querat amorem nullam preter te amet cõſolationem. O ieſu ſanctiſſime panis

vite et intellectus:in te habens omne delecta mẽtũ.et om-
nem ſuauitatem odoris:qui nos de te ſemper reficis: et in
te nunquã deficis:comedat te cor meum obſecro: et dulce-
dine ſuauitatis tue repleatur anima mea. O panis ſacre o
panis viue:panis pulcher.panis munde.qui de celo deſcẽ
diſti.et das vitam mundo: veni in cor meum: et munda me
ab omni inquinamento mentis ⁊ ſpiritus. Intra in animã
meam:ſana et ſanctifica me omni tempore. Eſto tu tamen
et continua ſalus corporis et anime mee. Repelle a me in-
ſidiantes michi hoſtes: vt ſacramento corporis et ſangni-
nis tui munitus per te recto tramite ſub regulari diſcipli-
na proficiã:et ad regnũ tuũ poſt hanc vitam letus pueniã.

¶ Prolixitatis excuſatio.

S I cui hec oratio nimis prolixa viſa fuerit. legat
partem quam voluerit quoniam ob id eam in pa-
ragraphos breues diſtinximus: vt tedium tolle-
remus. Si vero qui nec totam nec partem lege-
re vult. fruſtra de prolixitate conqueritur:cũ nec
longam nec breuem velle orare conuincatur

¶ Meditatio ante acceſſum altaris.

DEniq; per meditationem dominice paſſionis vel ſal-
tem vnius ſacratioris articuli aut plurium ſi aſſit tem
poris oportunitas mens deuoti hominis mirabili opera-
tione compungitur:ſi conſuetudo ſapide meditacionis ha
beatur. Sapidam vero dixerim meditationem dominice
paſſionis.quando homo purificatus per veram mortifica
tionem.mox vt paſſionem domini cogitando reuoluere ce
perit in lachrymas ſine violentia ex ſolo amore reſoluitur
et ex nimio feruoris deſiderio quaſi in quedã mentis exceſ
ſum preparatur. Qui hoc donum accepit a domino nunq̃
melius ad celebrandum ſe preparare poterit: q̃ ſi ante ac-
ceſſum altaris ſemper de paſſione domini vnum ad minus
articulum meditando cũ lachrymis tranſcurrit. Enimvero cũ
miſſarum celebratio in memoriam dñice paſſionis p ipſum
redẽptorem noſtrum inſtituta ſit:nunq̃ ſe homo ad illã me
lius ⁊ fructuoſius preparat:q̃ ſi per meditationem ipſius
amariſſime paſſionis feruentius inardeſcat.

¶ Mentis ſub celebratione ſacerdotis ad deum eleuatio.

Cum quanta reuerentia deuotione et puritate mentis
omnipotenti deo in altari debeamus aſſiſtere quiſ ſer
mo expriwieret: vel quis intellectus capiendo penetraret.
Ibi enim verū corpus et verus ſanguis domini noſtri ie-
ſu chriſti ineffabili modo conficit: ibi dn̄s maieſtatis vera-
citer preſens adorat: ibi exercitus angelorū inuiſibilis ſuo
regi aſſiſtēs cōiubilat ibi deū et hominē ieſum tota celeſtis
curia adorat. Maxima ergo puritate mentis. maxima re
uerētia et humilitate opꝰ eſt cum tāte maieſtati debemꝰ aſſi
ſtere: ne aliq̄d i nobis ſcrutās renes et cor. quod offēdat do
minꝰ ieſꝰ poſſit iuenire. Cedāt hic ꝓcul oēs mūdi ſollicitu-
dines: recedant oēs cogitationes: nichil hic cogitet niſi q̄
ad cōſummationē tāti miſterii pertinet: nichil verſetur in
mente niſi quod in p̄ſentia tante maieſtatis et glorie decet
Hic enim nō humane virtutis officium: ſed diuine maieſta
tis miraculū agitur: patri dei filius immolatur: corpus re-
demptoris noſtri in veritatate ſumit reꝑationis nr̄e myſte
riū celebrat. Stās igit in altari ſacerdos meminerit ſe iui-
ſibil imaieſtati aſſiſtere: ⁊ careat q̄cquam aliūde cogitare.

¶ Poſt celebrationem mentis diligens ſernetur cuſtodia.

Poſt celebrationem vel dominici corporis ⁊ ſāgui
nis cōmunionē omnipotenti deo gratiarū actio-
nes deuotus cenobita referat: ſeqꝫ per totū diez
in concepta puritate et deuotione mētis ꝑ ſpiri-
tuale exerciciuz cuſtodiat: affectiones ſuas ignis radiis in
deū dirigat: et a ſācto propoſito non tepeſcat. Studeat an
te oīa nichil in hoc mundo diligere: ſed cor ſuum omnibus
terrenis affectionibus penitus exutū ad diuini amoris in
cendum iugiter eleuare. Semper cogitet quomodo iam de
inceps vitam ſuā quaſi de nouo in ſācto feruore cōuerſati-
onis inſtituat: ſeqꝫ pro ſepius iterata ſuſceptione tāti ho-
ſpitis humiliter diſponat. Deniqꝫ per diē in laboribus ſibi
iniunctis ſepius orationē aliquā in virtute ⁊ vuione illius
ſacramenti deo patri offerat: quatenus ſemetipſuz ꝑ ſācte
ꝯmunionis et obediētie regularis exercicia in diuino amo
re amplius accendat. Et hūc diuinū amorem maxime per

virtutē huius venerabilis sacramēti cōsequimur: ſi in memoriā dominice paſſionis illo ſepius cōmunicandi per cōpunctionis gratiam renouemur. Enimuero deuota mens hominis p cōmunionē huius ſacratiſſimi ſacramenti in feruorem diuini amoris effaci operatione attenditur: et abnegata ſibi penitus in chriſtū per gratiā vnita trāſſormatur. Quāto ergo vnuſquiſq ſibimetipſi per verā reſignationē abnegatus in memoriā dominice paſſionis ſe domino hoſtiam viuam obtulerit: tanto ad digne celebranduz magis diſpoſitus erit.

¶ Poſt priuatas miſſas rediens ad cellam.

Elebratione miſſarū finita gratiarūq actionib' ex morte terminatis. reuertat ad cellā monach': et pmiſſa oratiōe cōſueta vt ſupra ad matutinas pauliſper ſeipſum recolligat: et in ſancto propoſito perſeuerantie amplius accedat. Deinde cōuerſus ad dominum dicat. ¶ Oratio.

O Bſecro te dulciſſime domine ieſu per virtutem ſanctiſſimi corporis et ſanguinis tui quod accepi licet indign': concede michi amoris tui dulcedinez: fraterne dilectionis ſinceritatem: in temptatione fortitudinez: in corde puritatem: et in moribus diſciplinā: vt profeſſioni mee te largiente ſatiſfaciā: et in tuo ſanctiſſimo amore iugiter proficiam. Deinde vſq ad primum ſignum pro choro legat aliquid boni. meditetur. aut oret: vel certe ſcribat et operi ex obediētia ſibi iniuncto feruenter inſiſtat.

¶ Ad primum ſignum pro choro ante ſummam miſſam.

C Um primum ſignuz inſonuerit ad horam que ſumme miſſe ex more premittitur: mox cenobita dimiſſis omnibus que in manibus habuerit: oratiōes preparatorias ad chorū legat ſicut ante matutinas in ſuperioribus ordinate ſunt. Poſtea vadat ad chorum cum reuerentia et maturitate: inclinans et orans iuxta ritum ſuperius poſitum.

¶ Ad ſummam miſſam.

¶ Conſideratio quarta.

SUb cõpulſu ad ſummã miſſã poteris horã de ſã
cta cruce debitã legere: ⁊ poſtea ꝙtũ ꝑmiſerit tẽ
pus aliq̃d de ꝓhemio priuatis miſſis prepoſito
ad memoriã reuocare Sũma eñ ſalutis nr̃e i me
rito paſſionis dñi noſtri ieſu xp̃i poſita ẽ: nec me
ritoriũ nobis aliqͦd opus bonuꝫ credit̃: quod in eiꝰ virtute
nõ offert̃. Huiꝰ aũt paſſiõis memoria in celebratiõe miſſaꝝ
peragit̃: vbi agnus innocẽs ꝓ nobis occiſus. ineffabili my
ſterio deo patri imolat̃. A ſolo igit̃ ſaluatore nr̃o dño ieſu
xp̃o quẽ paſſũ ꝓ nobis credimus: ſalutẽ veraciter ſperamꝰ
Et ideo quicq̃d in collectis eccleſia poſtulat: ꝑ ipſũ dari ſi-
bi a deo pr̃e hũiliter rogat. Hũc itaqꝫ reſpectũ meriti dñice
paſſiõis cenobita nr̄ deuotꝰ in corde habeat: ſuꝑ quo totuꝫ
miſſe officiũ tãq̃ ſuꝑ molarẽ iferiorẽ lapidẽ ſuauiter recur
rat. Oĩs eñ miſſa vndecũqꝫ ſit q̃ in ſãcta dei eccl̃ia dicit̃: ad
meritũ paſſiõis dñice om̃i tꝑe refert̃. De introitu miſſe.

NOn autẽ intẽdimꝰ officiũ miſſe ꝑ ſingula exponere: cũ
vnuſquiſqꝫ noſtrũ expoſitiones ꝯplures alioꝝ poſſit
inuenire: ſed dare occaſionẽ meditãdi deuotis fratribꝰ cu-
piunus: quos internis deſideriis iflãmari ſcimꝰ. Primã ita
qꝫ partẽ introitꝰ ⁊ verſum ad icarnationẽ dñi meditãdo po
tes reducere: repetitionẽ cũ glia. ad eiꝰ natiuitatẽ referre.
Nichilominus q̃d ꝯtineat introitus ſcd̃m ſenſũ literalẽ di
ligẽter debes inſpicere: ⁊ cõuenientẽ tibi ſpũalẽ intelligẽ-
tiam poſſis inuenire. Nichil eñ fruſtra in diuino officio a-
gitur: ſed omnia myſteriis ⁊ ſacris actionibus implentur.

¶ De kyrieleyſon.

KYrieleyſon grecũ eſt: ⁊ cõpoſitũ ex noĩe ⁊ verbo: ⁊ apud
eoſdẽ ſũt due dictiones. Prima eñ a kyrios qͦd eſt dñs
kyrie in vocatiuo dicit̃: ſecũda ab eleeo. quod eſt miſereor.
eleeſon miſerere: in imꝑatiuo profert̃. Inde fit kyrieleyſõ
id eſt dñe miſerere: per eliſionẽ ꝓ kyrie. eleyſon. qm̃ voca-
lis ante vocalem propter meliorem ſonum elidi poteſt.
Ter itaqꝫ ad patrẽ kyrieleyſon dicitur: vt qui filiũ ſuũ pro
nobis ex nimia charitate incarnari ex virgine ⁊ mori volu-
it: ſua nobis miſericordia in neceſſitatibꝰ ſubuenire velit.
Ad filiũ quoqꝫ tribus vicibus. chriſte eleyſon dicimus: in

quo ipſum vt nobis ſubueniat oramus.
Ter etiam kyrieleyſon ad ſpiritū ſanctū pferimus: in quo ipſum per ſuam ineffabilem bonitatem in noſtrum adiutorium humiliter inocamus.

De gloria in excelſis.

Deinde gloria i excelſis deo ſingulari nūero dicit in quo patrē et filiū et ſpiritūſanctū. vnū ſolū veruꝫ deū in trinitate perſonarū et vnitate ſubſtantie confitemur. Conſequenter ſub ipſo hymno angelico oportet cenobitam valde eſſe deuotum: et ad ſingula verba vt ita dixerim ſingulariter intentum: in quo bone volūtatis hominib⁹ donum pacis pmittitur: et de⁹ variis ſententiis humiliter a nobis adoratur. Ad collectas.

¶ Cum vero collecte ſeu orationes a ſacerdote pferunt ad deū. ſtās ſēcliuis cenobita nichil aliūde cogitet: ſꝫ auſcultās ad vba ſacerdotis. ſuū deſideriū illis ꝯcordās deo repñtet.

¶ Cum legit epiſtola diligēter ad omia ¶ Ad epiſtolā. debes intēdere: et deo cū maxio feruore ſpūs gratias agere: qđ deſerto iudaico populo te et pgenitores tuos ex gētili errore ad ſuā fidem. tam miſericorditer voluit vocare.

S Ub graduali. alleuia. ſequētia. ¶ Ad graduale. vel tractu. cogita ꝙ longū ſancti patres habuerint deſiderium: q ante chriſti incarnationē eius optabant aduentum. Poſtea reuolue ꝙ multis laborib⁹ et iniuriis ſaluator tuus p annos tres et triginta in hoc mūdo p te fatigatus fuerit qui ſemetipm p tua ſalute in mortē voluntarie dedit. Deinde longū in carne et piculoſum aīe tue memorare exiliū: vt amplius poſſis per hanc meditationem preſentis miſerie ad diuinum amorem tuum inflammare affectum.

¶ Sub euangelio.

Sub ſancto euangelio eleuata mente in dominum exultans age gratias quoniam te naſci ex chriſtianis parētibus miſericors pater voluit: et quia te ſancte ac ſuauiſſime doctrine ſue participem fecit.

¶ Sub ſymbolo.

Cum ſymbolum catholice fidei canitur omnia verba et myſteria cum humili feruore. ſpūs conſidera: te totum

in te mox recolligere feſtina: quaten⁹ vocanti te ad fidē ſi-
ne tuo merito gratias poſſis agere: et in ipſum te ꝑ amorē
ſpiritus eleuare. Cogita ſi potes imo quātum potes ꝙ ma
gnus. excelſus ⁊ inmenſus ſit dei filius qui pro te incarna
ri voluit: ꝙ dura et amara pro te tolerauit.

¶ Ad offertorium.

SUb offertorio mētē tuā cū hoſtia ꝯſecrāda
in oblationē applica: q̄d ibi agaꝶ miſtice pē
ſa. Eſt em̄ hoſtia rotūda ⁊ cādida. In cādo
re puritas inocētia ⁊ paſſa hūanitas nr̄i ſal
uatoris deo pr̄i ꝓ nobis cōtra oēs ipurita-
tes nr̄as offerēda ꝓponiꝶ: in rotūditate ei⁹
imenſa diuinitas nobis in premium propo
ſita offertur. Dic ergo ad dominum. ¶ Oratio.

QUod tibi offerā oīps deus munus cōdignū nō habeo: in
ſacrificiū meipſū tibi trado. Suſcipe igiꝶ ſācte pater in vni
one ſāctiſſime oblatiōis corpis et ſāguinis dn̄i nr̄i ieſu xp̄i
vnigeniti filii tui. me tibi in munus eternū: ⁊ in ſeruū ꝑpetu
um: ⁊ da mihi cōtinuū ſācti amoris tui incēdū: vt tibi placi-
tū iugiter poſſim exhibere famulatū. Per eūdē. ¶ Oro.

Offero tibi omnipotēs deus vitā. paſſionē. ⁊ mortē eiuſ-
dē dn̄i noſtri ieſu chriſti. pro peccatis meis. ꝓ ſācta romana
⁊ vniuerſali eccleſia: pro ſummo pontifice: ꝓ epiſcopo nr̄o
pro abbate noſtro: ꝓ cōfratribus meis omnib⁹. ꝓ vnione
obſeruantie noſtre. pro toto quoqꝫ ordine noſtro: pro ſalu
te omniū fideliū: pro conuerſiōe ifideliū: ⁊ pro redemptio-
ne fideliū animarū in penis purgatorii exiſtentium. Suſci
pe obſecro pater hāc oblationē meā in vnione charitatis il
la qua eundem dn̄m noſtruꝫ ieſum chriſtum in cruce pro no
bis morientem ſuſcepiſti et placeat tibi.

¶ Sub prefatione.

SUb prefatiōe cura mentē tuā a terrenis omnibus ad
celeſtia erigere: et ad laudandū dominuꝫ cum ſanctis
angelis preparare. Memento quod per meritum domini
ce paſſionis ad conſortium angeloruꝫ vocatus es: ⁊ cura vt
ad illud per obſeruantiam mandatorum peruenias.

¶ Ad ſanctus.

MEnte ſurſū eleuatū cū ſāct⁹ canit̄ patrē ⁊ filiū ⁊ ſpm̄ ſā-
ctū vnū deū ⁊ dn̄m glorifica: ei⁹ maieſtatē cū ſāctis an-
gelis omni tempore adora. ¶Sub canone.

POſt ſancti logiū ſub canone meditationē dn̄ice paſſiōis
poteris aſſumere: et eam per ſingulos articulos maiores
principales. deo patri. pro te. vel pro aliis aut qualibet ne
ceſſitate offerre. Dicit ergo tali vel ſimili modo.

O Sācte pater offero tibi ſāguineum ſudorē ⁊ lachrymas
dn̄i nr̄i ieſu xp̄i amātiſſimi filii tui. in illa charitate ⁊ vnio-
ne. qua ſemetipſū tibi volūtarie in mortē p nobis obtulit.
p pctīs meis. vl̄ p illo fratre. aut illa vl̄ illa neceſſitate: ⁊ ro
go te p dolorē vulnerū eiuſdē dulciſſimi filii tui. ⁊ p ſāctiſſi-
mi ſāguinis ei⁹ effuſionē ac inocētiſſime mortis ei⁹ virtutē
miſerere mei. vl̄ illi⁹. aut ꝯcede nobis hoc vl̄ illō. ⁊c. p eūdē.

¶De ceteris quoqꝫ articl̄is dn̄ice paſſiōis ſil̄r agere pote-
ris: ⁊ eos ſcdm̄ affectionis tue itentionē offerēdo ampliare

¶Ad eleuationem.

SI in elatiōe corpis ⁊ ſāguinis dn̄i nr̄i ieſu xp̄i mēs tua
in altioribus occupata nō fuerit: poteris orare ad dn̄ꝫ
qui veraciter preſens eſt hoc modo. ¶Oratio.

TU rex glīe xp̄e. Tu patris ſēpitern⁹ es fili⁹. Tu ad liberā
dū. ⁊c. vſqꝫ in finē. Hāc em̄ partē hymni ſāctus thomas de
aquino ſub eleuatione oraſſe ad dominum legitur.

¶Ad agnus dei.

CUm agnus dei canitur mentē tuam ad dn̄m ieſum ſin-
gulari fiducia ſubleua: et vt te ad pacē perpetuam ſu-
ſcipiat ſuppliciter ora. Ad eum pro cuius amore omnia re-
liquiſti. affectū dirige: ſtabilem ab eo profectum ſancti pro
poſiti per ſacre communionis ſuſceptionem pete.

¶Ad ite miſſa eſt.

QUando in fine ite miſſa eſt canit̄: fac vt mens tua
cū ſāctis āgelis reuertētib⁹ in celū ſubleuet̄: qua-
ten⁹ dn̄m ieſum in maieſtate preſidētē per deſide
rium merearis ꝯſpicere: quē in ſacramēto miſſū
ad patrē iam in terra nō potes āplius videre. Accēde itaqꝫ
deſideriū tuum. p imaginē deſolatiōis: more eorum qui ſu
is inuiti ſeparantur ab amicis. Dic ergo in corde tuo.

¶ Meditatio.

Ecce dñs meus ad celos rediit: me desolatū in terra de reliquit. Quid hic ago cū mortalib⁹: q dñm habeo immortalē? Cur illū nō sequor? Heu michi q2 incolat⁹ meus ꝓlongat⁹ est: habitaui cū habitatoribus tenebrarū: multū incola fuit aīa mea. Cupio dissolui et esse cū xp̄o: sed qs me infelicē hoiem liberabit de corpe mortis hui⁹? O amātissime dñe iesu: o spes mea o de⁹ ꝛ saluator aīe mee trahe me post te: curā in odore vnguētoꝝ tuoꝝ. O dulcis amor meus nos obliuiscaris mei in finē: sꝫ digneris mentē meā i te frequēter sustollere: vt q te corpaliter videre ī hac mortalitate cōstitutus nequeo: saltē affectu ꝛ desiderio in tuo sanctissimo amore subleuat⁹ te spū crebri⁹ merear in glīa ꝯtueri. O salus mea. o cor cordis mei amātissime iesu: nō derliquas me neqꝫ despicias: esto michi ꝓpicius adiutor: et dirige me sēp in tua sāctissima volūtate: vt tibi veraciter valeā cōplacere

¶ Post summam missam et horam sequentem.

Post finē hore que summā missam īmediate sequitur cōsueta reuerētia supius descripta ad cellam tuā reuertere: orationes vt post matutinas docuimus per feruorem spūs ad dñm funde: qđ reliquū es tēporis meditatiōibus insiste. Cogita feditatē pctī qm̄ a deo separat: ꝛ auersū nō penitentē ineternū dānat. Cnra igit volūtatē tuā firmissimo ꝓposito ad deū oīno ꝯuertere: ꝛ peccati contagium pro viribus omni tempore vitare.

¶ De refectione regulari.

¶ Consideratio quinta.

Cum vero signū ad refectionē pulsat. infirmis egenis et pauperibus necessitatē patientibus ex affectu cōpatere: et pro eis cum aliud nō possis dominū deprecare. Cogita multos inter christianos esse te longe meliores quos dura paupertas in hac vita opprimit: quibus nec cibus ad victum necessarius hac hora porrigitur: nec vestes saltem tenuissime ad amictum corporis ministrantur. Tu autem monachus cum sis contēptor seculi. optimis indutus vestibus tanqꝫ princeps ad mensam resides: cibus tibi ad sacietatē p fratres te meliores apponit: oīa vsqꝫ ad nauseam ti-

bi indigno peccatoꝛi ꝑ dei ſeruos neceſſaria miniſtrãt. Co
gita igit̃ quẽ hec opulẽtia rerum in monacho habitura ſit
exitũ: qm̃ qui ꝑ ingreſſum religionis pauꝑtatẽ ꝓfeſſus es:
nũc in religione ſplendidius ſeculi diuitibus epularis. Cu
ra igit̃ vt tantis beneficiis dei non ſis ingratus: viue ſecũ-
dũ regulam quã pꝛofeſſus es: oꝛa pꝛo conferentibus mona
ſterio tuo ſubſtantiam tempoꝛalem: vt illis deus omnipo-
tens vitam miſericoꝛditer tribuat eternam.

¶ De lectione menſali.

Reſidens autem ad menſam. inter edendum eſto
compoſitus: noli hincinde reſpicere: ſed ſtude
cibũ tibi appoſitum ad neceſſitatem nature dum
taxat cũ humilitate ꝛ gratiarũ actiõe mãducare.
Quid legatur ad menſam diligenter conſidera: vt quem-
admodum coꝛpus ſuo cibo reficitur: ita et anima ſua refe-
ctione minime defraudetur. Diſce mentem tuam inter edẽ
dum ad celeſtia frequenter erigere: et per verbum ſacre le
ctionis quod nobis manducantibus nunquam deeſt. diui-
na cõpunctiõe temetipm̃ dulciter inflammare. Uerus eñi
et internus dei cultoꝛ. quotiens de amaritudine dominice
paſſionis. de feruoꝛe diuini amoꝛis. vel de regno patrie ce
leſtis. etiam inter epulas legi aliquid audierit: ſtatim ex ni
mio deſiderio ingemiſcit: affectus in amoꝛis ardoꝛe ſuccẽ
ditur: nimia dulcedine cõpulſus homo lachꝛymat̃. Enimue-
ro mens que dñm ieſũ veraciter diligit: mox vt nomen ei9
audierit vel imaginẽ crucifixi aſpexerit in cõpunctione re-
ſoluit̃: et ꝑ affectuꝫ ad pedes vel amplexus illius eleuatur.

¶ Ad gratias.

Completa refectione age gr̃as dño: ꝛ dũ ſub ſpalmo va
dis ad eccleſiã mentẽ tuã ſurſũ dirige: ꝓ bñfactoꝛibus
viuis et defunctis intercede. Si poſt gratias aliquã ſingu
larem oꝛationem pꝛo defunctis addideris bene facis.

¶ De lectione regulari.

Rediens de refectoꝛio ad cellã ſi non ſit dies ieiunii cõ-
ſuetudinem oꝛandi ꝑfice: deinde boni aliquid ad edi-
ficationem lege: meditare. vel opus quod tibi iniunctũ
eſt fac aut ſcribe. Si autem dies ieiunii fuerit. aſſumpto

volumine ſtudii tui locū lectionis regularis ingredere: ſedēs cū aliis quod volueris ſub ſilentio lege. Cū vero ad dicendū aliquid boni interrogatus a preſidente fueris pauca et vtilia ſine curioſis allegationibꝰ hūiliter reſpondebis Non vtaris ꝓlixo ſermone. nec ſecularium vanas curioſitates in mediū ꝓferas: circūſedētes fratres tuos aut rectores tuis ſermonibus nō inuoluas: ſed mētis tue conceptū paucis ſimpliciter exprime: niſi forte preſidens ex certa cōſideratione te iuſſerit ſermonem facere longiorem.

¶ Exercicium monachi poſt prandium vſqꝫ ad veſperas.

¶ Conſideratio ſexta.

Poſt lectionē ad cellā rcuerſus operibus tuis ſēper aliquam orationē debes premittere: et in omnibus que facis dei auxiliū poſtulare. Exiſtens autē in cella nō ſis ocioſus: ſed ſemꝑ aliquid boni facito: maxime quod obediētia iniunxerit abbatis. Nūc ora. nunc ſcribe: lege aliquid boni aut meditare quoniā cella monachum ocioſum aut beſtiā facit aut demonem. Sed de his ſuo loco in ſequentibus latius dicemus. Cnra vt tempus expendas vtiliter: quoniam de omnibus deo rationem in breui es redditurus.

¶ De incollatu celle et operibus in ea faciendis.

Tria ſunt loca in quorū aliquo monachus deuotus et deū amās frequentius debet inueniri. In eccleſia videlicet. in cella: et ſuo tēpore in refectorio. Uagari autē ꝑ cenobitum nō permittitur: quia de malis et reprobis et gironagis ſcriptū eſt. In circuitu impii ambulabunt. De viro autem iuſto dicit ieremias. Bonū eſt viro cum portauerit iugum domini ab adoleſcentia ſua: ſedebit ſolitarius et tacebit: quia leuauit ſe. ſuper ſe. Quinqꝫ autem ſūt opera celle precipua: primum eſt iuſſis intendere: ſecundum eſt vtiliter legere: tertium eſt meditationi oportune inſiſtere: quartum eſt frequenter orare: quintum decēter quieſcere. De his per ordinem breuiter dicamus.

¶ In cella primo debes iuſſis intendere.

Primo quidē exiſtens in celle habitaculo diſce iuſſis intendere: et tuas deuotiones ocioſas obedientie non

preferre. Dicit eñ ſcriptura. Melior eſt obediētia ꝙ ſtultorũ victime: ꝛ auſcultare magis quā offerre adipem. Igitꝰ ſi tibi in cella aliqd ad operandũ iniunctũ fuerit noli ſemitas obediētie qualibet occaſione trāſgredi: ſed ſtude opus tibi ipoſitũ ꝓpter amorē dñi noſtri ieſu xp̄i ꝛ meritũ ſancte obedientie diligēter operari Hinc quietis amator hugo dicit. Libēter eſto in cella: ꝛ ſēper age aliquid in ea quod edificet te ꝛ a maiore iungitur: reputās ꝙ tui iuris nō ſit eā exire ſine licentia: preter nature neceſſitatez. Habes ꝛ de hoc ſanctiſſimi patris noſtri benedicti prohibitioem in regula: qui tibi egreſſum et diſcurſum interdicit ſine licentia.

¶ Secundo in cella debes vtiliter legere.

Maxime decet monachũ in cella exiſtentem ſemper aliquid boni legere: et ſe vtiliter in omnibꝰ occupare. Lectio eñ ſacra temptationes diaboli ſuperat: carnis incendia ſedat: mundum facit cōtennere: ad celeſtia mentem eleuare. Ueraciter eñ dixit diuine ſcripture amator bieronymus. Ama ſcientiam ſcripturarũ: et carnis vicia non amabis. Non ſūt monachis oīa legenda oībus: qm̄ qui adhuc infirmus eſt aīo: nō niſi doctrinis ſimplicibus eſt imbuendus. Et hugo ait ad monachũ ſimplicitatis amantem. Nō legas ad hoc vt doctior habearis: neqꝫ curioſitates legas que nō edificāt: qm̄ vana lectio vanas cogitationes generat: et mentis extinguit deuotionē. Legēda ſunt igitur ſimplicioribus monachus ſimplicia nō alta: deuota non curioſa quatenus q ꝓpter ingenii tarditatē non ſunt in altioribꝰ docti in vanis nou fiāt diſſoluti. Qui autem fortiores ſūt aīo cōuenientia eis ſtudia non interdicimus qm̄ oīa mūda ſunt mūdis: nihilqꝫ nocet lectũ veraciter deuotis. Uerũtamen nemo ſibi vſurpet fortitudinē animi quā nō hꝫ: ſꝫ i diſcretione abbatis ponitꝰ quis ad libertatem lectionis idoneus eſſe videatur.

¶ Tertio in cella meditationibꝰ oportune debes inſiſtere.

Quemadmodũ flos de radice oritꝰ: ſic ex lectione meditatio generatur. Si lectio vana fueit: etiaꝫ meditatio infructuoſa et inutilis erit. Fructus enim lectionis meditatio eſt: et meditationis geminen oratio. Cura igitꝰ ſāctis

meditationibus opoꝛtune inſiſtere vt diſcas etiam aliquā do mentem per feruoꝛem diuini amoꝛis in contemplationem eleuare. Deniqꝫ meditatio ipſa mētem eleuat: ⁊ lectionis ſtudiuum memoꝛie commendat.

¶ Quarto debes in cella frequenter oꝛare.

MOnet nos ſāctus apoſtolus oꝛationi ſine intermiſſione inſiſtere: quia ſicut nobis neceſſarius eſt ſēper halitus ad vitam carnis: ſic omnino neceſſaria eſt cōtinua oꝛatio ad ſanitatē mentis. Nam ſicut lectionibus ad bonum inſtruimur: ita oꝛationibus a malo liberamur. Dicit enim in ſancto euangelio dominus. Oꝛate: vt non intretis in tēptationem. Oꝛatio nāqꝫ mentem eſurientem reficit: carnalis concupiſcencie incendiū extinguit: moꝛes inſtruit: demones repellit. Si vis ſemper eſſe cū deo: ſemp oꝛa. Sit autem oꝛatio tua pura ſimplex et munda: ſit ꝑ feruoꝛē amoꝛis ad deum fuſa: et non eſſe nō poterit infructuoſa.

¶ Quinto debes in cella decenter quieſcere.

OPtime quieſcit: q̄ nichil mali cōmittit. Bene qeſcit: qui oēs mūdi occupationes contēnit. Eſto qetus in cella vt nulla hincinde cogitatiōe vageris eſto mēte purus atqꝫ trāquillus: vt ſapidā ſciam cōſequi merearis. Dicit eñ ſanctus in carmīe ꝓſper. Trāquillā ⁊ vacuā curis ſapientia mentē. Imbuit. ⁊ placidi pectoꝛis hoſpes erit. Et iterū dicit. Scrutari legē poſſūt vt cū qꝫ quieti. Si mundi a ſtrepitu libera coꝛ da vacēt. Ut mens ergo piis ſtudiis intenta iuueť. Iurgia diuinus carnea vincat amoꝛ. Cōſiſte igiť in cella quietus: ⁊ poteris veritatem amando cognoſcere. Mens enim tranquilla et diuine ſapientie capax eſſe non poterit: quando coꝛpus inquietum exiſtit. Hinc hugo dicit. In doꝛmitoꝛio eſto quietus: ne alius per te inquietetur.. Euigilans autem ſiue domire cupiēs ſemper occurrat tibi memoꝛia bonitatis dei cum gratiarū actione: quoniam ipſe ſuper nos ſemper vigilat quatenus nos ſibi humiliter ſeruientes ab omni malo cuſtodiat. Cū pergis ad ſtratū tuum pꝛius aliquid de deo cogitando vel meditando debes pꝛemittere: quatenus in cogitationibꝰ ſanctis ſuauiter valeas obdoꝛmire. Quales enim vigilan

tis occupationes fuerint: talis et dormientis erit requies talia et ſomnia erunt. Mens namq diuino feruens amore nec dormiens nec vigilans amatoris ſui obliuiſci poterit quemadmodum ſponſa in canticis dicit. Ego dormio ⁊ cor meum vigilat. ¶ Ad veſperas. Cõſideratio ſeptima.

TAudito primo ſigno ad veſperas et dicto ex more ſit nomẽ dñi benedictũ. cũ ceteris premitti ſolitis occupatis in negociis ſecularibus compatere: et quod ab illis liberũ eſſe voluit te ad ſeruiẽdũ ſibi omnipotẽs de⁹: gratias age. Deinde recolligere te ad interiora. vel meditari de paſſione dñi aliquid poteris: donec inſonãte ſecũdo ad chorum vadis. Meo namq iudicio nulla incipientiũ ꝓficientiũq ad cõpunctionẽ ⁊ mentis deuotionem meditatio melio eſt: quam illa que ex paſſione dñi noſtri ieſu chriſti ꝑ ignotos affectus ſumit exordium.

¶ Ad vigilias mortuorum.

SUb cõpulſu vigiliarũ poſt veſpas horaz de ſãcta cruce poteris ꝑſoluere: ⁊ poſtea de imẽſa charitate dei qua diligit fideles aĩas aliqd cogitare. Deinde quãtũ poteris cogita i quã magna ſint deſolatiões ſãcte ille aĩe i purgatorio ꝯſtitute: ꝙ magn⁹ ſit dolor ſpiritui a corpore ſeꝑato ⁊ ad centrũ ſui principii redire cupiẽti. vultũ ſui cõditoris non poſſe per amicã fruitionẽ cernere: ſed cogi in penis et cruciatibus ſibi grauiſſimis expectare. Tanta enĩ eſt anime ſeparate in penis cõſtitute ⁊ ad deũ venire cupiẽtis deſolatio. triſticia et meror: vt nullum tormentorũ genus in hoc mundo nobis cognitũ ei⁹ meſticie poſſet cõparari. Non eſt noſtro more cõparatio corporalis meſticie et deſolationis ad ſtatuz ſpũs ſeꝑati: ⁊ in dilatione reuerſionis ad ſuũ principiũ cõſtituti Quãtũ ergo potes deſolationi fideliuz animarũ in purgatorii carcere gementium compatere: et ſedulas pro eis ad dominũ orationes funde. Nam etſi per iuſticiam ſuam omnipotens ac miſericors pater illas a regno differat: ineſtimabili tamen eas charitate amat. Quid quid ergo pro eis oranda nunc boni feceris: gratũ omnipotẽti deo ſacrificiũ

ipēdis. Et cū illuc veneris multiplicatū recipies: q̄cq̄d hic in charitate pꝛo illis feciſti. Dicit em̄ ſcriptura. Sāctū ꝛ ſalubꝛe eſt pꝛo defunctis exoꝛare vt a peccatis ſoluantur.

¶ Tranſiens per cimiterium vel ambitū. Oꝛa ꝓ defūctis.

TRanſiens vero per cymiterium. ambitū. vel aliū locū ſepulture moꝛtuoꝛum: non obliuiſcaris fratrum tuoꝛum et omnium fidelium defunctoꝛum: ſed charitate motus illis compatere: et eis apud dominuꝫ tali vel ſimili modo ſtudeas ſubuenire. ¶ Oꝛatio.

AVete fideles anime: in ſācta pace requieſcite. Qui vos redemit ſuo pꝛecioſo ſanguine dignetur vos a penis liberare ꝛ ad eterna gaudia perducere: vbi gaudeatis ꝛ exultetis ineternum benedicte. ¶ A'ia

BEnedicat vos deus pater q̄ vos creauit. Benedicat vos ieſus chꝛiſtus qui vos ſuo pꝛecioſiſſimo ſanguine redemit. Benedicat vos ſpiritus ſanctus. qui ſua pietate et muuere ab eterna dānatione vos pꝛeſeruauit. Amen.

¶ Sepius lege ſequentem oꝛationem

OBſecro te dulciſſime domine ieſu fili dei viui per doloꝛem vulnerum tuoꝛum: et per ſanctiſſimi ſanguinis tui effuſionem: ac innocentiſſime moꝛtis tue virtutem: miſerere animabus omnium fidelium defunctoꝛum in penis purgatoꝛii exiſtentibus. et da eis manſionem lucis eterne cum omnibus ſanctis tuis.

¶ Poſt veſperas vſq̄ ad completoꝛium

¶ Conſideratio octaua.

POſt veſperas ſeu vigilias moꝛtuoꝛum ad cellam tuam cum oꝛationibus ꝛ inclinationib⁹ cōſuetis reuertere ibiq̄ flexis genibus gratias ꝯſeruatori tuo miſericoꝛdiſſimo redde: quoniā te nō ſoluꝫ a ſeculi vanitatibus clemēter eripuit: ſed etiā a multis malis ꝛ periculis in oꝛdine cuſtodiuit. Deinde recogita quāta bona coꝛpalia et ſpūalia pius tibi pater nihil merenti exhibuit: et quod maximū eſt tibi fideliter in ipſius amoꝛe p̄ſeuerāti ſeipſum in pꝛemiū pꝛomiſit. Eſto gratus ꝛ ſēp in oꝛatione vigilās: vt ī amoꝛē dei dulci⁹ ardeas. ¶ Ad cenā.

Facto autem ſigno ad cenam ad occurrendū te humiliter

prepara:et que ſuperius ad prandium ſignauimus obſerua. Poſt cenam ad cellam tuam redire poteris et orationi vel meditationi inſiſtere: donec ſignū pulſet ad collationē

¶ Ad collationem.

POſt cenam audito ſigno collationis ſpūalis mox ad eā cū grauitate ſtudeas occurrere:⁊ lectionē diei vltimas cū feruore ſpiritus audire. Verbū em̄ ſācte exhortationis quod vltimo auditū fuerit: mēti ꝑ totā noctē tenacius ihebit. Si autē ieiuniū fuerit: collatio inter bibendū obſeruari in refectorio ꝯſueuit. Ad ſacrā igit̄ lectionē in om̄i loco eſto itētus: qm̄ vbi verbū exhortationis ſācte cū attētione libēter accipit̄: nō poteſt fieri quin mens ſepi⁹ eleuetur.

¶ Ad completorium.

VAdens ad completorium dominum exora quatenus omnia mundana et carnalia te ſemper faciat contemnere: donec tibi in ſuo ſanctiſſimo amore iugiter permanere: vt curſu preſentis vite completo templum dei nō manu factum mereari ⁊ ingredi: et in eternum cum omnibus ſanctis in dn̄o letari. In fine autem ꝯpletorii cum pulſari ſignū āgelice ſalutatiōis audieris: beatiſſimā dei genitricē ⁊ virginē mariā humiliter ſalutabis: vt te ſuis meritis ꝑ noctē cuſtodiat:⁊ ꝑ tua ſalute apud filium iugiter intercedat.

¶ Poſt completorium.

FInito completorio mox ad cellam regredere:⁊ premiſſis orationibus conſuetis cura te ad recollectionē animi ſequentem diligentiſſime preparare.

¶ De recollectione poſt completorium.

¶ Conſideratio nona.

CUm non poſſimus in vno ſtatu mētis ſancto immobiles omnino ꝑſiſtere: neceſſarium nobis eſt ſanctū propoſitū ſepius renouare: vt quotiēs ꝑ diē errando ꝑ deuia peccatorū ab vno animi noſtri principio ſummo deo recedimus: totiēs ꝑ cōtritionē et cōpūctionem ad illū emēdatiōe firmiter ꝓpoſita redeam⁹. Hinc nobis ſancti patres noſtri cōſtituerunt recollectioni poſt cōpletoriū inſiſtere: et nos de negligentiis ꝑ diē cōmiſſis examinare: vt ſanctitatis propoſitū qd̄ ſatis debile ⁊ in

firmū nouimus:ad feruorē ſpūs ꝯ cōtinuum recollectiōis exerciciū renouemꝰ. Volens igit̄ cenobita noſter deuotus ſe fructuoſe ⁊ vtili cōtinuatione recolligere:ſe in quinq̧ debet pꝛīcipaliter ꝑ oꝛdinē examinare. ¶ Racionis exactio

PRimū in recollectione obſeruandū. eſt rationis exactio ꝑ quā cenobita āte ocl'os mētis ſe a deo caſtigādū iubet reducere:q̄cq̄d ſe in die negligenter aut male vl' minꝰ bn̄ meminerit delīquēdo cōmiſiſſe. Cōuerſus itaq̧ ad dn̄m cōploſis manibus ante lectū iaceat:et tali vel ſimili modo dicat.

GRatias ago tibi omnipotens et miſericoꝛs deus ꝓ vniuerſis beneficiis tuis. que michi indigno peccatoꝛi et nihil penitus merenti. a iuuentute mea vſq̧ in hanc hoꝛam exhibere dignatus es:quoniam qui nichil boni merui: multa ⁊ innumerabilia bonitatis tue dona ſuſcepi. Utinam tibi ſūmo et incōmutabili bono digne poſſem gratias agere:vtinam in tuo ſancto ſeruicio te puro coꝛde et munda conſciētia poſſem collaudare. Sed pꝛohdoloꝛ infirmitate. cōcupiſcentia: et mala conſuetudine pꝛeualentibus. qui tuo ſanctiſſimo amoꝛi puro coꝛde et conſcientia inherere debui:te multis negligentiis et culpis iterum atq̧ iterum offendi:⁊ quotiens ſecundum internas bonitatis tue inſpirationes ad ſpiritus feruoꝛem conatus ſum ſurgere: heu me totiēs doleo iterum coꝛruiſſe.

¶ Ecce bone ieſu quot culpas quot negligentias quot reatus hodie ſolū incidi: quot vanas quot inutiles quot pernicioſas in tampaucis hoꝛis cogitatiōes admiſi:quot inutilia et nociua verba pꝛotuli:quot negligentias et delicta in meis actionibus hoc die perpetraui.

¶ Ve michi miſero qui nec vnū quidem bꝛeuiſſimum diem in tuo ſanctiſſimo ſeruicio perſeuerare ſine coꝛdis impuritate ⁊ negligentia potui: qui tot hodie culpas et imperfectiōes varias commiſi. Confiteoꝛ tue bonitati o mitiſſime deus omnia peccata mea que a iuuentute mea etate incidi: ante pedes tuos o dulciſſime ieſu pono omnes negligentias quas hodie cōmiſi: veniā peto quā nō ſum dignus accipere:gratiam poſtulo quā me in vacuū tociens fateoꝛ accepiſſe. O amantiſſime dei ⁊ hominum mediatoꝛ ieſu chꝛiſte:

noli me miſerum peccatorē deſpicere: quē voluiſti proprio ſanguine comparare. Cōfiteor tibi omnes negligētias quas hodie quomodolibet incidi: et culpas quas commiſi.

Hic cenobita corā dño mente ꝓſtratus potiores negligē‑tias ad memoriā reuocet: et veniam humiliter poſtulās ſuā imperfectionē deploret. Maxime autē recogitat ſi quempiam verbo vel facto offenderit: ſi quid cōtra fratrem dixerit: ſi cōtra charitatem et reuerentiā aliquid cōmiſerit: vł ſi ſcienter aliquem male contriſtauit. Et generaliter in quocunqꝫ ſe cōtra deum cōtra ſeipſum cōtra prelatum cōtra ꝓximum ſiue regulam vel ſtatuta patrum deliquiſſe cognouerit ad examen huius capituli reuocare ſtudeat: et de ſecretis in cōfeſſiōe craſtina. de publicis et regularibus trāſgreſſionibus in ꝓximo capitulo ſe accuſando expurgare fideliter et ex animo ꝓponat. Doleat de cōmiſſis: ſatiſfaciat de contritis: caueat de cōmittendis.

¶ Deinde aduertat graue deum offendētis piculū: ſiue veniale fuerit ſiue mortale pctm̄. Dicit em̄ ioannes gerſon cācellarius pariſienſis: in tractatu de ſpūali vita. Adeo pctm̄ etiā veniale cōtra deū eſt qꝺ ex ſua iuſticia hoīem ꝓ illo poſſet dānare ineternū. Qꝺ autē homini illud ad dānationem nō imputat: nō de iuſticia ſed de ſua infinita bonitate ꝓcedit. Et diuus pſul anſelmus nos cōmonet: ꝙ homo ꝓ toto mundo nō debeat minimum peccatū ꝯtra dei voluntatem ſciēter cōmittere. Dicit em̄ beatiſſimus pōtifex auguſtinꝰ. Nullū peccatum adeo veniale eſt: quin mortale fiat dū placet. Diceres. Nō poteſt hec vera eſſe ſententia: qm̄ ſi pctm̄ veniale fuerit: nunqꝫ mortale fieri poteſt. Si autē mortale fit: veniale nō fuit. Sed audi et intellige. Cōcedo pctm̄ veniale ſcōm ſuā cōſiderationē mortale non poſſe fieri: ſꝫ vnū idēqꝫ peccatū qꝺ poteſt ſtare cū charitate. vni ex ſola negligentia et infirmitate veniale ſolū efficit: alteri quidē ex cōtēptu et auerſione dei in eodē peccāti mortale ſine dubio: qr placet etiā ingratū peccatū eſt et cōtra deū. merito imputat. Beatus ergo ꝗ ſemp eſt pauidus: qui autē mentis eſt dure corruet in malum. Qui minima peccata cum poſſit emendare negligit: paulatim in grauiora cadit.

¶ Enimuero q̄tum omnipotēti deo pctm̄ diſpliciat: ſubſe quēs vindicta manifeſtat. Totiēs eñ peccātes contra dñm punitos grauiter in ſacris volumilibus ⁊ geſtis trāſacti tē poris legimus: vt merito peccati foueam timeamus.

¶ Quantum ei breuiſſima etiam auerſi ſpūs cogitatio di ſpliceat: nobis primi angeli caſus declarat. Quācito ſe nā- q̄ꝫ contra dominum ſuperbiendo in ordinatu ꝫ exhibuit: ꝓ iectus in infernum fuit.

¶ Quantū vero cōtra dñm ſint verba ocioſa et inutilia: in vita ſctōꝝ patrū de porcis infernalib⁹ interloquētes inuti lia frēs / apparētib⁹: hiſtoria nos admonet ſatis manifeſta.

¶ Quantum omnipotentem deum verba mala et pernicio ſa offendant in puero quinq̄ꝫ annorum blaſphemante patu it: quem diabolus de patris ſinu rapiens viuum ad infer- num vt creditur aſportauit.

¶ Quantum vero diſpliceant illi facta et negligentie circa ſuum officium: patet in filiis hely negligentibus ⁊ min⁹ curantibus ſacrificii ritum.

¶ Quantū diſpliceāt deo etiā bona opa cōtra ſolitā ꝓmiſ- ſamq̄ꝫ obediētiā facta. ſanctus aſtion ſuo nos facto edocu- it: qui licet non cōtra tñ preter iuſſum. nō impune aquas ſo litas portauit. Et de multis aliis ſimilia legimus.

¶ Quantum vero mala facta deum offendant. cū ex infini tis vt ita dixerim hiſtoriis poſſimus intelligere paucis ex- emplis non opus eſt probare.

QUm autē cenobita noſter in recollectionibus ſuis de- uotus ſe ꝑmiſſis vel quibuſlibet aliis negligētiis ſeu peccatis q̄tūcūq̄ꝫ grauib⁹ oneratū inuenerit: aſſumat ꝯtri- tionē ſibi poſſibilē de ꝑteritis: emēdatiōis ꝓpoſitū de futu ris firmiter cauādis: ⁊ penitētiā de ꝯmiſſis. Aſſumat ergo cōſiliū ſupradicti cancellarii: ⁊ compuuctus dicat ad dñm.

O Dñe deus meus cōfiteor. ¶ Ueritas prima.
O tue ſanctiſſime boni tati. qd̄ ſic vel ſic contra tuā volū- tatē peccaui. de quo vehemēter doleo: et ob id ꝙ te qui to- tus es bonus offendi penitentiam humiliter ago.

O Dñe deus meus q̄ oīa noſti tu ¶ Ueritas ſecūda.
O ſcis quod te largiente bonū habeo ꝓpoſitū: et intēdo

te adiuuāte me ꝑ viribꝰ emēdare in futurū. Cauet aūt pec
catū p̄cibus deū ꝑ adiutorio inuocādo: penis. corpi penitē
tiam infligendo: fuga. occaſionem peccati euitando. Jdcir
co pro veritate tertia dicat. ¶ Veritas tertia.

O Dñe deꝰ meus bonā habeo volūtatē. cōfeſſionē pecca-
torū meorū faciēdi: ſcḋm mandatū tuū et ſācte matris
eccleſie pro loco ⁊ tēpore: ex animo integraliter ſine fictiōe

¶ Quiſqs has tres veritates ex ſinceritate cordis ſine fal
ſitate ore vel mēte ad dñm ꝑtulerit: ꝙtūcunqꝫ antea pecca
uerit iā ſecurus eſt: ſi in tali ſtatu etiā ſine cōfeſſiōe in abſē-
tia ſacerdotis deceſſerit: ſic tñ ꝙ in purgatorio ſatiſfaciat:
qḋ penitendo nō cōpleuit. Qui autē eaſdē veritates obſtā
te volūtate peccandi qua actualiter delectatur. aut iniquo
ꝓpoſita quo peccatorum occaſiones vitare contēnit. ex pu
ra mente veraciter dicere non potuerit: in ſtatu dānatiōis
eſt: quam nec papa poteſt abſoluere.

¶ Cautele future indictio.

S Ecūdū qḋ i recollectiōe ſua cenobite obſeruādū
p̄ſcribit indictio future cautele nūcupat. Pēſet
q̄ fuerint ſibi occaſiōes trāſgreſſiōis p̄terite: et
facilꝰ ſe cuſtodiet a piclo future. Nūqꝫ ei pcti fo-
uea meliꝰ obſtruit: ꝙ ſi peccādi occaſio vitet. Et diuus ber
nardꝰ ait. Supueniēti ſiqḋē nocti faciēda ē indictio: ſcḋꝫ cō
munis inſtituti regulaꝫ ſua exercicia diſtribuendo. Jn his
om̄e debitū rite pſoluitur: ſi ſpūs deo ſpiritui caro ſubiicia
tur: et ſi quid fuerit intermiſſum neglectum vel iperfectū:
modo tempore et loco non maneat irrecompanſatum.

¶ Suffragiorum poſtulatio.

T Ercium in recollectione boni cenobite eſt deuota ſuf-
fragiorū poſtulatio: quippe qui ſuā infirmitatē opti-
me intelligit: adiutoriuꝫ à fortioribus petit. Mox ergo vt
recollectionem ſuam cōpleuerit: ſe ad ſanctā et indiuiduā
trinitatem petiturus miſericordiā conuertit: deinde geni-
tricem dei beatiſſimā inuocat: poſtea ſanctorū omniuꝫ pre-
ces et auxilia implorat. Et non ſolum hic ſuiipſius memi-
nit: ſed orationes pro toto ordine et eccleſia fundit.

¶ Ad quieſcendum benedictio.

Q Uartum in recollectione eſt cenobite ad quieſcē-
lū benedictio: qua ſe oꝛationibus munit: ⁊ cuſto
diendū ꝑ noctē diuine bonitati cōmittit. Igiť ad
ſonitū ſigni doꝛmitionis aut tpe ſtatuto locū que-
tis accedēs ſigno ſācte crucis ſe muniat: ⁊ cū deuotiōe dicat
¶ Pax dñi noſtri ieſu chꝛiſti: me ¶ Bñdictio quietis.
ritum et integritas btē marie ſēper virginis: ſignū ſancte
crucis: virtꝰ dñice paſſiōis: bñdictio cuſtodia ⁊ meritū oiꝫ
ſanctoꝛū. angeloꝛū. ⁊ electoꝛū dei ſint inter me ⁊ omēs īimi
cos meos viſibiles et inuiſibiles hic et in eternum. Amen.

C Ommendo me hac nocte et omi tēpoꝛe. ¶ Oꝛatio.
in vulneribꝰ tuis amātiſſime domīe ieſu et rogo te per
meritū ſanctiſſime paſſionis tue. miſerere mei ⁊ cuſtodi me
ab omnibus inſidiis et illuſionibus inimici: vt pura mente
et mundo coꝛpoꝛe diſpoſitis michi valeam hoꝛis cōſugere:
et te cum feruoꝛe ſpiritus collaudare.

¶ Pꝛo quiete habenda diſcretio.

Q Uintum ⁊ vltimū in recollectione cōmemoꝛādū eſt ꝓ
quiete habenda diſcretio: vt quēadmodū cenobita re
collectionem hanc ſerotinā nunꝗ̄ penitus debet omittere:
ſic etiā nō velit eā in deſtructionē ſui capitis nimiū indiſcre
te ꝓlongare. Cōpletis igiť cū diſcretiōe omibus deſideriū
feruoꝛis in deū cū lachꝛymis ſi poteſt erigat: mentē non cō
fundat. Aſcendens vero ſtratū aliqͩd de paſſione dñi vľ de
amoꝛe ieſu. aut certe de gloꝛia celeſtis regni in memoꝛia ſe
cum deferat: in quo doꝛmiēs ſuauiter requieſcat. Dicit nāq̃
bernardus. Iturus in ſomnū defer aliquid tecuꝫ in memo
ria vel in cogitatione in quo placide obdoꝛmias: quod non
nunquā etiā ſomniare iuuet: qđ etiā euigilantem excipiat:
⁊ in ſtatū heſterne intētionis reſtituat. Sic tibi nox ſicut di
es illuminabiť: et nox illuminatio tua erit in deliciis tuis:
quatenus placide obdoꝛmias: in pace requieſcas: facileq̃
euigilabis: et ſurgens facilis eris ad redeūdum in id vnde
non totus diceſſiſti. Uerūtamē omibus his ſemꝑ eſt adhi-
benda diſcretio: ne aut meditatio nimia ſomnū impediens
cerebꝛū deſtruat: aut ſomnus immoderate ꝓ̄ceptus medi-
tationē penitus intermittat. Nā hac hoꝛa potius doꝛmien

dñ eſt monacho q̃ meditanduꝫ: quatenus tẽpoꝛe ſtatuto ſic ad ſurgendũ diſpoſitus: et ad diuinũ officiũ cum hilaritate animi bñ oꝛdinatus. Affectus eñ p meditationẽ nimium in flãmatus cerebꝛũ et ſenſus deſtruit: et ſomnũ ab oculis de bilũ tollit. Sit ergo bꝛeuis in lecto meditatio: vbi capiti vł per gratiam vel per naturam non adeſt magna foꝛtitudo.

¶ De laboꝛe manuum. ¶ Conſideratio decima.

Qoniam ſãctiſſimus pater noſter benedictus in regula. viuentes de laboꝛibus manuum ſuarum monachos veros commandãs felices aſſerit: vt poſt finem dici de hoc ſãctiſſimo exercicio aliq̃d diceremus viſum nobis congruum fuit. Multifarie ſiqui dem hoc opus ꝯmendaria ſãctis patribus legimus: in quo illos ꝑfeciſſe coꝛam deo et hominibus non mediocriter ſci mus. Dicit enim ſanctus apoſtolus. Qui non laboꝛat non mãducet. Quid vero de hoc manuali exercicio inter doctiſ ſimos doctioꝛ auguſtinus ſenſerit: in libꝛo de opere mona choꝛum lucidentiſſime oſtendit. Veteres etiam illos ſãctiſ ſimos patres in ſolitudine moꝛantes operi manuũ nõ tepi de inſudaſſe legimus: quatenus periculum ocii nõ incurre rent: et de ſuis laboꝛibus viuentes exẽplo beatiſſimi docto ris gentiũ neminẽ grauarent. Utinã et nos fratres hoc ſã ctũ laboꝛandi exerciciũ pari cũ illis intentiõe et beniuolen tia dignemur aſſumere: vt poſt finem laboꝛis noſtri merea mur cum illis ſine fine in celeſti patria requieſcere.

¶ Quattuoꝛ ſunt monacho in laboꝛe obſeruanda.

Uocatus ad laboꝛẽ monachus talem ſe exhibere in om nibus ſtudeat: vt meritum laboꝛis coꝛpoꝛalis per mẽ tis diſſolutionem non amittat. Multos enim inter mona chos non recte ad laboꝛem exire cernimus: quos nichil ali ud querere q̃ carnis ſolacia videmus. Ex his nonnulli vt tempoꝛe ieiunii regularis manducandi occaſionem habe ant: laboꝛes inutiles et minus neceſſarios vſurpant. Labo rant eñ vt comedãt: vtrũ pꝛoſit vel obſit monaſterio non curãt. Alii vt hincinde ſine freno diſcipline quaſi ꝑ occaſio nem poſſint diſcurrere: varios laboꝛes cõſueuerũt oꝛdina re. Alii vt vanis locutiõibus et leuitatibus licenter indul

geāt laboꝛes inutiles cenobio ꝓcurāt. Alii vt hoīes (nō di
cam) quos. ſeculares ſibi notos et amicos ad carnē non ad
deū videre ꝛ alloqui quaſi ꝑ oppoꝛtunitatē ſine ſuſpicione
valeāt: externos laboꝛes amāt. Alii pꝛopter mentis iſtabi
litatem nō valētes in monaſterio quieſcere: ſemꝑ ad labo-
res vident anhelare. Omniū iſtoꝝ ſic laboꝛantiū nō eſt ſyn
cera intētio: et ideo mercedē laboꝛis optimā nō attingunt.
Tu autē frater cū ad laboꝛē vocaris intentionē tuam regu
lari inſtitutioni cura ſubmittere: vt nihil aliud ꝙ̄ dei hono
rem obedientie meritū ꝛ vtilitatē monaſterii diligas: nihil
pꝛeter ꝓfectū animi intendas. Exiſtens autē in laboꝛe noli
feruoꝛe ſpiritus impꝛudenter extinguere: noli ſpūalis con
uerſationis exerciciū obmittere: ſed quatuoꝛ ſequētia cura
diligēter vbiqꝫ obſeruare. In exterioꝛi cōuerſatiōe eſto fi-
delis. ſeruilis. et beniuolus: in interioꝛi humilis ꝛ deuotꝰ:
in locutione parcus ꝛ edificatoꝛius: in moꝛibus compoſitꝰ
et maturus. Si quattuoꝛ hec in laboꝛe ſeruaueris: ad cellā
melioꝛ ſemper redibis.

¶ Ad extra ſit monachus fidelis beniuolus et ſeruilis.

PRimū in laboꝛe cenobite diligenter obſeruādū
eſt vt in laboꝛādo fidelē ſuo monaſterio ſe ſēꝑ ex
hibeat: fratres in ſeruiēdo et miniſtrādo ſeu etiā
grauioꝛa poꝛtādo ex charitate ꝓueniat: ꝛ oībꝰ ſe
vbis ꝛ factis beniuolū ꝛ tractabilē oſtēdat. Dicit aūt ſāctus
amatoꝛ dei bernardus. Seruꝰ ꝛ pꝛudēs animꝰ ad oēm ſe com
parat laboꝛē: nec tñ in eo diſſoluit: ſed ꝑ eū magis in ſeipſū
colligit: qui ſemꝑ habet ꝑ oculis nō tā qđ agit: ꝙ̄ qđ agēdo
intendit. Omnis eñ conſūmationis intendit finē: quo in-
quantū verius nititur: intantū etiā feruētius ꝛ fidelius ma
nibus opatur: tocius ſui coꝛpoꝛis ſibi ſubiiciens ſeruitutē:
in quo volūtas facit vſum: vſus exerciciū: et exercicium vi
res ſubminiſtrat. Deuotꝰ et fidelis cenobita qui deū in ve
ritate diligit: in laboꝛe ſibi nō parcit: ſed cum tēto feruoꝛe
hilaritate et fidelitate operibus manuū ſibi impoſitis cō-
ſueuit inſiſtere: tanqꝫ ſi omnes in monaſterio ꝯſtitutos ſuo
laboꝛe ſolus cogeret enutrire. Nouit enim pꝛudētiſſimus.
animus totū ſe deo impendere: quicquid pꝛo ſeruoꝛū eius

neceſſitate corporali eũ contigerit laborare. Nã ſicut ſpiri tualia ſine cooꝑatione temporalium non poſſunt diu in re ligione ſubſiſtere: ita miniſtrãtẽ/ſeruientibus deo/neceſſa ria corporis propter deum. ſeruũ dei non dubito appellare Et ergo quicquid bonus cenobita ſuis laboribus monaſte rio recta intentione poteſt acquirere: id totũ ſe ſciat domi no exhibere. Ueruntamen ſic ſibi monachus laborandum ſemper intelligat: vt orationes monaſticas. miſſas ꝛ cetera ſancte matris eccleſie ſeruitia nullatenus omittat.

¶ Opus autem manuale curioſum et propria complacen tia ſuceptũ obedientie merito apud ineternum iudicem de ſtituitur: et tanꝗ ocioſum et ſine licentia maioris preſum ptum rationi obnoxiuꝫ habetur. Sed bonus cenobita qui ſoli deo placere deſiderat: in omni ſurreptiõe ocioſi/ verbi facti vel cogitationis. illud bernardi apud ſemetipſum di cat. Si modo eſſes moriturus: faceres ne hoc ſic quod nũc agis. cogitas. vł dicis? Qđ ſi nunc moriturus non ageres hoc quod modo agis. ſtultiſſimus es: qui tibi opera mor tis in breui moriturus tam audacter premittis ad mortem Si autẽ bene mori cũ ſit neceſſe deſideras: qđ non faceres ſi mors iã adeſſet nullo tẽpore agas. Quicquid eñ nũc fe ceris: poſt mortem ſue bonum ſit ſiue malum iuuenies.

¶ Ad intra ſit monachus humilis et deuotus.

SEcũdo monachus tẽpore laboris ad intra debet eſſe deuotus et humilis; quoniam ſi profectuꝫ in terni feruoris deſerit: nichil iuuat quod ꝑ laborẽ exteriꝰ acquirit. Ut ergo in laborãdo animus ve raciter ꝓficiat: gradus bone volũtatis in prima regiõe cõ ſcriptos ad memoriã ſepius reducat. Meditatiões de paſ ſione dñi ſcđm feruorẽ deuotiõis ordinet: in q̃bus labores ſuos ꝓ poſſibilitate chriſti laboribꝰ cõformet. Sit in corde ſemper ꝑ abnegationẽ ſui humilis: ſit in affectu ꝑ feruoreꝫ ſancte compũctionis deuotus: quatenus labor manuũ ex terius ad profectũ ꝛ vtilitatẽ cõmunitatis ꝓficiat: ꝛ mens ab interna dulcedine diuini amoris non recedat. Si labor fatigat operantẽ cenobitam. ſi eſtus vrit ſi importune ſitis opprimit: recogitet, quãtos labores dñs ieſus ꝓ nobis ſu-

ſtinuit et omnia leuius portabit. Orans itaq; ad dominū.
¶ Oratio laborantis.

O Dulciſſime ⁊ amātiſſime dn̄e ieſu rex celi ⁊ terre. q̄ pro mea redēptiōe natus de puriſſima virgine maria trigīta tribus annis inter hoīes de⁹ ⁊ homo ꝯuerſatus es: q̄ magnos in ābulādo docēdo ⁊ predicādo labores habuiſti: q̄ ꝑ me ſitim. eſuriem. eſtū ⁊ frigus volūtarie ⁊ patiēter ſuſtinuiſti. ꝑ q̄b⁹ oīb⁹ tibi grās ago. Suſcipe obſecro tantillos labores meos quāuis inutiles quos tue ſanctiſſime maieſtati humiliter offero in memoriā ⁊ honorem oīm laborum tuorum et ſāctiſſime paſſionis tue: et placeā tibi in vnione illa qua deo patri ſanctiſſimi labores tui placuerūt. Amen.

¶ Reuoluat autē cenobita noſter ſub labore ſi tēpus pmiſerit principales articulos dn̄ice paſſionis. primū eos quaſi chriſto in paſſione preſente cōmemorando: deinde ad genua gratias agendo: tertio ſecundum eorum ſimilitudinē miſericordiam in ipſis poſtulando.

¶ Conuerſationes quoq; ſanctorū patrum aut martyrum paſſionis ad memoriam reuocet: et quantum nūc mercedē et gloriam pro ſuis laboribus percipiant in patria penſet.

¶ In locutione ſit monachus parcus et edificatorius.

T Ertium quod obſeruādū monacho in labore precipitur: eſt vt pauca ⁊ edificatoria loquatur. Dicit eīn ſcriptura. In multiloquio nō deerit peccatū. Nunq̄ loquaf ſine licētia monachus: ſi veraciter deſiderat eſſe bonus. Habita vero licentia loquendi nō loquatur niſi pauca ⁊ vtilia ſciēs verba ocioſa ⁊ ſcurrilia per regulam in omni loco eſſe dānata. Talem ſibi loquendi modū in omni loco et tempore per circūſpectionē inſtituat: vt loquendo nemimem offēdat. Audiat libentius q̄ libeat loqui: nec omnia dicat que mens ſuggerit: ſi ſtultoruꝫ improperiū ptimeſcit. Si etenī hugo dicit ad monachū. Nō om̄ia que ſcis effundas. quaſi vas ſine operculo. quod ſtatim vt inclinatur effundit quidquid in ſe continet: ⁊ omni pulueri et īmundicie patet. Diligenter caue ne vnq̄ directe vel indirecte gloriam tuā videaris querere: nec alicui quod in te cōmendabile latet animo gloriandi. vel alias imprudēter reuelare. Si tu taces de te

ipſo ⁊ abſcōdis: amplius placebis: ſi tu prodis et commendas teipſum vileſces coram omnibus et irridebis. Uerba ocioſa caue: quia dū non aduertimus talia: dilabimur paulatim ad nociua: ex quibus generātur vel turbationes vel diſſolutiōes: vel cōſcientie graues corroſiones. Talis eſto in conuerſatione tua interiori: vt amore ſpūalis meditationis. te ſemper delect ſilencium ꝙ loquacitas.

¶ In moribus ſit cenobita compoſitus et maturus

Quarto monachus tā in labore ꝙ extra in omī loco mores ſuos iubetur componere: et ſe iu omnibus et factis et verbis coram hominibus maturuꝫ exhibere. Sit in corde mundus et humilis: ſit in ſermone benignus et vtilis: ſit inceſſu modeſtus et grauis: ſit in conuerſatiōe tota maturus ⁊ exēplaris. Totus autē homo facile ad normam diſcipline cōponitur: ſi conatus proficiendi in animo omni tempore firmus habeat. Enimuero dū monachus proficere quotidie ad meliora deſiderat omnem diſſolutioneꝫ ⁊ inordinatam conuerſationē vitat. Conatus nāqꝫ firmus proficiendi hoc habet propriū: vt animum conantis valde reddat in omnibus circūſpectū. Qui autē firmum conatuꝫ in melius proficiendi nō habet. veraciter nō poteſt dici cōpoſitus: ꝙuis hominibus videat eſſe maturus. Cito eñ maturitas ficta in apertā diſſolutioneꝫ mentis reſoluitur: vbi radix diſcipline timor dei non habet. Ut ergo cenobita noſter intus et extra ſemper valeat eſſe compoſitus: ſtudeat in timore domini veraciter eſſe radicatus. Qui eñ timet deum: nichil negligit. Et amor dei non eſt ocioſus.

¶ Qualis debeat eſſe cōuerſatio monachi ad alios hoīes.

Conſideratio. vndecima.

Quoniam vero de maturitate ⁊ compoſitiōe monachi coram hominibus ſeruanda dicere cepim⁹ vtile nobis videt vt quēadmodū ſe exhibere ſingulis debeat nunc breuiter dicamus. Aliter eñ ſe prelato ſuo exhibere precipitur: atqꝫ aliter confratribus ſuis et ſecularibus ſe oſtendere iubetur. Rectori nāqꝫ vice chriſti debet exhibere reuerētiam: cōfratri charitatē: iniuriantibus manſuetudinem: ſecularibus modeſtam pietatē

Reddat itaqꝫ monachus vnicuiqꝫ quod ſuũ eſt: et erit coram deo et hominibus veraciter compoſitus. Quid debeat deo quid ve ſibimetipſi ſuperius eſt ſufficienter dictum nunc propoſita nobis proſequamur.

¶ Sit conuerſatio reuerẽtialis erga prelatum vice chriſti.

Primo conuerſatio monachi debet eſſe reuerẽtialis ad prelatũ: dicente in ſacro euangelio domino Qui vos audit me audit: et qui vos ſpernit me ſpernit. Monachus eñ q̃ obediẽtiã et reuerẽtiã abbati ſuo debitã ſubtrahit: omnipotẽti deo iniuriã facit. Nam ſicut pater noſter ſãctiſſimus in regula loquitur abbas vices chriſti gerere in monaſterio comprobatur. Quiſquis ergo regis alicuius vicariũ deſpicit regem ipſum proculdubio contemnit. Sed dic michi bone frater quare debitam reuerẽtiam prelato tuo ſubtrahis: quem chriſti vicarium audis? Forſitam malum et tali officio penitus indignũ exiſtimas: et propterea licere tibi eum cõtemnere putas? Non ſic frater non ſic: ſed conſidera cuius ſit locus in quo chriſti vicarius preſidet: et mittentem te honorare noueris non miſſum. Si vis chriſti eſſe diſcipulus. conſidera ſemper ad quid veneris: et nunquam prelato etiã indigno reuerentiam negabis. Ad quid eñ veniſti? Utiqꝫ vt te ſecundum euangeliũ et regulam propter deum abneges: vt ſub alterius imperio chriſto milites: et mercedem pro his eternam cum pacientia expectes. Noli ergo frater noli coronam eterne felicitatis tibi paratam in celis propter vniꝰ hominis diſplicentiam amittere quam nõ debes pro toto mundo cõmutare. Memento quod nichil habes niſi a deo cui totum debes quod es et quod ſcis: vt voluntatem eius impleas: et ſecundũ eius ordinationẽ viuas. Sed cum non confidas te voluntatẽ dei poſſe intelligere: rectori tuo tãq̃ vicario eius cui te ſubdidiſti debes humiliter obedire: neqꝫ vitã ipſius neqꝫ imperiũ debes diſcutere: cum tibi nõ liceat paſtorem iudicare. In tua ſiquidẽ profeſſione volũtatem propriã iuraſti nõ debere ꝑficere: ſed abbati ſecundum regulam velle in omnibus obedire. Abbas ergo voluntatis tue dominus eſt: non ſua aſſumptione. ſed ordinatione

ne dei cuius et vicarius eſt. Rei autem aliene contrectatio domino inuito furtum eſt: et ſcis quod fures partem non habebunt in regno chriſti et dei. Monachus itaqꝫ regulariter deo et ſuo abbati profeſſus. voluntatis proprie iam deinceps non habet dominum: ſi eandem voluntatem ſuã poſtea ſibi vſurpauerit: furtum et ſacrilegium ꝯmitit. Nec ſaluabit preſumptorem interpreta licentia: ſi minis et contumeliis fuerit impetrata. Abbas tuus o frater/ dei vicarius eſt: cui obedientiam promiſſam non vt homini ſed tãq̃ deo debes impendere: et humilẽ reuerentiam loco dei exhibere. Quicquid enim rectori a ſubditis impendiꝶ: ad deum cuius vicarius eſt ꝓculdubio refertur. Cum ergo prelato tuo te propter deum ſolum et ob nullã aliã cauſam ſubieceris: talem te omni tempore erga eum exhibere ſtudeas vt te libere facere vel dimittere quicquid ei videtur expedire. iubere valeat: et nullas animi tui inſolentias vel turbatiões omnino pertimeſcat. Nam ſi abbas tuus te monachũ ſuũ timere cõpellitur: equitatis ordo violaꝶ: et vbi eſſe ſup magiſtrũ diſcipulus nititur: in euangelium peccaꝶ. Caue igitur ne prelatis reuerẽtiam ⁊ honorẽ ſubtrahas: caue ne illos cõtriſtando dñm offendas: ſed cura eis qualeſcũqꝫ ſint reuerenter occurrere: et eorũ mandatis ſecũdum euãgeliũ ⁊ regulam in omnibꝰ obdire. Crede michi frater quoniam culpa que in prelatũ a ſubdito cõmittitur: aut in preſenti vita. aut in futura grauiſſime punitur. Scriptũ eſt eñ Nolite tangere chriſtos meos. Quicquid tibi prelatus tuus preceperit tali confidentia debes ſuſcipere: vt credas deum illud ſibi inſpiraſſe.

¶ Sit monachi conuerſatio charitatiua ad fratres.

SEcundo cõuerſatio monachi erga cõfratres charitatẽ habere precipitur: per quã ſolã pax ⁊ ꝯcordia in monaſterio habetur. Cogitet ſemper ⁊ in corde ſuo reuoluat cenobita noſter fidelis cõmunẽ aiarum in eterna felicitate leticiã: ⁊ oculũ mẽtis iugiter in cõditionẽ animorũ equalẽ dirigat: vt ab amore futuri cõſortii cogitatio nõ recedat. Si frater te v̄bo aut facto qũolibet offẽderit: ſi tibi in aliquo moleſtꝰ vel aduerſariꝰ fuerit

noli motũ ſenſualitatis inordinatũ ex eo ppẽdere: noli pſẽtẽ eius infirmitatẽ ꝯſiderare: ſed mentis tue oculos ad aie ipſius nobilitatem ſubleua: et quale ſit tecũ habitura eterne felicitatis conſortium penſa. Ad hoc regule capitulũ de bono zelo monachorum ſepius ad memoriam debes reducere: vt facilius ad fraternam charitatem teipſum valeas excitare. Ante omnia caue ne diſplicentiã cõtra fratrẽ tuuz admiſeris: qm̃ qui proximo ſuo frequenter iraſcitur: deum non amare manifeſte comprobatur. Quiſquis enim deum ex toto corde ſuo diligit diſplicentiã contra fratrem ſuũ fidelem non amittit. In tanta vero mẽtis eleuatione monachus debet cõſtitui: vt quicquid frater in eum commiſerit. animi illius naturam penſando/non poſſit commoueri.

¶ Si conuerſatio monachi ad iniuriatores manſueta.

Tertio monachi cõuerſatio ad iniuriatores debet eſſe manſueta: quod tũc demũ bene agit̃: ſi reſpectus communis future felicitatis et conſortiu ſemper habeatur. Ad hanc animi manſuetudinẽ conſequẽdam cenobita noſter cõuerſationes ſanctorum patrum ad mẽtem crebrius diſcat reducere: et cũ quãta leticia ſuſceperint iĩurias fideliter cogitare. Studeat in primis imitari ꝙ̃tum poſſibile eſt ſaluatorem noſtrũ dñm ieſum chriſtũ. qui non ſolũ iniurias ⁊ cõtumelias impiorũ mãſuetiſſimo corde ſuſtinuit: ſed etiã patrem ꝓ ſuis pſecutoribus exorauit vt nõ perirent. Hoc ſaluatoris exemplũ ſancti patres imitãtes iniurias patiẽter et mãſuete ſolebãt pro dei amore ſuſcipe: et ipſos iniuriatores qđ eſt amplius amare. Ad hec cenobita gradus manſuetudinis ad mentẽ reuocet: qui his verſibus breuiter incluſi cõtinent̃. Apta. cõforta. mittis cõtraria porta. Serua cõpeſce. tecũ penitus requieſce. Corripe prudẽter. clemẽs ſis. da ſapiẽter. Ora ponẽdo te. martyriũ cupiẽdo. Humilitas eñ ſi mentẽ cenobite poſſederit: iniurias amare facit. Gradus vero humilitatis his verſibus continetur.

¶ Duodecim gradus humilitatis

Juſtorum graduum primus timet omnipotentem.
Illecebris carnis ſubmittit frena ſecundus.
Tercius abbati ſupponit ſe reuerenter.

Conuiciis ſpretis quartus patienter obedit
Abbati reſerat quintus petralia cordis
Uilis et indignus conſtat ſe iudice ſextus.
Cunctis ſe credit fore ſeptimus inferiorem.
Nil facit octauus quod nō fert regula celle.
Non loquitur nonus dum non interrogat alter.
Proſcribit riſum denus. damnatq͡ꝫ cachinnū
Undecimus loquitur rationis paucula verba.
Spectat humum ſemper duodenus vertice flexo.

¶ De eiſdem aliter.

Cerne deum. nec velle tuum fac. te regat alter.
Dura feras. nil corde tegas. ſed et infima queras.
Eſto peripſema. ſoliuagus non. obſtrue linguam.
Riſus parcus. ſermo grauis. geſtus humiles ſint.

¶ Nota Peripſema legi et ſcribi debet. non peripſima. ſicut imperiti legunt in epiſtola ad Romanos: et dicitur li matura et omnium rerum purgatio.

¶ Sit conuerſatio monachi ad ſeculares modeſta.

Quarto conuerſatio monachi ad ſeculares debet eſſe modeſta: vt nec familiaritas cū eis ſit nimia: nec elongatio indiſcreta. Hinc hugo dicit. Circa homines ꝙ̄tum in te eſt caue omne quod poteſt eis non bonuꝫ eſſe exemplum ſicut decet ſeruum dei fidelem honorem domini ſui in omnibus promouere. et in honoratione ei⁹ cauere. Nec familiaris ſis cuicū͡qꝫ femine; etiā ſctē. Nam ſi diſcrete ſūt ex hoc magis placebis: ſi vero īportune fuerint ampli⁹ ſunt fugiēde. Nō ſis ſuſpicioſns. Eſto infirmis obſequioſus in obſequiis hūilibus: eſto verax valde in verbis; ſint verba tua quaſi iuramentum: ⁊ edificabis alios. Paupertatem ama. Sis caſtus in omnibus: et vbi͡qꝫ timoratus.

¶ In oībus aūt ꝟtutib⁹ et bonis morib⁹ fundādis ꝓpone tibi illud clariſſimū ac ꝑfectiſſimū toti⁹ claritatis exemplū. vite ⁊ cōuerſatiōis dñi nr̄i ieſu chriſti: q̇ ad hoc de celo miſſus eſt vt nos p̄iret in via ꝟtutū: et erudiret nos ſuo exēplo ſicut ſemetipſū. Quāto ergo ſe monach⁹ in via ꝟtutū huic cōformare ꝑ imitationē curauerit: tāto illi in gloria et̃ne felicitatis ꝓculdubio ſimilior ⁊ ꝓpīquior erit. Quicq̇d agis

ſemper in eum reſpice: et quẽadmodũ ſe habuerit in omib⁹ ſcd̃m euangeliũ ⁊ tuam eſtimationẽ vide. Cũ eñ ſit optim⁹ optime ſe in oĩbus gerebat. Dic ergo ad teipſum. Si domi nus meus ieſus adeſſet quid putas faceret ad hoc. vel qd iam diceret? Certe optime et faceret et loqueretur: quem me in omnibus opoꝛtet ꝑ viribus imitari.

¶ Concluſio generalis omnium exerciciorum ſpiritualiũ.

¶ Conſideratio duodecima.

Volentes tandẽ aliqñ huic operi finem imponere: dici mus complementũ omniũ exerciciorũ ſpiritualium in duobus cõſiſtere. Primo in cognitiõe et ſentimẽto ĩperfe ctionis ꝓꝛie: vt monachus infirmitatis ſue ſẽper ſit cõſci us: ⁊ in humilitate ꝑmaneat radicatus. Scd̃o in deſiderio ⁊ conamine veniẽdi ad conuerſationẽ altiorẽ: vt ꝓficere ſem per ad melioꝛa in ſpiritu cupiat: ⁊ ab hoc conatu minime re cedat. Ad hũc vero proficiendi conatum quilibet cenobita mentẽ ſuã omni momẽto debet extẽdere: quẽ ſi aliqñ inter miſerit: voti tranſgreſſionẽ ⁊ aĩe ſue periculũ grauiſſimum incurrit. Caueat autẽ monachus ne ꝯſideratio ꝓꝛie infir mitatis. conatũ proficiẽdi abiiciat: caueat ne conatus ipſe cõſiderationẽ imꝑfectiõis cõtẽnat: ſed hec ãbo ſic mutuo ſi bi cohereãt: vt nũqꝫ ab inuicẽ recedãt. Qd̃ ſi propꝛie imꝑfe ctionis nimia cõſideratio mentẽ in deſꝑationẽ deiicere tem ptauerit: reuocet ad memoꝛiã illud quod ſãctus abbas ber nardus dixit. Reſpirem⁹ ĩquit fratres: qm̃ etſi nichil ſum⁹ in coꝛdibus noſtris: foꝛſan in coꝛde dei poteſt aliqd latere de nobis. He due conſideratiões infirmitatis noſtre ⁊ eſti mationis diuine magnam in nobis deuotionẽ excitãt: ſicut pſalmiſta dicebat. Ego ſum pauper et dolẽs. ecce pꝛima: ſa lus tua deus ſuſcepit me. ecce ſecũda.

¶ Deniqꝫ neceſſariũ eſt volenti ſe in his exercitiis ſpiritua libus vtiliter occupare. habere coꝛ iocundũ et liberũ: et ab omni anxietate vel curis ſeculi alienũ. Spũs eñ ſanctus li bertatis ⁊ gaudii ſpũs eſt: coꝛ liberũ ⁊ in deo iocũdũ diligit et vt ita dixerim ſuo ſimili applaudit. Nam ſicut auis liga ta in terris ſe ad celũ volãdo non poteſt ſuſtollere: ſic mẽs caducis occupata ſe ad celeſtia nõ poteſt eleuare. Nec opoꝛ

tet ſpiritũ nimia frequẽtiõe deiicere: alioquin ⁊ cerebrũ cõfunditur: et arida cõſuetudine in vanũ laborat. Diſcat ergo cenobita in ſpũ feruẽs his cũ moderamine ſẽper inſiſtere: et cauſã omnis exercicii in deũ qui principiũ ⁊ finis ẽ tocius bonitatis per intentionem iugiter referre. Conatũ ſuum ad illius timorem et amorem fideliter dirigat: et mentẽ in profunda humilitate figat. quoniam non facile a deo derelinquitur: qui in amore radicatur.

¶ Finis adeſt exercicii ſpiritualis clauſtraliũ. p Petrũ Friedbergenſem in nobili vrbe Maguntina Octauo Idus Auguſtias. Anno ſalutis. M.ccccxcviii.

¶ Incipit ſpiritualis exercicii cõpẽdiũ ioannes tritemius

e tſi formula ſpiritualis exercicii ad edificationẽ clauſtralium per nos edita, deuotis quibuſcꝫ in ocio vacãtibus poſſet apparere breuiſſima: veremur tamẽ ne occupatis in re familiari ſatis videatur eſſe prolixa: quorũ dũ cogitatio in diſponendis neceſſariis ſubditorũ cõtinua ſollicitudine extendit: facile anim⁹ in exerciciis ſpũalibus etiã breuiſſimis fatigatur. Ne igit monachi noſtri qui vel exterioribus ſũt dediti: vel in ſpũali cõuerſatione minus deuoti. occaſione prolixitatis ad argumentum excuſationis ſolite poſſint cofugere: iuſſi ſum⁹ eandem traditionem abbreuiare: vt et maiorem in ſua deuotione feruidi teneant: et minorem tepidi non omittant.

¶ Sequitur practica exercicii ſpiritualis.

Ante omnes ⁊ ſingulas horas generaliter cenobita deuot⁹ conatũ ſuũ in hũc finẽ ſtudeat dirigere: vt deũ in corde ſuo per radicẽ beneficiorũ ei⁹ totis viribus cõcupiſcat magnificare. Tantus ſit in eo deuotiõis feruẽtiſſimus ardor. tãta cõpũctio. tãta deniqꝫ inundatio lachrymarũ: vt quicũqꝫ pſallentẽ viderit: ad magnificãdũ dominũ eius exemplo prouocetur. Secũ

do ad charitatē proximi ſe quantū poteſt excitare meminerit: quoniā amor in deū fruſtra dirigiť: ſi ꝓximus odiatur. Expulſis igitur cūctis diſplicētie ſpinis. conuerſus ad dominum cenobita deuotiſſimus oret. ¶ Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus qui nos ad exerciciū tue dilectionis multimoda rerum creatione inſtruēs. te ſuper omnia totis viribus. et proximum ſicut noſmetipſos ꝓpter te amare precepiſti. tui ſanctiſſimi amoris ac proximi dilectionis michi gratiam concede ꝓpicius: vt repreſſis oībus diſplicentie. auerſionis et iracundie motibus: te puro ſemper corde ſuper omnia diligam: et a dilectione ſyncera ꝓximi nullatenus recedā: quatenꝰ ſicut menbrū coherens membro leſo cōpatitur: ita mens mea proximū ſyncere diligens. membrū eſſe veri capitis noſtri ieſu chriſti mereať. Qui tecum viuit et regnat. ¶ Alia oratio.

Obſecro ſancte pater omnipotens eterne deus per virtutem ſanctiſſime paſſionis vnigeniti filii tui domini noſtri ieſu chriſti: illumina oculos cordis mei: vt ſpiritu cōpunctus quam ſepe in mandatis tuis offenderim videam: et per miſericordiam tuam emundatus ab omni ſorde peccati: nunquam te deinceps offendam.

¶ Poſt matutinas.

Finitis matutinis adhuc in eccleſia reſidens. vel etiā in cella poſitus. aſſumas tibi vere reſignationis affectum ſic orans. ¶ Oratio.

Domine ieſu chriſte fili dei viui q̄ hora matutina in maxima ſanctiſſimi cordis tui anguſtia cōſtitutus te poſt trinam orationem in voluntatem dei patris tui pleniſſime reſignaſti. concede michi in virtute illius charitatis tue. voluntatem meam pro tuo amore in omnibus perfecte contēnere: ac me in diſpoſitionem voluntatis tue et eorum quos michi perfeciſti omni tempore veraciter reſignare. Qui viuit et regnat cum deo patre in vnitate ſpūſſancti deus. etc.

¶ Poſt primas.

Poſt primas cum chorum exiens locum capitularem ingrederis: ob memoriam innocentiſſimi ſaluatoris tui coram pilato accuſati. ad humilem confeſſionem formabis

affectum tuum ſic orans ad dominum.

¶ Oratio.

Sanctiſſime ac dulciſſime domine ieſu. qui hora prima coram pilato falſo accuſatus te dei filium veraciter cō feſſus es. miſerere mei et concede michi per innocentiam tuam vere confeſſionis virtutem: vt verba quelibet accuſā tium me humiliter perferam: et nullis obprobriis ab inter na mentis tranquillitate recedam. Qui viuis et regnas cū deo patre in vnitate ſpiritusſancti deus. Per.

¶ Poſt tercias.

Poſt tercias ad mentem reuocabis quāta obpro bria. quantas illuſiones et irriſiones ſuſtinuerit innocentiſſimus dominus ieſus pro tua redem ptione: in cuius memoriam aſſumas tibi deſide um ſexti gradus humilitatis ſic orans.

¶ Oratio.

O Dulciſſime domine ieſu. q̄ pro nobis miſerabiliter fla gellatus illuſus. irriſus. ſpinis coronatus. et conſpu tus hora tercia fuiſti. Da michi in virtute omnium paſſio num tuarum per ſanctiſſimi ſanguinis tui effuſionem: pro tuo amore omni vilitate et extremitate ſemper eſſe conten tum: quatenus intuitu peccatorum meorum. me ⁊ indignū operarium tuum humiliter ſentiam: et tamen in tuo ſan cto ſeruitio nullatenus tepeſcam.

¶ Poſt ſextam.

Poſt ſextam dominum ieſum crucem ſuam coram om nibus baiulantem et in ea deinde miſerabiliter pendē tem cum ceteris penalitatum eius articulis conſidera: ⁊ in flammatus ad deſiderium ſeptimi gradus humilitatis ad ipſum cum feruore ſpiritus ora. ¶ Oratio.

O Dulciſſime domine ieſu. qui propter nos miſeros pec catores. poſt innumeros paſſionis tue dolores. cru cem tuam meſtiſſima genitrice tua vidente ad locum mor tis tue portaſti: in qua crudeliter affixus. felle ⁊ aceto pota tus ac deriſus multipliciter fuiſti: rogo te per dolorem vul nerum tuorum. da michi omniū peccatorum meorum veni am: ſancte compunctionis gratiā: lachrymarū fōtem: pro

ſtinuit et omnia leuius portabit. Orans itaq̧ ad dominū.

Oratio laborantis.

O Dulciſſime ꝛ amātiſſime dn̄e ieſu rex celi ꝛ terre. q̄ pro mea redēptiōe natus de puriſſima virgine maria trigī ta tribus annis inter hoīes de⁹ ꝛ homo ꝯuerſatus es: q̄ magnos in ābulādo docēdo ꝛ predicādo labores habuiſti: q̄ ꝑ me ſitim. eſuriem. eſtū ꝛ frigus volūtarie ꝛ patiēter ſuſtinuiſti. ꝑ q̄b⁹ oīb⁹ tibi grās ago. Suſcipe obſecro tantillos labores meos quāuis inutiles quos tue ſanctiſſime maieſtati humiliter offero in memoriā ꝛ honorem oīm laborum tuorum et ſāctiſſime paſſionis tue: et placeā tibi in vnione illa qua deo patri ſanctiſſimi labores tui placuerūt. Amen.

Reuoluat autē cenobita noſter ſub labore ſi tēpus ꝑmiſerit principales articulos dn̄ice paſſionis. primū eos quaſi chriſto in paſſione preſente cōmemorando: deinde ad genua gratias agendo: tertio ſecundum eorum ſimilitudinē miſericordiam in ipſis poſtulando.

Conuerſationes quoq̧ ſanctorū patrum aut martyrum paſſionis ad memoriam reuocet: et quantum nūc mercedē et gloriam pro ſuis laboribus percipiant in patria penſet.

In locutione ſit monachus parcus et edificatorius.

TErtium quod obſeruādū monacho in labore precipitur: eſt vt pauca ꝛ edificatoria loquatur. Dicit eñ ſcriptura. In multiloquio nō deerit peccatū. Nunq̄ loquat̄ ſine licētia monachus: ſi veraciter deſiderat eſſe bonus. Habita vero licentia loquendi nō loquatur niſi pauca ꝛ vtilia ſciēs verba ocioſa ꝛ ſcurrilia per regulam in omni loco eſſe dānata. Talem ſibi loquendi modū in omni loco et tempore per circūſpectionē inſtituat: vt loquendo nemimem offēdat. Audiat libentius q̄ libeat loqui: nec omnia dicat que mens ſuggerit: ſi ſtultoruꝫ improperiū ꝓtimeſcit. Si etenī hugo dicit ad monachū. Nō oīa que ſcis effundas, quaſi vas ſine operculo, quod ſtatim vt inclinatur effundit quidquid in ſe continet: ꝛ omni pulueri et īmundicie patet. Diligenter caue ne vnq̄ directe vel indirecte gloriam tuā videaris querere: nec alicui quod in te cōmendabile latet animo gloriandi, vel alias imprudēter reuelare. Si tu taces de te

ipſo ⁊ abſcōdis: amplius placebis: ſi tu prodis et commendas teipſum vileſces coram omnibus et irridebis. Verba ocioſa caue: quia dū non aduertimus talia: dilabimur paulatim ad nociua: ex quibus generātur vel turbationes vel diſſolutiōes: vel cōſcientie graues corroſiones. Talis eſto in conuerſatione tua interiori: vt amore ſpūalis meditationis. te ſemper delect ſilencium q̄ꝫ loquacitas.

¶ In moribus ſit cenobita compoſitus et maturus

Quarto monachus tā in labore q̄ꝫ extra in omī loco mores ſuos iubetur componere: et ſe iu omnibus et factis et verbis coram hominibus maturuꝫ exhibere. Sit in corde mundus et humilis: ſit in ſermone benignus et vtilis: ſit inceſſu modeſtus et grauis: ſit in conuerſatiōe tota maturus ⁊ exēplaris. Totus autē homo facile ad normam diſcipline cōponitur: ſi conatus proficiendi in animo omni tempore firmus habeat. Enimuero dū monachus proficere quotidie ad meliora deſiderat omnem diſſolutioneꝫ ⁊ inordinatam conuerſationē vitat. Conatus nāqꝫ firmus proficiendi hoc habet proprīū: vt animum conantis valde reddat in omnibus circūſpectū. Qui autē firmum conatuꝫ in melius proficiendi nō habet. veraciter nō poteſt dici cōpoſitus: q̄uis hominibus videat eſſe maturus. Cito eñ maturitas ficta in apertā diſſolutioneꝫ mentis reſoluitur: vbi radix diſcipline timor dei non habet. Ut ergo cenobita noſter intus et extra ſemper valeat eſſe compoſitus: ſtudeat in timore domini veraci ter eſſe radicatus. Qui eñ timet deum: nichil negligit. Et amor dei non eſt ocioſus.

¶ Qualis debeat eſſe cōuerſatio mona chi ad alios hoīes.

Conſideratio. vndecima.

Quoniam vero de maturitate ⁊ compoſitiōe monachi coram hominibus ſeruanda dicere cepim⁹ vtile nobis videt vt quēadmodū ſe exhibere ſingulis debeat nunc breuiter dicamus. Aliter eñ ſe prelato ſuo exhibere precipitur: atqꝫ aliter confratribus ſuis et ſecularibus ſe oſtendere iubetur. Rectori nāqꝫ vice chriſti debet exhibere reuerētiam: cōfratri charitatē: iniuriantibus. manſuetudinem: ſecularibus modeſtam pietatē

ne dei cuius et vicarius eſt. Rei autem aliene contrectatio
domino inuito furtum eſt: et ſcis quod fures partem non
habebunt in regno chriſti et dei. Monachus itaqȝ regula-
riter deo et ſuo abbati profeſſus. voluntatis proprie iam
deinceps non habet dominum: ſi eandem voluntatem ſuā
poſtea ſibi vſurpauerit: furtum et ſacrilegium ꝯmitit. Nec
ſaluabit preſumptorem interpreta licentia: ſi minis et con
tumeliis fuerit impetrata. Abbas tuus o frater/ dei vica-
rius eſt: cui obedientiam promiſſam non vt homini ſed tā-
ꝙ deo debes impendere: et humilē reuerentiam loco dei ex
hibere. Quicquid enim rectori a ſubditis impendit: ad de-
um cuius vicarius eſt ꝓculdubio refertur. Cum ergo pre-
lato tuo te propter deum ſolum et ob nullā aliā cauſam ſub
ieceris: talem te omni tempore erga eum exhibere ſtudeas
vt te libere facere vel dimittere quicquid ei videtur expe-
dire. iubere valeat: et nullas animi tui inſolentias vel tur
batiōes omnino pertimeſcat. Nam ſi abbas tuus te mona
chū ſuū timere cōpellitur: equitatis ordo violat: et vbi eſſe
ſup magiſtrū diſcipulus nititur: in euangelium peccat. Ca
ue igitur ne prelatis reuerētiam ⁊ honorē ſubtrahas: caue
ne illos cōtriſtando dn̄m offendas: ſed cura eis qualeſcūqȝ
ſint reuerenter occurrere: et eorū mandatis ſecūdum euā-
geliū ⁊ regulam in omnibꝰ obdire. Crede michi frater quo
niam culpa que in prelatū a ſubdito cōmittitur: aut in pre-
ſenti vita. aut in futura grauiſſime punitur. Scriptū eſt enī
Nolite tangere chriſtos meos. Quicquid tibi prelatus tu-
us preceperit tali confidentia debes ſuſcipere: vt credas
deum illud ſibi inſpiraſſe.

¶ Sit menachi conuerſatio charitatiua ad fratres.

Secundo cōuerſatio monachi erga cōfratres cha
ritatē habere precipitur: per quā ſolā pax ⁊ ꝯcor
dia in monaſterio habetur. Cogitet ſemper ⁊ in
corde ſuo reuoluat cenobita noſter fidelis cōmu
nē aiarum in eterna felicitate leticiā: ⁊ oculū mētis iugiter
in cōditionē animorū equalē dirigat: vt ab amore futuri cō
ſortii cogitatio nō recedat. Si frater te v̄bo aut facto qūo
libet offēderit: ſi tibi in aliquo moleſtꝰ vel aduerſariꝰ fuerit

noli motū ſenſualitatis inordinatū ex eo ꝓcedere: noli pſē tē eius infrmitatē ꝯſiderare: ſed mentis tue oculos ad aie ipſius nobilitatem ſubleua: et quale ſit tecū habitura eterne felicitatis conſortium penſa. Ad hoc regule capitulū de bono zelo monachorum ſepius ad memoriam debes reducere: vt facilius ad fraternam charitatem teipſum valeas excitare. Ante omnia caue ne diſplicentiā cōtra fratrē tuū admiſeris: qm̄ qui proximo ſuo frequenter iraſcitur: deum non amare manifeſte comprobatur. Quiſquis enim deum ex toto corde ſuo diligit diſplicentiā contra fratrem ſuū fidelem non amittit. In tanta vero mētis eleuatione monachus debet cōſtitui: vt quicquid frater in eum commiſerit. anime illius naturam penſando/non poſſit commoueri.

¶ Si conuerſatio monachi ad iniuriatores manſueta.

Tertio monachi cōuerſatio ad iniuriatores debet eſſe manſueta: quod tūc demū bene agit: ſi reſpectus communis future felicitatis et conſortii ſemper habeatur. Ad hanc animi manſuetudinē conſequēdam cenobita noſter cōuerſationes ſanctorum patrum ad mētem crebrius diſcat reducere: et cū quāta leticia ſuſceperint iniurias fideliter cogitare. Studeat in primis imitari ꝙ̄tum poſſibile eſt ſaluatorem noſtrū dn̄m ieſum chriſtū. qui non ſolū iniurias ⁊ cōtumelias impiorū māſuetiſſimo corde ſuſtinuit: ſed etiā patrem ꝑ ſuis pſecutoribus exorauit vt nō perirent. Hoc ſaluatoris exemplū ſancti patres imitātes iniurias patiēter et māſuete ſolebāt pro dei amore ſuſcipe: et ipſos iniuriatores qđ eſt amplius amare. Ad hec cenobita gradus manſuetudinis ad mentē reuocet: qui his verſibus breuiter incluſi cōtinent. Apta. cōforta. mittis cōtraria porta. Serua cōpeſce. tecū penitus requieſce. Corripe prudēter. clemēs ſis. da ſapiēter. Ora ponēdo te. martyriū cupiēdo. Humilitas eñ ſi mentē cenobite poſſederit iniurias amare facit. Gradus vero humilitatis his verſibus continetur.

¶ Duodecim gradus humilitatis

Iuſtorum graduum primus timet omnipotentem.
Illecebris carnis ſubmittit frena ſecundus.
Tercius abbati ſupponit ſe reuerenter.

Conniciis ſpretis quartus patienter obedit
Abbati reſerat quintus petralia cordis
Uilis et indignus conſtat ſe iudice ſextus.
Cunctis ſe credit fore ſeptimus inferiorem.
Nil facit octauus quod nõ fert regula celle.
Non loquitur nonus dum non interrogat alter.
Proſcribit riſum denus. damnatq; cachinnũ
Undecimus loquitur rationis paucula verba.
Spectat humum ſemper duodenus vertice flexo.

¶ De eiſdem aliter.

Cerne deum. nec velle tuum fac. te regat alter.
Dura feras. nil corde tegas. ſed et infima queras.
Eſto peripſema. ſoliuagus non. obſtrue linguam.
Riſus parcus. ſermo grauis. geſtus humiles ſint.
¶ Nota Peripſema legi et ſcribi debet. non peripſima. ſicut imperiti legunt in epiſtola ad Romanos: et dicitur li matura et omnium rerum purgatio.

¶ Sit conuerſatio monachi ad ſeculares modeſta.

Quarto conuerſatio monachi ad ſeculares debet eſſe modeſta: vt nec familiaritas cũ eis ſit nimia: nec elongatio indiſcreta. Hinc hugo dicit. Circa homines q̃tum in te eſt caue omne quod poteſt eis non bonum eſſe exemplum ſicut decet ſeruum dei fidelem honorem dominiſui in omnibus promouere. et in honoratione ei⁹ cauere. Nec famili aris ſis cuicũq; femine: etiã ſctẽ. Nam ſi diſcrete ſũt ex hoc magis placebis: ſi vero ĩportune fuerint ampli⁹ ſunt fugiẽde. Nõ ſis ſuſpicioſus. Eſto infirmis obſequioſus in obſe quiis hũilibus: eſto verax valde in verbis: ſint verba tua quaſi iuramentum: ⁊ edificabis alios. Paupertatem ama. Sis caſtus in omnibus: et vbiq; timoratus.
¶ In oĩbus aũt ꝟtutib⁹ et bonis morib⁹ fundãdis ꝓpone tibi illud clariſſimũ ac ꝑfectiſſimũ toti⁹ claritatis exemplũ. vite ⁊ cõuerſatiõis dñi nr̃i ieſu chriſti: q̇ ad hoc de celo miſſus eſt vt nos ĩſtrueret in via ꝟtutũ: et erudiret nos ſuo exẽplo ſicut ſemetipſũ. Quãto ergo ſe monach⁹ in via ꝟtutũ huic cõformare ꝑ imitationẽ curauerit: tãto illi in gloria et̃ne felicitatis ꝓculdubio ſimilior ⁊ ꝓpinquior erit. Quicq̇d agis

ſemper in eum reſpice: et quẽadmodũ ſe habuerit in om̃ib⁹
ſcd̃m euangeliũ ꝛ tuam eſtimationẽ vide. Cũ em̃ ſit optim⁹
optime ſe in oĩbus gerebat. Dic ergo ad teipſum. Si domi
nus meus ieſus adeſſet quid putas faceret ad hoc. vel qd̃
iam diceret? Certe optime et faceret et loqueretur: quem
me in omnibus oportet ꝓ viribus imitari.

¶ Concluſio generalis omnium exerciciorum ſpiritualiũ.

¶ Conſideratio duodecima.

Volentes tandẽ aliqñ huic operi finem imponere: dici
mus complementũ omniũ exerciciorũ ſpiritualium in
duobus cõſiſtere. Primo in cognitiõe et ſentimẽto ĩperfe
ctionis ꝓprie: vt monachus infirmitatis ſue ſẽper ſit cõſci
us: ꝛ in humilitate ꝑmaneat radicatus. Scd̃o in deſiderio ꝛ
conamine veniẽdi ad conuerſationẽ altiorẽ: vt ꝓficere ſem
per ad meliora in ſpiritu cupiat: ꝛ ab hoc conatu minime re
cedat. Ad hũc vero proficiendi conatum quilibet cenobita
mentẽ ſuã omni momẽto debet extẽdere: quẽ ſi aliqñ inter
miſerit: voti tranſgreſſionẽ ꝛ aĩe ſue periculũ grauiſſimum
incurrit. Caueat autẽ monachus ne ꝯſideratio ꝓprie infir
mitatis conatũ proficiẽdi abiiciat: caueat ne conatus ipſe
cõſiderationẽ imꝑfectiõis cõtẽnat: ſed hec ãbo ſic mutuo ſi
bi cohereãt: vt nũq̃ ab inuicẽ recedãt. Qd̃ ſi proprie impfe
ctionis nimia cõſideratio mentẽ in deſpationẽ deiicere tem
ptauerit: reuocet ad memoriã illud quod ſãctus abbas ber
nardus dixit. Reſpirem⁹ iquit fratres: qm̃ etſi nichil ſum⁹
in cordibus noſtris: forſan in corde dei poteſt aliqd̃ latere
de nobis. He due conſideratiões infirmitatis noſtre ꝛ eſti
matiõis diuine magnam in nobis deuotionẽ excitãt: ſicut
pſalmiſta dicebat. Ego ſum pauper et dolẽs. ecce prima: ſa
lus tua deus ſuſcepit me. ecce ſecũda.

¶ Deniq̃ neceſſariũ eſt volenti ſe in his exercitiis ſpiritua
libus vtiliter occupare. habere cor iocundũ et liberũ: et ab
omni anxietate vel curis ſeculi alienũ. Spũs em̃ ſanctus li
bertatis ꝛ gaudii ſpũs eſt: cor liberũ ꝛ in deo iocũdũ diligit
et vt ita dixerim ſuo ſimili applaudit. Nam ſicut auis liga
ta in terris ſe ad celũ volãdo non poteſt ſuſtollere: ſic mẽs
caducis occupata ſe ad celeſtia nõ poteſt eleuare. Nec opor

tet ſpiritū nimia frequētiõe deiicere: alioquin ⁊ cerebrū cõfunditur: et arida cõſuetudine in vanū laborat. Diſcat ergo cenobita in ſpū feruēs his cū moderamine ſēper inſiſtere: et cauſā omnis exercicii in deū qui principiū ⁊ finis ē tocius bonitatis per intentionem iugiter referre. Conatū ſuum ad illius timorem et amorem fideliter dirigat: et mentē in profunda humilitate figat. quoniam non facile a deo derelinquitur: qui in amore radicatur.

¶ Finis adeſt exercicii ſpiritualis clauſtraliū. p Petrū Friedbergenſem in nobili vrbe Maguntina Octauo Idus Auguſtias. Anno ſalutis. M.cccc.xcviii.

¶ Incipit ſpiritualis exercicii cõpēdiū ioannes tritemius

Eſi formula ſpiritualis exercicii ad edificationē clauſtralium per nos edita, deuotis quibuſcꝫ in ocio vacātibus poſſet apparere breuiſſima: veremur tamē ne occupatis in re familiari ſatis videatur eſſe prolixa: quorū dū cogitatio in diſponendis neceſſariis ſubditorū cõtinua ſollicitudine extendit: facile anim' in exerciciis ſpūalibus etiā breuiſſimis fatigatur. Ne igit monachi noſtri qui vel exterioribus ſūt dediti: vel in ſpūali cõuerſatione minus deuoti. occaſione prolixitatis ad argumentum excuſationis ſolite poſſint cõfugere: iuſſi ſum' eandem traditionem abbreuiare: vt et maiorem in ſua deuotione feruidi teneant: et minorem tepidi non omittant.

¶ Sequitur practica exercicii ſpiritualis.

ANte omnes ⁊ ſingulas horas generaliter cenobita deuot' conatū ſuū in hūc finē ſtudeat dirigere: vt deū in corde ſuo per radicē beneficiorū ei' totis viribus cõcupiſcat magnificare. Tantus ſit in eo deuotiõis feruētiſſimus ardor. tāta cõpūctio. tāta deniqꝫ inundatio lachrymarū: vt quicūqꝫ pſallentē viderit: ad magnificādū dominū eius exemplo prouocetur. Secū

do ad charitatē proximi ſe quantū poteſt excitare memine-
rit: quoniā amor in deū fruſtra dirigit: ſi ꝓximus odiatur.
Expulſis igitur cūctis diſplicētie ſpinis. conuerſus ad do-
minum cenobita deuotiſſimus oret. ¶ Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus qui nos ad exerciciū tue
dilectionis multimoda rerum creatione inſtruēs. te ſu
per omnia totis viribus. et proximum ſicut noſmetipſos ꝓ
pter te amare precepiſti. tui ſanctiſſimi amoris ac proximi
dilectionis michi gratiam concede ꝓpicius: vt repreſſis oī
bus diſplicentie. auerſionis et iracundie motibus: te puro
ſemper corde ſuper omnia diligam: et a dilectione ſyncera
ꝓximi nullatenus recedā: quatenꝰ ſicut menbrū coherens
membro leſo cōpatitur: ita mens mea proximū ſyncere di-
ligens. membrū eſſe veri capitis noſtri ieſu chriſti mereatur.
Qui tecum viuit et regnat. ¶ Alia oratio.

Obſecro ſancte pater omnipotens eterne deus per vir
tutem ſanctiſſime paſſionis vnigeniti filii tui domini
noſtri ieſu chriſti: illumina oculos cordis mei: vt ſpiritu cō
punctus quam ſepe in mandatis tuis offenderim videam:
et per miſericordiam tuam emundatus ab omni ſorde pec-
cati: nunquam te deinceps offendam.

¶ Poſt matutinas.

Finitis matutinis adhuc in eccleſia reſidens. vel etiā
in cella poſitus, aſſumas tibi vere reſignationis affe-
ctum ſic orans. ¶ Oratio.

Domine ieſu chriſte fili dei viui q̄ hora matutina in ma
xima ſanctiſſimi cordis tui anguſtia cōſtitutus te poſt
trinam orationem in voluntatem dei patris tui pleniſſime
reſignaſti. concede mihi in virtute illius charitatis tue. vo
luntatem meam pro tuo amore in omnibus perfecte contē
nere: ac me in diſpoſitionem voluntatis tue et eorum quos
michi perfeciſti omni tempore veraciter reſignare. Qui vi
uit et regnat cum deo patre in vnitate ſpūſſancti deus. etc.

¶ Poſt primas.

Poſt primas cum chorum exiens locum capitularem in-
grederis: ob memoriam innocentiſſimi ſaluatoris tui
coram pilato accuſati. ad humilem confeſſionem formabis

affectum tuum ſic orans ad dominum.

¶Oratio.

Amantiſſime ac dulciſſime domine ieſu. qui hora prima coram pilato falſo accuſatus te dei filium veraciter cōfeſſus es. miſerere mei et concede michi per innocentiam tuam vere confeſſionis virtutem: vt verba quelibet accuſātium me humiliter perferam: et nullis obprobriis ab interna mentis tranquillitate recedam. Qui viuis et regnas cū deo patre in vnitate ſpiritusſancti deus. Per.

¶Poſt tercias.

Poſt tercias ad mentem reuocabis quāta obprobria. quantas illuſiones et irriſiones ſuſtinuerit innocentiſſimus dominus ieſus pro tua redemptione: in cuius memoriam aſſumas tibi deſideum ſexti gradus humilitatis ſic orans.

¶Oratio.

O Dulciſſime domine ieſu. q̄ pro nobis miſerabiliter flagellatus illuſus. irriſus. ſpinis coronatus. et conſputus hora tercia fuiſti. Da michi in virtute omnium paſſionum tuarum per ſanctiſſimi ſanguinis tui effuſionem: pro tuo amore omni vilitate et extremitate ſemper eſſe contentum: quatenus intuitu peccatorum meorum. me ⁊ indignū operarium tuum humiliter ſentiam: et tamen in tuo ſancto ſeruitio nullatenus tepeſcam.

¶Poſt ſextam.

Poſt ſextam dominum ieſum crucem ſuam coram omnibus baiulantem et in ea deinde miſerabiliter pendētem cum ceteris penalitatum eius articulis conſidera: ⁊ inflammatus ad deſiderium ſeptimi gradus humilitatis ad ipſum cum feruore ſpiritus ora. ¶Oratio.

O Dulciſſime domine ieſu. qui propter nos miſeros peccatores. poſt innumeros paſſionis tue dolores. crucem tuam meſtiſſima genitrice tua vidente ad locum mortis tue portaſti: in qua crudeliter affixus. felle ⁊ aceto potatus ac deriſus multipliciter fuiſti: rogo te per dolorem vulnerum tuorum. da michi omniū peccatorum meorum veniam: ſancte compunctionis gratiā: lachrymarū fōtem: pro-

funde humilitatis virtutē: iugem amariſſime paſſiōis tue memoriam: quatenus omne qđ ſum et valeo tibi ſemꝑ deſeruiat: et mens mea in tuo amore iugiter ferneſcat.

¶ Poſt nonam.

Poſt nonā memor eſto dulciſſimi ieſu in cruce morientis: et procidens in ſpiritu ad genua eius cū lachrymis quanta potes deuotiōe gratias agēs ſic orabis.

Oratio.

Adoro te te nūc o dulciſſime dñe ieſu xp̄e rex celi ⁊ terre pro me miſero in cruce morientem: ⁊ grās tibi hūiliter ago ꝓ ſancta paſſione tua ⁊ innocētiſſima morte. O qđ retribuā tibi amātiſſime ſaluator ꝓ oībus q̄ retribuiſti mihi? Ecce meipſū tibi offero: in tuis ſāctiſſimis vulneribus cōmorari iugiter cōcupiſco. Rogo te ꝑ innocētiſſime mortis tue virtutē. miſerere mei ſicut tu ſcis. cōfige timore tuo carnes meas: ⁊ oēs inordinatos motus in me cōprime: vt feruore ſanctiſſimi amoris tui inflāmatus. te puro corde diligam: ore laudabilem cōfitear: opere pro viribus humili cōuerſatione ſequar. Obſecro te clementiſſime domine ieſu per illam ſanctiſſimi cordis tui anguſtiam quam ſuſtinuiſti in cruce quando ſanctiſſima anima tua egreſſa eſt de corpore tuo: miſerere anime mee in egreſſu ſuo.

¶ Hora prima poſt prandium.

Hora prima poſt prandium. niſi fueris exercitiis ſublimioribus occupatus pro cognitione proprie fragilitatis ipetranda: tali vel ſimili modo ad dñꝫ orabis. ¶ Orō.

Domine deus q̄ me ex magna pietate tua in prima parente de limo terre creaſti. vt memor cōditionis humilis. te creatorē meū in vera humilitate glorificarem: da michi obſecro fragilitatē meam omni tēpore veraciter cognoſcere: quatenus dū cōſidero ꝙ vilis et prope nichil ſum ex merito ꝓprio: tibi placere merear ex munere tuo. Per xp̄ꝫ.

¶ Hora ſecunda.

Hora ſecunda poſt meridiem cenobita noſter deuotus grauitatem peccatorum ſuorum quibus in ſancta religiōe preſertim exiſtens cōtra regulaꝫ peccauit ad memoriā

ſummatim reuocet: couerſuſq; ad dñm ſic oret. Oro.

OMnipotēs ſepiterne deus q̄ nos miſeros in peccatis mortuos. per incarnationē et mortem vnigeniti filii tui dñi noſtri ieſu xp̄i ex ſola mia tua viuificare dignatus es cō cede michi per virtutē innocētiſſime paſſionis eius omniū pctōrū meorū indulgētiā. vt tibi pura conſcientia deinceps merear famulari. Per dñm noſtrū. ¶ Hora tercia.

HOra tercia poſt prandiū cenobita noſter fidelis votorū ſuorū q̄ dño ꝓmiſit et maxime abdicationis oīs ꝓprietatis videlicet in reb⁹. iudiciis. et volūtate meminerit et com pūctus ad dominum in feruore ſpūs ſic orabit. ¶ Orō.

OMnipotens ac miſericors deus qui vota famulorū tuorū ex fideli deuotiōe tibi oblata benigno fauore ſanctificas et ſuſcipis: concede michi oīa tibi ꝓmiſſa per virtutē hūilitatis. caſtitatis. obedientie. et paupertatis tanta men ta mentis puritate reddere: vt ad regnū tuū ſpiritu pauperibus ꝓmiſſū merear te miſerāte ꝑuenire. Per dñm noſtrū.

¶ Poſt veſperas.

POſt veſperas q̄ vana ſint oīa viſibilia bonus cenobita noſter cogitet: et mente ad amorem inuiſibilium bonorum eleuatus ad dominum cum quanta poteſt deuotione clamet. Oratio.

OMnipotens ſempiterne deus qui nos ꝑ viſibilia que creaſti ad cognitionē et amorem inuiſibilium trāſducere voluiſti: da michi p̄ſentiū vanitatē ita cognoſcere: vt eternitatē futurorū pura ſemꝑ merear mente cogitare. Alia

PRotector in te ſperantium deus ſine quo nichil eſt validum. nichil ſanctum. multiplica ſuper nos miſericordiam tuam: vt te rectore. te duce. ſic tranſeamus per bona tēporalia: vt non amittamus eterna. Alia oratio.

DEus q̄ diligentibus te bona inuiſibilia p̄paraſti: infū de cordibus nrīs tui amoris affectū: vt te in oībus et ſuper omnia diligētes: ꝓmiſſiones tuas que omne deſiderium ſuperant conſequamur. Per dominum noſtrum.

Poſt cenam et collationem.

POſt cenā ſiue collationē cenobita fidelis deſiderium ꝓ bono zelo et maxime animarū quo poteſt feruore cha-

ritatis induat: et orans ad dominum dicat. Oratio.

Domine deus amator maximus fideliũ aiarũ q̃ ꝓ salute hominũ filiũ tuũ mori in crucis patibulo voluisti: da mihi ꝑ exẽplũ eiuſdẽ filii tui in bono zelo ſẽꝑ ꝓficere: et ꝓ salute aiaꝝ nullos labores nulla aduerſa formidare: quaten⁹ tui amoris icendio roborat⁹ cõtradicẽtib⁹ tibi oportũe reſiſtere audeã: ⁊ murũ me ꝓ domo tua viriliṫ opponam. ꝑ.

¶ Poſt completorium.

Poſt cõpletoriũ recollectis virib⁹ ſuis cenobita deuotus cordis ſui ſecretũ ſolus introeat: oẽſqꝫ curas et ſollicitudines mũdi foras derelinquat: quatenus liber et abſolut⁹ ab oib⁹ cũ dño ieſu ꝑ deſideriũ cõpũctionis merear colloq: eiſqꝫ ab amoris incẽdiuꝫ dulciter vniri. Reuocans itaqꝫ id ſumma culpis diurnis/ ad memoriam examinis: ſic oret ad dominum. ¶ Oratio.

Clementiſſime dñe ieſu xp̃e. q̃ ꝓ noſtra redẽptiõe ſubire mortẽ turpiſſimã voluiſti: cõcede mihi obſecro per dolorem vulnerũ tuorũ ac ꝑ ſãctiſſimi ſanguinis tui effuſiõnẽ ⁊ inocẽtiſſime mortis tue virtutẽ omniũ pctõꝝ meorum veniã: vt mũdata cõſciẽtia tibi deinceps per deſideriũ amoris iugiter adhereã: in ſãcta religione quotidie ꝓficiam: et me tue ſanctiſſime voluntati humiliter in oib⁹ ſubmittam.

¶ Ad filium.

Corpus ⁊ aiam meã tibi dñe ieſu chriſte hac nocte ⁊ omi tẽpore ꝯmẽdo in virtute ⁊ vnione illi⁹ amoris qua dilectã genitricẽ tuã virginẽ mariã pendẽs in cruce diſcipulo cõmẽdaſti: in qua me obſecro ab oib⁹ inſidiis antiqui ſerpẽtis cuſtodias: carnis illicitos mot⁹ ꝯpmas: turpia ⁊ mala ſõnia ꝓcul abigas: nocturnaqꝫ phantaſmata repellas: quaten⁹ i tua pace ſecur⁹ dormiã: ⁊ ad laudes tuas diſpoſitis mihi horis hilariṫ ꝯſurgã. amẽ

¶ Ad patrem.

Domine ſãcte pater oĩps eterne deus q̃ nos ad gratiaꝫ tuã in paſſione vnigeniti filii tui placide ſuſcepiſti: ſuſcipe obſecro clementer oĩa bona opera q̃ te donãte in hoc die operatus ſũ: verbis. factis. ſeu cogitationib⁹: in virtute et vnione illius charitatis ⁊ amoris. qua ſuſcepiſti cũdẽ

filiũ tuũ pendentẽ ⁊ morientẽ in cruce ꝓ nobis. Me tibi ſancte pater in fide ⁊ vnione illius charitatis hac nocte ⁊ omni tempore commendo: qua filius tuus dominus noſter tibi moriturus iam ſpirituum ſuum in cruce commendauit.

¶ Ad ſanctam mariam.

Sancta et immmacnlata dei genitrix virgo maria rogo te per amaram dulciſſimi filii tui paſſionez et mortem: non me aſperneris miſerum peccatorem propter immundam conſcientiaz meam: ſed mem ento te matrem eſſe miſericordie. et ora pro me deum quem genuiſti: vt michi peccata mea clementer indulgeat: amatorem me ſuum feruẽtem efficiat: ab omnibus inſidiis et malis hac nocte cuſtodiat; et poſt mortem carnis animã meam ad vitam eternam perducat. Tue protectioni beatiſſima virgo maria me hac nocte et omni tempore committo in virtute et vnione illins commiſſionis qua te dilectus filius tuus dominus noſter ieſus chriſtus iam moriturus in cruce. Joanni diſcipulo ſuo commendauit.

¶ De memoria dominice paſſionis.

Cum paſſio domini noſtri ieſu xpi ſit ianua ſalutis noſtre per quam nobis regnum celorum pateſcit: debemus nos qua poſſumus deuotione in ea frequentius exercere quia facile precum noſtrarum effectum impetrabim⁹: ſi per amorem cõpaſſionis in virtute vulnerum ſuorum dominum adoremus. Idcirco te cenobita fidelis qua poſſum ſedulitate moneo. exhorteo. et rogo: vt memor beneficiorum dei. nulllum diem penitus negligas: in quo non gratias tuo ſaluatori pro amaritudine ſue paſſionis et mortis agas. Et ſi prolixius orare quauis occaſione non preuales vno ſaltem verbo te gratum exhibere redemptori tuo non recuſes. Sic ipſe dominus ieſus reuelauit amatoribus ſuis quibus voluit: quoniam nichil gratius illi. nichilꝙ vtilius nobis ꝙ̃ paſſionis et mortis eius memoriam cum gratiarum actione recolere: et alios vt idem faciant admonere. Accipe igitur verbum abbreuiatum: ne te oratio prolixior faciat tedioſum.

¶ Flexis in terram genibus ſimul cõploſis manibus dic.

Gratias ago tibi dulciſſime domine ieſu. pro vniuerſis vulneribus. doloribus. et iniuriis innocentiſſime paſſionis tue et mortis rogo te per eandem mortem tuaȝ miſerere mei nunc et in hora mortis mee. ¶ Uel ſic

Amariſſime paſſioni. ⁊ innocentiſſime morti tue domine ieſu chriſte. animo compatiente gratias ago: rogo te miſerere mei. ¶ Uel ſic.

Laudo. benedico. adoro te domine ieſu chriſte rex celi ⁊ terre. et grãs ago tibi. ꝓ ſãcta paſſiõe tua qua me miſerũ a morte ꝑpetua liberaſti. Rogo te ꝑ ṽtutẽ eiuſdẽ paſſionis tue: fac inocentiſſime mortis tue ineternũ eſſe ꝑcipem.

¶ Concluſio huius compendii. per Joannẽ tritemium abbatem ſpanhemenſem.

Et ne ſim ꝓlixior ꝗ̃ oportet: hic finẽ ipono compendio. Precepit eñ mihi venerabilis ille cetus abbatũ capituli nr̃i annalis hoc loco vitare ꝓlixitatẽ: ne tepidi ⁊ mũdani clauſtrales faſtidiũ vocẽt in cauſã. Si vitã mihi dederit vacuã curis quã ſẽper optaui dñs ieſus. conabor ſatiſfacere ⁊ intentione ꝓprie: ⁊ petitioni aliene. Statui eñ quibuſdaȝ xp̃o dicatis virginibꝰ poſtulãtibus normã tradere: ꝑ quam deuotus quiſꝗ̃ cenobita in paſſione dñi ſe poſſit cõtra oẽs tẽptationes exercere: in qua ſi paucis mẽſibus ſe vt oportet exercitando permanſerit: paulatim ab humanitate xp̃i ad diuinitatẽ eius per amoris radiũ dulciter euolabit. Nã ad dei amorẽ peruenire cupiẽtibus facilẽ aditũ dñice paſſionis continuata meditatio reſerat: quia dũ mens ꝑ cõpaſſionem ex memoria beneficiorũ tanti amatoris cõpungit̃: cũ lachrymis eſtuãs deſiderio ad amoreȝ eleuatur. Uos ergo clauſtrales deo dicati ꝗbus nõ vacat intẽdere multis. Hec pauca ſuſcipite: in quibꝰ licet nõ ſic incẽdiũ amoris cõtinuũ poterit tamen perſeuerantibus eſſe renouatum.

¶ Explicit compendiũ quotidiani ſpiritualis exercicii. ꝑ Joannem tritemium abbatem.

¶ Tabula pꝛeſentis libꝛi intitulati de triplici regione clauſtralium et ſpirituali exercicio monachoꝛum domini iohannis tritemii abbatis ſpanhemenſis

Epiſtola Johannis tritemii in pꝛeſens opuſculum. fo.i.
Pꝛohemium libꝛi.fo. ii.
De pꝛima regione anime que infima dicitur.fo. iii.
Quemadmodū monachi carnales infime regionis ciues: inoꝛdinati ſunt.fo. iiii.
Quemadmodum ciues infime regionis inoꝛdinati ſūt ad deum Articulus.i.fo iiii.
Quemadmodum monachi infime regionis inoꝛdinati ſūt ad ſuum pꝛelatum.Articulus.ii.fo v.
Quemadum paſtoꝛes infime regionis inoꝛdinati ſunt ad ſubditos.Articulus.iii.fo. vi.
Quemadmodum monachi ciues infime regionis ſint inoꝛdinati adinuicem.Articulus.iiii.fo. ix.
Quemadmodum monachi ciues infime regionis ad ſe ipſos ſint inoꝛdinati. Articulus.v.fo. xi.
Quemadmodum monachi infime regionis inoꝛdinati ſint ad res monaſterii.articulus.vi.fo. xii.
Quemadmodum monachi infime regionis ſint male oꝛdinati ad contemptum ſeculi.articulus.vii.fo. xvi.
Quemadmodum monachi ciues infime regionis ſint inoꝛdinati ad penitentiam.articulus.viii.fo. xvii.
De his qui vicini regioni huic infime/ſepius in eā per mentis in conſtantiam relabuntur.fo xviii.
¶ Pꝛefatio in ſecundum tractatum pꝛime partis qui agit de media regione videlicet rationali clauſtralium.fo. xx.
Secūda regio anime que rationalis dicitur in qua ſub multis laboꝛibus homines verſantur.fo. xx.
Summarium veritatis huius medie regionis in ſeptem articulis pꝛincipalibus expꝛimitur.fo. xxi.
De continua ⁊ diligenti finis cenobite conuerſationis intentione.articulus.i.fo. xxii.
De reſtrictione debita viriū ſēſualiū.articulus.ii.fo.xxiii.
De fideli potentiarum emūdatione.articulus.iii.fo. xx.

De operum prime regionis attenta reformatione. Articulus.iiii.fo. xxiiii.
De ordinata inſtitutione veri perfectus monaſtici ꝛ gradibus humilitatis. Articulus.v.fo. xxvi.
Primus gradus humilitatis.fo. xxvii.
Secundus gradus humilitatis.fo. xxviii.
Tercius gradus humilitatis.fo. xxix.
Quartus gradus humilitatis.fo. xxx.
Quintus gradus humilitatis.fo. xxxi.
Sextus gradus humilitatis.fo. xxxi.
Septimus gradus humilitatis.fo. xxxi.
Octauus. Nonus. Decimus. Undecimus. et duodecim⁹ gradus humilitatis.fo. xxxiii.
De potentiarum aptatione deuota pro tercie regionis ingreſſu. Articulus.vi.fo. xxxiiii.
De predictorum omnium exemplari atq; expimentali certitudine. Articulus.vii.fo. xxxv.
Septem radices diuini timoris que in primo gradu humilitatis fundamentaliter ponuntur.fo. xxxvi.
Prima radix timoris et amoris.fo. xxxvi.
De meditatione operis noſtre redemptionis in paſſione chriſti. Radix.ii.fo. xxxvii.
De meditatione beneficiorum dei. Radix.iii.fo. xxxix.
De cognitione ſuiipſius. Radix.iiii.fo. xli.
De peccatorum ſuorum habēda memoria. Radix. v. fo.xl.
De vanitate p̄ſentiū ꝛ eternitate futurorū. radix.vi.fo.xliiii.
De zelo dei ſemper habendo. Radix. vii.fo. xlv.
De modo ꝛ gradibus diuini amoris conclusionem complectens huius ſecunde regionis.fo. xlvi.
¶ Prefatio in tercium tractatum prime partis qui deſcribit ſupremam regionem ſpiritus clauſtralium.fo. xlvii.
Tercia regio anime que ſpiritualis dicitur in qua mentis ſumma tranquillitas habetur.fo. xlviii.
Quod ſuprema regio ſpiritus clauſtralium ſit grata comparatione. Articulus primus.fo. xlviii.
Quod ſuprema regio ſpiritus ſit ſuauis et amabilis propinquitate. Articulus,ii.fo. xlix.

Quod ſuprema anime regio: diuina ſit eruditione. Articu lus.iii.fo. l.
Quod ſuprema regio ſpiritus ſit fundata ſimplicitate. Ar ticulus.iiii.fo .li.
Quod ſuprema regio ſpiritus magnifica ſit reductione. Articulus.v.fo. lii.
Quod ſuprema regio ſpiritus ſit theſaurizatione iocunda atqꝫ veriſſima. Articulus.vi.fo. liii.
Quod ſuprema anime regio maxima libertate ſpirit⁹ gau deat. Articulus.vii.fo. l.iiii.
Quibus modis vel gradibus ad ſupremum huius regiōis verticem ſit aſcendendum.articulus.viii.fo. lv.
¶ Prefatio in ſecundam partem principalem exercicii ſpi ritualis clauſtralium.fo. lvi.
Secunda pars principalis opuſculi triplicis regionis clau ſtralium continens modum et formam quotidiani exerci cii monachorum per.xii.conſiderationes diſticta. fo. lvii.
Ad matutinas prima conſideratio que incipit. Excitatus igitur.fo. lvii.
Exercicium cenobite ad primas. Conſideratio. ii. que inci pit. Cum cenobita.fo. lxi.
Ad priuatas miſſas. Conſideratio.iii.que incipit. Cū na tura humana.fo. lxiiii.
Ad ſummam miſſam. Cōſideratio.iiii.que incipit. Sub cō pulſu.fo. lxix.
De refectione regulari. Conſideratio.v.que incipit. Cum vero ſignum.fo. lxx.
Exercicium monachi poſt prandium vſqꝫ ad veſperas. Cō ſideratio.vi.que incipit poſt lectionem.fo. lxxii.
Ad veſperas. Conſideratio. vii. que incipit. Audito primo ſigno..fo. lxxiiii.
Poſt veſperas vſqꝫ ad completorium. Conſideratio. viii. que incipit. Poſt veſperas.fo. lxxiiii.
De recollectione poſt completorium. Cōſideratio. ix. que incipit. Cum non poſſumus.fo. lxxv.
De labore manuum. Conſideratio. x. que incipit. Quoniā ſanctiſſimus pater.fo. lxxviii.

Qualis debeat eſſe coüerſatio monachi ad alios homines
Conſideratio.xi.que incipit.Quoniam vero.fo. lxxx.
Concluſio generalis omnium exercitiorum ſpiritualium.
Conſideratio.xii.que incipit volentes tandem.fo. lxxxiii.
Compendium ſpiritualis exercicii Johaunnis tritemii
continens plura capitula incipiens. Etſi formula ſpiritua
lis exercicii.fo.xxxiiii.vſqꝫ ad finem libri.

Explicit tabula huius deuotiſſimi ac
vtiliſſimi opuſculi Johannis tritemii.

Impreſſum pariſiis per Anthoniũ bõnemer pro Gofri
do de marnef cõmorãte in vico ſãcti iacobi ſub interſignio
pellicani. Anno dñi. M.ccccc.vii.die quarta auguſti.